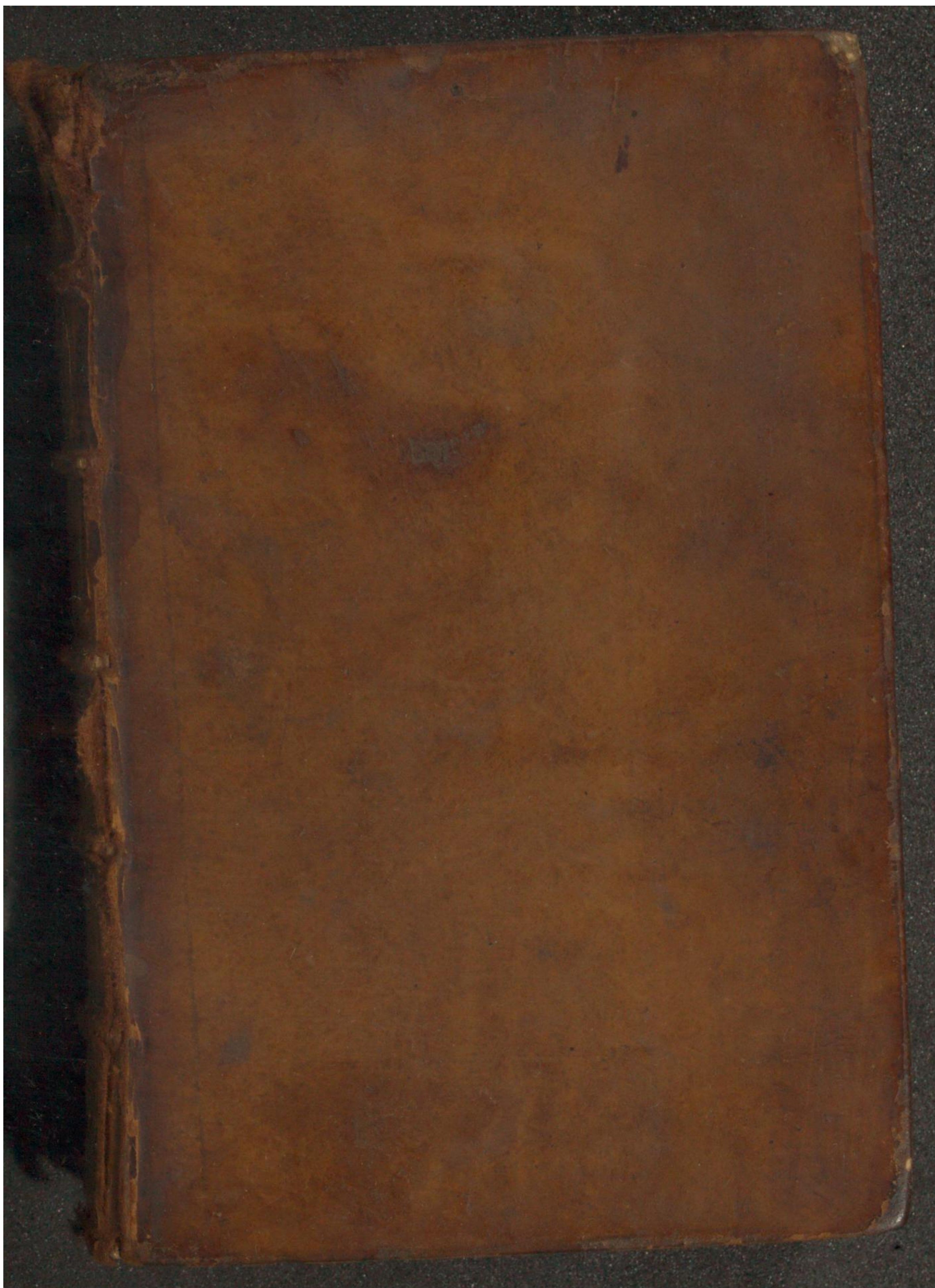
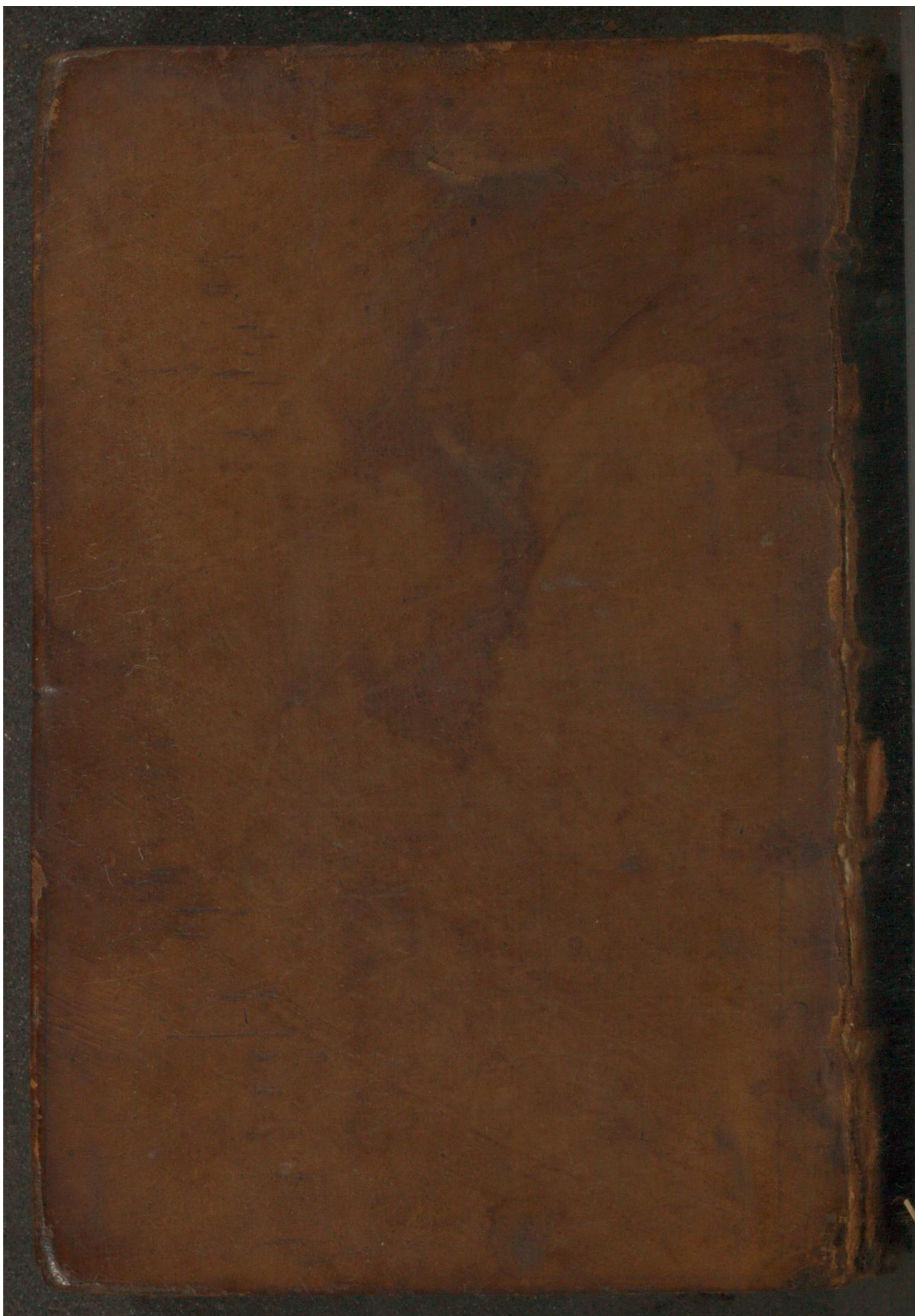

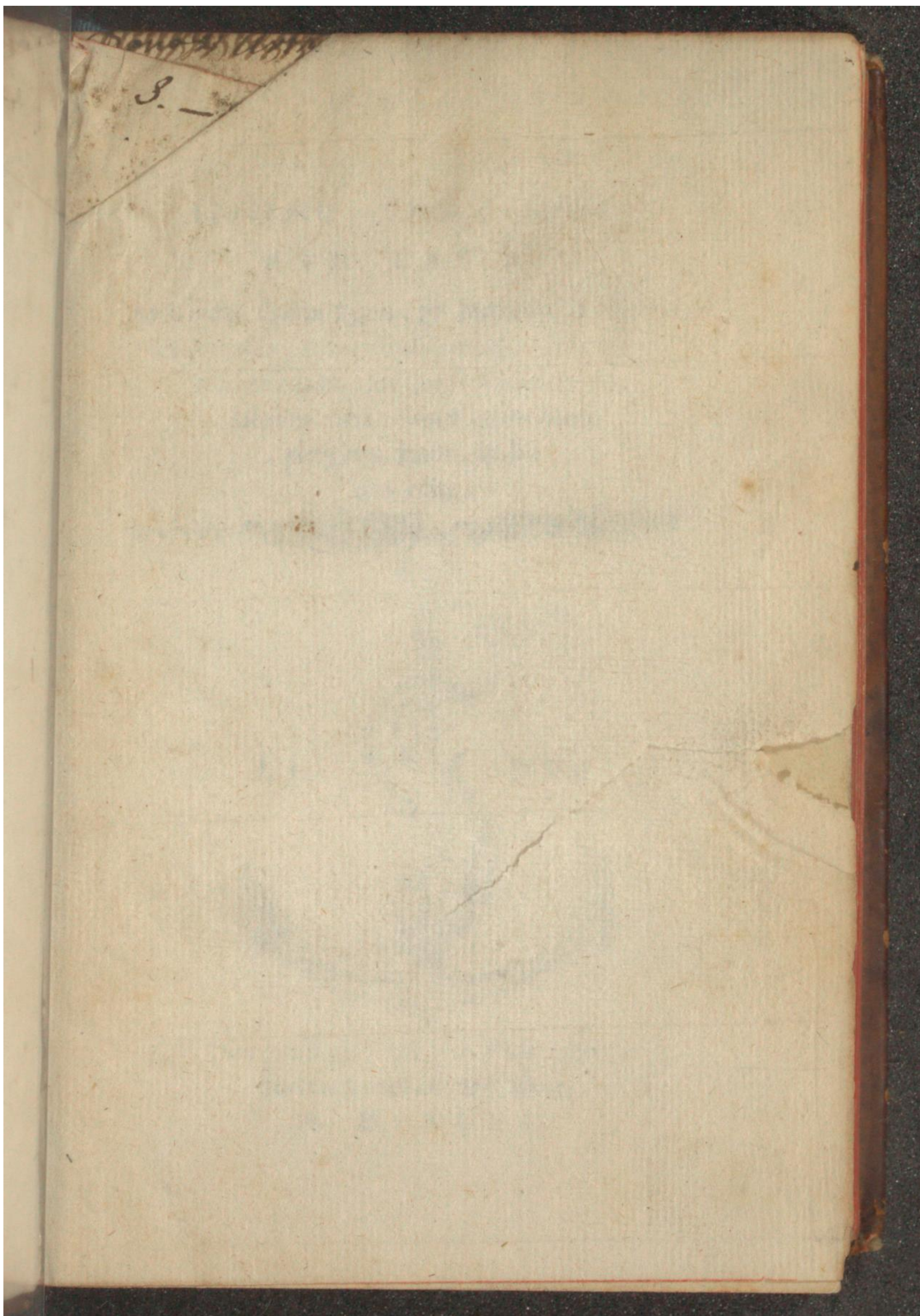

PRETIOS
MARGARI

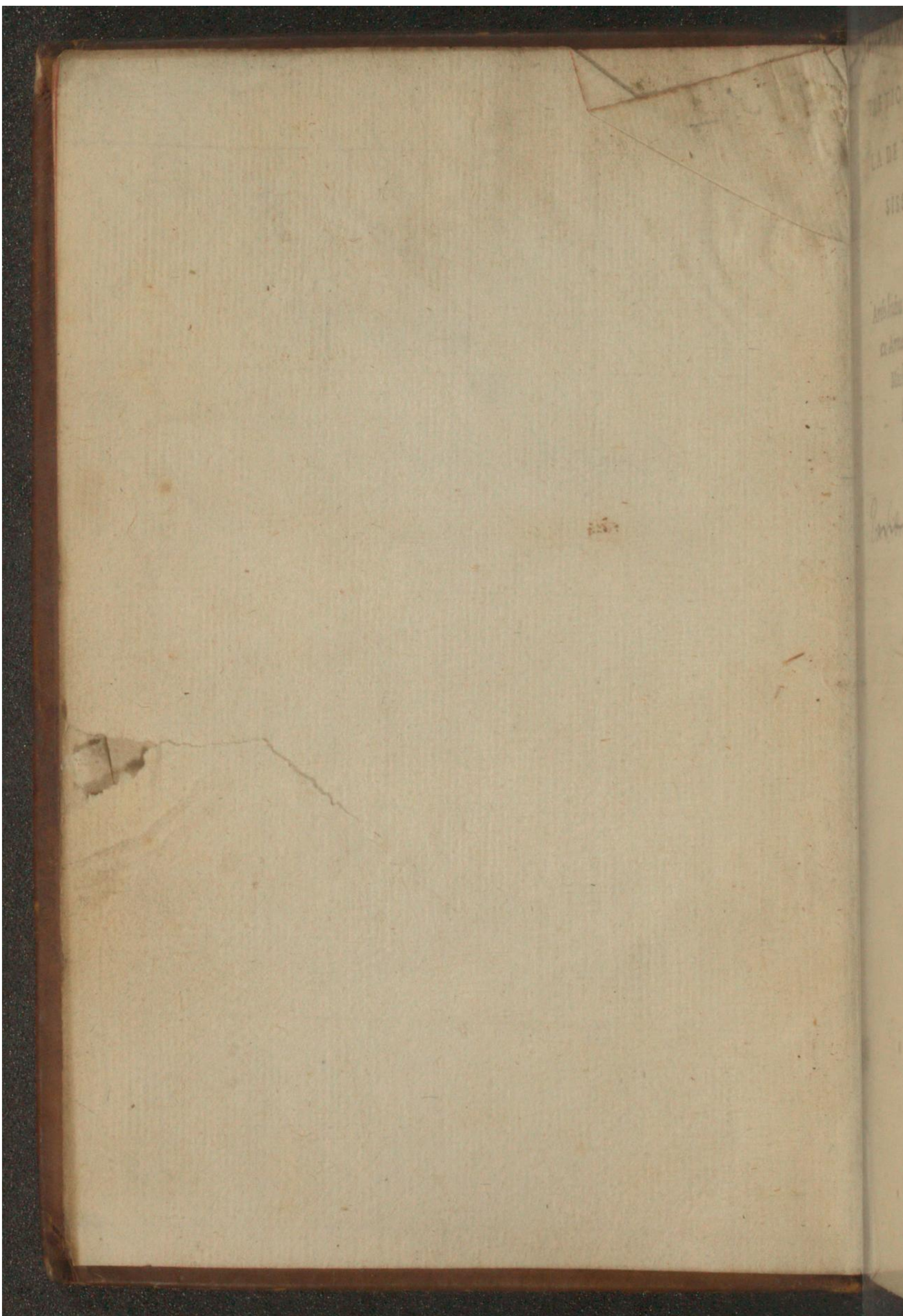

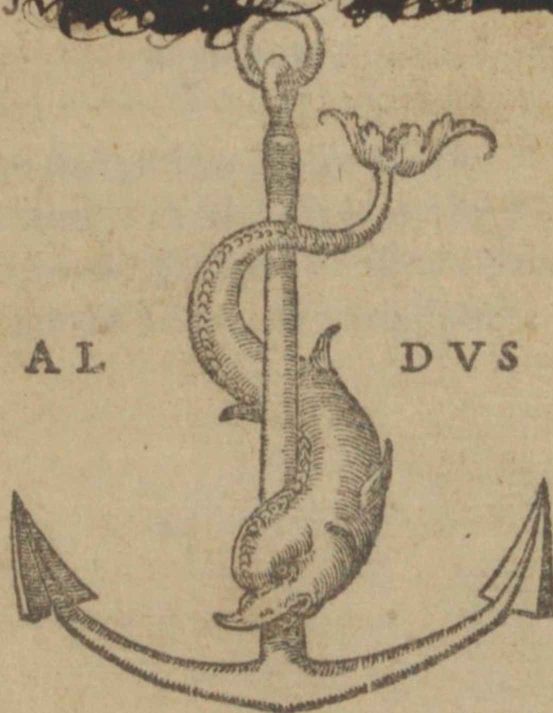

3. —

PRETIOSA MARGARITA NOVELLA DE THESAVRO, AC PRETIOSISSIMO PHILOSOPHORVM LAPIDE.

Artis huius diuinæ Typus, & Methodus: Collectanea ex Arnaldo, Rhaymundo, Rhasi, Alberto, & Michaele Scoto; per Ianum Lacinium Calabrum nunc primum, cum locupletissimo indice, in lucem edita.

Ex libris [redacted]

Cum priuilegio Pauli III. Pont. Max. & Senatus Veneti ad annos decem.

M. D. XLVI.

PIERIVS ROSEVS CANDIDO LECTORI.

H oc opus humano tristem de corpore morbum
Propellit, bilis quem male sana parit:
S eruariq; docet pulchro cum flore iuuentam;
Et senij placidos usque uidere dies.
S i quis iussa ferat dijs adspirantibus; omnem,
Quam simulabit, ouans pauperiem fugiet:
H ic latitans miseris poterit succurrere egenis,
Et supplex magno reddere uota Ioui.

IDEM.

P ro lucro duri qui iam subiere laboris
Omne genus, Calaber hosce ualere iubet.
A uriferum cernis studium? mirabere. librum
Hunc qui non habeat, nil habuisse putes.

HIPPOLYTI FANTOTII DELPHICI PERVSINI HENDECA- SYLLABON.

Ars diuina malis diu magiſtris
Indignam male paſſa ſeruitutem
Cæcis delitui gemens tenebris.
Ad claros ſtudijs uiros, & uſu
Illuſtres redeo gradu citato
Tandem ſuppetias petens, opemq;.
Cunctantur miſeri. miſertus unus
Afflictæ lacrymas, uicem dolensq;;
Et ſordes, habitumq; non herilem
Ornatu decorat graui Lacinus.
Monſtrat, omnibus afferens micantem
Lucem, quid ualeat meæ potentis
Naturæ ſtudium. meo Therapo
Quale iudicium, eruditionem
Donarim, poteris uidere lector.
Is, quod Gebber habet, Bonus, quod ipſe
Huc ſpectans tot habet libris Rhamundus,
Deſcriptum Methodo breui reponit.
Magno mehercule dignus eſt honore,
Quo doctore uirum per ora mittor.

IANVS LACINIVS CALABER PSY-CHRONEVS MINORITA LE-CTORI SALVTEM.

VM oppositorum lector optime (philosopho teste) eadem sit disciplina, & ipsa iuxta se posita magis elucescant. Ideo non tam laudabilem profecto, atque expetendã esse liberalitatis uirtutem, quàm turpe, atque execrandum esse auaritiæ crimen. quod hinc facile percipi potest. Nam quemadmodum eos, qui se non tam sibi, quàm patriæ et amicis omnibus in lucem editos esse existimãt, quique etiam non modo curam omnem atque industriam, uerumetiam uniuersas facultates, ad publicam bonorum utilitatem conferunt, omni penitus laude dignissimos facile cẽsemus. Ita ij qui propter insolentiam quandam, & immoderatam habendi cupiditatem totius interim iustitiæ, atque humanitatis immemores, conditis thesauris, sibi tantum student, suasq; res tantum agunt, tam sunt inhumani & immanes atque harpyis similes, ut infamiæ notas subire & in omnium hominum sermonem, ac uituperationem uenire meritò soleant. atque ijdem, qui uel partis diuitijs, uel inuentis opibus ita submerguntur, ut non tantum ijs quibus maxime prodesse debent, ea non communicent, uerum buffonibus quàm simillimi, nec sibi ipsis satis unquam sunt commodo. Vnde hoc execrabile uitium, quanto magis est contra naturam boni, generisq; humani societatem, eo fortius liberalitatem esse optimam arbitramur. Quo fit ut cum ex Gallia Cisalpina Patauium redierim illa doctissimi uiri Boni Ferrariensis quæstio luculentissima, de alchimiæ possibilitate atque

ueritate mihi ſeſe obtulerit. In qua adeo docte & exquiſite, ita ſubtiliter, copioſe & accurate diſputatum eſt, ut nihil quod ad eam rem pertineat derelictum, nihil indiſcuſſum, nihil non plene ſatis probatũ offendas, quod tandem nulli, nulli ex omni numero fecere priores. Hæc ſiquidem diſceptatio, non ſolum illis, qui huiuſmodi ſtudij genere delectantur, erit (iudicio meo) non iniucunda, nec ingrata. Verum etiam illis qui huic ſcientiæ & arti continue aduerſari ſolent, & auro gemmiſq; longe pretioſior exiſtimabitur. Merito igitur in idem auaritiæ crimen, (quod à me longe ſemper abfuit) incidiſſem, ſi aut diutius clariſſimæ huic rei tenebras obduci permitterem, aut noſtri temporis philoſophos, (ſiqui ſunt, qui perpauci tamen ſunt) tam excellentis ingenij indole, & doctrina, non ſine magno illorum incommodo, ac denique diſciplinarum omnium genere ſpoliatos atque orbatos, æquo animo ferrem. Itaque ne ab ijs, qui huiuſmodi doctrinæ ſtudium & opera dicarunt, illiberalis ſiue inhumanus iure haberi poſſim: ſed potius quantum in me eſt non ſolum mihi, ſed etiam alijs prodeſſe ualerem, collectanea quædam ex Raymũdo Lullo, ex Arnaldo de Villa Noua, ex Michaele Scoto & Rhaſi, Diuo Alberto & alijs huiuſce claſſis & multarum lectionum uiris, una cum Bono Ferrarienſi in publicum ire & ad communem utilitatem nunc in lucem mittenda curaui. In quibus quidem nihil quod non egregie eruditum, non excellens, non abſolutum ſit offendes. Etenim tanta eſt horum philoſophorum (præſertim & Boni Ferrarienſis) rerum cognitio. Tam incredibilis rerum copia ac diuina propemodum dicendi uis, ut Bonum ipſum omnibus alijs præponendum & longe principem non dubitauerim. Nullum denique ſatis admiraturum putem, cum quis eum legerit ſenſeritq; aureum illud philoſophiæ flumen effundere.

Nam is si occultos atque abditos philosophorum sensus conetur explicare: quis hoc homine subtilior? siue huius profundissimæ disciplinæ uelit rationes reddere, & illius ueritatem accuratissime demonstrare; quis illo doctior? quis clarior? quis denique præstantior erit? unde nō sine rationis causa in frontispitio titulus sit affixus .. Pretiosa Margarita nouella. Et uere nouas ac preciosas fert Margaritas, non obscuras, non ambagibus denigratas, ut aliorum ferè omnium, huius tam eminentis scientiæ & superexcellentis philosophiæ partem, facile erit uidere monimenta scriptorum: qui adeo obscure & tetrice illam pinxerunt, ut nullus aliquando comprehensurus ea penitus uideretur. At non illos sequutus est Bonus noster sed ita docte, ornate, & splendide, in doctrina Peripatetica & Aueroica, necnon in terminis notissimis, non modo possibilitatem & ueritatem, sed eius necessitatem, studiosis omnibus, demonstratione propter quid & potissima demonstrauerit. Cuius ipse rationes & opera non sine magno labore in unum collegi, & quoad potui, elucidaui, purgaui, auxi. & in optatum candorem redegi. Optarem meam hanc diligentiam, seu potius curiositatem, non fore studiosis inanem, aut doctis ingratam. Sed qua pietate fortuna quadam, seu fato quodam impellente erga studiosos omnes sumus, eadem nunc & charitate tenebris eruta opera, quæ diu lucem optarent, læto uultu suscipe, hylarem piumq; restitutorem complectere sinuq; tuo foue. Cui pro tanto munere immortales agere gratias ne desinas. Tibi igitur persuasum uelim, ut die noctuq; in ipsius lectione uerseris. Quod si opus gratum fore cognouero, cūprimum aliquid ocij nactus fuero Methodum in omnes libros diui Rhaymundi Lulli expecta. Vale.

Colloquium nuncupatorium . interloquutores
Bonus & Lacinius .

Bonus. C ONSVEVERVNT omnes mi Lacini qui in uarijs literarũ studijs præclarum aliquid & memoratu dignum ediderunt uel editum instaurarunt, purgarunt uel auxerunt, illud ad communem studiosorum utilitatem in lucem dare, ut id posteris optime humanis actum sit usibus. Cum tu igitur labores meos unà cum bonis auctoribus collegeris, locupletaueris&q;: ne permittas oro ut sic perpetuo sub puluere delitescam, sed da operam ut meis & amicorum omnium uictus precibus in publicum unà cum Arnaldo, Rhaymundo, atq; alijs exeam. Vt doctis omnibus nunc pateat quanta lux omnibus alchimiæ auctoribus sit addita, quantus&q; splendor illis accesserit. Lacinius. Quanquam multæ fuerint auctoritatis antiqui, multæq; doctrinæ, fateor tamẽ nihil esse tam ornatum quod expoliri non possit & nihil tam plenum quod incrementum recipere non ualeat: sed quia ab eruditissimis hominibus nobis præmonstratum atq; seruatum est, Argumentum quodlibet recte dicari Pontificibus aut principibus, uel illi potissimũ offerre, à cuius benignitate laborum suorum cumulatissimã mercedem uel degendæ uitæ leuamen aliquod sperant. Delige quem uis cui te in munus offeram, uel sub cuius nomine tutũ hoc opus exire ualeat. Bonus. Solent non nulli quod tu narras seruare, existimantes eorum opera summo haberi in precio si Pontificibus aut Regibus fuerint dicata: aliqui uero metuẽtes erga nuper suos natos libros quorundã insolentiũ morositatem, qui priusquã degustent reijciunt et aspernãtur,

præfigunt hi in frontiſpicio ſui uoluminis ſummorum prin=
cipum elati ſupercilij titulum, ſperantes ab illis hoc iſtud ſaltē
impetrare ne male conciliati hi damnent, ne faſtidiant, ne
conſpuant, ne deniq; aſpernantur antequam legerint: qui
planè mihi nō tam largiri uidentur quā ſperata cū ipſis qua=
dam magna cōmutatione aſtute, calideq; mercari, præſertim
cū nec ipſos lateat eos quibus dicauerint nuſquam uiſuros aut
lecturos. Nulla igitur ex parte hæc tam uulgata conſuetudo
mihi aliquādo perſuadere potuit, ut me principibus, aut Pō=
tificibus quauis ex cauſa nuncupares. Lacinius. Exiſtimo,
quod ſine tali præſidio, inſolentiam inuidorum, auarorum
blaſphemias, ſciolorum riſus, mercatorum calumnias, & de
nique illorum omnium maledicentiam, qui ſibi ipſis tantum
ſapiunt, ut cunctis, quæ ipſi non probauerint naſum & os
cōtorqueant, uitare minime poteris. Et ſic maleuolorū om=
nium aculeos perhorreſcens cymerijs ſub umbris perpetuo de=
liteſces. Bonus. Hoc quæſo tu ne cures, latrant enim canes
pro natura & conſuetudine ſua, & tunc latrare deſinent cū
deſinent uiuere. Quid quæſo latratus iſtorum cuiquam obeſſe
poterit? nonne uulgatiſſimum ſemper fuit improbos homines
uiris probis uel propter inuidiam uel propter diſſimilitudinē
ſolere latrare? Et tamen ille probus ſemper habitus eſt, quem
peruerſi maxime improbauerint. Ego certe ab iniquis quibus
uis uerbis mallem quàm reipſa uituperari. Nō igitur eſt curā
dum quid nobis homunculi ſed quid uiri probi, neque tantū
quid uiri, ſed quid ueritas ipſa loquatur. La. Si te alicui
magno principi dicauero ceſſabunt forte obloqui ac latrare.
Bo. Fruſtra ſiquidem laboras, ſi credis quauis autoritate per
ditos iſtos loquaces emendare, qui ſi Deo, uenenoſo ſuo ore nō
parcunt, quo nā pacto nobis parcent? Noli quæſo tu ad tam

leuissimam uulgaris susurri auram, à bono tuo proposito desistere. Laci. Quis scit si recipiemus ab illis nostrorum laborem mercedem, & erunt nobis degendæ uitæ leuamẽ? Bo. Ita pensitauit Aurelius Augurellus cũ suã chrysopeiam Leoni decimo pontifici maximo dicauit ab eo (munifico quidem ac liberali) aliquod ingens munus expectans. at is Augurello ex uiridi serico marsupium dono dedit: qui color spem uulgo futuram indicat. Lacinius. Perbelle, sciteq; fecit pontifex, Nam si philosophorum lapidẽ fecerat Augurellus, alienis nõ indigebat opibus, quando ipse omnium esset ditissimus. sed mi Bone, qui diues est, amicis etiam indigeat oportet, Igitur mihi obtemperes uelim, ut illis saltem quorum beneficijs adstringor, tali munere impertiam. sunt etenim multi quibus non modo mea omnia, uerum memetipsum debere cognosco, quo excellẽtissimo munere ipsis longe carissimus ero. Bonus. Falleris me hercle, nam si tu, quempiam in hoc negotio publice uocare præsumpseris, eundem tibi ex amico inimicum comparabis. Nunc ne nosti eos omnes, qui hodie huiusmodi artem exercent cauere ne aliquo modo innotescant? Laci. Heu! prophanam igitur facis artem? Bonus. Idiotæ isti cũ sint, idiotarum habent opinionem, sed ars ipsa sancta est, & quam non nisi puros ac sanctos homines habere licet. nam ut diui Thomæ utar sententia, Ars ista uel reperit hominẽ sanctum, aut reddet eius inuentio sanctum. Laci. Non sic aiũt moderni nostri, sed dicunt non tantum religiosos omnes: uerum nec uiros probos illa decere. Bonus. Et tu quoque horum uulgarium sequeris uocem atq; opinionẽ? Laci. Vulgarium? optarem siquidem, sed ut uideo, communis & fere omnium est sententia. Bonus. Insanis me hercle, & mihi hæc tua contentio bilem excitat (nisi de sophistis fiat ser

mo apud eos) qui quidem non alchimici philosophi censendi sunt, sed fures atq; latrones: qua propter uulgus iners atq; ignarus alchumistæ nomen, perditis istis simul atq; philosophis confundit, qui sicut distat lux à tenebris, uerũ à falso, Deus ipse à mammona, bonum à malo, sic isti inter se minime cohærent et ueluti cacodæmõ spiritus angeli nomẽ adhuc retinens, nihil cum beatis illis spiritibus, commune possidet in re, nisi forte nomen, sic itidem isti empyrici sophistæ, falso sibi nomen usurpant, qui quidem suis latrociniis artem hanc sanctissimam fecere fabulã uulgi. Nam uera et nunquã satis laudata, alchumisticæ transmutationis operatio maleficis istis nullo pacto conuenire potest. sed iis tantum, qui semper uiri probi ac deo dicati habiti sunt. Nonne antiquo illo seculo sanctus fuit Hermes ille ter maximus (ut fertur) artis huius inuentor? sed prætereo antiquos omnes, quia uix sufficeret dies si omnes memorare uelim, sed hos tantum recentiores theologos in mediũ adducã. Ioannem scilicet Damascenũ in primis uirum religiosum ac sanctum, necnon & theologum insignem, Albertum cognomento magnum, Diuum Thomã, qui quantum doctrina & sanctitate claruerunt, ostensione nõ indigẽt. uide adhuc & Rogerium Bacconitanum, Haymonem, Raymundum Gottifredum theologos excellentissimos. Ioannem Ticinensem episcopum Reuerendissimum, Garsiam Cardinalẽ & alios quos Vincentius historicus inter alchimiæ autores enumerat: Fratrẽ Heiyã, fratrem Guilielmum, Riccardum, Petrum de Iliaco, Morienum & quamplures alios claustrales atque theologos egregios, quos ne tibi sim tædio silentio inuoluam, horum etenim opera & labores in hac arte latissime patent. Quid de Vincentio historico, uiro religioso & undique doctissimo referam? qui non dubitauit in

ſuo ſpeculo naturali, inter autores huius artis Diuum etiam Ioannem euangeliſtam annumerare, ea de cauſa fortaſſis, quod ſcientia hæc ponitur eſſe diuina, & Diuus ipſe apoſtolus coram Cratone philoſopho duobus illis adoleſcentibus (qui cuncta pro Chriſti amore pauperibus erogauerant) gementibus atque ſuſpirantibus, quod ſe in uili pallio cernerent egẽtes, & ſeruos ſuos uiderent potentiſſimos atque fulgentes. Cũ optarent erogatas diuitias recuperare, iuſſit apoſtolus rectas uirgulas in ſingulis faſcibus & minutos lapides ex littore maris ſibi afferri & inuocata Trinitate illas in puriſſimum aurum, hos uero in precioſas gemmas conuertit. Sed id (iudicio meo) nullo pacto arti huic quanquam diuinæ, ſed ſolum diuino tribuitur miraculo. Eo quod materiam ſumpſit apoſtolus nimium diſparem arti: & licet propriam ſumpſiſſet materiam, una tamen actio (ut dicetur infra) non facit autorem. Quid de Rhaymundo Lullo cuius uita atque ingenium omnibus eſt admiratio? quippe qui contra Arnaldũ de Villa noua, artis huius impoſſibilitatem ualidiſſimis rationibus demonſtrare conatus eſt: at poſteaquam non rationibus ſed experientia, artis ueritatem oſtendit Arnaldus, cepit illã poſtea toto ſuo conatu rimare, qua non modico cum labore inuenta, optans incredulis eius ueritatem aperire, quingẽtis fere uoluminibus illam demonſtrauit: quibus adiecit illud nouiſſimum & omni admiratione dignum, de lapidibus precioſis, quos uidelicet ex iiſdem metallorum principijs, componere iuſſit, quo opere ipſa etiam ſtupet natura. Nec hoc ipſe contentus ut metalla cuncta in aurum mutaret, ſed ipſum etiam aurum contra naturæ ordinem fecit in plumbi ſubſtantiam atq; naturam retrocedere. Audi quæſo aliud, quod uix humano percipitur intellectu, ut in eodem metalli

frusto atq; uirgula una seorsum conficeret aurum, argentũ, æs, plumbum, ferrũ atq; stannum. sunt ne ista uilia? sunt ne risu digna? Laci. Nullus profecto nisi male sanus & elleboro indigens tuam hanc inficiet sententiam. Bonus. Caue igitur ne tu in uulgarem hanc atq; temerariam uenias opinionem. Lacinius. Quam? Bonus. Quod non deceat scilicet religiosos scientiam hanc diuinam scire, nec similiter illam exercere: si decuit Paulum funes texere, & Lucam pingere, Petrum & Ioannem piscari. itaq; & omnes Apostoli cœlestiũ rerum meditatione fatigati, cum ab euangelij prædicatione cessassent, manibus semper aliquid sunt operati. Et nunc nõ decebit religiosos concessum sibi otium uertere in negotium? Nonne religiosius est aliquid agere quàm nihil agere? Laci. Quid ad hæc referam non uideo, nam eos in testes adducis quibus refragari non licet, & eos quoq;, qui non tantum doctrina atq; sapientia orbem illustrarunt, uerumetiã omnis iustitiæ, fidei, innocentiæ, religionis & sanctitatis speculũ fuerunt: qui etiam sicut stellæ cœlum, sic isti omnes mũdum illustrarunt. Bonus. Quid igitur tantum times quid'ue differs opus tam præclarũ sine nuncupatione aliqua in lucem dare? Lacinius. Timeo ne per me ista uulgo apertiora fiant. quandoquidem ab antiquis omnibus nobis præceptum est, ne sanctum hoc negotium detur impijs atq; prophanis. Bonus. Recte hoc præceptum est antiquis nolentibus impios locupletari, ne à uijs iustitiæ & à recto fine auerterentur; ne igitur improbi diuitijs affluentes multorum essent causa malorum, hoc archanum illis cælatum esse uoluerunt. Nunc autem quãdo per Dei uerbum altera nobis data est lex, ad bene beateq; uiuendum diuitiæ obesse minime possunt, modo illis affluentibus (ut recte ait sapiens) cor non apponatur. ha-

bẽt namq; christiani omnes quacũq; ex licita atq; honesta cau sa aurum, non ut seruent illud, sed ut habeant unde egenis omnibus succurrere possint. Laci. Cur igitur nostri antiquorum uestigia sequentes id idem nobis præcipiunt, affirmantes ex eius publicatione, mundi ruinam fore uenturam? Memini etiam me legisse apud Ioannem de rupe sissa uirum theologum, talia præcipientem: Cauete (inquit) omnes in quorũ manibus hæc nostra peruenerint, ne illa quæso, ad manus perueniant infideliũ, quia fides rueret Iesu Christi. Bonus. Ah, ah, ah. Liceat quæso nunc contra hos insensatos sic exclamare: O, Iane à tergo quem nulla ciconia pinsit, oh dementes miseri, Indiget ne Iesu cristi dei fides, auro & gemmis? Indiget armis? quando per tela per ignes, toto adu∫erante mundo, erecta est eoq; magis incrementum recipit, quo magis impugnatur. sed hos quæso mittamus homines (ut pro nũc ita loqui liceat) testiculatos magis quàm cordatos. Nonne palã est eos contra domini præceptum agere, qui docuit, quod gratis accepimus gratis etiam dare? Dicant isti obsecro, quid utilitatis afferat hominum generi abscondita sapientia? Quid gemmæ reconditæ? Quid in uisus defossusque thesaurus? Et quid tandem lucernæ esset usus? quod commodum? quæ utilitas? si sub modio et non super candelabrum collocetur: quẽ admodum à Christo seruatore proditũ. est sed ij credo ex innata auaricia, nõ ex christiana pietate talentum domini suffodiunt, cum id quod aiunt, ignauia potius quam pietas esse uideatur. Laci. Noui ipse quamplures, qui tantopere timent ne sui libri pateant & ita caute eos seruant, ut nec ipsi quidem eos legant, cum sint ignari, nec alios legere, aut uidere permittant, cum sint inuidi atq; maligni, arbitrantes in illorum aperitione seu ostensione, statim ex eis lapidem in pu-

blicum exire, & per uicos omnes atq; plateas ſpaciari, ſaltareque. Sunt etiam ij admodum auari, ut nec obolum quidem huic negotio aliquando expoſuerint, & arbitrantur uellētq; lapidem illum philoſophorū ſibi tantum è cælo plui atq; donari. optant quoq; ſcarabei iſti uolare cum aquila et dici ac uocari philoſophi. Pro talibus igitur orandum exiſtimo, ut de mentibus eorum dementiæ & ex cordibus auaritiæ nebulæ expellantur. Bonus. Vtinam diuinæ bonitatis radius illorum mentibus illuceſceret, ſed in eis uulnus inſanabile conſpicio, ut curare tam ueterem morbum, difficillimum ſit & forſitan impoſſibile. O`, ſi iſti animaduerterent Dei prouidentia, omnia (præſertim opus iſtud ſanctiſſimum) regi gubernarique, non ita deſiperent. Nonne uident miſeri, eos omnes, qui & librorum copiam, pecuniam, doctrinam, famulatū & operatores habent, operantur laborantq; in his ſemper, & tamen propoſito uacuos eſſe uidemus. Ne mireris amice, nam ad Deum ipſum ſine deo mortalis homo accedere non poteſt: ſicuti nec lumen ſine luce oculus ipſe uidere nequit, ita ſine ipſo largitore Deo, ad hoc tam grande atq; ineffabile donū ſuum quiuis peruenire minime ualet. La. Quid quæſo nūc harpyæ iſtæ ad hæc reſpōdere poterunt? Bonus. Delirant miſeri & ueluti ſenſu atq; intellectu carentes, non uident quanta nobis omnibus ad hunc beatum & tādiu optatum lapidē opponitur difficultas, adeo ut grande illum Siſiphi ſaxū, per montis ardua ſurſum uoluere uideamur; & quando magis tam excelſi operis finem uidere credimus, tunc magis in ignorantiæ abiſſum labimur, quia pauci ſunt quos æquus amat Iuppiter, aut talis uehit ad æthera uirtus. Cum tamen hæc ipſa aderit, tunc nobis ipſis atque amicis omnibus percari erimus, quibus iam deriſui & ioco habebamur. Lacinius.

O' facinus, quid audio, ut scientia hæc tam supernaturalis & ars tam rara hodie apud multos illusio & deceptio uideatur? Bo. Nec mirum, quoniam euenit, ut hoc deplorato seculo omnis generis homines & quidem ignauissimi, audeāt artis & scientiæ huius fœlicissimæ & altissimæ philosophiæ latentes causas perquirere, arbitrantes lapidem illum beatissimum è chartaceis, ambagibus ac deceptionibus idiotarum quorundam extorquere atque furari. ij siquidem sunt fabri, lanarij, lignarij & id genus hominum μελαγχολοῦντων cupientium sine labore ditari. Laci. Non ne illam quærunt similiter & docti, nobiles, principes ac denique reges? Bo. Quid tum? Noui ipse quamplures, sed non ut par est eos scientiæ huius præstantissimæ, sed tantum auri cupidos uidi, ita ut iures duros esse silices ex quibus aurū ipsum excauatur, sed duriorem illorum dices auri famem. & licet eos omnes cunctis in rebus nasutissimos iudices, hac tamē in re nihil dices habere nasi, cum eos quandoque uideas stolidissimas chimeras credere ambiguáq; ac falsa, inania atque puerilia, pro ingenti nescio quo semper amplecti & nunc huic peregrino, nunc uero illi, aures arrigunt, qui ampullosa & uana pollicitantes, quotidie in arsenicis, sulphuribus, mēstruis & his similibus promptissimi auidissimiq; inscite atque inepte operantur, qui tandem hoc fine clauduntur, ut tempus ipsi conterant, aliosque conterere faciant, & sic pro lapide acquirendo pecuniam dilapidant, ac demum cum proposito frustratos se esse conspiciant, conantur quæsitæ longius herbæ, in ualido fugiens argentum sistere succo. La. O' tardas adeo mentes assuetáq; falli artificum uarióq; rerum per inania ductu pectora, quidnam conueniunt ista metallis? Sed heu quantum à proposito longe uagamur. Bo. Minime,

nam

nam omnia quæ dicta sunt ad rem pertinent, ecce iam tua ope in lucem exeo, non Principum aut Regum dignitate protectus, sed ipsa tantum uirtute comite, antiquorum ægyptiorum morem partim imitatus, qui cuncta Mercurio dicabant, tanquam uirtutis ingeniiq; ipsius autori ac largitori: partim uero soli tanquam rerum omnium ac generationis patri. Soli igitur et mercurio dicatũ esse uolo ex quorum fonte cuncta huic operi necessaria proficiscuntur. Necnon illis omnibus, qui uirtutem, & quæcunque recta sunt, colunt; eos autem omnes qui tantum salis habent, ut quæcunque ipsi non probauerint, negligant atque dãnent. Inspiciant quæso ipsi opus diligenter, illis opus non autor ipse loquatur. Nam cum autor in sui ipsius commendationem loquitur, male quidem agit, bene uero cum opus ipsum loquitur. Vanus iudicio meo censendus est opifex, qui ab aliis magis quàm ab ipso opere laudem expectat atque honorem.

Vale.

18

Metallorum in melius mutationum Typus, Methodusq́;, per Ianum Lacinium Therapũ Calabrum nunc tibi lector in lucem dantur.

ARTIS generandi. M. uel. Q. Nonnulla sunt principia quædam quæ sola cogitatione atque intellectu comprehenduntur, ut Chaos, Alteratio, Potentia, Operatio, Generatio, & Digestio. Quædam sensibilia tantum, ut uinum uel materia prima, Corpus siue forma, Elementa, Perfectum ens, uenenum informans, colores, fermentatio, separatio. Quædam tum intellectui tum sensui patentia ut cœlum.

A. EXCHAO primũ tanquã. E. tenebris exit idoneus artifex, seque inter hanc rudem, confusamq́; & indigestam elementorum molem, & principia reliqua ad. M. uel Q. Incedentem cognoscit, quo ad per. B. C. D. perquæ natura ipsa subsequentia primordia illuc perueniat.

B. MATERIAM accipimus, tum eam, ex qua agente extrinsecus artifice oritur. D. Tum Metalla imperfectiora sub M. uel Q. Immutanda item. C. &. D. qua patiuntur.

C. FORMA uero est, ut artifex principijs his administrans, Et eadem considerate mouens. Est etiam id, quòd ipsi. M. uel Q. præstat, quo ipsa sint & existant, quóue ẽt quodcũq; ex. T. S. V. Z. libuerit in. X. uel. Y. immutet.

D. COELVM est uis fœminea, à qua maris progenitura recepta nutritur & crescit, quousq; in. M. uel Q. omnino mutetur.

E. ELEMENTA proficiscuntur de. B. in. D. & per. C.

F.G.H.I. permiſcentur uiciſſim.

F. ALTERANT. C.in.D.&.D.in.C. primum, deinde paulatim inuicem conuerſa in. M. uel Q. feruntur. Eſt et.F.potentia qua ipſius.D.eſt actus in quo et de quo: & quicum, & per quem, uniones ipſi ab arte ſunt & generantur.

G. MISCENTUR. C.cum.D.tãtum quare illud Propertianum maſculus & tota fœmina coniugium.

H. DISSOLUTIONEM appellamus, cum iam in utriſque &. C. &. D. tanquam in hermafrodito conceptum eſt.

I. GENERATIONEM dicimus partim, qua ex.C. &. D. fit. M. partim enim qua. Q. ex. M. &. D. ſed ita ut hæc ipſa in uaſculo conſtituta à natura magis quã ab arte adminiſtrante proueniet.

K. COLORUM primus niger, qui ut primo, ita difficilius cæteris apparet oſtenditq; concubuiſſe.D. cum. C. et concepiſſe. Et proculdubio optatum. M. uel. Q. oriturum. Candidus alter, quo. C. ad. M. & inde ad. Q. ſenſim progreditur. Tertius croceus, per quem apparet iam in unum cuncta conſtitui cepiſſe, quod ſemen in omne. D. per minima quæq; diffuſum eſt. Quartus rubet, qui. M. uel. Q. iam ortos manifeſtiſſime demonſtrat.

L. DIGESTIO eſt qua, quod conceptum eſt, igne extrinſecus mouente & opitulante, conſequitur, ut ex. C. &. D.M. uel ex. M. &. D.Q. perficiatur.

O. SEPARATIO eſt in his, quæ elementa appellantur, quæ de. B. & item. D. orta, ab eiſdem quoque ſeparantur.

P. OPERATIONEM intelligimus uel ea qui à. B.

& reliquis principijs in. M. uel. Q. generandum protē ditur, uel quæ ab. M. &. Q.. in deputanda immutandáq; metalla, ac etiam continuo informanda prouenit.

M. PERFECTVM ens inter principia ideo commemoramus, quod tam & si id ipsum est quo ex. C.D. per. E. F.G.H.I.K.L.O.P. tendimus, formæ tamen & efficientis causæ rationem habet, cum ea quæ diminuta sunt ad æqua reducit & perficit.

N. FERMENTATIO est in. Q.. ex. M. admirandus transitus, qua in re diuinus penè artifex necessaria fore. G.H.F.L.I.D. arbitratus cum. D.C. &. M. in. G.cōstituerit, continenter eadem lentissimo fouebit igne quoad per. H.F.L.I. in. K. peruenient, nulláq; in re opera mīnore, sed eisdem ferè gradibus insistens conabitur, ut multo maiore & uirtute & quantitate quam. M. sit ipsum perfectissimum. Q. uenenum oriatur. Quamobrem cū semel id diuinitus nobis concessum fuerit (nam aliunde speret nemo) perpetuo hoc augeri poterit, non tantū magnitudine sed in uires quoq; excrescent infinitas. Nec opus erit. M. iterū diuturnis laboribus repetere, quod ut in humanis maximum quid uideri potest, ita ex his etiā qui. M. composuerint, assequuti sunt pauci.

Q. EST itaq; uenenum informans, ex omni parte perfectum, hoc est æquis elementis undiq; compositum. Quapropter (ut dictū est) multo perfectius est quàm. M. & in uirtute excellens magis. nam præterquam ꝙ bifariam inficit & informat immutatq; sui ipsius speciem primam, deinde in. X. uel. Y. penè infinitū. Est etiam ægritudinum hominum humanorum tum animi tum corporis efficax medicina, quippe qui perturbationes omnes expellat,

bonosq; uiros, hoc est, non alieni inuidos efficiat similiter & conseruet. Corporeos autem humores si qua excesserint adæquet & constituat. Imbecillemq; senectutem ualentem inducat & confirmet.

FAC mixtionẽ cũ una parte. X. & duodecim partibus aquæ nostræ et tere subtiliter, deinde ponas in uno urinali non nimis alto, & superpone alembich sicut decet, & perluta bene totum urinale & alembich cũ omnibus iuncturis usq; ad nasum alembich, & permitte bene siccare, tunc pone super furnello, non cum cineribus sed super ferrum. itaq; totum urinale intret usque ad alembich, & claude eum luto circũ circa inter furnellum & urinale. Tunc incende ignem. s. qualẽ tu scis, & ueniet per alembich oleum simul cum aqua, & stabit supra aquam in colore citrino. Et sic continua ignem donec tota aqua distillauerit, tunc permitte infrigidari, & extrahe recipientẽ & separa oleum ab aqua, & aperi urinale: & inuenies corpus aliquantulum durũ, totum tamen frangibile & conteribile. Et si uis reitera distillationẽ, & fac per omnia ut supra dictum est, fundendo super corpus eandem aquam, uel aliam, & distilla, & non exibit tantum quantum prima uice, & tertia uice quasi nihil, & corpus remanebit in puluere non bene nigro, quod calcinabis hoc modo. Si corpus erit una uncia, superfunde uncias tres Mercurij & tere simul, & fiet amalgama, sicut butyrum. Tunc pone in scutella uitrea, & perluta eam à parte exteriori, & ponas super tripode super leuem ignem trium uel quatuor carbonũ, & semper misce cum baculo ligneo, & caue te, & liga os & nares, quia fumus eius destrueret dentes. Et sic perseuera miscendo do-

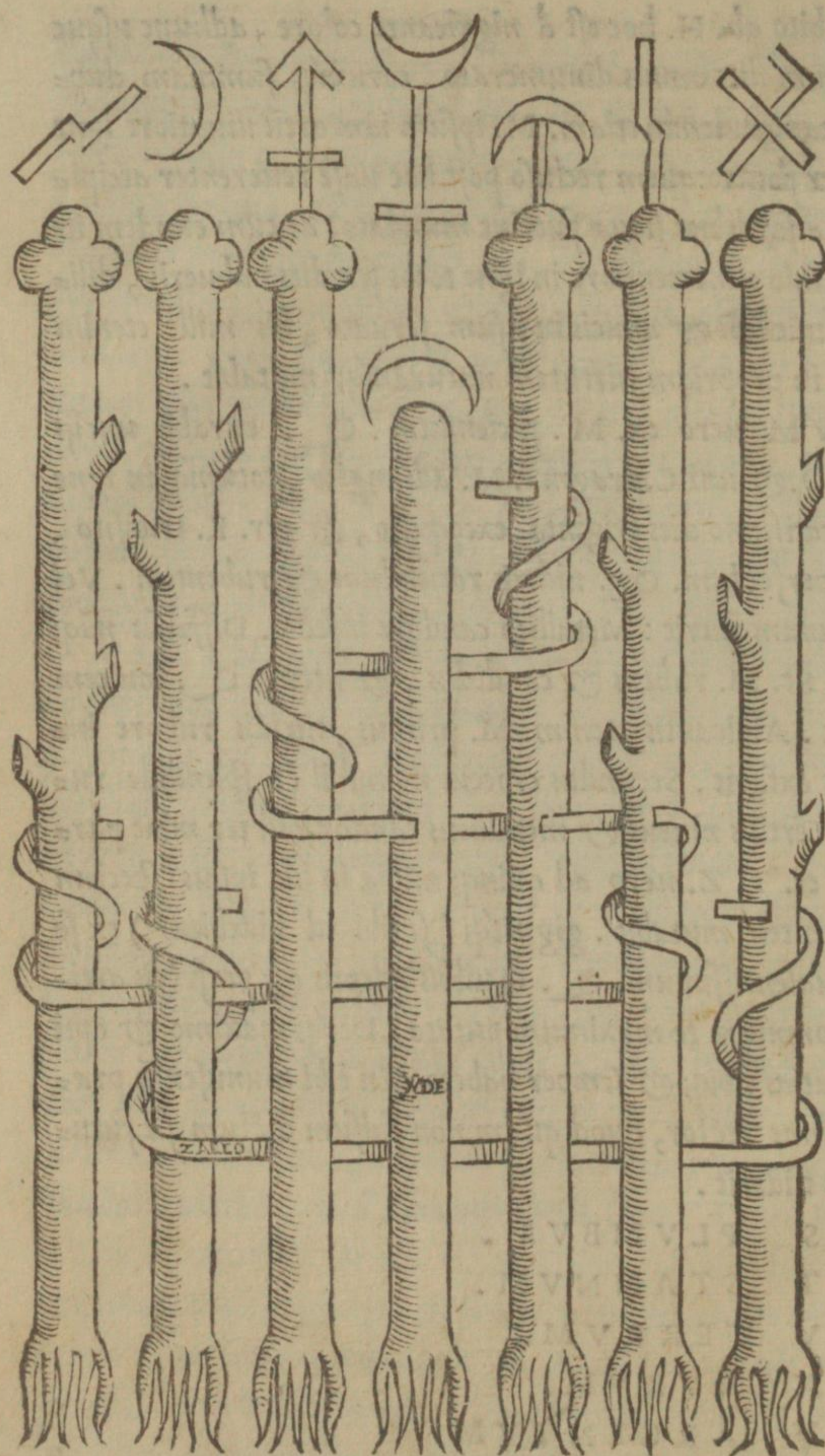
nec totus Merc. exiuerit, & remanebit corpus subtilius & magis nigrum, & hoc reitera ter & erit corpus discontinuatum & ualde nigrum. Tunc recipe illud & pone in butiuncula, & superfunde tantum de oleo supradicto quod madefiat & claude uas, & da ignem luminis per tres dies & siccabitur, & terra incipiet aliquantulũ albescere: Tunc superfunde aliud oleum (ut prius) & iterum cum eodem igne siccabitur & erit albior, & sic tertio. Quarto aũt erit in tanta albedine, ꝙ uidetur, uelle uisum auferre, lucens sicut perlæ orientales perfectissimæ. Deinde procede cum ære nostro, sale & gummi quæ fient unũ. Ignis tamẽ temperatus non nocet, sed melius in fimo.

VERUM cum operæprecium sit, quibus artibus nõ tantũ cognitio sed aliud quoddã quo intelligatur propositum in conficiendo opere, rõnẽ quandã quã practicen appellant prosequi tentemus: hanc ẽt partem, ut subiectũ tantum materiæ patitur, aperire. Simplici itaque. C. quadruplicem. D. per. G. primũ misceto & in uitreo uasculo, ad id quã optime conflato cõponito, lentissimo dehinc oblitũ glutine, os illi claudito, idq́; tenuissimo igni super imponito & continuæ excoquito donec. C. per. H. in. F. & item ad. I. peruenerit. Et signo tibi niger fuerit color, quẽ tamen nõ attramenta, sed potius punica mala præmatura imitãtem uidebis. quod cum intueberis scito. C. D. per. H. F. I. & . P. expatiari, interq́;. C. & . D. indissolubile fœdus conflatum inuicemq́; eosdẽ in seipsos conuersos, calore uero eodem extrinsecus cõtinuante. C. D. in. L. & . I. ingressi ad M. usque per. K. contendent. Quandoquidẽ color ille niger (nescio quo pacto) paulatim uertitur in candorem, De hinc in. K. croceũ, postremo in pretiosissimum ruborẽ:

quo habito ab. H. hoc est à nigricante colore, adhunc usque terminum dies omnes dinumerato, eorumq; summam duplato: tantundemq; etiam. M. ipsum iam ortũ uiuatiore igne suauiter foueto: quem recluso post hoc uase reuerenter accipito, & à sordibus siquæ fuerint mundato, ac cum eundem iterum paulo uehementiore in igne totos sex dies habueris, diligentissime tibi & amicis in usum seruato, bis mille etenim partes in propriam uirtutem naturamq; mutabit.

CVM uero ex. M. faciendum. Q. curabis uncijs tribus. D. & uni. C. dragmã. M. adiungito, totumq; in igne temperatissimo dies triginta excoquito, & per. K. transito, donec perfectum. Q. uideris rotundum & rubentem. Vel si ad lunam fuerit: Metallico candore infecto. Differũt nãq; ita. K. ut. M. rubens & candidus, & uterq;. Q. inuicem distant. Albicantis etenim. M. primus, uiridis rubore inspersus extabit. Secundus croceus nonnihil ẽt splendide rubens. Tertius niueus & metallicus candor, qui ter mille partes. S. et. T. Z. uero ad quinq; millia in suã ipsius speciem & uirtutem mutabit. gignetq; (si tibi id uidebitur) ex se quoq; ualentissimum. Q. Quibus adeptis & perfectis artificum omnium te maximum putato, Deóq; maximo & optimo gratias ubiq; & semper habeto. En tibi munusculũ præstantissime lector, quod quàm non falsum dictum sit futura etas uiderit.

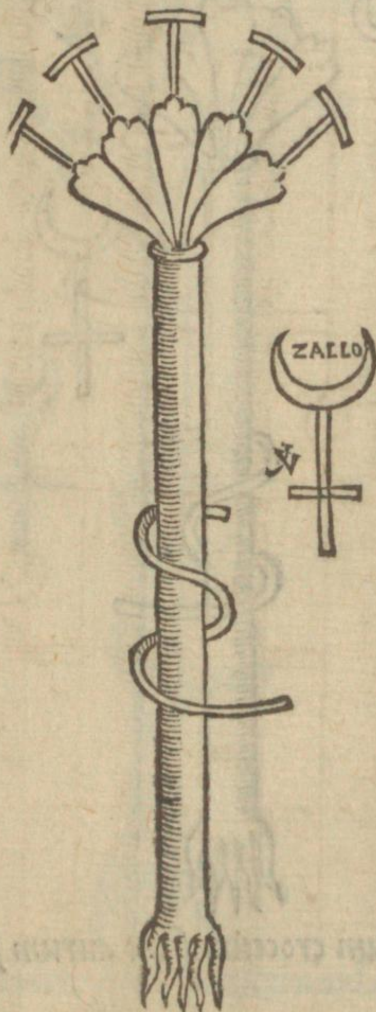
S PLVMBVM.
T STANNVM.
V FERRVM.
X AVRVM.
Y ARGENTVM.
Z AES.

YDE

PINXIMVS compoſitionem arborum nemoris inſi=
mul, modo dicamus naturam earum unam poſt aliam ſe=
cundum poſſe noſtrum, & primo incipiemus ab arbore cu=
ius frons dictæ baſis arboris tantummodo ſuper corticem cir
cunſonabat, & hoc de purgando ut hic.

Calidum ſiccum rubeum ſicut æs igneum.

Calidum humidum croceum.

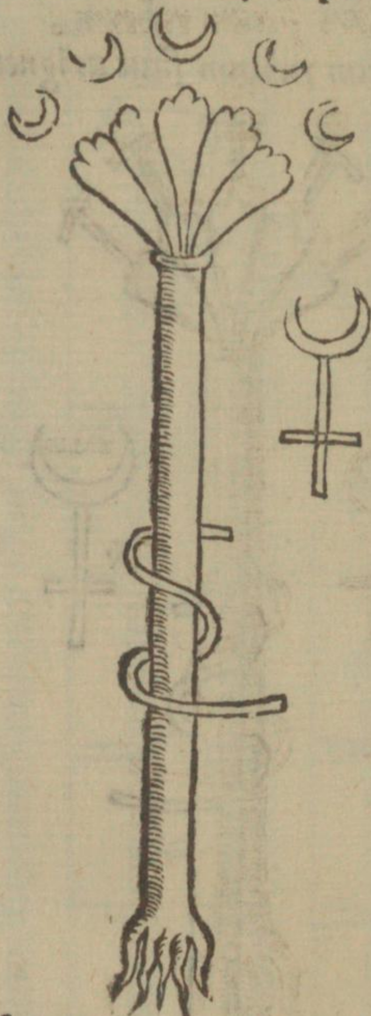
Factum humidum ſiccum nigrum ſicut plumbum.

Frigidum humidum ſicut argentum uiuum.

HAEC eſt arbor cui corroſis frondibus baſis arboris intrabat ſemper &c.

Factum ſiccum album ſicut plumbum.

Factum humidum nigrum ſicut argentum uiuum.

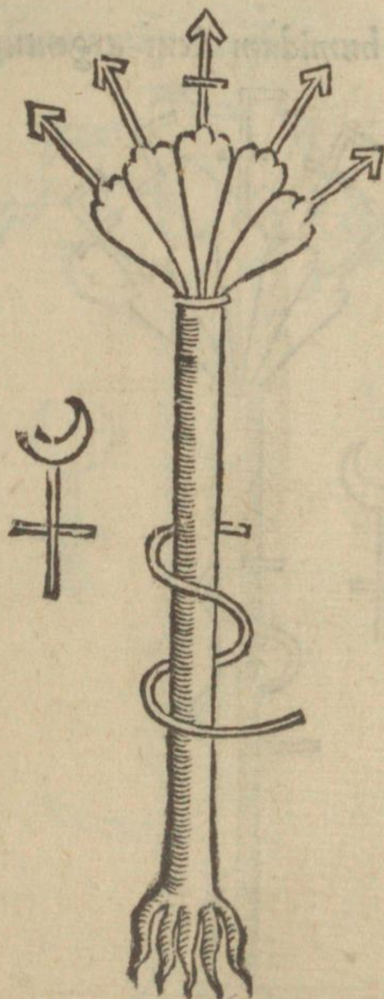

Calidum ſiccum ſicut æs igneum.

Calidum humidum croceum ſicut aurum ſanguineum.

HAEC arbor eſt cui corroſis frondibus baſis arboris intrabat ſuper lignum.

Calidum ſiccum rubeum.

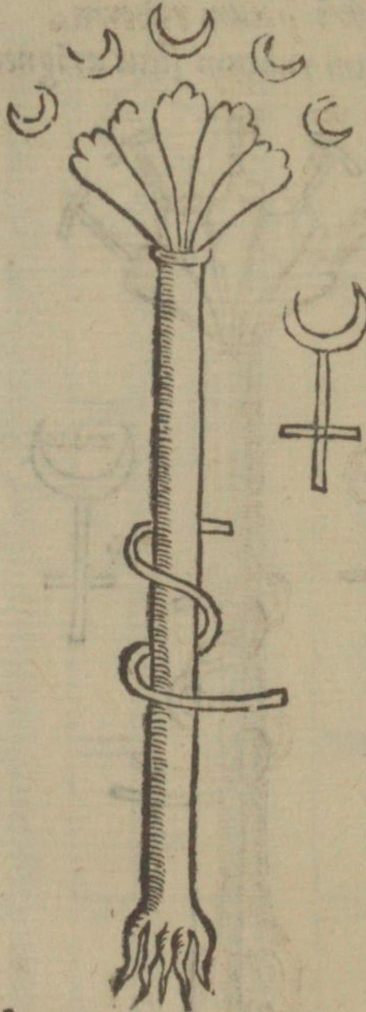
Calidum humidum croceum ſicut aurum ſanguineum.

Factum ſiccum nigrum ſicut plumbum.

Factum humidum album ſicut ſtannum uel argentũ uiuũ.

HAEC est arbor cui corrosis frondibus basis arboris intrabat semper &c.

Factum siccum album sicut plumbum.

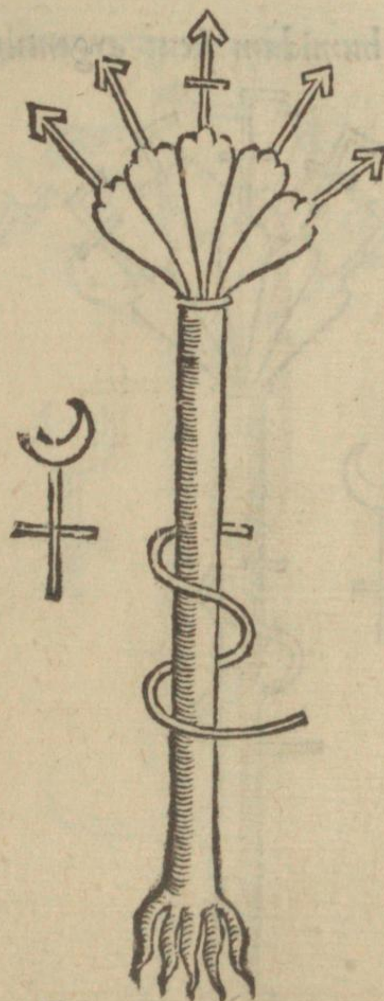
Factum humidum nigrum sicut argentum viuum.

Calidum siccum sicut æs igneum.

Calidum humidum croceum sicut aurum sanguineum.

HAEC arbor eſt cui corroſis frondibus baſis arboris intrabat ſuper lignum.

Calidum ſiccum rubeum.

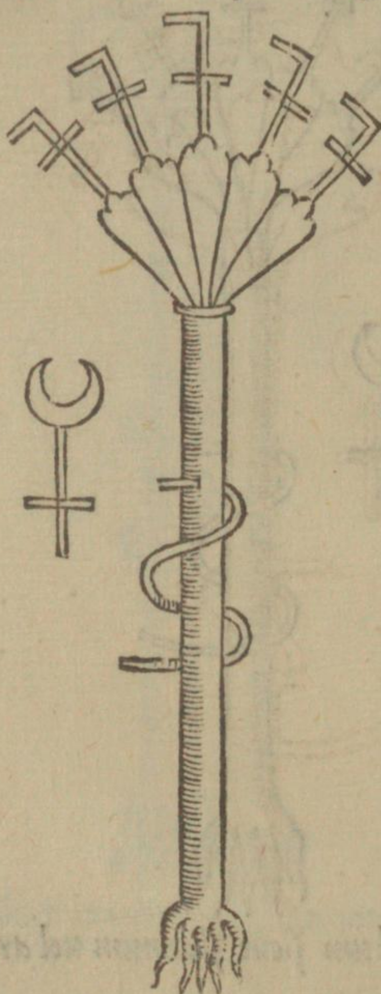
Calidum humidum croceum ſicut aurum ſanguineum.

Factum ſiccum nigrum ſicut plumbum.

Factum humidum album ſicut ſtannum uel argentũ uiuũ.

HAEC eſt arbor prima dextræ partis cuius cortex eſt corroſa & magnum quid de ligno & extremitas frõdis baſis arboris intrabat per medium eius paruum quid eminebat ad aliam partem.

Factum humidum ſicut argentum.

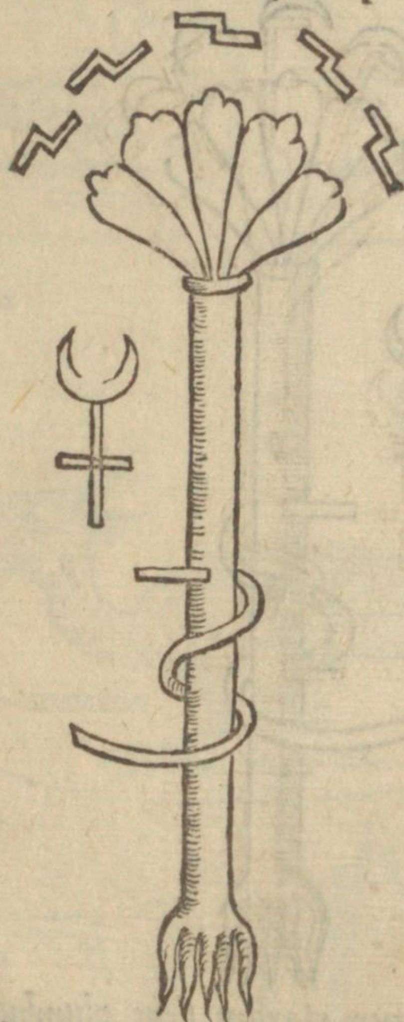
Factum ſiccum nigrum ſicut argentum terreum.

Calidum & humidum croceum ſicut aurum igneum.

Calidum & ſiccum rubeum ſicut æs igneum.

HAEC arbor secunda cuius cortex est corrosa & magnum quid de ligno & extremitas frondis basim arboris intrabat per medium eius & paruum quid emittebat ad aliam partem.

Factum siccum nigrum sicut plumbum.

Factum humidum album sicut argentum uiuum.

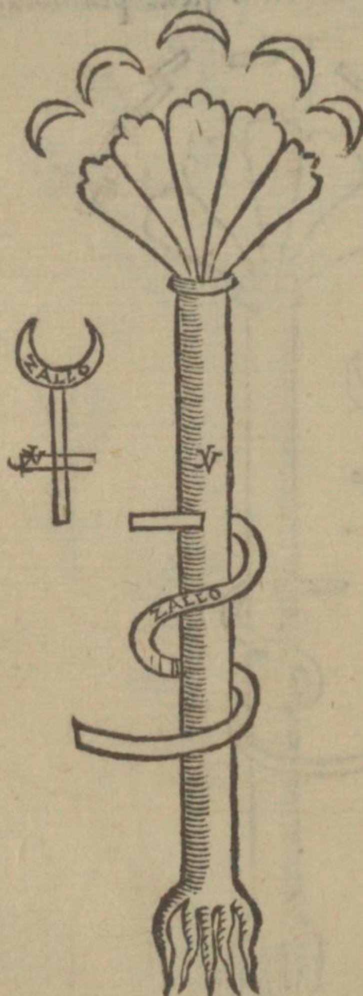
Siccum rubeum sicut æs igneum.

Calidum humidum croceum sicut aurum sanguineum.

HAEC eſt arbor tertia, cuius cortex eſt corroſa & magnum quid deligno & extremitas frondis baſis arboris intrabat per medium eius, & paruum quid eminebat ad altam partem.

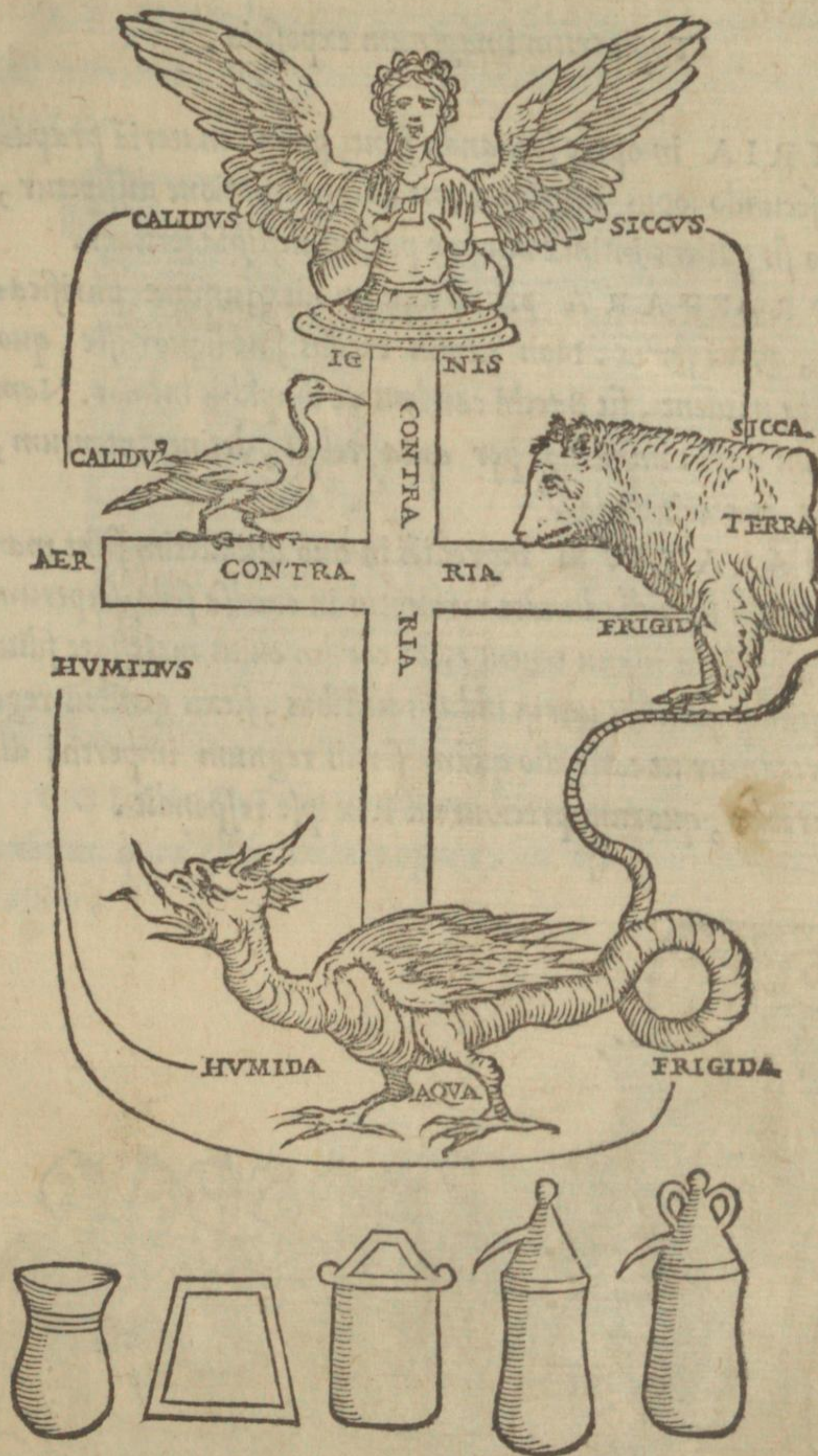
Calidum humidum croceum ſanguineum.

Calidum ſiccum rubeum ſicut æs igneum.

Factum humidum album ſicut ſtannum.

Factum ſiccum nigrum ſicut plumbum.

CALIDVS
SICCVS
IG NIS
CONTRA RIA
CALIDVˀ
SICCA.
TERRA
AER
CONTRA RIA
FRIGIDA
HVMIDVS
HVMIDA
FRIGIDA
AQVA

TRIA in opere ſeruanda ſunt, primo materiã præpa-ra, ſecundo opus continua, ne diſcontinuatione diſſipetur, tertio ſis patiens intima naturæ paſſim ueſtigia ſeruans.

PRAEPARA primo aquam uitæ ſummæ purifica-tam, & eã ſerua. Non tamen credas, ut liquor iſte, quo cuncta madent, ſit Bacchi candens ac limpidus humor. Nam te dum uarijs immenſa per auia rebus, detines intentum, felices præteris undas.

PALATIVM ingrediẽs in quo quindecim ſunt man ſiones ubi Rex diademate coronatus in excelſa ſede ſceptrum totius orbis in manu tenens erit: coràm cuius maieſtate filius cũ quinq; famulis uarijs indutis ueſtibus, flexis genibus regẽ deprecantur ut tam filio quàm ſeruis regnum impertiri di-gnaretur, quorum precibus nil Rex ipſe reſpondit.

At filius

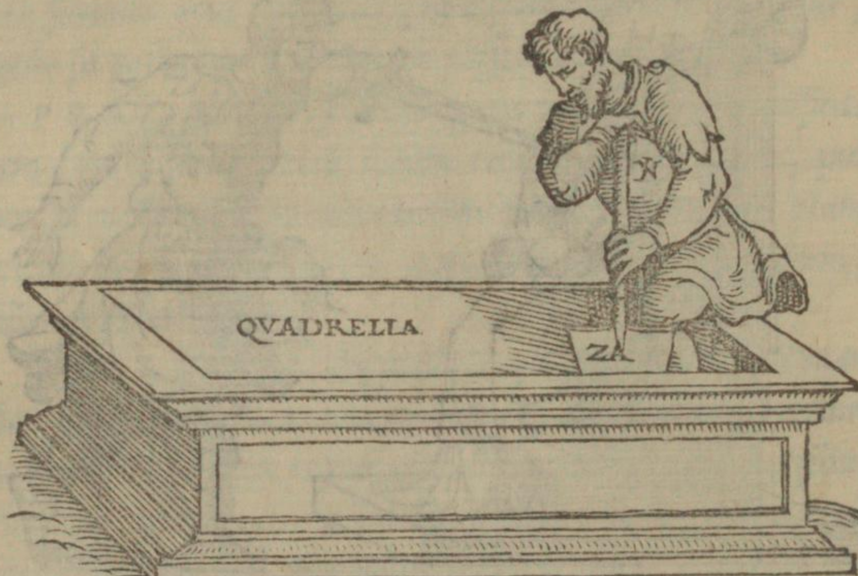
AT *filius indignatus seruorum suasione, patrem in sua sede interemit. Fiat igitur amalgama cum aqua bene purgata &c.*

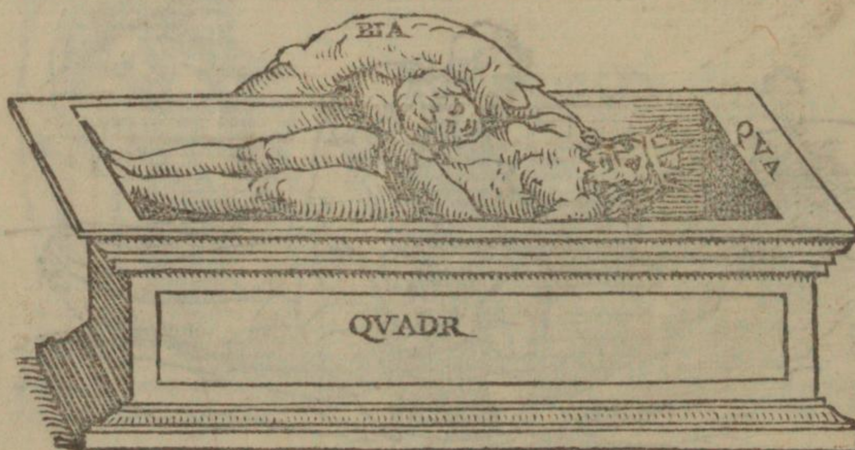
COLLIGIT *in tertio loco filius sua ueste patris sanguinem, quod est secundum opus & in Methodo iam declaratum.*

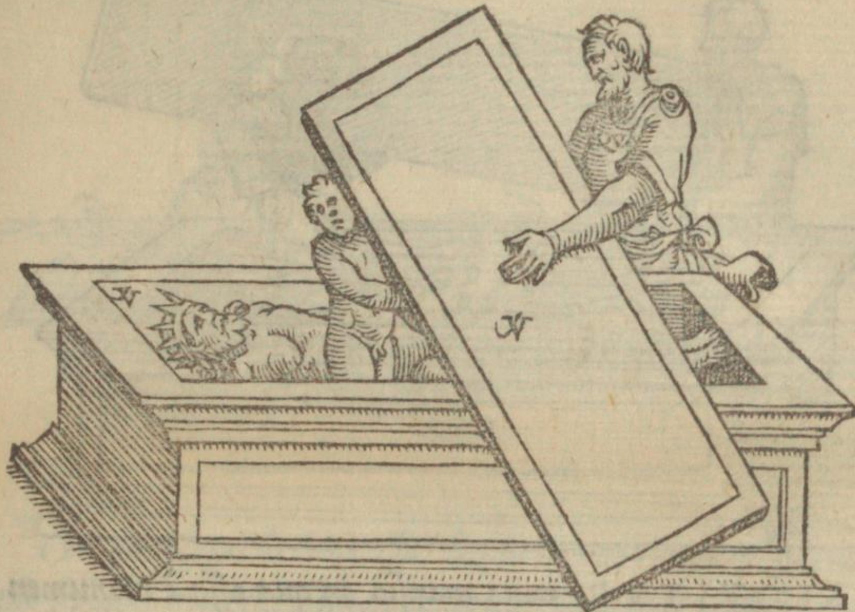
EFFICITVR *fouea in quarta mansione, quæ fornax est: cuius altitudo sit duorum palmorum, latitudo autem sit digitorum quatuor.*

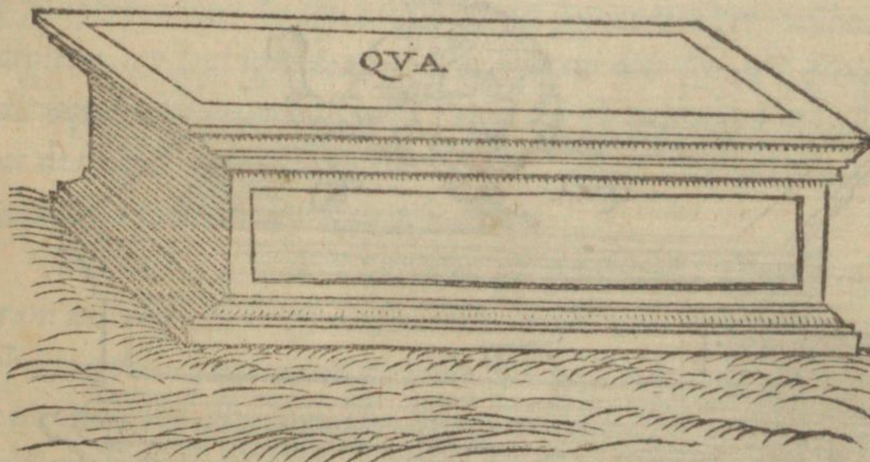
IN *mansione quinta filius male cogitans credit patrem in foueam deiectum relinquere, sed ambo in foueam ceciderе per artem.*

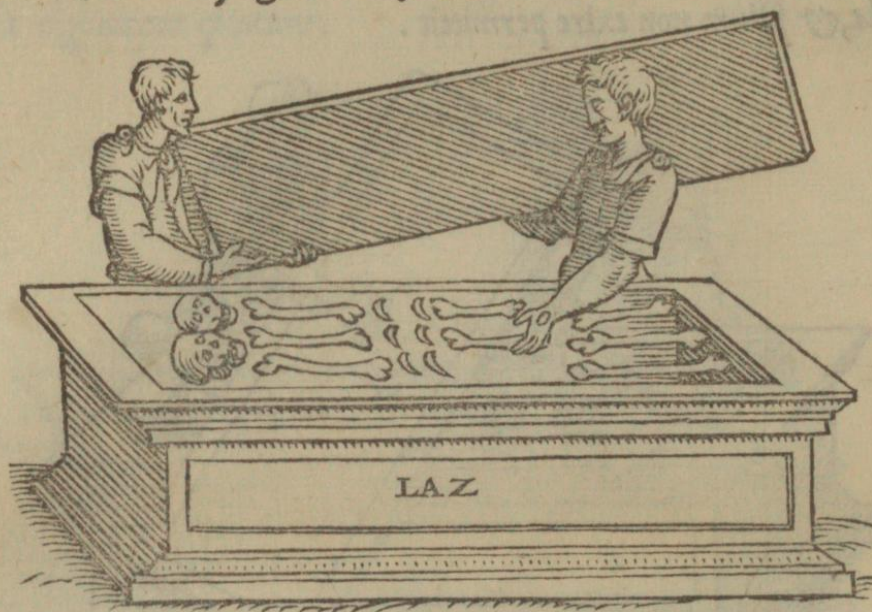
SEXTA uero mansio, est in qua curat adhuc filius exire: sed unus uenit, qui ab illis ortus est in operatione secunda, & filium non exire permittit.

CVM autem pater & filius sunt in fouea, quæ septima dicitur mansio, illis sequitur putrefactio in cineribus seu balneo perquam calido.

OCTAVO *enim loco inspicitur id, quod in putrefa ctione euenit infrigidato uase &c.*

SEQVITVR *nona mansio in qua ossa è monumen to emittuntur. quo fit, cum totũ corpus fuerit solutum : quòd uero non fuerit solutum iterato opere soluatur ut prius donec tutum soluatur, solutũmq; cauto reserua*

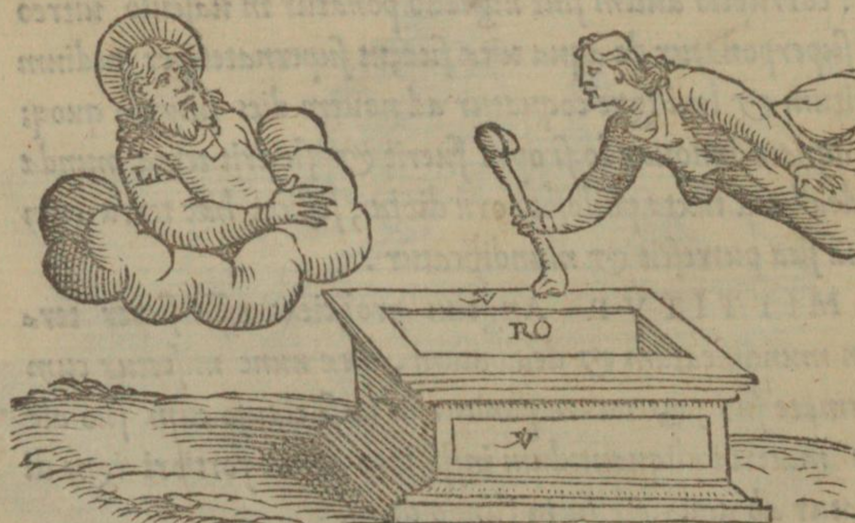
IN mansione decima ossa diuiduntur in nouem partes, quo fit cum materia soluta per nouem dies super lentũ ignem coquitur quousque nigredo superueniat, qua remota in alio uasculo in loco calido serua & iterum per nouẽ dies aquam excoquito, & corruptum nigrum collige cum alioq; repone, & sic prosequi necesse est quousque aqua sit clara atque munda: corruptio autem siue nigredo ponatur in uasculo uitreo & superponatur de aqua uitæ sua, ut supernatet per medium digitum & leui igne coquatur ad nouem dies singulo quoq; die aquam innouando si opus fuerit & sic erit terra munda ac dealbata iuxta philosophorũ dicta, scilicet hæc terra cum aqua sua putrescit & mundificatur.

MITTITVR Angelus proijciens ossa super terram mundificatam & dealbatam, quæ nunc miscetur cum spermate suo, & totum ponitur in uase clauso cum suo alẽbico materia aliquantulum inspissata adhuc fortiori igne diuidatur ab aqua, & sit in fundo dura.

VNDECIMO *loco famuli Deum precātur, ut Rex eis restituatur, in cuius restitutione totum opus dirigitur.*

MITTITVR *alter propterea Angelus in mansione duodecima, qui alteram illorum ossium partem super terrā ponit, donec simul inspissentur tunc mira in opere apparebunt.*

ET ſic alternatim mittuntur Angeli, qui primam, ſecundam, tertiam & quartã partem oſſium proyciunt, ut ſcilicet albeſcat, ſit lucida atque firmetur. Quinto & ſexto firmata mutetur in citrinum. Et ſic cum ſeptima, octaua & nona parte: oſſium terra efficitur uti ſanguis atque rubinus.

TVNC Rex ſurgens, de ſepulcro Dei gratia plenus, factus eſt totus ſpiritus totuſq; cœlicus cum poteſtate magna, potens facere Reges omnes ſuos famulos.

POSTREMO potentiam ſuam ſuper filium & ſeruos demonſtrat, eis coronas aureas ſingulas ſingulis imponēdo, ut ſint & ipſi Reges gratia ſui, cui dominus dedit poteſtatem magnam atque maieſtatem.

Impuris nemo manibus fraudator, auarus,
Sacrilegus'ue aliquis pergraue tangat opus.
Huc probus, huc ſapiens animo ſe conferat, & qui
Cum rerum cauſis dogmata noſſe queat.

PRETIOSA MARGARITA NOVELLA ex concordantijs ſapientum collecta, De theſauro & Lapide philoſophorum, & eſt arcanum, & ſecretum omnium ſecretorum ac Dei donum,

Petro Bono Ferrarienſi autore.

q VIA conſueuit non ſolum apud antiquos ſpeculatores & inquiſitores ueritatis arcanorum naturæ, ſed apud modernos inquiri & diſputari: utrum ars alchimiæ miniſtrans naturæ ſit omnino apparens & exiſtens, Aut ſolum apparens & non exiſtens. Ideo gratia huius ipſam inquiramus & diſputemus, non ſuperficialiter ut conſueuerunt, ſed profunde & exquiſite ualde. Ita ut quilibet doctus ſecundum rationem cognoſcat, quæ pars tenenda ſit, & utrum ipſius operationi debeat uel non debeat inſudare. Naturales philoſophi quàm plurimi ſapientes nõ bene dubitantes neque idonee ſed in ſuperficie inueſtigantes diſputauerunt, & determinauerunt: quidam ueram omnino eam eſſe dixerunt, et quidam ſophiſticam eam iudicauerũt, quorum nullus ſciuit nec potuit hoc aggredi, etiam ſi uerum iudicauerit. Quidam etiam alchimiſtarum ſicut Geber et Moriemus in ſuis alchimicis eam diſputauerunt, tanquam potentes hoc, ſed ualde breuiter, & obſcure. Arguentes ad partem negatiuam & ſoluentes, Ad affirmatiuam autem ſolum quædam exemplaria adducentes, & ſermonibus typicis & figuris affirmantes & dicentes eã eſſe omnino ueram. Nos igitur cum in alchimia aliqua ex terminis eius & dictis ſapientum ueridicorum ueterum nouerimus hanc dubita-

tionem cum auxilio Dei aggredientes, sicutq; decens est. Cum explanatione prolixa aperiemus eam ordinatis capitulis distinguendo. Primo arguentes pro & contra. Secundo elucidando cum debita explanatione. Respondebimus cum Dei adiutorio.

NOTANDVM cum subiectum alicuius artis uel scientiæ uel eius propriæ passiones fuerint nota & manifesta omnibus uel pluribus sapientibus, non egent inuestigatione & probatione sed declaratione solum: Cũ autem fuerint innota & immanifesta, egent inuestigatione primo & probatione, postea declaratione, ultimo autem experimentatione si fuerit finis eius ad opus, inquantũ experimentum rationem certificat precedentem. Cum igitur subiectum huius artis, si sit uerum uel falsum sit ignotum & immanifestum cum suis proprijs passionibus, & extraneum apud plurimos sapientum, necessario eget inuestigatione probatione & declaratione ut ueritas medullitus discernatur. Et si quid contra hoc apparentiæ uel falsitatis occurrat discutiatur & reprobetur. Quia unaquæque scientia uel ars siue medicina sit siue alia, habet in sui doctrina proprias dubitationes & responsiones sine quibus non potest fieri perfecta doctrina.
Est autem artium triplex genus, ut dicitur secundo physicorum, quia aut est dispositiua materiæ, aut efficiens formæ, aut usualis. Sub ijs autem non ponitur alchimia, cum ipsa non sit mechanica. quòd si concedatur, ipsa erit dispositiua et efficiens simul, non autem usualis. Ipsa enim ueraciter docet cognoscere materiam quæ est de intẽtione naturæ omnes alias excludendo, & præcipit super illam modum dispositionis et informationis secundum aptitudinem materiæ, quod totum

cognoſcit unus artifex & efficit & poteſt uti uel non. Sunt & aliæ artes ab ijs non abſolute, id eſt, artificiales, ſed potius naturales ſicut ars medicinæ & ars plantationis & inſertionis plantarum & uzifur & uitrorum, quia ex parte miniſtrationis ſunt artes, & ex parte autem formæ ſunt naturales. Quia quorumcunque formæ & operationes ſunt naturales ipſa ſunt à natura ars alchimiæ talis eſt. Eſt & aliud genus artis ſeu artium de non entibus in rerum natura, ſed de entibus factis ab intellectu ſicut Grammatica, Logyca, Rethorica & ſub hoc genere non eſt hæc. Et quia in omnibus artibus ſpeculatio & inueſtigatio, operationem præcedit neceſſario ideo hic ſic fieri debet. Speculatiui enim intellectus finis eſt ueritas quam nunc inquirimus & primo. Practici uero opus quod eum ſequitur, ut eſt ſecundo metaphiſicæ, & ſexto ethicorum, quia opus eſt iſtud quod poſt deſideramus, quia poſterius non abſoluitur à priori.

Notādum quod philoſophus primo de anima docet hūc, eundē modum inueſtigandi & ratio eſt quia ſic deuenimus in cognitionem cauſæ, unde in ſecundo poſteriorū dicit. De eo quærunt omnis quæſtiones quo cognito ceſſat omnis quæſtio. Hoc autem quod quæritur eſt cauſa uel medium ut ibi dicit. ergo cognito medio quæſtionis huius artis, ceſſabit & quæſtio.

* Notandum hic quòd multiplex eſt cauſa uel mediū, ſcilicet intelligibile, reale ſiue ſenſibile, naturale & artificiale.

Videtur ergo irrationale aliquem ponere ſe in opus eius niſi inueſtigatione cauſæ uel medij præcedente. Similiter incōgrue & inutiliter conantur quæſtionem huius artis determinare medio quæſtionis non cognito quia nō poteſt aliquis quæſtionem aliquam determinare, niſi cognoſcat medium primo

aut per inuestigationem appropinquet, ad eius cognitionem. Apud ignorantes medium quæstio non cessat, quia causam inuestigationis ignorat. qui ergo dubitat bene, inuestigat bene, ergo operatur bene, & qui male, male. In impossibilibus rebus impossibile. Impossibilia enim non inuestigantur cum causas non habeant.

SEQVVNTVR ARGVMENTA BONI AD PARTEM NEGATIVAM.

VIA antiquorum mos fuit arguere primo destructiue, ergo sequemur eos.

q Ratio prima.

NAM quicunque ignorat certam & determinatam quantitatem uniuscuiusque elementorum in aliquo mixto, ignorat efficere illud mixtum: sed alchimistæ ignorant hoc in metallis & eorum componentibus ergo &c. Maior est nota, cum talis notitia sit determinata & certa solum quo ad naturam, & non quo ad nos, nisi ualde confuse & in communi, & hoc in omnibus mixtis. Minor ex habitis nota uidetur, cum metalla & eorum componentia sint de genere mixtorum, circa quæ alchimistæ laborant.

Ratio II.

ITEM quicunque ignorat determinatam proportionem elementorum adinuicem cum ueniunt ad mixtionem, & modum mixtionis eorum & digestionis quibus adipiscitur forma mixti, ignorat componere illud mixtum, sed alchimistæ sunt huiusmodi, ergo &c. Maior patet ex hoc, quia unaquæque res in specie, habet formam suam specificam, ad quã sequuntur uirtutes & proprietates & operationes determinatæ, per quam formam ab omni alia specie separatur, & forma hæc sequitur determinatum modum mixtionis & proportionis & digestionis in debitis mensuris elementorum, quia ratione materiæ & quantitatis ac qualitatis materiæ species non separatur à specie, sed ratione formæ sequatur ut dictum est. Minor patet, quia hæc sunt nota soli naturæ,

non solum in metallis & eorum componentibus, sed in omnibus naturalibus, modo autem confuso & cōi, sunt quoque modo longinquo, nota arti. Talis autem cognitio non est sufficiens ut ars uere sequatur naturam, hanc rationem ponit Geber & eius solutionem in summa perfecti magisterij.

Ratio III.

ITEM quicunque ignorat proprium instrumētum naturæ quo mediante agit in materiam ad introductionem formæ in aliquo mixto ignorat efficere istud mixtum sed alchimistæ sunt huiusmodi, ergo &c. Maior patet cum nullum agens siue naturale siue artificiale agat sine instrumētis proprijs & determinatis. Minor nota est, quia natura in generatione cuiuscunque rei agit cum calore digerente & alterante modificato, tanquam cum instrumento sicut natura cuiuscunque rei exigit siue sit res habēs calorem in actu ut in animalibus perfectis, siue in potētia ut in rebus alijs. Vnde in generatione auri & argenti & aliorum metallorum, agit in cauernis terræ profundissimis, cum calore quodam suauissimo & temperatissimo per mineras multiplicato, digerente alterante subtiliante & inspissante. Talis autem calor penitus ignoratur à nobis, quoniam non est calor solis, neque ignis absolute sed calor ex ijs miro modo mixtus & à natura confusus.

Ratio IIII.

ITEM illud ad cuius generationem non sufficit uita hominis, non potest fieri per artem, sed ad generationem metallorum non sufficit uita &c. Maior est nota quia omnis generatio & corruptio determinato tempore mensuratur, unaquæque enim res habet tempus præfinitum in generatione ad receptionem formæ propriæ, per quam recipit esse completū.

Minor patet tempus enim generationis auri ſecundum naturam ponitur apud alchimiſtas eſſe in millibus annorum, ſicut ponit Geber in ſumma ſua & Raſis in libro perfecti magiſterij. Cum igitur nullus hominum tale ſpacium attingere poſſit, immo uix ferè centum annorum attingit, fatuum uidetur dicere ꝙ per artem alchimiſtæ fit uerum aurum & argentum. Et ſi ad hæc reſpondere uellent, quòd abbreuiant tempus, quia quod natura facit in millibus annorum, cum calore ſuaui & temperato, nos facimus in uno menſe, aut tempore breuiori aut longiori, cum calore ignis forti, quia tantum facit forte agens in breui tempore quantum debile agens in longo, & quia ars imitatur naturam & eius opera accelerat & feſtinat, dicimus quòd impoſſibile eſt quòd hoc faciant & ſpecialiter in metallis, quoniam metalla ſunt ex fumis ſubtiliſſimis reſolutis ab argento uiuo cum ſubſtantia ſulphuris, à calore humido & ſicco temperato in cauernis terræ profundiſſimis habentibus humiditatem quæ ſuper oẽs eſt humiditates quæ à ſiccitate terrea tenuiſſima occulta tẽperatur & inſpiſſatur calor autem temperatus illos fumos conuoluendo reſoluens ſublimans & inſpiſſans uſque ad locũ alicuius refrigerij illam humiditatem conſeruat digerit ſubtiliat & inſpiſſat quæ eſt cauſa metallicæ fuſionis, & ſic in fine conuertitur in metallum. Si ergo tempus decoctionis abbreuiare uoluerint in illa materia. ergo per exceſſum caloris, ignis, ergo diſſipabunt humiditatem quæ eſt neceſſario cauſa metallicæ fuſionis, ergo non generabitur forma ſpecifica metalli, quare ſolutio nihil ualet.

Ratio V.

ITEM ubi deficit locus proprius generationis rei, deficit eius generatio, ſed in arte alchimiæ eſt ſic, ergo &c. Ma=

ior patet, quia ſicut locus facit ad conſeruationem rei, ſic & ad generationem. Vnde dixit Porphyrius, quòd locus eſt principium generationis ſicut et pater. Et Plato, muniuit natura naturans loca terræ uirtutibus, ut in eis ſigillentur proprietates diuerſæ. Vt in plantis & rebus alijs, quales merentur ſecundum genus ſuum, etc. Et hoc eſt uerum inducendo in ſingulis tam in animalibus, quàm uegetabilibus, & mineralibus: propterea non ubiq; locorũ generantur uegetabilia quælibet, nec mineralia quælibet, neque animalia quælibet, nec ſimiliter habitant propter diuerſam naturã locorũ, ſicut diſpoſuit natura naturans præcepto & ordinatione glorioſi Dei. Minor ex habitis nota eſt, & experientia, quia ſuas decoctiones & digeſtiones & mutationes faciunt in locis extraneis ab intentione naturæ. ſcilicet in uaſis uitreis lapideis, metallicis, & figuloſis: natura autem in ſynu terræ proprio, & occulto ipſa efficit.

Ratio VI.

ITEM effectus qui ſunt naturæ ſolius, non poſſunt fieri ab arte, ſed generatio metallorum eſt effectus naturæ ſolius, ergo &c. Maior eſt nota quia generatio, & corruptio ſunt à principio intrinſeco. principium autem intrinſecum eſt natura, quæ efficit formas ſubſtantiales in rebus. ars autem eſt principium extrinſecum quæ ſolum in ſuperficie operatur per motum alterationis. Similiter quia natura generat res per mixtionem elementorum, talis autem mixtio eſt ſolum ex operæ Dei benedicti & ſummi & operæ naturæ, ut dicit Galenus primo de complexionibus. Minor patet cum metalla fiant à principio intrinſeco, ſcilicet à natura per generationem & corruptionem mediante mixtione.

Ratio VII.

ITEM Si id quod magis uidetur inesse non inest, nec id quod minus. Sed in debilibus mixtionibus uidetur quòd ars magis possit sequi naturam & non potest, ergo multo minus in fortibus. Maior patet per locum à maiore. Minor est sensui manifesta, quia per facilem uel difficilem generationem & corruptionem rei arguimus fortem et debilem mixtionem eius, ut equus, piscis & omne uiuens facile corrumpi possunt: ergo sunt facilis mixtionis, aurum autem & argentum de difficili: ergo sunt fortis mixtionis. cum ergo in generatione equi et piscis quæ sunt debilis mixtionis, non possit sequi ars naturam, ergo nec in generatione eorum quæ sunt fortis mixtionis ut auri & argenti. hanc rationem & eius solutionem ponit Geber.

Ratio VIII.

ITEM impossibile est unam speciem in aliam transmutare, sed metalla differunt specie. ergo &c. Maior est nota per philosophum quarto metheororum. Minor similiter patet, quia enim non habent easdem proprietates & operationes, ergo per consequens nec formas, conueniunt enim solum in genere, quod est esse metallum sicut homo & equus conueniunt in hoc genere, quòd est esse animal: sed per proprias differentias unum ab altero separatur. sicut ergo ex homine non fit equus, nec econuerso, sic ex metallo uno non fit aliud, nec econuerso. hanc rationem etiam ponit Geber & eius solutionem.

Ratio IX.

ITEM quicunque ignorat prima principia mouentia ad generationem & introductionem formæ in aliquo mixto, ignorat efficere illud mixtum: sed alchimistæ sunt huiusmodi

ergo etc. Maior est nota, quia principia mouentia ad genera t onem et introductionem formæ sunt stellæ et corpora super celestia per motum & lucem, ut uult philosophus libro cœ li & mundi, & libro de causis proprietatum elementorum, ipsa enim sunt, quæ primo mouent mota ab intelligentijs, ad natarum generationis, & corruptionis perficiendam, ad conseruationem specierum, & ab hijs datur forma, & per fectio, & hoc fit in instanti, scilicet cum uenerit una stella, uel plures ad situm determinatum in firmamento, & ex in fluentia tali determinata introducitur forma in instanti & momento. Minor patet ex confessione. eorum & absque con fessione, ignorát enim determinatos situs et aspectus stellarũ, à quibus datur forma auri & argenti in materia determi nata, ergo hæc ars friuola est, & uana. hanc etiam rationem tangit Geber in sua summa, & soluit.

Ratio X.

ITEM sicut se habet ars ad naturam ita artificialia ad naturalia, sed ars non est idem quod natura nec potest esse, ergo artificialia non erunt idem quòd naturalia nec esse pos= sunt, ergo aurum artificiale, & naturale non est idem. Ma ior est nota. Minor patet, quia natura informat compo= situm in instanti. Ars autem successiue, & natura pre= supponit, materiam, ars autem facit eam, ut dicitur secun do physicorum. Similiter etiam, quia omne artificiatum est opus desideratum & uoluntarium sicut eligibile et uolitum, ut patet ex sexto metaphysicæ, & uariatur idem opus plu= ribus modis iuxta uoluntatem artificis, natura autem est ordinaria & unius modi semper. aurum ergo artificiale, non erit idem quod naturale.

Ratio XI.

ITEM Geber. Facilius eſt res deſtruere, quàm conſtruere, ſed aurum deſtruere uix poſſumus, ut ipſius forma ſubſtantialis corrumpatur, ergo nõ poterit tam cito conſtrui ut dicunt, maior & minor notæ ſunt ad ſenſum.

Ratio XII.

ITEM ab experientia etiam hoc patet, quia mos antiquorum philoſophorum eſt ſine inuidia ſciẽtias diſcipulis ſuis et poſteris alijs in ſcripturis tractare uel oretenus docere, ſed nullum antiquorum philoſophorum in arte iſta reperimus feciſſe hoc, ergo uidetur quòd ipſam ignorauerint, ergo uidetur, quod hæc ars non ſit poſſibilis. Videmus enim in alijs ſcientijs ununquemque philoſophorum antiquorum uiſum eſſe, quicquid ſciuerit in aliqua ſcientia uere tradere, quia philoſophi deſiderant in ſcientia ſibi reliquos ſimulari. Vnde philoſophus primo methaphiſicæ, ſignum ſcientis eſt poſſe docere, quia igitur ſolum cartas antiquas & fabulas extraneas poeticas, & deriſoria quædam ficta & uerba plena ambagibus inuenimus in quibus mendacia pura, & errores ſicut in operatione uidetur apparenter. Ideo ſatis patet ex hoc hanc artem non eſſe ueram, immo quod deterius eſt, eorum ſequaces adhuc errores ſuper illos multiplicant cotidie & in infinitum extendunt hanc rationem tangit ſecundum Geber & ſoluit.

Ratio XIII.

ITEM ad oculum nos uidemus, quòd tam diu eſt à ſapientibus antiquis & philoſophis. cum ſumma induſtria perquiſita, & non inuenta, quòd ſi eius inuentio eſſet poſſibilis iam diu adinuenta eſſet. Similiter à regibus, & principibus infinitum theſaurum poſſidentibus & magnorum philo

ſophorum copiam habentibus eſt inquiſita, & non inuenta, quamuis eam deſiderauerint, & expenſas plurimas interpo ſuerint ſicut omnibus apparet ergo inanis uidetur ars iſta. Iſtam rationem & eius ſolutionem ponit Geber.

Ratio XIIII.

ITEM adhuc fortius ex datis eorum, dicunt enim quòd eſt lapis unus ſolus in arte maiori qui fit albus & rubeus ſecundum quòd ipſi uolunt præparare, qui metalla mollia indurat, ut Saturnum & Iouem conuertendo in aurum, & argentum & metalla dura mollificat, ut æs & ferrum conuertendo in aurum & argentum, & argentum uiuum coagulat conuertendo in aurum & argentum. Sed contra eos ſic arguitur: impoſſibile eſt alicuius rei duas operationes eſſe contrarias per ſe, ſed hic lapis eſt ſolus unus. ergo etc. Maior apparet ex hoc, quia cum uniuſcuiuſque rei, ſit forma unica tantum & unica perfectio per ſe, ſic ſimiliter erit unica operatio procedens per ſe ab illa forma, ut patet ex ſecundo de generatione, & corruptione. ſed ſi ſint duæ operationes contrariæ procedentes ab una forma oportebit neceſſario, quòd una illarum operationum procedat ab illa forma per ſe & primo, alia autem per accidens et ſecundario, quia impoſſibile eſt duo contraria eidem æqualiter ineſſe. Minor patet. cum enim, ſecundum eos hic lapis ſit unicus, unica etiam erit eius forma & per conſequens unica eius operatio per ſe & primo ab ipſo procedet, quomodo ergo eſſe poterit, ꝙ quædā metalla mollificet, et quædā induret per ſe et primo, ſed nō uidetur hoc eſſe poſſe ergo uidetur ꝙ unū faciat per ſe et aliud per accidens, et ſic quoddā nō erit uerum aurum uel argentum poſtquā mutatum eſt per accidens ſiue quod mollificatum eſt ſiue quod induratum eſt. Videmus enim quòd

aqua non habet potentiam infrigidandi & calefaciendi per se et primo, nec ignis similiter, sed unũ per se et primo & aliud per accidens. uel oportebit eos ponere, ꝙ sint duo lapides in arte alchimiæ, quorum unus indurat per se, et colorat, & alter per se mollificat, et colorat, quod est contra eos, quia dicunt eum esse tantum unum. Et similiter quia qualis diuersitas esset lapidum inter se, talis etiam erit diuersitas formarum introductarum ab eis in metallis, ergo non erit eadem forma introducta in hoc auro, et in illo, nec in argento hoc & in illo. De mutatione autem colorum quòd fiat primo albus post rubeus, & quòd alijs coloribus multiplicibus coloretur secundũ ꝙ uolunt præparare concedimus utiq;, quia bene scimus possibile esse res maxime minerales liquefactiuas per decoctionem, & ad inuicem mixtionem posse mutari de colore in colorem, sed facere illas duas operationes contrarias. hoc impossibile reputandum, quare sequitur ꝙ ars sit nulla.

Ratio XV.

ITEM si id quod magis uidetur inesse, & non inest, neque illud quod minus. sed magis uidetur quòd ars alchimiæ possit reperiri in rebus propinquis substantiæ auri & argenti et non reperitur, ergo nec in remotis reperietur, ergo nec in remotissimis, ergo nusquã. Maior nota est per locum à maiori. Minor patet, quia res propinquæ auri et argẽti sunt quæ sunt eiusdem materiæ & naturæ cum eis, quod cognoscitur ex hoc quòd sunt eorum principia uel ex eisdem principijs, & quia omne simile ingreditur magis in simile per mixtionem & liquefactionem quàm in extraneum. Ideo inuenimus res quasdam minerales quæ dicuntur spiritus metallorum, ex quibus metalla generata sunt tanquam ex principijs, & in ipsis ingredi, ut sunt argentum uiuum, &

ſulphur. Ex quibus metalla omnia originem traxerunt, ſicut patet quarto metheororum, & per alchimiſtas eſt etiam auripigmentum & ſal armoniacum ſpiritus, ſed auripigmẽtum eſt de natura ſulphuris, ſal uero armoniacum de natura ſalis & ſicut ſapo metallorum à quibuſdam dicitur quamuis non ſit de ſubſtantia eorum. Sunt autem & alij ſpiritus ſecundarij ſcilicet marcaſita, magneſia, & tutia. ſed magneſia & marcaſita ſunt ſpiritus à natura commixta de ſulphure, & argento uiuo. Tutia autem eſt fumus metallorũ ſubtilis reſolutus ab eis, quæ omnia ſunt aut principia metallorũ aut ex eiſdem principijs præter quàm ſal armoniacũ.

Sunt ergo ſeptem alchimic ſpiritus, ſcilicet quatuor principales uidelicet argen. ui. et ſul. auripigmentum & ſal armo. et tres ſecundarij & cõpoſiti, ſcilicet marcaſita, magneſia & tucia, Sulphur tamen & ar. ui. ſunt ſicut elementa et primum tenent principatum. Ex dictis ergo nil aliud uolumus, niſi ꝙ ſola metalla & ſpiritus, ſunt operi neceſſaria quia unum in aliud ingreditur & ſeinuicem combibunt, & miſcentur in conflatione, & ſunt adinuicem ſicut principia & principiata, quòd ipſa ſola in materia & natura propinquitatem habere uidentur, ergo aut ex metallis ipſis aut ſpiritibus hunc lapidem colligere neceſſe eſt, aut per eorum mixtionem, aut omnium, aut plurium uel uno ſolo. Sed ex ipſis metallis hoc impoſſibile uidetur, quia ſecundum Philoſophos alchimiæ hic lapis habet ſe ad metalla, ſicut forma ad materiam, & ſicut anima ad corpus, ergo oportet ipſum eſſe ſubſtantiæ ſubtiliſſimæ, cum ergo metalla ſint ſubſtantiæ groſſæ per totum non uidetur ex eis poſſe elici. Ideo dicit Geber in ſumma ſua, capitulo de præparatione ſaturni. Redeuntes igitur in nos ipſos, noſmet torquentes in

menſe cogitationum meditationis afflictionibus. Reſpeximus à perfectione corpora diminuta in profundo ſuæ naturæ feda exiſtere & nil in eis fulgidum inueniri, cum in eis ſecundum naturam non ſit. Ideóq; ex illis ſubſtantiam fulgidam elici non contingit &c. Similiter nec ex corporibus perfectis, ſc licet auro & argento, quia ꝙ in ultimo perfectum eſt non eget perfici, et ſimiliter etiam quia non ſunt ad finem alium ordinata. Et ſi dicant quòd hæc corpora calcinant, & ſol uunt, diſtillant, & coagulant, & multas alias præparationes faciant. Ita ꝙ iſtud ꝙ eſt corporale et groſſum fit ſpiri tuale et ſubtile et poſt alterant metalla cum ingreſſu eorum, & faciunt uerum aurum & argentum. Dicimus ꝙ eorum experientia eſt firmiſſime contra eos, quia quale ſit opus eorum ignis declarat, quæcunque enim alterauerunt per ignis uiolentiam & rerum urentium examinationes euaneſcunt, & non permanent, fantaſticæ ergo ſunt alterata.

Similiter nec per ſpiritus hoc fieri uidetur, quia per experientiam inueniunt ſpiritus poſſe figere & non figere, quam uis eorum natura ſit fugitiua ab igne, ſed ipſos non fixos ui derunt corporibus inutiliter adhærere, quia in igne non per ſeuerant, immo fugiunt paulatim ab eis & ipſa corpora relin quunt immunda magis quàm prius & quoniam eleuant cor pora ſecum in fumum & euaneſcunt ſimul. Ipſos autem fixos non eſt poſſibile ingredi, quia aut non funduntur cum ſint ſicut terra lapidea uel ſaxum, & non ingrediuntur, nec miſcentur, & per conſequens non alterant, aut funduntur fuſione uitrificatoria, ſicut omnis res ultimæ combuſta & in cinerata, quæ poſt per fortem ignem fit uitrum. Et nullum uitrificatum ingreditur metalla, quoniam fuſio metallica fit per conſeruationē humiditatis naturalis argen. ui. in metal

lo. fusio autē uitrificatoria fit ex ultima consumptione radicalis humiditatis uniuscuiuq; rei adustilis, quæ ex adustione incineratur. Et ideo ferè ex cinere uniuscuiusq; rei fieri potest uitrum, propter quod nos uidemus, q cum stagnum & plūbum fuerint calcinata per ignem & combusta, q post ad ignem congruum conuertuntur in uitrum, sicut faciunt qui uitrificant uasa figuli. Et ideo impossibile est quòd tale uitrum nec etiam aliquod aliud reuertatur in metallum, nec in fusionem metallicam, cum sit consumpta radicalis humiditas ar. ui. quæ erat causa metallicæ fusionis secundum partem, & secundum aliam partem derelictam sit conuersa in humiditatem uitream. Ex quibus etiam dictis patere potest, q sermo quorundam idiotarum, ignorantium principia naturæ, dicentium quòd uitrum potest fieri malleabile sicut metallum, est inanis. Nam illa eadem humiditas quæ est causa metallicæ fusionis est etiam causa malleationis & extensionis sub malleo per omnem dimensionem. cum igitur in uitro & re quacunque uitrificata illa talis humiditas non reperiatur, aut consumpta sit tunc, sicut impossibilis est fusio metallica in eis ita & malleatio, & quia impossibilis est reductio uitri & uitrificatæ rei ad substantiam metallicam, sic etiam ad malleationem. Nullæ enim res in mundo habet humiditatem talem ut metalla: aut si habent, habent eam indigestam, ut elementa metallorum, aut alio modo terminatam per suas formas, ut marchasita, antimonium et alia similia, quoniam diuersitas formarum facit illam eandem humiditatem diuersimode terminatam, & diuersimode passibilem. Et hoc accidit propter diuersam proportionem mixtionis, & diuersam habitudinem, quæ est in mensuris mixtionis suorū elementorum propinquorum componentium prout reguntur

à cœlestibus

à cœlestibus, quamuis elementa sint eadem. Similiter hoc patet per aliud, quia sicut proprietates & propriæ passiones specierum non reperiuntur extra species suas, sic proprietates & propriæ passiones generum non reperiuntur extra genera sua. Cum ergo extensio per omnem dimensionem, sub mallei percussione sit propria passio huius generis, quod est metallum, quia soli metallo proprie conuenit, ergo alicui alteri rei de mundo non conueniet. Aut si conuenit uitro ita artificiose præparato, ut dicunt, oportebit eos necessario confiteri illud uitrum esse metallum, & sub aliqua specie metalli, scilicet quòd sit aurum aut ferrum, aut æs aut aliquod aliorum, quod est omnino falsum, aut oportebit eos dicere quòd hæc non sit propria passio metalli, quod similiter est falsum & penitus contra sensum. Similiter, quia ex proprijs passionibus metalli est, quòd in conflatione omnia adinuicem commiscentur propter eorum similitudinem in materia propinqua. Vitrum autem & quælibet res uitrificata, non miscetur in conflatione metalli, sed supernatat sicut oleum, & omnis pinguedo aquæ, ergo hoc uitrum artificiosum non commiscebitur, sed supernatabit. quòd si commisceretur, non diceretur uitrum, sed metallum & esset in numero alicuius metallorum, quod est omnino falsum. Similiter si aliquod aliud, quàm metallum esset dignum habere hanc proprietatem & propriam passionem dictam, dignius esset illud, quod eadem humiditate participat, quàm quòd aliena sicut est marchasita, magnesia, tutia, antimonium, sed hæc non habent, ergo multo minus uitrum, & quælibet res uitrificata, cum sit expoliata humiditate tali. Et propter hanc singularem, & specialem humiditatem sic digestam, quæ est causa malleationis, & liquefactionis accidit, ut lapidi

nigro confricando metalla abradendo adhæreant, quòd non potest accidere marchasitæ, et nec sibi similibus, quanto igitur minus uitro. Et propter eandem causam ex quadam similitudine in substantia humiditiatis fit ut ar. ui. metallis adhæreat omnibus: marchasitæ autem, & sibi similibus non, quanto ergo minus uitro siue artificiosum sit, siue non. Omne similiter uitrum, & uitrificatum scinditur, comminuitur, & frangitur, cum post ignitionem subito in aere frigido infrigidatur uel aqua, nullum autem metallorum hac passione participat propter causam dictam. Omnis præterea imago siue sit exclusa siue exarata fieri potest in frigidis metallis, & calidis, & per sculpturam, & per incisionem, in uitro autem non: nisi sit ignitum uel liquefactum, & hoc tantum per sculpturam, quòd est propter humidum diuersum in tali passione recipienda. Soli ergo metallo & omni semper, hæc passio propria malleandi inesse uidetur. Diuersificantur tamen metalla inter se in malleatione, fusione, et ignitione ac reliquis passionibus, propter diuersitatem suæ digestionis, & sulphuris mixtionem. Vitra autem inter se diuersificantur in cita & tarda fusione, & perspicuitate & opacitate, & coloratione diuersa, secundum magis et minus, & alijs suis passionibus, propter diuersitatem cinerum ex diuersis materijs adustorum. Similiter metalla quando liquefacta sunt, sunt de natura argen.ui. & sicut lapides supernatant ar.ui. sic similiter supernatant metallis liquefactis & non cedunt, sed uitrum liquefactum cedit eis propter sui uiscositatem tenacem, & alienam. Non est tamen aliquid liquabile præter metalla, quod hanc habeat nisi uitrum ignitum, & liquefactum propter uiscositatem suam actualem magnam, infrigidatum autem non, propter ipsius actualem priuationem.

Metallo enim infrigidato aut ignito, ualde maior inest uiscositas, quàm liquefacto: propterea in malleatione ipsius, extenduntur partes, in liquefactione autem separantur, si expandantur. In uitro autem est econuerso: Quicunque ergo operans fecerit opus uitrificatum aliquod casuale. Ab ipso manum suspendat, & sibi finem imponat. Sic ergo patet, ꝙ spiritus uitrificati non ingrediuntur, ergo non alterant. Similiter igitur per ipsorum commixtionem ex dictis causis hoc fieri non posse uidetur. Cum igitur in substantia magis consimili & affini metallorum substantiæ hæc ars reperiri non uideatur, ergo per consequens nec in remota, ergo nec in remotissima, ergo nunquam, quare etc.

Ratio XVI.

ITEM uidentur dicere, se non generare metalla de nouo, sed solum quæ imperfecta sunt perficere, dicentes perfecta solum aurum et argentum, reliqua autem imperfecta. Dicimus hoc esse non posse. Quoniam omnis materia, quæ habet esse in aliqua rerum naturalium permanente est completa per suam formam substantialem, sed materia stagni, plumbi, æris, & ferri habet esse in eis, eorum esse sic permanente, sicut materia auri & argenti: ergo materia completa est in eis per suam formã substantialem sicut materia auri & argenti. Maior est nota, quia ea quæ sunt in motu ad aliquam formam non permanent in natura, nisi quando sunt in fine motus, in quo acquirũt formam suam substantialem completiuam: potius enim corrumpuntur & cito, quàm permaneant. Propterea non permanent abortiui fœtus, quia nondum habent formam completiuam, aut quia organorum non habent complementum deseruientium suæ formæ. Similiter in seminibus abortiuis, hoc idem se habet, quia nec

permanent, nec speciem multiplicant cum careant ipsa, similiter & in aliis. Minor nota est ad sensum. Videmus enim stagnum, & plumbum, & reliqua per se habere permanentiam in natura, sicut aurum & argentum per se. hoc autem non esset nisi essent completa per suam formam substantialem. falsum ergo dicunt hæc metalla esse perfecta, & alia imperfecta, & ex hoc hæc esse conuertibilia in illa & ordinata ad illa. Non ergo magis erit ordinatum, nec magis conuertibile stagnum in aurum, quàm econuerso.

Ratio XVII.

ITEM quæcunque multiplicantur à natura in sua specie per continuam generationum & perseuerantiam, sunt completa per suam formam substantialem, sed metalla ista, quæ dicuntur imperfecta, sunt huiusmodi sicut etiam aurum & argentum. ergo &c. Maior nota est, quia nullæ res naturales de mundo aliter à natura multiplicantur nisi cõpleantur per suam formam substãtialem. Minor patet ad sensum. Non igitur hæc dicentur imperfecta metalla, alia uero perfecta, sed potius hæc nobilia & illa ignobilia. Ignobilia autem non sic nobilitantur, ut dicunt. non enim uidemus capram nobilitari in equum, nec equum in hominem. ergo nec illa metalla ignobilia, sic notabilitabuntur, ut dicunt, non ergo uertentur hæc metalla in illa. Propterea, quia hæc sunt imperfecta, illa uero perfecta, sicut dicunt. Vide solutionem huius, & habebis ueritatem.

Ratio XVIII.

ITEM quæcunque non disponuntur eadem ultima dispositione, non possunt habere eandem formam substantialem & specificam, sed aurum & argentum alchimicum, non disponuntur, eadem ultima dispositione, ut naturale.

ergo &c. Maior patet, quia forma substantialis seu specifica est quæ ultimo adueniens rei disponit rem ultima dispositione et ipsam complet. Vbi ergo non erit eadem ultima dispositio, non erit eadem forma substantialis & specifica. ergo nec eadem species. Minor patet ad oculum, quia fundit metalla ad ignem, & imponitⁿ suas medicinas exteriores informantes ultimo, hoc autem non facit natura.

Ratio XIX.

ITEM quoruncunque generationes non sunt eædem, ipsa non sunt eadem, & quoruncunque ipsæ sunt eædem, & ipsa eadem, ut dicit Philosophus 7. thopicorum. Sed generatio auri & argenti à natura, & ab arte non est eadem. ergo nec generata erunt eadem. Similiter & de corruptione idem est argumētū.ergo ars alchimiæ non est uera, sed phantastica. Maior & minor sunt per se manifestæ.

Ratio XX.

ITEM de entibus à fortuna non potest esse ueritas. nec scientia, sed alchimia est huiusmodi, ergo &c. Maior patet per Philosophum primo posteriorum, qui dicit, quòd omnis scientia est de necessarijs & perpetuis, & incorruptibilibus, & impossibilibus aliter se habere, talis autem non uidetur alchimia. Similiter si ueræ naturam sequitur, hoc erit semper uel frequenter, quia naturalia sunt, ut dicitur secundo physicorum. Minor patet, quia raro, immo rarissimæ accidit hoc, ut ipsi confitentur, scilicet, quòd artifex imitetur uere naturam, quæ autem raro contingunt fortuita sunt ut probatur secundo Physicorum; ergo etc.

Ratio XXI.

ITEM Aristoteles in fine 4. mehecrorum, secundum translationem ueterem alchimiam esse ueram, expresse ne=

gat, sed eam esse sophisticam et fantasticam affirmant, quamuis quidam dicant illa uerba fuisse Auicen. qui ipsa addidit quod non credimus, Auicen. in principio suæ epistolæ, quam fecit de hac arte, ad Asten de Recia philosophum allegat de hac contradictione dicens sic. Et fuit sententia, quam affirmant alchimiam profitentes una rerum, quibus ille scilicet Aristoteles qui ad bonitatem, & scientiam operatur, plurimum contradixit & illorum sententiam annihilauit &c. Sequuntur uerba Aristotelis in forma propria.

VNDE sic inquit philosophus ad literam. Sciant aūt semper alchimistæ, species uere permutari non posse.] *id est formas substantiales rerū manente re.* [sed similia illis facere possunt.] *id est in accidentibus cōmunibus.* [& tingere.] *id est colorare.* [rubeum.] *id est æs.* [citrino] *id est colore simili auro.* [ut uideatur aurum.] *id est ad aspectum.* [& album.] *id est argentum stagnum uel plumbum.* [tingere colore.] *id est citrino.* [quo uolunt, donec multum sit simile auro, uel æri.] *id est ad uisum in accidentibus communibus.* [Possunt quoque plumbi immundicias abstergere.] *ut uideatur aurum, uel argentum.* [ueruntamen semper erit plumbum.] *id est ut prius erat in forma.* [& si uideatur argentum sed optinebunt in eo.] *id est plumbo sic mutato.* [qualitates alienæ.] *id est similes qualitatibus auri uel argenti.* [ut errent homines in eo, ut qui accipiunt salem.] *id est communem.* [& salem armoniacum.] *quia uidentur idem & non sunt.*

[Cæterum ꝙ differentia specifica.] *id est substan=tialis.* [aliquo tollatur ingenio.] *id est alchi=miæ.* [non credo possibile.] *si forma prima substãtialis non corrũpatur.* [& non est ꝙ una com plexio.] *id est forma substantialis sequens comple=xionem.* [uertatur in aliam.] *id est formam.* [quia ista sensibilia.] *id est accidentia sensibilia.* [non sunt differentiæ.] *id est formæ substantia=les.* [quibus permutatur species.] *id est forma.* [sed sunt accidentia & proprietates.] *id est quæ sensu apparent.* [differentiæ uero eorum.] *id est formæ substantiales constituentes speciẽ.* [non sunt co gnitæ.] *quia non possunt sentiri.* [Cum uero non sit differentia cognita.] *scilicet sensu.* [quo modo sciri potest utrum tollatur, uel ne?] *id est nullo modo quia non sentitur.* [uel quomodo tol=li possit? Sed expoliatio.] *id est ablatio.* [ac=cidentium, ut uaporis.] *id est quia illa sunt acci=dentia, quæ sentiuntur.* [coloris ponderis uel sal=tem diminutio non est impossibilis.] *id est occul=tatio accidentiũ.* [quia contra hoc ratio non con=stat. Cæterũ proportio cõpositionis.] *id est pro=portio mixtionis ad quam sequitur forma substantialis.* [istarum substantiarum non erit in omnibus ea=dem.] *sed solũ similis.* [hæc igitur in illam per=mutari non poterit.] *id est uere secundum formam, sed solum apparenter.*] nisi forte in primam reducan tur materiam.] *id est nudam à prima forma sub qua erat, & ab omni alia.* [tunc, in aliud q̃ prius erant permutentur. Hoc autem.] *id est reductio in*

primam materiam & nudam.] per solam liquefa-ctionem non fit, sed accidunt eis ex hoc.] *id est liquefactione.* [res quædã extraneæ, &c.] *id est apparentes et sophisticæ. Vel sic & rectius. Metalla non possunt permutari in aurum nisi prius reducãtur in primã materiã, tunc in illud quod prius non erant permutari poterunt. Reductio autem eorum in primam materiam non potest fieri per solam illorum liquefactionem. Sed necesse est ex hoc, ut accidant eis res quædam extraneæ à natura metallorum. & sic ista ratio esset pro arte.*

TAMEN *per hæc uerba philosophus uisus est et conatus artem alchimiæ non posse esse secundum ueritatem puram et certam, sed solum secundum fantasiam et deceptionẽ. Et sic ex dictis suis quinque elicimus rationes. Quarum prima sumitur ex parte accidentium communium & est.*

Ratio I. Arist. Et XXI. in ordine.

QVICVNQVE *mutat res secundum accidentia solum, non mutat eas uere de specie in speciem, sed alchimistæ sic mutant metalla adinuicem, ergo &c. Maior nota est, quia differentia specierum adinuicem est secundum formam sed differentia secundum accidentia est indiuiduorum in eadem specie. Minorem probat, metalla enim differunt specie adinuicem quia non habent easdem formas, sed habent quædam similia accidentia in colore & pondere & alijs accidentibus. talis autem mutatio in accidentibus est alteratio & non transmutatio, unde quamuis abstergant immunditias plumbi & ipsum colorant ut uideatur aurum uel argentum: tamen secundum formam substantialem est plumbum ut prius, quia in eo sunt qualitates alienæ introductæ & non forma alia substantialis, & propter hæc accidentia alienantur ho-*

mines aſpicientes & errant, & dicunt ipſum eſſe aurum uel argentum cum tamen in rei ueritate non ſit, ſicut qui aſpiciunt ſalem communem & ſalem armoniacum, quia enim utrunque habet naturam ſalis et communicat in genere ſalis, credunt ab hoc eſſe idem, cum tamen differunt ſpecie.

Ratio II. Ariſt. Et XXII. in ordine.

SECVNDA ratio ſumitur ex parte corruptionis formæ præexiſtentis. Et eſt talis. Quicunque non tranſmutat rem per corruptionem formæ ſubſtantialis & ſpecificæ præexiſtentis, non tranſmutat eam in aliam ſpeciem ſed alchimiſtæ hoc non faciunt, ergo &c. Iſta ratio ferè reducitur ad aliam, ſcilicet primam & probatur Maior & Minor ſicut in prædicta.

Ratio III. Ariſt. Et XXIII. in ordine.

TERTIA ratio ſumitur ex parte noſtri iudicij, ſcilicet quòd non poſſumus uere cognoſcere, utrum ſint uere tranſmutata in aliam ſpeciem, uel non, & eſt talis. Illud quod eſt nobis ignotum in aliqua re non poteſt ſciri utrũ per aliquod artificium poteſt tolli uel non, uel quomodo tolli poſſit ab illa re, ſed differentiæ ſpecificæ metallorum ſunt huiuſmodi, ergo &c. Maior nota eſt, quia de ignotis exiſtẽtibus non poteſt haberi ſcientia uel ars, neque modus ad introducendum uel corrumpendum ea in re. Minor ſimiliter patet, quia differentiæ ſpecificæ in rebus naturalibus metallicis ſunt ignotæ nobis, non ſolum in metallis, ſed etiam in omnibus rebus naturalibus, præterquam forſan in homine. quæ autem ſunt nobis nota, in eis ſunt accidentia & proprietates & paſſiones ſolum, quia ſubiacent ſenſibus noſtris. ideo hic corrumpere poſſumus & alia introducere, ideo non poſſumus uere cognoſcere & iudicare in metallis mutatis, utrum uere ſint

mutata in aurum uel non, quoniã unusquisque bene iudicat de ijs, quæ cognoscit, et eorũ est bonus iudex, ut patet 1. ethi.

Ratio IIII. Arist. Et XXIIII. in ordine.

QVARTA ratio sumitur ex parte mixtionis & proportionis miscibilium in composito, & est talis. Quæcunque non habent eandem proportionem mixtionis & miscibiliũ in composito, non possunt eadem esse in specie, sed metalla mutata per alchimiam sunt huiusmodi, ergo, etc. Maior est nota, quia determinata proportio mixtionis & miscibilium in mixto adinuicem, disponunt mixtum ad talem formam determinatam, sequentem illam determinatam proportionem & non ad aliam per quam different ab alijs. Minorem supponit probatam ex prius dictis. Cũ igitur tali ignorantia, quomodo efficiet ars hæc uerum aurum & argentum?

Ratio V. Arist. Et XXV. in ordine.

QVINTA ratio sumitur ex parte materiæ primæ, mediante qua fit omnis generatio & corruptio & transmutatio de specie in speciem & est talis. Omne quod transmutatur de specie in speciem debet reduci in materiam primam, id est, nudam à forma prima, ut illa ad quam disposita erat introducatur sed alchimistæ non sic faciunt, ergo &c. Maior est nota, quia reducendo rem in suam materiam primam fit generatio & corruptio, & non aliter, quia talis motus est ad formam substantialem, & hic etiam motus qui est ad formam substantialem proprie dicitur mutatio, & nõ motus, ut probatur quinto physicorum. In alteratione aũt & augmentatione & diminutione est proprie motus, ut ibi dicitur. Propterea generatio est de non subiecto in subiectũ et corruptio econuerso, & sunt ambo in oppositione contradictoria. Reliqui autem motus sunt de subiecto in subiectũ

& in contraria oppoſitione minor patet ad oculum. Non enim reducunt metalla in materiam primam, ergo nec generant, nec corrumpunt ſed ſolum alterant. Liquefaciunt enim metallum ad ignem, & ipſo metallo ſic liquefacto exiſtente, proijciunt ſuas quaſdam medicinas prius per artem alchimiæ factas alterantes ipſum, ut ſimiletur auro uel argento. Per ſolam enim liquefactionem non reducitur in materiam primam, ſed accidunt res quædam extraneæ et phantaſticæ, ergo quia non faciunt primo metallum nudum à forma prima, quomodo poterit in aliam ſpeciem tranſmutari? nullo modo. Et ſi uellent dicere, quòd ſuas medicinas & ſuum lapidem phyſicum faciunt proprie per generationẽ & corruptionem & proportionem mixtionis & miſcibilium determinatam, & cum hoc tranſmutant metalla de ſpecie in ſpeciem, Dicimus quòd quãuis faciunt ſuas medicinas per generationem & corruptionem & proportionem mixtionis & mixtorum determinatam & tranſmutent ſpeciem in ſpeciem: tamen per proiectionem ipſarum ſuper metalla conflata in igne, non accidit corruptio & generatio metalli, ergo per conſequens nec mutatio ſpeciei in ſpeciem, ſed alteratio ſola, quoniam non expoliant materiam nec denudant, à forma prima ſub qua erat, ergo aut oportebit ponere duas formas ſubſtantiales in eadem materia quod eſt impoſſibile, aut oportebit ponere hanc introductam accidentalem, ergo eſt idẽ metallum ut prius. Vel poſſumus aliter formare hanc rationem ultimam, quia poſſent dicere quòd philoſophus non accipit ibi materiam primam, prout eſt ſubiectum generationis & corruptionis, ſed intelligit materiam primam, id eſt, propinquam, ad ſuſceptionem formæ in aliqua ſpecie, unde materia prima hominis eſt ſperma & ſanguis menſtruus ſi=

militer & in alijs, quamuis ut plurimũ, materiæ propinquæ sint nobis ignotæ. Arguemus ergo sic. Nulla res potest transmutari in aliam speciem nisi reducatur in materiã primam ex qua generatur illa res. sed alchimistæ non sic faciũt, ergo etc. Maior est nota, deficiente enim materia prima propinqua alicui rei, deficit & generatio illius rei, quia non introducuntur formæ, nisi de potentia materiæ determinatæ. Minor patet per ipsos, quia materia propinqua & principiũ auri & argenti, & aliorum etiam metallorum est argentum uiuum & sulphur, ut patet ex quarto metheororũ & per omnes philosophos alchimiæ, sed ipsi per solam liquefactionẽ, non reducunt nec reducere possunt, illa quæ transmutare intendunt in argentum uiuum & sulphur. ergo nunquam uere transmutant metalla adinuicem sed sophystice, nam sicut si ex aliqua re debet fieri homo ut ex carnibus & oleribus quæ comeduntur & ex alijs cibis, oportet quòd prius fiant sanguis & ex sanguine sperma etc. Ita si aliqua metalla debent fieri aurum & argentum, oportet quòd prius fiant arg. ui. & sul. Et hæc ratio nõ sic uidetur consona dictis philosophi ut prima. Vel possumus dicere quòd accipit pro materia prima quattuor elementa, quoniam omne mixtum generatur ex eis, & in ipsis est omne mixtum in potentia confusa, cum sint materia prima mixtorum omnium & hoc modo ex quolibet fit quodlibet & potest formari ratio & probari præmisse ut in ratione præcedenti dictum est, quamuis hæc ratio non uideatur consonare dictis philosophi. Et si adhuc uellent dicere metalla non differre specie, sed solum per accidentia quædam. Vt plures eorum extimant etiam sicut sanũ & ægrum, per solum motum alterationis unum fit aliud unde sicut homo æger per solum motum alterationis fit sanus,

absque motu generationis & corruptionis. Ita metalla ægra per solam alterationem & accidentium communium mutationem & ægritudinem in ipsis facientium remotionem, sanantur & perficiuntur & remanent aurum & argentum uerum. Dicimus quòd posito hoc in magnum incidunt inconueniens, scilicet quia oportet eos ponere omnia metalla esse aurum actu, quod est impossibile. Et ratio est quia quæcunque differunt, solum secundum accidentia habent necessario eandem formam substantialem actu, si ergo ita est ut dicunt, oportet eos necessario concedere seu confiteri omnia metalla ægra habere eandem formam substantialem actu cum auro & argento, ergo plumbum & æs & metalla reliqua sunt actu aurum & argentum. Et quia quæcunque habent, eandem penitus formam substantialem actu, habent easdem proprietates & passiones actu cum proprietas & propria passio immediate procedat à forma substantiali. Ideo oportet quòd omnia metalla habeant easdem proprietates & passiones actu cum auro, siue sint actiuæ siue passiuæ. Sed hoc non habent, quia neque tollerant examinationes ignis omnes ut aurum, neque cor confortant ut aurum, ergo ipsa necessario differunt specie & non accidente solum, oportet ergo quòd per motum generationis & corruptionis transmutent & non solum alterationis. sed hic non faciunt, ergo fantasticæ transmutant. Et si adhuc ipsi uellent dicere confitentur, quòd omnia metalla sunt actu aurum, & habent formam substantialem auri actu, non tamen est necesse, ut habeant easdem passiones & proprietates actu cũ auro, quia ægritudo eorum hoc occultat. Sicut uerbi gratia. Si quis enim homo laboret epylepsia uel apoplexia, aut mania, aut phrenesi planum est, ꝙ nõ potest exercere operationes hominis.

Similiter mulier cum patitur ſuffocationem matricis aut ſincopen, omnes tamen habent formam ſubſtantialem hominis actu, non tamen proprietates & paſſiones hominis habent actu, nec eas exercere poſſunt, nec actiuas nec paſſiuas. Simili modo ſic dicimus, poſſe eſſe in metallis ægris, quoniam ſunt actu aurum & habent formam ſubſtantialem auri actu ſed eorum ægritudo, ipſorum proprietates & paſſiones occultat, ut non in actu appareant operationes auri & argenti. Et ideo ſicut homo eger adhibita medicina per alterationem ſolam fit ſanus & manet idem homo formaliter ut prius. ſic & in metallis per artem alchimiæ poſſe fieri eſt exiſtimandũ. Dicimus eos loqui ut mente captos et ueritatẽ naturalium penitus ignorare, quia talem differentiam non poſſunt habere metalla adinuicem. Et ratio huius eſt. Quæcunque habent eandem formam ſubſtantialem, actu peruenerunt, in ſui generatione ad terminum motus, in quo acquiritur forma. ſed metalla reliqua præter aurum, & argẽtum non peruenerunt ad illum terminum motus, ad quem peruenit aurum & argentum, ergo non habent actu formam auri & argenti. Maior eſt nota, quia non acquiritur nec generatur, forma ſubſtantialis in aliqua re, niſi in termino motus, in toto enim motu præcedunt diſpoſitiones habilitantes ad formam ſuſcipiendam, & in termino generatur forma, ergo non poſſunt alicui ineſſe proprietates & propriæ paſſiones, quæ ſequuntur formam aliquam niſi rei quæ fuit in termino motus. Non enim poteſt aliquid habere proprietates & proprias paſſiones hominis, niſi ſit informatum forma hominis. Similiter & in alijs. Minor patet ad ſenſum quoniam terminus motus eſt in expoliatione ſulphuris ab argento uiuo, facta digeſtione. hæc autem ineſt ſoli auro

& argento. Immo proprie & per se auro soli, sicut ostende tur. Cum igitur cætera metalla nondum sint expoliata ab ipso, ergo nondum peruenerunt ad illum terminum motus, quamuis sint in continua potentia ordinaria ad ipsum, ergo non possunt inesse nec occultare in eis proprietates & proprie passiones auri & argenti propterea, quia sint ægra. Sed ho mo sanus & æger fuerunt, & sunt in termino motus & ac quisiuerunt formam per quam sunt homines. ideo habent proprietates & proprias passiones, quæ possunt inesse homini siue per se siue per accidens insunt eis, & possunt manife stari & occultari in eis, non autem sic in metallis. Falsum ergo dicunt quidam sapientes naturales talia in superficie considerantes.s.quòd alchimistæ operantur, sicut periti medico rum, qui dant ægro medicinas digestiuas & purgantes hu= mores corruptos, & postea medicinam confortatiuam & fiunt sani, quia secus est in ijs & in illis. Sic igitur ars ista & operatio eius friuola & uana ac impossibilis uidetur, quia siue ponant metalla omnia differre specie adinuicem siue acci dente, hæ rationes ponunt tam artem, quàm eius operationẽ impossibilem. Aliæ adhuc rationes adduci possent, sed quia dictæ sufficere uidentur, ideo silemus eas.

Sequuntur affirmationes & probationes dictæ artis alchimiæ.

d ICTA autem ars probatur esse uera triplici mo do. Primo ex suis ueris autoribus. Secundo firmissimis rationibus. Tertio à simili & exẽ= plis manifestis. Cum ergo uideatur unicuique intelligenti, & usum rationis habenti, quòd testificatio sapientum in suis

artibus & scientijs, sit magna probatio ad sententiandum ueritates obscuras & difficiles. Propterea dicitur in dialecticis, unicuique experto in sua arte credendum est. Vnde Aristoteles decimo ethicorum. Consonare utique rationibus uidentur sapientum opiniones. Probatur quinimmo, ueritas huius artis, autoribus primo multis, quia reperimus antiquos philosophos famosos, quæ in alijs artibus & scientijs scripserunt & ueritatem tradere conati sunt in hac arte libros composuisse affirmantes & docentes quòd ars hæc sit uerissima & sequela naturæ. & regulás naturam in materia propria, ad finem à natura intentum, quem natura attingere nunquam posset, & hoc uno modo tantum, ut dicetur. Vnde Hermes in suis secretis dicit. Verum sine mendacio certum & uerissimum quod est superius, est sicut quod est inferius, & quod inferius est sicut quòd est superius, ad perpetráda miracula unius rei &c. Et Morienus. Si autem ea quæ tibi dixero & testimonia antiquorum recte inspexeris bene & aperte cognosces nos omnes in uno conuenire & omnia quæ diximus uera proferre &c. Et omnes breuiter hoc idem uolunt. Et sunt sicut Hermes termegistus pater & propheta philosophorum. Pythagoras, Anaxagoras, Socrates, Plato, Democritus, Aristotiles, Zeno, Heraclytus, Diogenes, Lucas, Hypocrates, Hamec, Thebit, Geber, Rasis, Haly, Morienus, Theophylus, Permenides, Mellissus, Empedocles, Abohaly, Abinceni, Homerus, Ptolomeus, Virgilius, Ouidius & alij quàm plurimi philosophi & huius ueritatis amatores, quorum nomina ualde prolixum & tædiosum esset scribere. Et eorum plurium libros uidimus, & iuxta posse nostrum modicum & ingenium studuimus quã suis operationi & labori fuerimus raro dediti. Voluimus

enim

enim libris eorum mente uigili ſtudere prius & eos imagina biliter uoluere & reuoluere die ac nocte cum inſtantia, ut loquelam ueram ipſorum figuratam, & radicem habere poſ ſemus, ut ſciremus circa quid & quõ operentur ſecũdum rõ= nem & non ſecũdũ fortunam & caſum ſi Deus uoluerit. Vn de Hermes in ſecundo. Fili quicquid audis ratiocinare, non enim puto te ratione eſſe priuatum &c. Ideo Raſis libro per fecti magiſterij hortans nos ad tale ſtudiũ dicit. Rogo itaq; te fili. ut inceſſabili lectione philoſophiæ libros ſcruteris, ut & eius filius eſſe, & huius archani magiſterij habere ſaga= ciá merearis. Qui.n.in legendis libris deſes extiterit in præpa randis rebus promptus eſſe non poterit, quia non poteſt de le= ui eius in practica, manus clareſcere, niſi cuius mens prius in theorica maceratur. Illæ nãque ad operationes ſecurus ac= cedit in cuius mentis enigmate plures operationũ imagines, ua riæq; reſultant &c. Et Geber in procemio ſummæ ſuæ. Labora utique fili ſtudere in uoluminibus noſtris, & ea ſæ= piſſime in mente tua reuolue, ut intentionem ex loquela no= ſtra ueram acquiras &c. Vnde Galenus talem inquiſitio= nem oſtendens, dicit ſexto de ingenio ſanitatis. Oportet ut pri mo ſecundum rationem conſideranda conſiderentur, deinde cum experimento certificentur, ut ratio per experimẽtum con firmetur. Et idem in ſecundo eiuſdem. Virtus rationis, ex= perimenti uirtutem oſtendit & ordinat. Et ſicut uera ratio experimentum decorat, ſic mala ratio eum dedecorat.

Eſt autem magna probatio in aliqua obſcura ſcientia & ma xime quando eſt obſcure tradita inducere autorũ nomina & autoritates antiquorum philoſophorum in illa. Ideo philoſo= phus in ethicorum ſecundo. In obſcuris oportet apertis teſti= monijs uti. Et Morienus. Omnis enim res uſque dum

per ſuum effectum eſſe dignoſcatur, multorum teſtimonio ue rior comprobatur. Et ſecundum Raſim in 70. Antiqui philoſophi ſunt quibus innitendum eſt. Vnde Abohaly, id eſt, Auicenna in medicina libro quarto capitulo de febribus rariſſime euenientibus, quæ dicũtur quintanæ, ſextanæ etc. dicit. Et non oportet, ut negentur ægritudines quas non contingit uidere niſi in tempore quodam et regione quadam: nam hoc genus non comprehenditur &c. Neminem igitur ſapientem in naturalibus cõcedere neceſſe eſt artem alchimiæ, non eſſe ueram, quamuis eam ignoret: ſufficit enim habere teſtes tales ut Hermetem, Hypocratẽ &c. & quàm plures alios. Cauſæ enim quàm plures ſunt, quare ſcientes eam occultãt. Et quia non uident homines in partibus in quibus ſunt, nec audiunt, à longinquis alios habentes ipſam iudicant, quòd uana ſit. Iſti enim tales ſunt tanquam puer à principio natiuitatis uſque ad ſenectutem in domo incluſus non putans mundi latitudinem extendi ultra domũ in qua concluſus eſt, uel ultra quàm oculus ſuus, non poſſit conſpicere. Et ob hoc, Auicenna in primis uerbis ſui tractatus quem fecit ad Aſten de Recia tangẽs quomodo Ariſtotiles in fine decimi me theororum contradixit alchimiſtæ illorum ſententiam annihilando, ſubiungit. Mihi uero excuſatio non fuit in arte mea, quando ſcirem intentionem ambarum ſectarum. Conſidera ui libros affirmantium artem & inueni eos uacuos rationibus, quæ ſunt apud omnem artem, & reperi plurimũ eius quod in eis continetur alienationis ſimile, id eſt, ſimilitudini & figuræ. Poſtea aſpexi in libris contradicentium eis & reperi contradictionem debilem & ratiocinationem leuem, qua ars non deſtruitur. Dicit uacuas rationibus, hoc dicit, quia omnis ars & ſcientia habetur per ſuas demoſtrationes expreſ

ſas ſiue per ſenſum ſiue intellectum: ſed alchimia non utitur demõſtrationibus aliquo illorum modorum, quoniam nõ probatur nec probat, ut aliæ, neque exprimit eas quas habet ut aliæ, ſed magis occultat, cuius cauſæ ſuperius tactæ ſunt.

Poſtquam probauit artem primo ex ſuis ueraciſſimis autoribus, nunc probat illam rationibus & principaliter duabus.

SECVNDO probatur. Rationibus & principaliter duabus, quamuis ſit ualde difficile hanc artem per rationes demõſtrare. Vnde philoſophus primo Topicorum. Quædam ſunt problemata de quibus ſunt contrarij ſyllogiſmi probabiles ad utranque partem, dubitationem tamen habent utrum ſic ſit, uel non ſit. Propter rationes utriuſque partis ueriſimiles. Et quædam ſunt problemata, de quibus non habemus rationem propter difficultatem &c. Et alchimia eſt de illis. Modo dico, quòd ſicut in cæteris ſcientijs operatiuis, earum ueritas eſſe probatur, ſic & in hac ſufficiet, cum hæc ſit in earũ ſerie. Vnde philoſophus primo Topicorum & tertio. Quando utitur hypotheſi ſi demonſtrauerimus ſic ſe habere in alijs & in propoſito demonſtrationem fecimus. Sicut ergo in ſcientijs operatiuis uolẽdo probare ueritatem alicuius ſenſitiui, nos probamus per demonſtrationem ſenſitiuam ſolum, oſtendendo ueritatem medij ad ſenſum & non ad intellectum, ſimili modo oportet nos facere in hac. Vnde philoſophus primo poſteriorum. Sicut in demonſtrationibus uniuerſalibus medium demonſtratur ad intellectum, ita in particularibus medium monſtratur ad ſenſum. Sicut ergo de obiecto intellectus, non poſſu-

mus iudicare per ſenſum, ſic nec econuerſo ut patet in eodem. Et ſicut elicitur ex uerbis eius ſecundo cœli & mundi contra illos qui dicunt, terram moueri circulariter, & terram eſſe in cœlo unam ex ſtellis, & locum ignis eſſe in centro, quia in ſenſibilibus debemus iudicare per ſenſum, ergo qui hanc artem ab intellectu non eſſe ueram arguunt, nihil probant. Quod ſi eis ſenſibile deficiat, cuius cauſam ſupra oſtendimus, hoc non probat artem non eſſe ueram ſufficienter. Immo magis probat contrarium, cum imperfectorum alterationes uerſus perfecta uideant. Vnde de his iudicijs ſenſus & intellectus philoſophus decimoſeptimo de animalibus de generatione apum dicit, quòd ex ratione probauit, generationem apum talem eſſe ex accidentibus quæ nunc uidentur circa ipſas, non tamen accidentia ſufficienter accepta ſunt, quòd ſi ſumantur tunc ſenſui magis quàm rationi credendum eſt. Amplius dicimus quòd probare & ſyllogizare hanc artem eſſe ueram apud ignotos incredulos & inſenſatos eſt, ſicut ſyllogizare de coloribus figuris & motibus apud cæcos, & de ſonis & uocibus apud ſurdos. quantumcunque enim eis in ijs probes quid uerum non confitebitur aliquis, quia medium non ſentit nec intelligit, ergo nec iudicare nec confiteri poteſt. Vnde philoſophus primo ethicorum. Vnuſquiſque bene iudicat de ijs quæ cognoſcit, & eorum eſt bonus iudex. Et in primo Topicorum, qui enim ſentit, aliquomodo iudicat. Et in eodem, qui negat niuem eſſe albam indiget ſenſu: unde idem in principio poſteriorum dicit. Omnis doctrina & omnis diſciplina intellectiua ex præexiſtenti fit cognitione. Ideo idem in eodem capitulo dicit. Si enim aliquis ſenſus deficit, neceſſe eſt illam ſcientiam deficere, quæ per illum ſenſum acquiritur. Similiter & in reliquis ſenſibus eſt inducere.

Veruntamen ſicut cæcis deficit uirtus uiſiua ratione organi impediti & obiectum eſt præſens. Ita hic eſt econuerſo. Propterea ergo cum hic obiectum non ſentiunt, cum tamen ſit ſenſibile indicant hanc artem non eſſe ueram. Talibus autē hanc artem ueram eſſe non probamus, niſi prius credant. Ideo philoſophus primo poſteriorū. Oportet diſcentem credere. Et ideo primo Topicorum. Non eſt cum omni diſputandum, nec contra quemlibet exercitandum. Ideo dixit Pythagoras in turba philoſophorum. Si enim elementa ueraciter ſciretis, hæc non negaretis. Rurſus ſi quis in ſcientia medicinæ quæ eſt operatiua uelit probare aliquam medicinam particularem in ſua ſpecie talem in humano corpore curare ægritudinem, aut talem efficere operationem, per demonſtrationem ſenſitiuam ſolum procedet, cuius ueritatem ſolum experimentum certificat. Experimentum autem fecit artem ut dicit philoſophus ſecundo poſteriorum & primo metaphyſicæ. Verbi gratia. Aliquis patitur ſuperabundantiam coleræ rubeæ in uenis ſtomachi & hepatis, eius autem cura ſecundum rationem, poſt digeſtionem, eſt euacuatio. Volens autem probare, quòd ſit aliqua medicina faciens hanc operationē, arguam ſic neceſſario. Omne quod habet euacuare choleram ſuperabundantem in uenis ſtomachi & hepatis poſt digeſtionem, habet ſanare patientem, ſed reubarbarum & ſcamonea ſunt huiuſmodi, ergo &c. Maior nota eſt, cū euacuatio illius choleræ iam digerente ſit eius uera ſanatio, quia ipſa facta eſt horribilis & odioſa naturæ. Minor autem non poteſt probari niſi experimento & experimētum nō probatur nec cognoſcitur, niſi per ſenſum & proprie per ſenſum uiſus, ſcilicet uidendo ad oculum utrum ſic ſit uel non. unde Hamec in commento ſtollicarum. Non peruenitur ad

ſcientiam rei niſi per uiſionem rei. Et Auicenna in tracta tu ſuo. Nos quidem ſciuimus illud ante experimentum cũ ratiocinatione quam uerificauit experimentum. Similiter ſi quis uelit probare, quòd hermodactili attrahũt et euacuãt phlegma à iuncturis, & quòd lapis iudaicus franget, & educit lapides renum, & lapis ſpongiæ, lapides ueſicæ, & quòd lapis lazuli & lapis armenus euacuant melancholiam, & ſcamonea choleram, & æs uſtum aquam, & quòd apiũ noceat prægnantibus & pueris & epilepticis. Et quòd lepus marinus comeſtus inducat phthiſim, & piper calefaciat, & lactuca infrigidet & colocynthis & abſinthium ſunt ama ra & mel ſit dulce & napellus uenenum, & magnes attra= hat ferrum & charabe paleas, & arſenicum dealbat æs, & tutia citrinat & multa talia. Non niſi per experimentũ pro babit, quoniam ueritas quæ conſiſtit in medio rationis, de= bet oſtendi per ſenſum neceſſario. eodẽmodo eſt in Geometria, Aſtronomia, Muſica, Perſpectiua & in cæteris ſcientijs qua= rum finis tendit ad practicam & operationem. Similiter igitur mõ per hypotheſim arguemus in alchimia penitus ſic. Omne quod habet tranſmutare metalla imperfecta & incõ= pleta ad perfecta & completa, habet efficere aurum & ar= gentum, ſed lapis de quo dicunt philoſophi eſt huiuſmodi, er= go &c. Maior patet, quia ſint tantum duo metalla perfecta, ſcilicet aurum & argentũ, ſicut in mundo ſunt duo lumi= naria perfecta, ſcilicet ſol & luna. reliqua uero metalla im= perfecta ſint & incompleta, tunc quicunque reducit illa de imperfectione & incomplexione, ad perfectionem & comple xionem conuertet in aurum & argentum. Minor probari non poteſt, niſi experimento. & experimentum non cognoſci tur, niſi per ſenſum ut ſuperius eſt declaratum. Et in hoc

proprie est finis artis & complementum & confessio ueritatis ipsius. Ideo bene dicit egregius Aristoteles tertio cœli & mundi. Scilicet necesse est ut iudicemus super quasdam res ex complemento ipsarum & earum finem, & non ex earum principijs, nam omni scientiæ est complemētum & finis, quòd est, quia complementum artis & complementum naturæ, est per rem sensibilem cadentem sub uisu &c. Et huic, concordat quod dicit Galenus tertio de crisi, scilicet quòd uerificatio in unaquaque arte & ipsius affirmatio fit ex operationibus eius, et ipsius inuentione. Et processio ex eius principijs &c. Ex quibus patet, quòd hæc ars & omnis ferè alia, non potest probari ex suis principijs, sed ex operationibus. Vnde Auicenna in tractatu suo. Testatur autem ad credendam meditationem experimentum. Et philosophus decimo ethicorum. In operabilibus ex operibus indicatur. Et Rasis in lumine luminum. Nam quod diximus, eius experimentum ueritatem indicat.

CIRCA præsentem literam. Ex quibus patet &c. Notandum quòd ars ista est ministrans naturæ & eam consequens. Ideo duplicia sunt eius principia, scilicet naturalia & artificialia. Naturalia sunt quatuor elementorum causæ, metallorum cum suis annexis, & hæc principia recipit credita à scientia sibi superiori, sed exquisite discutit ea, ut possit sequi naturam. Principiorum uero artificialium, quædam dicuntur modi operationum quibus artifex applicatur ad magisterium ut intentum perficiat: qui sunt octo secundum Geber, scilicet Sublimatio, Discensio, Distillatio, Calcinatio, Solutio, Coagulatio, Fixio & Ceratio, absque annexis suis. Quædam sunt non proprie principia sicut probationes & iudicia ostendentia ueritatem uel falsitatem dictorum princi-

piorum, eiusque quod operatum est ex eis, scilicet utrum sit idem aurum penitus cum minerali uel non, & sunt nouem, scilicet Cinericium, Cementum, Ignitio, Fusio, Expositio super uapores acutos, Extinctio, Commixtio rei adurentis. Reductio post calcinationem & susceptio argenti uiui facilis uel difficilis, de quibus omnibus Geber in summa sua perfecti magisterij. Est autem & principium unum aliud ab ijs excelsum & diuinum, quod est sicut clauis & nexus illorum, sine quo non potest perfici opus hoc, quod supra omnem rationem debet cadere in intellectum, ante principium operationis & ultimo in sensu. Et hoc est quod induxit Platonem inuestigando philosophiam, incipere ab intellectu & finire in sensu, & iterum redire & reflectere ad intellectum uia circulari, cuius contrarium fecit Aristotiles. Vnde Auicenna non potens hoc principium firmare per naturales rationes, sicut nec unquam aliquis alter naturalis philosophus, dixit capitulo de substantia fixa, quòd experimentum destruit formam specificã eius. Et uult dicere, quòd fixum destruit formam specificam uolatilis, ut non fugiat. Et capitulo de compositione medicinæ dicit, quòd cum aquæ permiscentur, & commiscentur uehementer. deinde exsiccantur, & coagulantur, & conglutinantur ita, quòd si uicerit summa uolatilis summam fixi uolabit cum ea, & si non uicerit figetur cum ea. Et uult dicere ꝙ uolatile potest uolare cum fixo et perditur opus, & fixum potest retinere uolatile & perficitur opus, quòd est mirabile ualde. Idem in eodẽ dicit sic. Et sciuimus per principia plurima scientiæ naturalis, ꝙ possibile est, ut res & substantiæ, quarum radix est terra & aqua, resoluantur & currentes fiant. Deinde sciuimus per canones alios. s. nõ naturales

ſed alchimicos, & diuinos, quòd iſta elixiria prædicta cum reſoluuntur, non prohibetur reſolutio ab operationibus ſuis radicalibus omnino, immo remanet nobis de uirtutibus earũ quòd uolumus. Teſtatur autem ad credendam meditationem experimentum etc. Principium autem hoc præcipue traditum eſt totum ſub figura, & allegoria propter ultimam difficultatem eius et inueſtigationem ſupra rationem. Ex cuius ignorantia prædicta principia nil proſunt, quia ueritatem ſui & aliorum in experimento oſtendit & ſenſu & in experimento patet ueritas principiorum hæc de prima ratione.

RATIO ſecunda eſt hæc. In quocunque reperiuntur proprietates & paſſiones & operationes omnes ſpecificæ alicuius rei, illud eſt idem penitus, quòd illa res: ſed in auro & argento per alchimiam generato, reperiuntur omnia hæc, quæ in auro & argento minerali, ergo etc. Maior huius rationis uerificatur, quæ differentiæ ſpecificæ rerum ſiue formæ ſubſtantiales ſunt nobis ignotæ, ut patet ex 4. meteo. in fine. & ex primo de anima, nec cognoſcimus eas niſi per proprietates, & proprias paſſiones, & proprietates, & paſſiones, per operationes & accidentia. Et ideo quales ſunt operationes & accidentia in rebus, tales iudicamus proprietates, & paſſiones. ergo & per conſequens formas, quia omnis cognitio noſtra incipit à ſenſu, ut patet primo phyſicorum. & primo poſteriorum, & primo metaphiſicæ. Vnde philoſophus primo de anima uolens nos inducere, ex hoc in cognitionem animæ & aliarũ formarum, dicit ſic accidentia magnã partem conferunt ad cognoſcendum, quod quid eſt. id eſt diffinitionem & formam ſubſtantialem, quod quid eſt, talis aut cognitio, ſcilicet accidentium eſt per ſenſum, quia ſola accidentia ſunt obiecta ſenſuum. Et ideo Philoſophus 4. me

teo. arguens ex operationibus rerum, & accidentibus super ipsas formas dicit sic, quod enim facit operationes oculi est oculus, quod uero non, non est oculus, sed imago oculi, & serra lignea non est serra, sed imago serræ &c. Vnde dico, quòd optimum genus inquisitionis & certissimum, est cognitio rei per accidentia propria, quia tunc per causam uniuscuiusque rei propria, res cognoscitur, cum de accidentibus eius proprijs minime dubitatur. Neq; est hoc in metallis difficile, cum non sint diuersæ substantiæ adinuicem, sed homogenea per totum. Minor patet sic, quia quicunque uult cognoscere aurum & argentum secundum eorum formam specificam, cognoscet per eorum proprietates & passiones, et accidentia, & operationes siue sint actiuæ siue passiuæ. Modo de proprietatibus auri, est esse metallum coloris citrini fulgentis ad ignem fusibile, sub malleo per omnem dimensionem extensibile, substantiæ homogeneæ & ponderosæ ualde, & substinere iudicium ignis absque mutatione & diminutione sui per cinericium & cementum, & confortare cor. neque plus cognitum est de cognitionibus auri in toto mundo per philosophos, & fossores minerarū metallorum per experientiam sic confirmant. In quocunque ergo metallo per alchimiam transmutato reperiemus omnis proprietatates & accidentia, & operationes, necessario arguemus ipsum esse aurum, & si aliqua illarum conditionum quæ dicta est deficiat, non erit aurum. Quia ergo aurum alchimicum habet omnia prædicta, ideo iudicamus ipsum esse aurum necessario. experimentum autem secundū philosophos testificatur hic ut dictum est secundum sensum. Quod si non est idem aurum cum minerali, oportebit necessario eos ponere easdem proprietates omnes in specie, manare à contrarijs formis, quod

est penitus impossibile. oportet igitur quod sint idem. De confortatione autem cordis, quod facit aurum minerale sicut dicunt medici, quia quidam idiotæ dicunt, quòd aurum alchimicum cor non confortat. Plato in 3. stollicarum expresse est contra eos. Et similiter in commento ibidem Hamec. Et similiter Haly in suis secretis. Et Aristo. in suo libello de secretis secreto. ca. de lapidibus pretiosis etc. Sunt etiam aliæ rationes ad probandum artem esse ueram, de quibus post dicetur, quando dicetur de principijs, & de generatione metallorum, in generali, & in speciali, & eorum transmutatione.

Tertio probatur eius ueritas exemplis & similitudinibus.

NVNC uero à simili probemus. Quibusdam enim placet, & satisfacit magis audire similia, proportionabilia, cum rationes syllogisticas intelligere non possunt. Et similiter difficile est syllogizare. Vnde philosophus 9. metaphisicæ, non oportet cuiuslibet terminos quærere sed proportionale conspicere. Hæc autem similitudo, & proportio reperitur tam in animatis, quàm in uegetabilibus, & minerabilibus & etiam elementis, & à natura sola, & cum auxilio artis. Natura enim generat ranas in nubibus, aut in puluere asperso pluuia per putrefactionem, ex ultima dispostitione materiæ ad hoc propinqua. Et refert Auicennas, quòd uitulus in nubibus generatus est cum tonitruis, & cecidit cum pluuia semiuiuus. Et dicit ꝙ natura in talibus facit subitas generationes. Cum ministratione etiã artis facit similia naturalibus, Vt ex basilicon contrito & debite ministrato & putrefacto scorpiones gene-

rantur. Et ex elixatura anatis ad serenum cooperta busfones. Et ex uitulo strangulato apes, cum putrescit humiditas illa per ebullitionem à calore extraneo. Et uespæ, ex carne asini, & scarabæi ex carnibus equi & locustæ de carnibus muli. Et planum est, quòd hæc talia omnino sunt similia illis, quæ à sola natura processerunt, quãuis locus sit alius, & materia alia, et dispositiones aliæ. Sed proportiones miscibilium ultimas, & dispositiones ultimas in tali materia et tali loco credimus esse omnino easdẽ cum ijs, quæ à sola natura generata sunt uirtute corporũ cœlestium, quãuis præcedentia sint ualde diuersa, propter diuersitatem materiæ, ergo & formas easdem credimus. Aristoteles tamen 6. de animalibus est contra hoc, qui dicit, quòd sunt idem solum secundum genus, & similitudinem, & non secundum formam. Et in 15. de animalibus dicit idẽ. Et similiter 7. meta. Vnde Auerrois, in commento ibidem dicit, mures generatos ex putrefactione non esse idem in specie cum generatis ex propagatione, quia dicit propagando conseruari non possunt in specie. Sed nos dicimus formicas, muscas, araneas, & alia pluria generata ex putrefactione, quæ post ouando per propagationem conseruantur in specie sibi similiꝫ. Aut ergo erunt eadem specie cum illis, quod credimus, aut eadem accidentia, & operationes manabunt à contrarijs formis, quod est impossibile. Similiter natura non faceret in eis membra generationis frustra. In uegetabilibus etiam hoc patet. Natura enim generat ex putrefactiote portulacas, bletas, caules, parietariam & cucurbitas, & alia plura genera uegetabilium. Et illa etiam eadem ex proprijs seminibus, & faciunt flores & folia & semina eadem, & conseruantur in specie sibi simili per semina eadem. & hoc patet per Galie-

num in primo alimentorum, capitulo de fœniculo, qui dicit, sic, & spontaneum quidem, quoniam nascitur hoc sicut & anetum, sed etiam seminantur ipsa per hortos. Vnde dicimus quòd quædam sunt, quæ per solam propagationem generant, ut homo, uipera, cetus & palma: quædam per solam putrefactionē, ut pediculus, pulex, gramen, uermes terrestres, et similia imperfecta: quædā quæ utroque modo, ut mures et portulacæ etc. Sicut ergo in animatis anima uegetabili utroquemodo generatis, pœnitus arguimus esse eadem specie, quia eodem modo utraque possunt conseruari in esse, sic & in animatis anima sensibili penitus arguemus, quòd totum accidit propter ultimam dispositionem, & proportionem agentis, & patientis. Vnde dicit philosophus primo de uegetabilibus, quòd natura transmutat calamentum in mētam, et triticum in siliginem, et linū in scilem, idest lolium & malas in bonas, & econuerso, ut illa quæ fuit transplantata. de Persia in Aegyptum. & ideo dicit ibi, quòd à quibusdam malis seminibus proueniunt bonæ plantæ, & econuerso, sed non de facili, & hoc etiam in animali contingit multoties, ut ibi dicit, & diuersitas regionum hoc quàm maxime operatur.

IN mineralibus etiam hoc est planum, quamuis non in omnibus. generat enim natura in nubibus, quādoq; sagittas lapideas, et ferreas cum tonitruis terribilibus. Vnde philosophus iuxta finem, quarti meteororum, sic dicit ad literam. Sæpe etiam fiunt lapides ex igne, cum extinguitur.i. uapore igneo, scilicet in nube, et sæpe contingit corpora ferrea et lapidea cadere, cū coruscationibus, ut uapor igneus, quia ignis frigidus, et siccus est in extinctione sua. Et in Persia cadunt cum corruscationibus corpora ærea, ut æs ustum, uel

ſimilia ſagittis hamatis, id eſt barbatis, et non poſſunt lique fieri per ignem, ſed euaporant in fumum, uiriditati attinentem. donec reſiduum ſit cinis. Cecidit quoque apud Vergen fruſtum ferri 150. atronarum, quod præ duritia ſua ferè erat infrangibile, miſſa eſt tamen pars eius regi Coraſceni, qui cum præcepiſſet enſes inde fieri erat infabricabile. Dicunt tamen Arabes, quòd enſes Alemanici, qui optimi ſunt de tali ferro fiunt (dicit hic enſes tales ex tali ferro fieri) ſecundum uulgos Arabes quia uulgus abſq; ratione loquitur. Cum autem cecidit maſſa illa, reſilijt aliquotiens à terra, ut pila, eratque compoſita ex minimus fruſtilis cohærentibus ad inuicem, ad quantitatem granorum millij magnorum. Simile huic rei euenit apud Tepaſtrem, ſic ergo etiam fiunt lapides. eorum ſiquidem generatio uel erit ſubito, propter magnum calorem accidentem luto uiſcoſo, aut paulatim propter multum temporis etc. In quibus uerbis philoſophus inſinuat, quòd natura facit generationes ſimiles, ſed aliquando ſubitas, aliquando paulatinas, & in diuerſa materia, & diuerſimode. Idem in eodem. Sunt autē certa loca ſuper quæ aquæ effuſæ uertuntur in lapides diuerſorum colorum, ſuntq; aquæ, quæ ſeorſum acceptæ non gelantur, quæ ſi prope alueum ſuum fundantur, congelantur et fiunt lapides. ſcimus ergo, quòd in terra illa eſt uis mineralis, quæ congelat aquas etc. Idem ibidem dicit, quòd ſunt quædam uegetabilia, & quædam animalia, quæ conuertuntur in lapides uirtute, quadam minerali lapidificatiua. & hæc tranſmutatio corporum animalium uegetabilium in lapides eſt æque propinqua, ſicut aquarum tranſmutatio, & quædam fiunt tardius, & quædam citius, ſecundum potentiam actiuorum, & reſiſtentiam paſſiuorum. Idem ibidem dicit, quod eſt

locus in Arabia, qui omnia corpora ibi existentia colorat colore suo. Panis quoque Corasceni in lapidem mutatus est, remansit tamen ei color suus, suntq; talia mira, quia raro fiunt uel accidunt, cæterum causæ eorum manifestæ sunt etc. Ista talia extranea facit natura, in paucis locis minerarum extraneis & sunt ualde miranda. Multa etiam in scripturis uidimus, & oretenus audiuimus de mineris diuersis in quibus quasi incredibilia fiunt omnino. Similiter in elemētis hoc idem patet. Ex concussione enim quorundam lapidum cum chalibe generamus subito ex aere ignem, & ex aquæ ebullitione aerem, & ex condensatione aeris aquam, & ex reseruatione aquæ terram, & connectuntur, & sunt eadem penitus cum naturalibus suis solis. Quæcunque tamen exemplaria hic adducta sunt de transmutationibus rerum, non ideo, ut omnino proportionalia sint adducta sunt, quoniam exempla ponimus, non ut semper uera sint, sed ut sentiat, qui adiscit, ut dicitur primo priorum. Sed hoc ideo ut sit satisfactio quibusdam in superficie speculantibus, & non in profundo, ostendendo opera miranda naturæ, & transmutationes extraneas, ut adhuc uelut longe distantes imaginentur hanc artem possibilem. Quibus autem mens, & discretio medullitus, & profunditus est euigilans, talia exempla, & poportionabilia puerilia sunt, neque omnino, ut in pluribus in eadem specie, cum sibi similibus collocata, in quibusdam autem forte sic. Et hæc probatio exemplariorū æque prodest alchimistis, & sophistis, immo sophistis magis, quoniam diuersas materias. propter hæc subycere possunt. Huic quoque lapidi nihil omnino simile uidetur posse adduci, sed solum secundum partem. Et quod magis simile uidetur est de generatione atramentorum. Et similiter fumus resolutus ali-

gnis, cum comburũtur. hic enim fumus eſt tanquam ſpiritus, qui reſoluitur ad aerem cum toto corpore ſuo, ſed ſi inueniat corpus aliquod ſolidum cui appodietur, retinetur ibi à ſuo corpore occulto, ſuper illud corpus aliud, & induratur & figitur & fit fuligo. Ita quòd ſpiritus, dum fugit ignem cõuertit corpus ad ſuam naturam & corpus cum permanet cõuertit ſpiritum ad ſuam naturã. Et hoc idem ſimile patet, de generatione tartari in uaſis boni uini. hæc igitur exẽpla nõ inconuenienter appoſita ſunt. licet in hoc non poteſt aliquid omnino ſimile adduci, ſed ſolum in parte, quia ipſe lapis eſt quid proprium in ſe & orphanum & unicum ab omnibus ſeparatum. Nota circa iſtam literam. Et ſimiliter fumus reſolutus &c. Nota quòd omniũ inanimatorum quæ genèrantur æqualiter eſt uapor ſiccus uel humidus uel uterq; ut patet primo meteororum, & quarto. Omnis autem uapor eſt de genere ſpirituum, id eſt, uolantium. Ex uaporibus autem ſiccis generantur res ſiccæ et ex humidis humidæ, ſed ex eorum digeſtione, commixtione & proportione exiſtente diuerſa in habitudinibus & menſuris eorum, accidit diuerſitas generatorum omnium ſecundum exigentiam naturæ cuiuslibet ſpeciei. Et ſicut ipſi uapores, tam ſicci, quam humidi habent in actu ſemper naturã aſcendendi et uolandi, ſic habent in potentia naturam ſtandi & permanendi. Ex prædictis ergo ſatis patet. quòd ſi alchimiſta præparauerit naturæ materiam ſuam & in organo proprio & ignem ſuũ & gradus ſuos & tempus congruum & inuenit naturam manibus & uigilanter inſpiciat ſigna colorum omnium, ita quòd circunſtantiæ omnes in ſuis horis abſque aliquo defectu concurrant generabit, quod narrant philoſophi, ſi Deus uoluerit, & natura coniunget quantitates componentium

tium determinatas diuino iudicio absque consideratione artificis aliqua, quoniam cognitio talium prodest, ad speculationem solam, ad operationem uero minime & poterit cum hoc transmutare omne metallum ut dictum est ita, quòd à puris naturalibus in nullo declinare comperiat. Et signum sensatum inducens nos credere debere hoc est, quia uidemus metalla imperfecta alterari per artem à quibusdam rebus suis generis, & extranei, quamuis non transmutantur, tutia enim alterat æs in colorem auri, auripigmentum autem seu arsenicum in albedinem argenti quamuis comburat, & fumus saturni congelat argentum uiuum. De extraneis autem dicimus, quòd cortex mali granati conuertit ferrum in chalibem, et fumus capillorum citrinat argentum. Quia ergo ad alterationem expectamus transmutationem, cum per hæc extranea non possit fieri. quia eorum alteratio non profundatur usque ad occulta corporis, tunc cùm uideamus alterationem aliquantulũ profundari à suis similibus, absq; præparatione aliqua eorum, ut similentur auro & argento, non debet quisquam dubitari quin sit propinqua potentia in ijs uel alijs ita ut ars ducat in actum, & perfectionem ipsam scilicet potentiam. Cum ergo ex generatis ex utroque uapore conseruantibus naturam uaporum, & spirituum, scilicet ex argen. ui. & sulphure, natura generat corpora metallorum omnium, propterea quòd in illis spiritibus sunt omnia corpora in potentia, potuit natura illam potentiam ducere ad actum, quia natura secundum ordinem præponit potentias actibus; & sic ex potentia non fixi, facit fixum, & econuerso, & ex mundo facit mundùm, & ex immundo immundum & ex immundo extrahit mundum, & ipsum retinet. Ars ergo post contemplationem omnium istorum se

quitur naturam, & recipit ſpiritus naturæ immundos & ipſos ſublimando ſubleuat & mundat, ſicut natura, et tunc uolendo fugere ab igne, ars miniſtrat naturæ, & natura conuertit, ea in corpora munda, fixa & de cætero natura corporum dominabitur naturæ ſpirituum in æternum per hoc ingenium mirabile. Sunt etiam mineralia, quæ generantur, & perficiuntur ſecundum ſubſtantiam in qua ſunt absq; reſolutione in fumum. Et ars ſimiliter perficit metalla in aurum. Propter quod generata, in quibus permanet actu, natura uolandi prima, ſemper uolant, ſecundum naturam ſuam, ut ar. ui. marchaſita, & camphora. In quibus autem occultata eſt natura uolandi, & manifeſtata natura ſtandi, & permanendi ſemper permanent, ſecundum naturam ſuam, ut aurum, antimomum, marmor, alumen, ſal, & tartarum. In quibus autem utraque natura permanet mixta, dominans uirtute dominatur alteri, ut patet in mixtione corporum, & ſpirituum, cum enim uices ſpirituum dominantur, trahunt ſecum corpora ad uolatum. Et cum uices corporum dominantur, retinent ſecum ſpiritus, & figuntur cum eis. In ſpiritibus enim ſunt corpora in potentia, & in corporibus ſunt ſpiritus in potentia. Et hæc eſt cauſa quare natura facit corpora ex ſpiritibus, & econuerſo, propter quod quæcunque reſoluuntur à corporibus metallorum in fumum apud ignem, non habēt naturam corporum, quorum ſunt, ſed magis ſpirituum. Et quilibet ſpiritus, qui ingreditur corpora acquiſiuit ſimilem naturam corporibus, ideo in mineris metallorum reperiuutur ſui ſpiritus, ſed non econuerſo, quia in poſteriori includitur prius, ſed non econuerſo.

Sequitur determinatio generalis, oſtendens etiam cau ſas & modos difficultatis iſtius quæſtionis. Et ſolutio quæſtionis cum elucidatione.

IN hac admirabili, excellenti, et diuina, et occultiſſi ma arte quæſtio quæ de ipſa fit. ſ. utrũ ſit, omnino apparens, et exiſtens, aut ſolum apparens, et non exi ſtens eſt ualde difficilis, cuius difficultatis cauſæ uidentur. Non etiã eſt facilis apud nos. Eã tamen, quia pro & contra diſpu tauimus exquiſite, elucidemus etiam ipſam, & enucleemus modo conuenienti, eiuſque ueritatem determinando. Non modicum autem admirandum occurrit, quòd nulla ars nec ſcientia probat ſuum ſubiectum eſſe, nec probare poteſt, ſed de ipſo præſupponit, quia eſt & quid ſignificat, ut dicitur primo poſteriorum, & ſimiliter 11. metaphy. a philoſopho. Vnde philoſophus 2. phyſicorum, oſtendens quòd ea quæ no ta ſunt non debent probari, ſed præſupponit, dicit, quòd ri= diculum eſt probare naturam eſſe. Ideo dicimus, & in ar= tibus quaſi autem ſola iſta eget hoc. Et eſt ſubiectum eius. hoc ſcilicet tranſmutatio metallorum omnium in uerum au= rum & argentum per ingenium artis. Conſiderat enim me talla & ſibi ſimilia, etiam non ſolum in ſe, & in relatione ad ſua principia, & ſuas cauſas, & proprias paſſiones, & tranſmutationes eorum à natura in ſuis mineris in uer ũ au rum & argentum, ut liber de mineralibus. ſed etiam prout tranſmutantur à natura ſimiliter extra mineras per artis in genium, & miniſtrationem. Vnde ars hæc quærit propter difficultatem inquiſitionis eius, & ignorantiam hominum coacta, de ſubiecto ſuo ſi eſt & quid eſt ſiue quid ſignificat,

& hoc habito utrum ſit uerum uel non, quia talis erit ipſa ſimiliter. Ideo bene dicitur 2. poſteriorum, ſcilicet, quòd quando medium eſt ſenſibile, & non ſentimus quærimus. Nam impoſſibile eſt ſcire, quid eſt, ignorantes ſi eſt. Vt ibidem dicitur. Et quia diffinitio eſt forma diffiniti ut, dicitur 7. metahphyſicæ. Ideo eius gratia expoſitorie, nos ſic. Alchimiam diffinimus. Alchimia eſt ſcientia, qua metallorum, principia, cauſæ, proprietates, & paſſiones omnium radicitus cognoſcuntur, & quæ imperfecta, & incompleta, mixta & corrupta ſunt, in uerum aurum tranſmutentur. Ex qua diffinitione ſubtiliter colligi poteſt, quòd proportionatur, & ſubalternatur hæc ſcientia libro de mineralibus naturalis philoſophiæ, ſicut ſcientia medicinæ libro de ſanitate, & de ægritudine naturalis philoſophiæ. Nam ſicut medicina contrahit genus, & ſubiectum commune illius ad corpus humanum tantum, tam theoricæ, quàm practicæ: Sic et hæc cõtrahit genus ſubiectum cõmune iſtius ad metalla tantum tam theoricæ quam practicæ. Ideo hæc ſcientia eſt operatiua, ſicut & medicina, & forma naturalis in ſubiecto naturali introducta à natura per miniſtrationẽ artis, ut in illa, et agens naturale, ſcilicet ignis modo debito miniſtratus ſeu approximatus, quamuis agens artificiale, ſcilicet uoluntas, illud regat, modificet, & coaptet in ſuis proprijs organis cum ſedulitate uſque ad tempus prorſus ſtabilitum, & præfinitum. Veruntamen medicina diuerſas partes habet ſcilicet theoricæ, quæ eſt ſpeculationis omnium principiorum medicinæ: aliam practicæ, ſcilicet conſeruatiuam ſanitatis, et curationis ægritudinis. hæc autem non habet niſi curatiuã, id eſt completiuam. Et differt ualde hæc curatiua ab illa, quia illa manente eadem forma ſubſtantiali, ſanitatem indu

cit ita quòd utitur ſolo motu alterationis & purgationi. hæc autem tranſmutat, & curat & ſanat, & formam nouam ſubſtantialem inducit, & non eguit hæc parte conſeruatiua ut illa, quia metalla non ſunt ſic diſpoſita ut uiuentia, nec ſic formata in forma una. Amplius difficultates huius quæſtionis in duobus comprehenduntur generibus. Primo ſpeculationis propter ſapientes diuerſa rationis intuitu oppinantes, et maxime, quia hæc quæſtio ab antiquo ſemper habuit rationes ad deſtruendum quàm plures, ad conſtruendum autem nullius quaſi dedit iuuamen, niſi forte auctoritatibus, et exemplis. Vidimus ergo magnos philoſophos ac ſapientes contraria de hac adinuicem oppinari, & ubi diſcordant ſapientes, neceſſario magna arguitur difficultas in illius rei cognitione, ſicut elicitur ex uerbis philoſophi, primo de anima, & ſicut dicit Galenus in commemto primi amphoriſmorum.
Secundo practicæ hæc quæſtio manet difficilis, ſcilicet in experientia & operatione. Nam cuiuſcunque artis ueritas & experientia ad oculum debet uideri. Vnde philoſophus tertio cœli & mundi, dicit quòd complementum artis, & complementum naturæ eſt per rem ſenſibilem cadentem ſub uiſu.
Tunc per ſenſum uiſus iudicamus in operibus artis & naturæ, quia ergo pura ueritas non uidetur in operibus huius artis, ſed ſophiſtica ſolum ſunt, quæ quotidie uidentur, et phantaſtica. Ideo arguunt ab effectu ipſam non eſſe ueram. Et quia uident alterationes magnas & fortes uerſus aurum & argentum non completas. Arguunt ex hoc alij eas non poſſe compleri, & per conſequens artem ueram eſſe non poſſe. Si enim nulla alteratio in eis fieri uideretur, tunc nulla eſſet quæſtio. Compellitur tamen neceſſario uterque pars confiteri alterationes prædictas fieri poſſe. Vnde quaſi dicere poſ

ſumus, quòd dicit philoſophus primo phyſicorum, ſcilicet quòd omnes antiqui abſque ratione principia naturæ contraria tanquam ab ipſa ueritate coacti poſuerunt, quamuis ignorarent principia ipſa, & quibus contrarietas ineſſet. Sic eodẽ modo cogũtur ambæ partes ponere has alterationes in metallis fieri poſſe, quamuis transmutationem alterationes ſequentem ultimas ignorent fere omnis. Non enim diceretur ars ſi ſophiſtica eſſet tantum, quoniam ars imitatur naturam, & ſicut natura non eſt ſophiſtica in operibus ſuis, ſic nec ars, cum igitur alchimia ponatur in numero artium, non uidebitur ſophiſtica. Et cũ artiſta ipſius non reperiatur aliquis, ergo nec ars erit, cum ſint ſicut relatiua, ideo diuerſi diuerſa ſentiunt. Non tamen eſt ſtandũ utrique iudicio aliquorũ contraria iudicantium, quia oportet alterum iudicium eſſe corruptum, ſcilicet ex parte ſenſus, uel intellectus, & illius iudicio non eſt acquieſcendum, ut dicit philoſophus 11. metaphyſicæ. Si ergo quæſtio iſtius artis eſt ita difficilis, quid dicemus de ipſius inuentione & inueſtigatione reperienda? poſito, quòd ſit uera.

DICO ergo quòd ars alchimiæ, eſt omnino apparens & exiſtens & naturam imitans, faciens penitus idem aurum & argentum ſicut eſt minerale, quod enim à minerali deficit in aliquo non eſt idem cum eo, & hæc in capitulis ſequentibus oſtendemus aperte ſecundum quod eſt poſſibile apud uolantes intelligere. Et rationes omnes tam Ariſtotelis quàm aliorum euidentiſſime deſtruemus, & oſtendemus eas ueritatem aliquam non continere, ſed apparentiã ſolam quanuis difficilem. Vnde dicitur 7. ethicorum. Si enim ſoluãtur difficilia, & aſſumantur probabilia oſtenſum utique erit ſufficienter. Et in eodem non ſolum oportet uerũ dicere ſed cau

ſam falſi aſſignare hoc enim confert ad fidẽ. Secũdo in ipſius operatione eſt inſudandum, ſed ſolum ab habente ingenium callidum, ſublime, & perſpicuum & ualde profundum. Et quia contra negantes ſua principia non poteſt quis diſputare, ut patet ex primo phyſicorum. Contra hoc autem confitentes principia, & propter ignorantiam concludentes falſa diſputari poteſt, ut patet ibidem. Et ſicut ex bonis ſeminibus oriuntur mali fructus, & ſic ex ueris principijs concluduntur falſa. Ideo contra confitentes principia & concludentes ex eis falſa, dirigimus noſtram diſputationem et quæſtionis ſolutionem.

Hic ponit modum ſuum procedendi in determinatione huius quæſtionis.

ERVNTAMEN ad iſtius quæſtionis ueritatis cognitionẽ. Primo ſequemur auctoritatẽ et uerba antiquorum philoſophorum in hac arte famoſorum, ut introitus fiat apertus ijs qui hoc ignorant & reliquis, oſtendendo ſemper quomodo intelligimus eos & dubia plura, mouendo quæ cum hac quæſtione inſurgunt, & recte ſoluendo. & rationes noſtras aſſignando ſemper, quæ ad quodcunque quod dicimus credere nos inducunt. Secundario autem, ſcilicet in ſolutione ultimæ rationis philoſophi roborabimus omnia, dicta prius rationibus, naturalibus tunc ueridicis penitus inhærentes. Amplius ut uerum fatear dico, quòd quicunque ueritatem alicuius artis uel ſcientiæ, aut alicuius difficultatis in illa radicitus uidere intendit, debet cognoſcere terminos in illa arte, & differentias proprias, & quid dicatur per nomen. Si enim hoc ignorauerit radicem

& ueritatem quam quærit, aut disputare intendit, nullomo do perpendet, sed arguet ex extraneis & ignotis & paralo gizabit seipsum, & in hac ignorantia stabit & quiescet. Sed impossibile est ex ignotis peruenire ad nota, ideo uidimus, quàm plures sapientes huius artis terminos ignorantes hanc quæstionem, inuestigare uolentes, arguentes ex extraneis hanc artem non esse ueram, tunc in fine concludunt & de terminant ignotum. Ex quibus uerbis patet, quòd qui igno rat terminos proprios huius artis, & differentias ignorat ip= sius disputationem & ueritatem & nihil arguit. Vnde dici tur primo elementorum, scilicet quòd imperiti uelut longe distantes speculantur. Cogitur ergo necessario hanc quæstio= nem disputare ad intellectum intendentes ut terminos, huius artis immisceat quæstioni, quibus ignotis ignoratur disputa tio eius & ueritas & procedit tanquam cæcus ad colores, et sicut carens potentia ad obiectum potentiæ. Vnde dicitur 2. posteriorum, impossibile est scire differentias ad unumquodq;, non cognoscentem unumquodq;, hoc autem in unaquaq; ar te & scientia singulariter inducendo est notum ad intellectũ, & planum ad sensum. Et quia terminis huius artis apud plu rimos ualde extranei sunt & ignoti, ideo post declarentur. Ideo etiam hæc quæstio necessario, multam requirit dilatatio nem sermonis. Quia igitur aliqualiter ex eius terminis no= uimus, & plures libros magnorum philosophorum antiquo rum uidimus, & studuimus. determinabimus ipsam, ut promisimus.

ALCHIMIA est scientia ut supra etc. ad expositio= nem & notitiam huius diffinitionis est notandum, quòd per hoc, quòd dicitur scientia, datur intelligi genus suum cui sub ijcitur, quia sicut medicina est scientia, sic & ista. Per hoc

autẽ ꝙ dicitur Metallorũ datur intelligi, ꝙ non de omnibus mineralibus tractat, sed solũ de metallis primo et per se. Per hoc autem ꝙ dicit. Principia, causæ, proprietates et passiones. Per principia enim inteelligit causam efficientẽ & finalẽ quæ sunt causæ extrinsecæ. Nam efficienti proprie debetur ratio principij, quia mouet rem in esse. similiter fini debetur ratio principij, quia est causa causarum & imponit necessitatem ijs, quæ sunt ad finem ut tenet 2. physicorum. Per causas autem intelligit materiam & formam, quia sunt causæ intrinsecæ, & de substantia rei & elementa rei. Per proprietates autem intelligit proprias operationes metallorũ in agendo, sicut in auro confortare cor. et præseruare à corruptione. Per passiones autẽ intelligit proprias operationes in patiẽdo, sicut in aur o pati ignem absque aliqua sui læsione & mutatione, & diminutione, & sicut in ferro non liquefieri ad ignem. Et sciendum, quia propriæ differentiæ rerum sunt nobis ignotæ, loco differentiarum nos assignamus in diffinitionibns proprietates & passiones, & sic facimus descriptiones & non diffinitiones. Per hoc autem quòd dicit, ut imperfecta, & incompleta etc. datur intelligi tota finalis intentio istius scientiæ per quod scitur quis est finis & quæ materia huius scientiæ. Ad cuius expositionem notandnm est ꝙ nullum agens naturale ab actione in materia sua cessat. Nec separatur nisi cum introductione formæ in illa materia, ergo donec agens est coniunctum materiæ, uel agit in materiã & res est imperfecta, quoniã perfectio rei non est nisi per introductionem formæ. Cum igitur in metallis omnibus argentum uiuum subijciatur loco materiæ, sulphur uero loco agentis & introducentis formam in illa materia, ergo nullum metallum est completum & perfectum, nisi à quo se=

paratum est sulphur, & quia solum aurum est expoliatum omnino ab ipso, ideo solum aurum est perfectum & forma matum secundum primam, & ueram intentionem naturæ. Et quia alia metalla omnia habent admixtionem sulphuris in materia, ergo ipsa non sunt formata, ergo nec completa. Dicuntur ergo omnia alia metalla ab auro incompleta, seu imperfecta, quia nondum adepta sunt formam, qua perfi- ciuntur, & dicuntur incompleta, quia nondum peruene- runt ad finem, in quo complentur. Et dicuntur incom pleta mixta, quia agens adhuc est immixtum materiæ & non separatum. Et dicuntur corrupta, quia hoc agens, id est, sulphur est unam ex magnis causis corruptionis metal lorum quia per ipsum inficiuntur, denigrantur, euaporant & comburuntur, et ob hoc solum aurum ab istis passioni- bus est immune tam in igne quàm extra ignem. Qui- cunque ergo nititur transformare reliqua metalla in au- rum, oportet necessario quòd hoc faciat, cum ipsorum expol liatione ab illo sulphure & non aliter, si uult ueræ sequi naturam, tunc enim fiunt aurum penitus, & tunc sunt per fecta completa simplicia & non corrupta. Et fit hoc in in stanti per solum lapidem philosophorum, qui generatur per ingenium artis ualde extraneũ & profundum (dixit trans- mutentur) quia non sufficit alteratio sola, sed oportet quòd al terationem sequatur transmutatio, ut generetur forma au- ri. Consueuerunt, autem alchimistæ aliter diffinire ut Morienus & Lilium. Alchimia est ars ministralis septem me- tallorum essentiam continens, qualiterq; formæ eorum à di- minutione ad complementum deducantur, ostendens.

Item Lilium. Alchimia est substantia corporea ex uno & per unum composita, pretiosiora adinuicem per operationem, co

gnitionem & effectum coniungens, & eadem naturali commixtione ingenui melioris naturaliter conuertens. Et ſicut hoc nomen medicina eſt equiuocum ad ſcientiam medicinæ et ad inſtrumentum ſuum & ſicut dupliciter diffinitur: ſic et hoc nomen alchimia. prima ergo iſtarum diffinitionum & noſtra eſt eius prout eſt ſcientia. Secunda autem prout eſt inſtrumentum, ſcilicet ipſum elixir ſiue lapis philoſophorũ complens & perficiens.

Poſtquam poſuit duos modos difficultatis huius artis nunc ponit & oſtendit omnes modos difficultatis eius.

AMPLIVS difficultates huius quæſtionis &c. Circa iſtam literam, nota omnes modos & cauſas difficultatis huius artis. Dicimus ergo primo quòd non eſt mirandum apud aliquem ſapientum, qui terminos philoſophiæ huius artis nouit, ſi non appareat aliquis hanc artem actu habens. Sed potius mirandum eſt, quomodo quis poſſit peruenire ad ipſam. huius enim artis inquiſitio & ueritas & experientia aliarum rerum omnium inquiſitione, fortior difficilior & occultior & longioris temporis eſſe uidetur.

Prima cauſa difficultatis.

QVIA non ſolum hæc operatio per uiam naturæ procedit immo uerissimæ aſſerendo, ars ipſa & eius inquiſitio et regimen operationis cum complemento ſupra naturam exiſtit per modum miraculi, quoniam diuinis operibus ſupra naturam exiſtentibus huius artis finis ſimilatur omnino, ſicut dixit Hermes. Vnde Barſenus in libro qui dicitur turba philo-

sophorum in uerbis suis insinuans difficultatem huius artis, innuit, quòd regimen eius est maius quòd ratione percipiatur nisi inspiratione diuina &c. Est enim thesaurus Dei maximus & remuneratio. Et Rosinus. Nullomodo possunt studentes ea quæ philosophi ambigua posuerunt, à uero sequestrare nisi Deo inspirante uel aliquo docente. Rasis in lumine luminum. Ex hoc ergo inquantum diuina uoluerit reuelare clementia perpendes. Et Hermes. Nullo modo ratio & intellectus aliud percipiunt, quàm rubiginis sublimationem. Et senior, nil occultauerũt præter præparationem quia est difficilior rerum, unde si inuenerunt rem, non habuerunt præparationem, & res non perficitur nisi cum præparatione. Et Mundus, regendi nanque ignorantia non nulli errauerunt. Et Morienus. Quicunque hanc artem sectatur, cæteras & præcipue dialecticam scire conuenit, quoniam philosophi huius non nisi sub inuolucro & figura locuti sunt. Et Theophilus in turba philosophorum. Nemo nouit quòd philosophi in suis libris narrauerunt, absque lectionum & tentationum frequentatione, ac sapientum inquisitione, quod enim posuerunt sublimius & obscurius est, quàm quòd sciri potest. Et Barseus iterum in eodem. Qui curuat dorsum suum in libris nostris legendis, eisq; uacat, & non est uanis implicitus cogitationibus, Deumq; precatur, in regno regnabit indeficiente quousque morietur. Et Rosinus. Qui autem in hac arte ingrediuntur intellectu carentes, & notitia eorum quæ philosophi in suis libris descripserunt multipliciter errant &c. Eius ergo modus essendi, tractandi, & intelligendi, & studendi, & regendi arguit in hac arte ultimam difficultatem & obscuritatem.

Secunda cauſa difficultatis.

SIMILITER ex diuerſitate eorum qui circa ipſam hodie operantur, arguitur difficultas, quoniam uarijs & diuerſis modis & circa res diuerſas & extraneas, eos hodie operari uidemus, & utroque modo attribuitur error arti. Vnde Galenus in commento regiminis acutorum iuxta principium ait. Ex diuerſitate quæ eſt inter illos quæ exercent ali quam artium quæcunque fuerit, dubitat homo neceſſario. Ita quòd fecit eam hæſitare, quod non eſt de ipſa ſcientia ſed error, conuenientia autem eorum in ea eſt ſignificatio magna ſuper ſcientiam illam.

Tertia cauſa difficultatis.

SIMILITER ratione inſuetudinis arguitur difficul tas, quia rariſſime reperitur aliquis actualiter per experientiam ipſam habens. Vnde philoſophus ſexto Topicorum. Omne quod inſuetum eſt obſcurum eſt &c.

Quarta cauſa difficultatis.

SIMILITER ratione uerborū ſuorum quibus unuſquiſque ſibi ipſi contradicere uidetur & alijs. Vt non perpendat quilibet legens id quod dicunt, ex hoc fortis arguitur difficultas. Vnde Raſis in lumine luminum. In alchimicorum libro perfectum inſinuaui fermentum annotatione planum, in inquirendo facile, quod non eſſe fermentum in eodem aſſerui, ſed qui diſcretione uiget, & ſapientia floret ſi noſtri ſermonis interiora, perſcrutari uoluerit, tam ipſius locum quàm exordium ſe inueniſſe gaudebit. Idem ēt in eodem. Quod ſi aliquid in libro duodecim aquarum tranſuerſe acceperis, tu dum operatus fueris ab ordine non declines &c.

Quinta causa difficultatis.

SIMILITER ratione pretij arguitur difficultas in arte, quia quandoque dicunt hūc lapidem nullius pretij aut uilissimi, ut Geber, Morienus & Haly, & quòd in uia proiectum inuenitur, & in stercore. Et quandoque dicunt ꝙ absque multis sumptibus non potest homo peruenire ad artis complementum, & quòd natura pretiosissima est et charissima. Vnde dicit Zeno in turba philosophorum. Lapis quem quæritis palam uilissimo uenditur pretio. Et Barseus in eodem, quod enim quæritis non est parui pretij. Et Zeno. Iterum in eodem philosophi etiam fecerunt in hac arte uulgus errare, cum dixerunt quòd natura uilis est quæ pauca re uenundatur. Et dixerunt naturam omnibus naturis esse pretiosiorem, quare insipientes in suis libris fefellerunt. Scitote ergo quòd ars duabus eget naturis, non enim fit pretiosum absque uili, nec uile absque pretioso &c. Et Daucus. Caue ne in hoc magisterio quicquam expendas & maxime in auri magisterio.

PATET ex dictis & dicendis, quòd omnia nomina huius lapidis sunt ficta, ad hoc ut indigne quærentes errent. Vnde Rosinus. scias quòd philosophi nunquam merum & uerum uerbum posuerunt quanquam plurima cum eo falsa ponerent, & simulatis nominibus illa transfigurarent, quare neminem inuenimus uerum merum posuisse à falso denudatum excepto Hermete cum inquit. Scitote, nulla tinctura uerax fit unquam nisi ex lapide rubeo. Quia ergo cum uno uero multa falsa & extranea commiscent, & regimen in operatione & terminum & reliqua uariant & multiplicāt, solus uir excellentis ingenij potentis intelligere figuras & analogias ueterum cum diuturna inquisitione & labore magno

& prolixo animæ & corporis, cum multiplici fallacia præcedente & admiratione deceptorum suorum operum & difficiente plurima poterit adipisci. Quomodo ergo libros ipsorũ superficialiter & secundum sonum literæ tãtum cõsiderantes & prima fronte accedentes ad operationem ipsius ueritatem & profunditatem attinget? Vnde Rasis insinuans dicit libro perfecti magisterij. Hi.n. septem spiritus super ignem non perseuerant, sed deficiunt paulatim & ab eo fugiunt & euolant nisi ad ipsum, quibusdam inenodabilibus uinculis & artificiosis ingenijs uel gummis indissolubiliter constringantur, quæ diuturna constantia, subtili meditatione indefessa simul instantia & operatione, quæ post multiplices laborũ fallacias, & operationum diuersa sophismata est philosophia perfectissimæ consecuta & eorum arcana suis reliquit filijs &c.

Sexta causa difficultatis.

SIMILITER ratione transumptionis eius & æquiuocationis & allegoriæ, & methaphoræ, maxima accidit difficultas. Ipsa enim sic tota tradita est, ut expresse patet in libris philosophorum. Et quòd in talibus traditionibus sit difficultas, ostendit philosophus sexto Topicorum qui dicit. Contingit enim in nominibus secundum translationem dictis ueritatem calumniari. Et in octauo eiusdem dicit, quòd propositio difficile probabilis est, quia utitur nominibus obscuris, siue simpliciter, seu multipliciter dicantur. Aut quia nõ fuerit notũ, si principaliter uel secũdũ translationẽ de diffinito dicãtur, &c. Immo ꝙ difficilius & obscurius est ipsa tradita est secũdũ nomina inusitata, et hæc traditio adhuc est peior trãslatione ut tenet in sexto. Vnde dicitur ibidẽ quædam sunt quæ nõ dicuntur secũdũ translationem nec secundũ æquiuocationem & sunt peiora translatione, ut lex est mensura

uel imago eorum quæ naturaliter iusta sunt. Et ideo sunt peiora translatione quia translatio facit notum per similitudinē eius quod dicitur, nomina autem inusitata non. Ideo difficilis est eius inquisitio & per consequēs operatio, immo ipsi etc. uolentes exponere exponunt ignotum per aliud ignotum, aut per ignotius, qui modus exponendi uel intelligendi est pessimus, ut ibi patet. Non est ergo mirandum si in hac scientia studentes & operantes errent ualde, quia non possunt determinate asserere certam & determinatam intentionē fuisse philosophorum hanc uel illam nisi cum actu habent, hanc artem uel sunt iuxta. Videtur ergo mihi eius adeptio, quasi impossibilis nisi aut per uocem uiuentem, aut per inspirationem diuinam, quamuis interpretationem multarum figurarum quis bene & uere cognoscat.

Septima causa difficultatis.

SIMILITER ratione modi tractandi & tradendi hanc artem plurima accidit difficultas: quia omnis ars & scientia procedit, rhetoricæ præter ista, quia omnis alia docet, ordinata per capitula, principia sua & terminos cū diffinitione & expositione nominum, & instrumenta, quibus peruenitur in cognitionem & notitiam, conclusionum ipsius & sui operis in quibus est finis, & nititur omnia omnibus modis docere & explanare quibuslibet iuxta posse. Sola autem ista facit contrarium, quia absque notitia principiorum suorum & terminorum & instrumentorum, aggreditur tradere esse suum & opus suum, intermiscendo, modo hæc, modo illa & diminute tradendo & superabundanter & siue ordine et præpostero ordine, quia incipiēdo à fine suo absq; expositione finis, & nititur omnia obscure tradere et occultare quātum pōt. Vnde Anaxagoras in turba philosophorū dicit.

Scitote

Scitote quòd inuidi in hoc opere perfectionem, priusquam initium narrauerunt. Et Rosinus. Scito quòd philosophi non posuerunt in suorum operum initio medietate uel fine, nisi ar canum occultum. Vnde nunquam celare desiterunt &c.

Octaua causa difficultatis.

SIMILITER ratione uasis decoctionis, uidetur nobis non modica difficultas, quia quamuis doceant, plura uasa facere, & diuersa propter diuersas operationes quas faciũt, tamen unum solum uas est in quo omnes operationes fiunt in una decoctione. quodquidem uas est unum tantum, tam ex parte materiæ, quàm figuræ, quàm numeri, sicut patet in uasis generationis animaliũ perfectorum. Ideo dicit Lilium. Scias quòd non nisi unicum uas huic nostræ operationi attribuunt. Similiter omnes hoc idem sentiunt. Omne autem uas cum cooperculo suo, aut cum cooperculis suis dicitur unũ uas ex suis partibus constitutum. Difficile tamen ualde est imaginari hanc figuram uasis & compositionem. cum tamen quis ueritati appropinquat, istius artis modus operandi aperit sibi hanc unitatem uasis inuariabilem. ante autem, quàm appropinquat ueritati est impossibile.

Nona causa difficultatis.

SIMILITER ratione pronosticationis super determinatum tempus, diem & horam crisis natiuitatis & generationis huius lapidis, ars ista difficillima comprobatur. Quoniam non est nisi unum tempus determinatum ortus ipsius, in cuius ortu obseruatur tota natura, & elementorum simplicium depuratorum coniunctio & radix totius operis, & pondera sapientum, quibus ignoratis totum magisterium ignoratur. Vnde Haly in suo libro secretorum. Qui hũc lapidem honoratum cum germinauerit, non inueniet, non

ſurget alius loco ſuo &c. Et qui neſciuerit & non certificabitur quando naſcetur, iam parauit ſe morti & pecuniam ſuam perditioni &c. Vnde Thebit loquens ad Hamec interrogatiue ſicut diſcipulus ad magiſtrum in proœmio ſtollicæ Platonis dicit. Scientia nanque tuæ philoſophiæ eſt infinita & opus eſt determinatum & termino & tempore terminato. Et Raſis in libro 70. præceptorum libro primo, ſcilicet diuinitatis. Alia habēt ordinem, quorum quædam addunt ſuper alia. Lapis uero philoſophorum ſemper eſt ſecundum unum terminum & ſecundum quem nunquam tranſcendit & ſecundum unam habitudinem. Item ſecundum eundem in libro 70. præceptorum. Ad hoc ut quis ſciat cōuertere argentum in aurum ſunt pondera & termini, quæ præparator ſtudeat ſcire, cum enim ſciet pondera, ſciet totum magiſterium, & qui ignorauerit pondera, non laboret in ijs noſtris libris. Philoſophi enim nihil ſuarum rerum poſuerunt nec ſecundum hoc, nec aliud occultauerunt niſi hoc &c. Et ideo philoſophus quarto phyſicorum & ſecundo cœli & mundi, uult quòd determinatum ſit tempus cuilibet actioni naturali in quo Minori, uel Maiori compleri non poteſt illa actio. Et Galenus ſecundo de diebus criticis dicit. Quòd motus & opera naturæ, adhærent ſemper uiæ uni & ordini uni. Hunc autem terminum temporis philoſophi ſcientes, concorditer in eorum uerbis uariauerunt ad errorem idiotarum. Vnde quidam ponunt hunc terminū uno anno. Vt Roſinus & Plato in ſuis ſtollicis. Et ſcias quòd pauciores dies præparationis, eſt circuitus & reuolutio luminaris maioris. Raſis autem ponit, in nouem menſibus in libro trium uerborum. Alij in diebus ſeptem. Alij in 40. Alij in octuaginta, quidam alijs modis infinitis.

Cũ tamen in rei ueritate non ſit niſi unus terminus propterea quia ſola una eſt decoctio à principio uſque ad finem, ſicut patet de generatione infantis & pulli. Sub tempore autem concluditur ſecretum ignis, quod eſt maximum in arte. Ad hanc autem diem criſis & partus & ortus lapidis quæ eſt terminus totius conſumationis operis, cognoſcendã, oportet diem præcognoſcere indicãtem, cum ipſa ſit ſicut ſignum, & indicata ſicut ſignatum, & habeant adinuicem quandã naturalem colligantiam determinatam & ordinatam. Sicut etiam patet in febribus putridis, in quibus oportet medicum ſcire dies indicationis & dies criticas indicatas ab illis, ut recte regat infirmum. Et ſicut in generatione fœtus, quia quando ſcimus tempus motus eius, ſcimus & tempus partus & non aliter. Sed hic multo fortius, prædictis enim non permiſcetur uoluntas, niſi uniuerſaliter per accidens. Huic autem uoluntas neceſſario permiſcetur, cum totius operis cõplementum ſit à uoluntate regente naturam, quæ ſi tunc nõ affuit, annihilatur opus. Has autem dies indicatiuas & præſertim criticas, nunquam narrare præſumpſerunt per ſe & pure, immo ſemper miſtice, tanquam ab indignis celare cupientes. Ibi enim eſt operis perfectio & eius annihilatio, quoniam in ipſa die immo hora oriuntur elementa ſimplicia, depurata ab omnibus coinquinamentis, quæ egent ſtatim compoſitione, antequam euolent ab igne & conuertantur in terram, id eſt, fixionem & non prius nec poſterius. Cognitio autem huius compoſitionis reddit totam artis operationem uigilem & difficillimam cum ipſa ſit diuina & incredibilis, & quaſi impoſſibilis credatur & iudicetur.

Decima cauſa difficultatis.

SIMILITER ratione materiæ ex qua fit hic lapis,

ars uidetur difficilis. ipsi enim loquentes metaphorice ut duræ ceruicis seducant ignaros. nominant quaslibet res de mundo, docentes ex eis diuersis modis operationum, posse fieri lapidem philosophorum. Ita quòd quidam in arsenico, quidam in sulphure, quidam in argento uiuo, quidam in sanguine, quidam in ouo, quidam in capillis, quidem in stercore etc. & sic in alijs rebus infinitis intentionem & opus suum applicant. Et adhuc, in eadem re diuersi sunt adinuicem, diuersimode operantur & simpliciter & commixte. Sed tamen in rei ueritate materia ex qua fit hic lapis est tantum unica, nec potest in aliqua alia re de mundo hic propinqua potentia inueniri, & est illud quod magis simile est auro, est autem illud ex quo generatum est, & est argentum uiuum solum purum, sine alicuius rei commixtione, sicut infra probabimus in suis locis expresse. Quia ergo materia huius lapidis est unica tantum, sed in arte, magisterioq; alchimiæ, est infinitis nominibus uariata, & modus operandi est solum unus, sed à philosophis multipliciter uariatus. Ideo non est mirandum, si ars est difficilis & operationes errent ualde. Quia ergo non nisi unica res reperitur, quæ sit origo & materia metallorum & de ipsorũ substantia, ut diximus, ideo sola una materia erit alchimiæ. Quia materia alchimiæ est solum illud quod est materia naturæ, aliter enim ars non poterit imitari naturam, & ipsa est materia metallorum. Eget tamen hæc materia cum sit perfecta mixtione cum eis per liquefactionem ut unum fiant omnino absque diuersitate sicut est substantia auri. Similiter cum forma substantialis cuiuscunque rei extrahatur de potentia suæ materiæ propinquæ, & non ex extranea, tunc cum sit tantum materia una propinqua auri, ex qua ipsum facit na

tura, ergo & ars illa, unicam materiam tantum recipiet necessario, si ueram formam auri generare debet.

SIMILITER ratione materiæ &c. Notandum est secundum Aristotilem primo posteriorum, quando comparat demonstrationem uniuersalem ad particularem quæ sit potior, quòd quanto aliud magis diuiditur in partes, magis infinito propinquat, & ideo minus scibile, ergo quanto minus diuiditur in partes, magis finito propinquat. Et ideo magis scibile. Cum ergo de essentia uniuersalis sit esse unum in multis & de multis ut in eodem dicitur, De essentia autē particularis sit esse multa, ergo ꝙ uniuersale est, unū est & magis scibile & econuerso. Quamobrem cum ars alchimiæ per omnem modum sit tantum una, absque pluralitate, ergo maxime est finita & uniuersalis, & maxime scibilis de se, ergo cognita hac unitate & uniuersalitate, cognoscetur omnis pluralitas certitudinaliter quæ ponitur sibi subiecta. Ars ergo alchimiæ de se esset facilis, immo facillima, si esset simpliciter sine allegoria tradita. Quia ergo sophistæ pluralitatem & diuersitatem materiæ, scilicet generis subiecti huic supponunt arti recedentes ab unitate & mixtiones uarias ex eis, & operationes in infinitum extendunt & multiplicant, quod est contra intentionem naturæ, ergo ab hac unitate & ab hoc uniuersali maxime recedunt, & per consequens de hac arte minime sciunt. Vnitas ergo est causa pluralitatis & scientiæ eius, non autem econuerso.

Quomodo hæc ars ſit tantum unica, non ſolum quo ad materiam, ſed per omnem modum. Et conſequenter uide de unitate lapidis philoſophorum, tam quoad materiam, tam etiam quo ad modum operandi ſecũdum ultimatam eius diſpoſitionem, & quòd nil extranei intrat, quod non ſit de ſua natura.

EST autem ars hæc unica, non ſolum quo ad materiam, ſed ſecundum omnem modum. Ita quòd omnia quæ ſunt in hac arte neceſſaria quocunque modo tradita ſint, ſemper reducuntur ad unum, tanquam ad genus ſuum, non recipiens diuerſitatem. Signum autẽ huius unitatis prædictæ eſt, quia omnes philoſophi huius artis quocunque modo extraneo, & figuratiuo loquantur, mutuo ſe intelligunt, quaſi una lingua & loquela extranea ab omnibus alijs. & nota ſolis eis ſibi inuicem loquerentur, quod nullo modo eſſe poſſet, ſi ars hæc eſſet multiplex & uaria & diuerſa, ſiue ex parte materiæ ſiue modi agendi & operationis. Quomodo enim aliter in omnibus quæ dicunt ſe mutuo intelligere poſſent? Quemadmodum græci mutuo ſe intelligunt, & arabes ſe, & latini ſe per unitatem loquelæ ad rem eandem, non autem græci, arabes, nec econuerſo propter uariationem ab unitate, ſic & in propoſito eſſe uidetur. Vnde Raſis in lumine luminum. Diuerſi diuerſas nominando protulere ſententias, nuſquam tamen aberraſſe uidentur. Vnde dicit Senior. Sapientes non ſunt diuerſi in intellectu ſed in nominibus & ſimilitudinibus, & per omnia idem intelligunt. Item dicit Lilium. Vna uia, una re, una diſpoſitione, uno actu totum magiſterium termi-

natur. Et Alphidius. Non indiges nisi una re.s.aqua, & una actione scilicet coquere. Et non est nisi unum uas ad album & rubeum simul faciendum. Et Mahometh. Vnum uas in albo & rubeo, & unus ignis, & unum tempus determinatum in albo & rubeo. Ad idem Morienus. Licet sapientes sua nomina & dicta mutarent, tamen semper intelligere uoluerunt rem unam, dispositionem unam, & uiam unam. Idem in eodem. Sapientes hanc rem cognouerunt & eam rem esse unam sæpius probauerunt. Et Geber in summa sua. In rerum multiplicitate ars nostra non perficitur, est enim lapis unus, medicina una in qua totum magisterium consistit, cui non addimus rem extraneã aliquã, nec minuimus, nisi quia in præparatione superflua remouemus. Et Rasis in lumine luminum. Album, item & rubeum, ex radice una nullo alterius generis interueniẽte, pullulat, nam seipsum dissoluit & copulat, & seipsum albescit & robore decorat, seipsum croceum facit & nigrũ. Præterea seipsum desponsat, & seipso concipit, quousque operis finem acceleret. Idem in libro trium uerborum. Huic lapidi nullus est similis in mundo qui seipsum impraegnat, et de seipso concipit & seipsum parturit. Et Salomon filius Dauid. Nemo habet in sulphure nisi unum iter. Et Senior. Natura cognoscit naturam & natura congaudet naturæ, & tamen non est nisi unica natura & genus unum & substantia una & essentia una. Et Mundus in turba philosophorum. Natura natura lætatur, natura naturam superat, & natura naturam continet, & tamen non sunt diuersæ naturæ, nec plures, uerum una sola, habens in se suas res quibus cæteris rebus imminuit. Et Haly in suis secretis. Scias frater, quòd hoc officium est unus lapis, super quem

non intrat garip.i.aliquid alud, & cum eo operantur sapientes & de eo exit quod quærunt, & non commiscetur cũ eo aliquid, nec in eius parte, nec in toto, & uocatur origo mundi & oritur sicut germinantia. Et Hercules Rex sapiens. Hoc autem magisterium ex una sola prima radice procedit & post modum in plures res expanditur & iterum in unum reuertitur. Vnde subtiliter inspiciendo philosophis semper dicunt unum, & circa ipsum uersantur, & illud unum idem repetunt sub diuersis uerbis. & talis diuersitas & multitudo facit errare ualde. Vnde philosophus quinto topicorum. Conturbat autem audientẽ quod frequẽter dicitur. Et Costes in turba philosophorum. Nimius sermo intellectus errorem augmentat.

Instantia contra dictam unitatem.

SED Videtur quòd plures uiæ sint ad hoc & non una sola. Nam dicit Geber capitulo de natura sulphuris. Qui etiam ipsum, scilicet sulphur in præparatione, commiscere & amicari corporibus nouit, sciet unum de secretis naturæ maximum & unam uiam perfectionis, cum multæ sint uiæ ad unum effectum, & unum intentum &c. Et dicit Rasis in libro perfecti magisterij, loquens de corporibus, & spiritibus & eorum purgatione & compositione diuersa & multiplici, quàm prius narrauit & diuersis uijs. Ego autem nouissime dico, quòd unumquodq; prædictorum corporum & spirituum si præparatione perfecta fuerit præparatum, album uel rubeum est elixir per se solum &c. ergo plures uiæ perfectionis & plures materiæ possunt esse in hac arte.

ET nos respondemus ut prius, ꝙ sola una uia est & una materia de unitate materiæ, satis patuit et patebit infra. Ad id aũt quod dicit Rasis, dicimus, ꝙ in subiecto realiter loquẽdo spiritus & corpora sunt idem, sed solum secundum rationem & differunt sicut infra patebit. Ideo siue corpus, siue spiritus sit, quod perfecte præparatur, est elixir per se solum. De pluralitate autem uiarum dicimus sicut prius. Nam sicut patet de nutrimento & nutribili, quòd una sola uia est & una ultima dispositio, ut nutribile nutriat, sed multæ dispositiones præcedentes hanc siue uiæ sunt ex diuersitate alterationum præcedentium, & quasi infinite ad illam, quæ tamen & si multæ & diuersæ sunt adinuicem, nunquam tamen secundum ordinem propter finem adinuicem uariantur. Et ideo una sola uia, & principio usque ad finem est per se. Sic eodem modo, hic est, quia intentio & finis, & modus est unus solus, & ideo una uia sola ad ipsum, sed quia multæ dispositiones sunt necessario præcedentes hanc ultimam, ideo dici possunt multæ uiæ, sed sunt habentes ordinem, & colligantiam naturalem ad illam unam finalem, & ideo nunquam uariantur, nec diuersificantur ab inuicem. Immo Geber hanc unitatem affirmans, dicit sic cap. de differentijs omnium medicinarum. Tertij autem ordinis medicinam appello, omnem præparationem, quæ quando corporibus aduenit, omnem corruptionem cum proiectione sua tollit, & cum omnis complementi differentia perficit. hæc autem est una sola, & ideo per illam excusamur à laboris inuentione decem medicinarum etc. Et dicit similiter de medicinis tertij ordinis. Est autem huius tertij ordinis medicina duplex lunaris, scilicet et solaris, est tamen in essentia una, & modo agẽdi similiter. Et ideo à nostris ueteribus medicina uni

ea nuncupatur etc. Et Pytagoras in turba philosophorum. Aliam gubernationem ponamus, quæ non est alia radice uerum nomine. Et Florus in eodem. Natura enim una est, à qua si quis errat peritum tendit ac uitam amittit. Hanc ergo unam habeatis naturā, alienam uero dimittite. Idem in eodem huius artis fundamentum, propter quod multi pariere, unum est. Et in eodem. Pluribus autem rebus non indigetis nisi una re, quæ scilicet habet patrem, & matrem, et eius pater & mater eam nutriunt atque pascunt, neque ipsa a patre, atque matre aliquo modo differre potest etc. Quia ergo res siue materia ista est tantum una, tam ad tincturā albam, quàm ad rubeam, & dispositio ultimata una, & uia una, & uas unū, & terminus & finis unus, & modus operandi unus & omnia unum, & pluribus modis, & quasi infinitis tradita, tunc planum est quòd pluribus modis quasi infinitis ab unitate & ueritate & tramite directo artificem deuiare continget. Cum enim omnia hæc sint & reuertantur in unum in operatione, tamen in principijs huius artis & magisterij quæ sunt modi operationum, quibus artifex applicatur ad hoc magisterium, multipliciter loquuntur, & deceptorie. Ita ut nunc dicant rem debere solui, nunc sublimari, nunc descendi, nunc distillari, nunc coagulari, nunc cerari, nunc fixari, nunc calcinari, & sic si qui modi operationum sint alij, quas tamen operationes omnes faciunt simul & semel in uno uase. Deuiantes autem distinguunt, & separant opus ab opere, & uariant, & multiplicant & quod facile est fit difficile, & impossibile. Vnde Rasis in libro trium uerborum dicit. Scias quòd in solo igne sine aliqua separatione possunt fieri omnes distillationes & sublimationes & calcinationes, & dealuationes, & rubificationes, &

mortes ipsius mercurij mortui, & fusiones cum omnibus resolutionibus & congellationibus sicut debent esse &c. Et Morienus. In una dispositione mutantur omnes colores, sed quanto ignis magis eius colores innonat, tantum plura nomina sibi imponunt. Vnde Pytagoras in turba philosophorum. Quicquid dixerunt philosophi in libris suis, decoque assa, funde, descende, reitera &c. non est nisi una operatio in igne. Item Barseus in eodem. Oportet uos opus coquere, assare, calefacere, dealbare, terere, rigare & tingere etc. hæc ergo plura nomina sunt quorum regimen unum est. Et Rasis libro 30. uerborũ uerbo 21. Regimen enim est unũ et operatrix una. operatio uero et transmutatio nõ sunt una. Possunt etiam ijs adaptari uerba philosophi 2. cœli, & mundi, qui dicit, ꝙ rectificationes rei unius fœliciores & læuiores sunt rectificationibus rerum multarum. & rectificationes rei simul sunt faciliores & fœliciores rectificationibus eius multotiens, & quando res recipitur operatione una uel operationibus est facilior. quæ autem accipitur operationibus uehementior est, & difficilior. Similiter quòd bene fit uno modo fit, ut dicit philosophus 2. ethicorum.

Distinctio prima ostendens ꝙ hæc ars sit naturalis & diuina, & quòd per ipsam philosophi antiqui fuerũt uates de futuris miraculis diuinis.

AMPLIVS ars hæc cogens nos tum propter difficultatem eius tum propter insuetudinẽ dilatare sermones. Dicimus, quòd ipsa partim est naturalis, & partim diuina siue supra naturam. Si enim consideretur

ex parte proiectionis lapidis super imperfecta metalla, quia perficit omnino ea in aurum, sicut facit natura, siue una pars super 100. siue super 1000. proijciatur, sic est naturalis. Si autē consideretur ex parte digestionis, & generationis, & germinationis et ortus lapidis, hoc est dupliciter, quia aut ex parte sublimationis in cuius fine germinatur anima candida mediante spiritu, et cum spiritu ipso simul euolans ad cœlum inde euolant. Et hic est lapis patens & manifestus & isto etiam modo est naturalis. Germinatio enim uel aliud est, quàm redictio rei ad id quod erat, tempore præfinito. & hoc est naturale, & hoc apud nos est satis mirabile quamuis non apud philosophos. Aut ex parte fixionis & permanentiæ animæ & spiritus in fine sublimationis, & hoc fit per adiectionem lapidis occulti, qui sensu non comprehenditur, sed intellectu solum per inspirationem, uel reuelationem diuinam, aut per doctrinam scientis. Vnde Plato in stollicis. Cognosce illud ad quod peruenisti, deinde considera per intellectum quæ acquisiuisti. Et dixit Alexander. duo sunt in hac arte ordines, scilicet aspectus oculo, Intellectusque corde. & hic lapis occultus est qui proprie dicitur donum dei, et hic est lapis diuinus occultus, sine cuius commixtione lapidi annihilatur alchimia, cum ipse sit ipsa alchimia, & perditur opus eadem hora. Et hic lapis diuinus est cor & tinctura auri quæsita à philosophis. De quo dixit Hermes necesse est, ut in fine mundi cœlum & terra coniungantur, quod uerbum est propheticum. Et de hoc dixit Rasis in lumine luminũ. Occulti lapidis natura, eiusq; dissolutio omnino agnoscenda est, ea nisi ad unguem cognita fuerit ab opere cessandum moneo. Pitagoras in turba philosophorum. hoc autem deus celauit. Apollo. sine mundus

deuasteretur. Et hoc modo alchimia est supra naturam, et est diuina, & in hoc lapide est tota difficultas istius artis. Neque potest assignari sufficiēs ratio naturalis, quare hoc ita esse possit, & sic cum intellectus non possit hoc comprehendere nec satis facere sibi ipsi, sed oportet ipsum credere sicut in miraculosis rebus diuinis. Ita ut fundamentū fidei Christianæ, quod supra naturam existit, à non credentibus primo existimetur uerum omnino, quoniam finis eius miraculose, & supra naturam completur. ideo tunc solus deus est operator quiescēte natura artifice. Et propterea antiqui philosophi eius artis in quibusdam futuris hanc artem diuinam scribendo quoquomodo prophetauerunt. Vnde dicit Rasis in quadam epistola. Cum hoc autem, scilicet lapide rubeo magnificauerunt se philosophi super omnes alios & uaticinati sunt futura. Specialiter autem & non solum generaliter prophetauerunt. Ita quòd cognouerunt diem iudicij & consumationis seculi debere uenire, & mortuorum resurrectionem in ipsa. In qua unaquæq; anima suo primo corpori coniungetur, & de cætero ab inuicem nō separabuntur in perpetuum. Et erit tunc, omne corpus glorificatū ad incorruptibilitatē translatū & ad luciditatem & subtilitatem ferè incredibilem, & penetrabit omne solidum quia eius natura tunc erit natura spiritus sicut & corporis. Reliqua autem damnanda resurgent ut illa, quo ad perpetuitatem & incorruptibilitatem. Passibilia tamen erunt & cum tenebris & obscuritatibus, & oppositione illis. Vnde Bonellus in turba philosophorum. Omnia uiuunt & moriuntur nutu dei, & est natura cui cum humiditas accidit, & cum ea permittitur per noctes, tunc similis uidetur mortuo, & tunc res illa igne indiget, quousque illius corporis spiritus extrahatur & per noctes dimitta-

tur ut homo in cumulo ſuo, et puluis fiat, ijs peractis, deus reddet ei animam ſuam & ſpiritum, ac infirmitate ablata, confortatur illa res, & poſt coruſcationem emendatur, quem admodum homo poſt reſurrectionẽ fortior fit & iunior, quã fuerat in hoc mundo. Et dicit Milneſcindus. Creator animarum cum has mortificat creaturas, poſtquam ſequeſtrat animas à corporibus reddet eis animas ſuas ut iudicet & remuneret ſimiliter oportet nos ijs adulatione uti animabus etc. Et Hermes in primo. Porro niſi iudicij diem timerem, huius ſcientiæ nil patefacerem, nec ulli propheta rem etc. Quia igitur uiderunt diem nouiſſimam in hac arte, ſcilicet germinationẽ & natiuitatem huius lapidis miraculoſam potius, quàm rationalẽ, quia fit cõiunctio animæ beatificandæ cum ſuo primo corpore mediãte ſpiritu et eorum perduratio in æternum glorioſa. Ideo ex hoc iudicauerunt diem iudicij domini, nouiſſimam huius ſeculi debere uenire, quæ erit ſupra naturam et miraculoſa. Ideo Paytagoras in turba philoſophorum dicit, intelligite omnes ſapientes, quòd omne quod ex una eſſentia deus creauit, non moritur niſi in die iudicij. Similiter per hanc artem cognouerunt, & iudicauerunt antiqui philoſophi huius artis uirginem debere concipere, et parere, quia apud eos hic lapis concipit, & impregnatur à ſeipſo, & parit ſeipſum. Vnde eſt conceptio ſimilis conceptioni uirginis, quæ abſque uiro concepit, quod eſſe non poteſt, niſi miraculoſe, ſcilicet per diuinam gratiam. Et in partu huius lapidis fit partus ſimilis partui uirginis, quia poſt partum permanet uirgo, ut prius ante conceptum, quod etiam eſſe non poteſt niſi diuino miraculo mediante. Quia igitur uiderũt conceptionem, impregnationem, & partum et nutricationẽ huius lapidis ita miraculoſam, iudicauerunt mu

lierem uirginem debere concipere absque uiro & impregnari & parere miraculose & manere uirginem, ut prius. Vnde Alphidius. hic lapis in uijs proiectus est in nubibus exaltatus, in aere habitat, in flumine pascitur & in cacuminibus montium quiescit, cuius mater uirgo est, cuius pater foeminam nescit. Adhuc etiam nouerunt quòd deus fieri debebat homo, quia in die nouissima huius artis, in qua est operis complementum, generans, & generatum fiunt omnino unum: & senex, & puer, & pater & filius fiunt omnino unum. Ita quòd omnia uetera fiunt noua. Vnde quia hanc rem ita miraculose uiderunt, indicauerunt etiam creatorē cum creatura fieri debere unum. quia igitur creatori nulla creatura uniri potest, nisi homo solus, cum sit ad imaginem & similitudinem creatoris factus, ratione animæ intellectiuæ indicauerūt deū cum homine fieri debere unum, & hoc factum fuit in Christo Iesu, & uirgine matre eius. Vnde Balgus in turba philosophorum dicit. O quàm miræ naturæ quæ animam senis in iuuenile corpus transformauerunt ac pater filius factus est. Benedictus ergo sit deus creator optimus etc. Similiter Plato scribens in alchimicis. Scripsit euangelium, quod post eum per tempora longa ualde scripsit Sanctus Ioannes Euangelista, & compleuit. Scripsit enim Plato. In principio erat uerbum continuo usque ad locum illū. Fuit homo missus à deo etc. Sicut recitat Sanctus Augustinus in octauo confessionū. Et ostendit deus hoc exemplum miraculosum philosophis in hoc lapide. Vt ostenderet potentiam suam, ut ipsi scirent & cognoscerent eum, opera quæ supra naturam consistunt, quæ noster intellectus non potest comprehedere posse efficere, quando uult. Vnde Morienus. Scias, quòd hoc magisterium non est, nisi secretum se

cretorum dei altiſſimi, & magni, ipſe enim hoc magiſtè-
rium ſuis prophetis uel philoſophis commendauit quorum ani-
mas in paradiſo collocauit etc. Circa illam literam. Et hoc
modo alchimia etc.

NOTANDVM quòd operationes naturales in qui-
bus natura ſola non uidetur ſufficiens ſicut in alijs, ſed quaſi
modo quodam mirabili, & diuino fieri uidentur deberet re
duci ad potentiam diuinam regẽtem eas ſupra naturam rei,
cum naturalis ratio ſufficiens ibi deficiat. Vnde Auicen. in 3.
fen 21. cap. 2. ſcilicet de generatione embrionis dicit ſic. Et
quando ſeparatur fœtus aperitur matrix aperitione tali, cu
ius ſimilem efficere non ualet in ſuo ſimili. Et neceſſarium eſt
ut ſeparentur iuncturæ quædam & ſuſtententur adiutorio
dei excelſi, poſt illud redeunt in proximo ad continuationem
naturalem, & eſt operatio illa de fortibus operationibus na-
turalibus. & formatiua quidem appropriata eſt cum re con
tinuata à creatore, ut ſit præparatiua non ceſſans compre-
hendere cum augmento fœtus quæ non comprehenditur, et
hoc eſt de ſecretis dei. Sit ergo deus exaltatus, qui eſt rex ue
rax et benedictus etc. Iſta ſunt uerba Auicen. Dico ergo quòd
natura non ſeparat aliquas iuncturas corporis propter neceſ-
ſitatem aliquam, niſi hanc, ſcilicet femorum tempore par
tus, neque aliquas ſeparatas reſtaurare poteſt, niſi hanc ſo-
lam cum tempore, quod eſt mirabile ualde, ſed ſola chirur-
gia illas alias reſtaurat, ergo expreſſe uidetur, ꝙ diuina po
tentia immiſceat ſe ſecrete huic tali operationi naturali, et re
gat naturam ſupra conditionem naturæ, quaſi modo ſupra
naturam, cum ultra naturam rei hic talis operatio fieri ui-
deatur. natura enim rei de ſe hoc pati non poſſe uidetur, &
ratio eſt quia ſi alio tempore fiat ſeparatio illius iuncture

non poteſt reddi ad diſpoſitionem naturalem niſi per opus chirurgiæ, ſicut nec aliæ iuncturæ. Sic eodem modo dicimus in hoc opere diuino, quòd nec ex parte naturæ tantum, nec artis miniſtrantis, iuuantis naturam, uidetur hic talis compoſitio lapidis in fine operis fieri poſſe. Vt ſuper ignem perpetuo perſeueret, ſed potius in diuina potentia reſeruari uidetur hoc, mediante cognitione artificis. Ergo quàm difficile, quàm occultum, quàm mirabile, quàm arduum eſt extimandũ, hũc punctũ artificem attingere poſſe. De hoc autẽ mirabile uerbum dixit Socrates, ſcilicet quòd uirtus ſupra uirtutes exiſtens, eſt res impoſſibiles redigere ad poſſibilem facilitatem præclare. Recte ergo dicendum hoc opus eſſe diuinum & ſecretum diuinum & ſupra naturam & ſicut fortiſſima informat ſupra noſtrum intellectum & ultra noſtrã cognitionem quaſi ſupra naturam, ſic & in hoc opere accidere uidetur. Et tantum de prima diſtinctione.

Sequitur ſecunda diſtinctio. In qua oſtendetur quomodo hæc ars inuenta ſit, & quibus data & quibus non, & quare ſic obſcure ſcripſerunt eam philoſophi.

NVNC dicimus & uere firmamus quòd nullus antiquorum à primo homine uſque ad ultimum potuiſſet, ſecretum iſtius artis diuinum adinuenire ſuo ingenio naturali ſecundum rationem naturalem ſolã nec ſecundum experientiam, cum ipſum ſupra rationem & experientiam conſiſtat, ut quid diuinum occultum. Sed Deus glorioſus gratiarum largitor optimus, ipſum ſuis fidelibus ſapientibus eum timentibus eum apparuit, & propala-

uit. Vnde Alfidius. Non ignores fili mi quòd filijs Adæ ra tionabilibus, Deus hunc scientiæ thesaurum aperuit, demum pauperibus propriam esse uoluit. Et Rasis in libro trium uer borum, hoc est donum Dei. Vnde Aristoteles in libro de se= cretis secretorum ad Alexandrum dicit, capitulo de medici= na magna & secreta philosophorum. Dignum itaque est ut scias medicinam magnam quæ dicitur gloria inæstimabilis & thesaurus philosophorum. Ego uero siquidem nunquam percepi nec ueraciter noui quis eam inuenerit, quidam enim dicunt ꝙ Adam fuit eius inuentor: Alij quòd Esculapius etc. Quidam autem affirmant, quòd Enoch nouit hoc secretum per uisionem. Volunt etiam dicere quòd iste Enoch fuit ma gnus Hermogenes, id est, Hermes quem græci multum lau dant & commendant & ei attribuunt oẽm scientiam secre= tam & cœlestem &c. Ideo in eodem, in epistola quam scri= bit in principio, respondens Alexandro, dicit præterea quòd interrogasti & scire desideras, est arcanum tale quòd uix hu mana pectora poterunt tollerare, quomodo ergo immortali bus pellibus poterit depingi? Ad illud itaque quod te decet quærere mihi licitum est tractare, & me oportet & teneor ex debito, respondere sicut tu teneris ex debito tuæ discretio= nis, non exigere amplius ex hoc secreto quàm tibi tradam in hoc libro &c. Et quamuis dicunt aliqui hunc librum non fuisse Aristotelis, cum non redoleat eloquentiam eius, ut in na turalibus & metaphysicis, tamen quia fama testatur eius fuisse, & quia materia libri magis est narratoria quàm in= quisitiua, ita quòd stilus facilis fuit utilior. Et quia inueni= mus auctoritates eius huius libri allegatas, à Ioanne Mesue capitulo de ægritudinibus oculorum & ab Haly in libro suo de secretis secretorum, ideo credimus ipsum fuisse suum.

Item Hermes in principio libri ſeptem tractatuum. Huius autem artis ſcientiam ab unius tantum Dei habeo inſpiratione. Amplius ſciendum quòd cum mos philoſophorum ſit, non inuidere, quoniam ſcientis eſt docere poſſe. Ideo hoc arcanum diuinum, à Deo primis philoſophantibus reuelatũ poſteris tradiderunt in ſcripturis, timore & præcepto Dei coacti & quia arcana, præſertim hoc non quibuslibet, ſed ſolis ſapientibus dignis à Deo dilectis ſunt reuelanda. Ideo ſolis illis ſcripſerunt. Si enim omnibus indifferenter hoc ſcripſiſſent arcanum, ſicut in alijs ſcientijs omnibus plano ſermone et ordine, omnem ipſius modum & circonſtantias omnes quibus peruenitur ad ipſum abſque figura & enigmate reuelaſſent. Ergo uolentes hoc ſolis aperire prædictis & ab inſipientibus occultare tradiderũt ſermonibus obſcuris illis & obſcuriſſimis iſtis. Neque potuiſſent philoſophantes ſequentes aliter ad eius notitiam perueniſſe. Vnde Morienus. Si ſapientes, qui poſt illos fuerunt, de qualitate uaſis in quo conficitur, expõnes ſuas non inueniſſent, nunquam ad eius notitiã peruenire potuiſſent. Vnde idem. Allegorizauerunt dicta ſua ſuper uulgus, non ſunt tamen mentiti, ſed locuti ſecundum quòd bonum uidebatur eis & ſecundum hoc quòd adinuicem ſe intelligerent ut alios lateret hoc &c. Vnde Geber in ſumma ſua capitulo de negantibus artem à datis, dicit ſic. Hæc enim ars occulto ſermone non eget omnino neque penitus manifeſto, trademus ergo ipſam ſermone tali quòd prudentes latere non accidet, hic autem mediocribus profundiſſimus erit, fatuis autem per utroſque terminos miſerabiliter concludet in hac una & eadem traditione noſtra. Idem in eodem capitulo de adminiſtratione ſolaris medicinæ. Sed ſi quidem hanc ſcientiam Palliamus nõ miretur doctrinæ filius,

non enim illi Palliamus ſed malis & improbis, & eam tali ſermone tradidimus, quem latere inſipientes neceſſario accidet, & eo ad illius inuentionis perquiſitionem prudentes alliciet. Filij igitur doctrinæ perquirite & hoc excellentiſſimũ Dei donum, uobis ſolis ſeruatum inuenietis. Filij inſipientis nequitiæ & maliuolæ prauitatis immenſæ ab hac ſcientia fugite, quia uobis inimica eſt & aduerſaria, & uos in miſeriam paupertatis conſtituet, quoniam uobis penitus hoc Dei donum eſt occultum & à diuina prouidentia denegatum omnino. Idem in eodem capitulo ultimo. Nõ enim tradimus ſcientiam noſtram ſermonis continuatione, ſed eam ſeminauimus in diuerſis capitulis, & hoc ideo quoniam tam quidem probi, quàm improbi ſi continue tradita fuiſſet, eam uſurpaſſent indigne &c. Idem in eodem. Solum ergo prudentes ad artem allicimus, per ingenia à nobis tradita uiam inueſtigationis eiſdem expoſuimus. Non autem eam inuentam niſi ſolis nobis ſcripſimus, ſed inueſtigationis modum et modorum ingenia &c. Et Alexander. Scias quòd hunc meum librũ, nullis niſi philoſophis poſui. Et Raſis in libello ludorum. Non enim fecimus libros noſtros, niſi nobis & filijs noſtris & quiſquis ſit, qui peruenerit ad intelligendũ eos, erit ex nobis, & qui non peruenerit erit contrarius nobis. Idem in lumine luminum. Si enim omnia prout ſe habent, uellem enodare, nullus ultro prudentiæ eſſet locus, cũ inſipiens ſapienti æquaretur. Neque ſub lunari circulo quiſquam mortalium paupertate nouerca inediarum ulterius defleret anguſtias.

Vnde ſecundum Hermetem in principio. Scitote filij quòd philoſophi non inuident morigeroſis, neque legitimis nec ſapientibus: ueruntamen ignaris & uitioſis à lege & benignitate priuatis, ne mali potentes fiant, quoniam penitus indigni

sunt sapientia. Vnde deprecor uos filios philosophorum ut nemini fatuo uel ignaro, uel cuiquam ad hoc inepto huius scientiæ quicquam narretis. Et Alphidius. Philosophi autem timentes Deum, non adeo illud pretiosum habuerunt, quin alijs philosophis arcanū lapidis patefacere uellent. Ideóq; patens opus lapidis alijs in lucem non posuerunt, timentes, ne luce manifesta totus mundus uergeret in occasum, metendi, seminandi, plantandi, & agriculturæ periret exercitium, quomodo propalare nolentes posuerunt, in scripturis & figuris & ænigmatibus uelata tenuerunt, maluerunt enim suam scientiam sic abscondere, quàm per eam patefactam mundi conditionem delere. Rosinus. Scito quòd non inuidiæ causa hanc artem philosophi celauerunt, ne alij ditarentur, uerum timuerunt ne quis deuastator, aut malefactor hoc habito illicita ageret & abhominabilia, & esset ad suum detrimentum. Idem in eodem. Dei nanque iudicium est, hanc rem scientibus modum inuenire, ne mali percipientes hoc, ad prophana agenda fiant promptiores, & de eorum peccatis reddituri sint philosophi rationes. Et Pythagoras hoc autē Deus celauit Apollo ne mundus deuastaretur, & sic de alijs philosophis. Patet ex ijs quòd nō est scientia hæc, pro quolibet, nec scripta pro quibuslibet. Plato prohibuit ne scientia omni loco & omni demonstretur discipulo in libro de proportione & proportionalitate. Huius scienntiæ significationis hæc uerba protulit. Si quis scientiam demonstrauerit in loco ubi cupiditas & timor uincunt inquirendi uoluntatem, & extimauerit eam ab inquisitoribus recipi, semetipsum deludet. Rationabiliter etiam philosophi eam obscure & difficulter ipsam scripsere, ut unusquisque sapiens cum summa diligentia studere nitatur, ut cum ipsam inuenerit magis

diligat & charam teneat & gratias innumerabiles agat altissimo largitori. Vnde Rosinus. Voluerunt enim philosophi ut suis in libris perscrutationes frequentissime inuestigent.
Et Barseus in turba philosophorum. Iubeo ergo uos frequenter legere & super ijs quæ narrauimus meditari &c. Idem ibidem. Heu uobis qualiter uultis habere hanc nobilissimam oblationem lecto semel libro uel primo regimine experto.
Et Rasis in libro septuaginta præceptorum. Liber librum aperit, & sermo sermonem explicat. Item in libro perfecti magisterij. Vnde cũ de huius rei experientia nemo possit per se prima fronte esse discretus, tibi suadendum prouidi, ut actione incepta ab ipsa non cesses, si prima uice non recte fueris operatus, secundo, tertio & etiã amplius si opus fuerit reiterando, quousque quod appetis perfectissime deprehendas. Neque te ab hac re labor manuum, rerum'ue impensa demoueat, quia cum instantia uinces & cum patiẽtia superabis, & ad id Deo duce deuenies, quod optasti, & de manuum labore mercedem & lucrum de rerum sumptibus rehabebis. Sic igitur propter dictas causas hanc artẽ taliter philosophi tradiderunt.

MODERNI ferè omnes alterationes solas absque transmutatione facere curãtes (propterea quia hebetãt) finem hunc ordinatum attingere nunquã possunt, aut pluribus alijs modis & rebus hoc idem posse perficere putãt, aut alterãt metalla pluribus modis, & pluribus rebus tã similibus quàm extraneis, ut uideantur aurum & argentum. Cumq; non appareat alicui nisi opus sophysticum, merito omnes tales sophystæ iudicabuntur. Non tamẽ ob hoc sophystica dicetur, nec error iste est ipsius artis, sed artificis deficientis à comprehensione ipsius ueritatis, quia sicut res se habet ad esse, ita

ad cognoſci, ut dicitur ſecundo metaphyſicæ, ergo cum eſſe rei ſit tantum unum, & cognitio erit tantum una, ergo et ueritas erit tantum una. Deuiantes ergo ab unitate & ueritate rei, pluribus modis & quaſi infinitis errare contingit: propter ſuam igitur ignorantiam & errores, credunt artem iſtam interimere.

Nota hic alchimiæ operationem & experientiam, quomodo eget continua operatione manuum, quaſi & intuitu uiſus in ſuis horis determinatis, ut ſcilicet artifex mundet elementa & ipſa mundata uideat & coniungat, etc.

CIRCA dicta notandum quòd in hac glorioſiſſima arte ualde eſt neceſſaria operatio manuum & intuitus uiſus. Operatio manuum propter auferenda ſuperflua quæ natura ſeperat & mundificat toto tempore digeſtionis & ſublimationis per ignem continuo, abſque interuallis magnis iuuando naturam, quia ipſa ſola & ſi ſuperflua ſeparet non tamen continuo, niſi iuuetur, nec illa ſuperflua etiam auferre poteſt, ſed ſolus artifex. Vnde dixit Socrates inquirite frigus lunæ & inuenietis calorem ſolis, & utantur manus ueſtræ operibus ut onera uobis alleuientur. Et Geber in ſua ſumma. Et qui non habuerit ſua completa organa non poterit ad huius operis complementum per ſe deuenire ut ſi cæcus fuerit uel in extremis truncatus &c. Sine manibus enim eſt impoſſibile quenquam per ſe deuenire ad hanc ſummã prudentiam. Intuitus etiam uiſus eſt ne=

cessarius omnino, præsertim tamen in fine decoctionis & subli mationis ut ablatis omnibus superfluis uideat artifex candorem mirabilem & terribilẽ & statim inueniat sibi requiem post hanc consummationem laboris. tunc enim infrigidando Lunam Sol occultatur in intimis eius, & oriens coniungitur occidenti & cœlum terræ secundum antiquos & spirituale cum corporali. Vnde dicitur in turba philosophorum. Scitote quòd uos non tingitis purpureum colorem nisi ferro. Et Hermes in secundo. Cuius enim natura fuerit calida si frigus ei euenerit, non ei nocebit. Et Auicenna. Scias quòd si euaporaueris totum tunc bene operatus es in cõpositione sed errasti in calce, infrigida ipsum &c. Tunc enim manifestatur occultum & occultatur manifestum infrigidãdo. Et hæc infrigidatio fit cum requie, in qua requie nulla est operatio manuum, cum sit finis operis. De qua dicit Morienus. Hæc est dispõ illa quæ manibus perfici nõ põt etc. Et dicit Pythagoras in turba philosophorũ. Scitote ꝙ res quã multipliciter narrauerunt philosophi, suum absque igne socium consequitur, prout lapis magnetis consequitur ferrum, & multos facit apparere colores etc. Quasi dicat, ꝙ nõ egemus plus igne sed ferro componimus spiritus & corpora. Prima operatio quæ fit cum manibus, est primus gradus operis quæ fit per sublimationẽ & mundationem. Secunda uero operatio, quæ fit cũ requie et absque labore aliquo est secũdus gradus operis, quæ fit per fixionẽ & permanentiã eius quod sublimatum, & mundatũ est, quia tunc agens cum introducit formam, imponit finem operi, & quiescit & delectatur. Nam delectatio magis est in requie quam in motu. 7. ethicorum. Ex habitis igitur habere possumus, quòd nemo ad finem & complementum huius gloriosæ artis occulte, ac-

cedet, per solum studium & librorum copiam, sed oportet ipsum habere ingenium naturaliter profundissimum & excelsum ut discernere sciat figuras & analogias uerorum in suis significationibus, necessarijs uarijs et multiplicibus. Prima figura enim unius et eiusdē uerbi erit in uno loco unius significationis & in alio loco contrariæ, ut dicit Rasis in lumine luminum, ubi loquitur de elementis. Vnde Morienus. Sunt autem libri huius artis sub figura compositi omnes, quorum pars maior multum obscura uidetur neque uere nisi à suis cōpositoribus intelligi possunt, & qui per eius inquisitionem libros circuit, tarde ipsam reperiet. Vnde Geber cap. ultimo. summæ suæ ubi dicit. Non desperet igitur doctrinæ filius, quia si illam quæret, illam inueniet, non doctrinæ, sed proprij motus indagatione naturæ, quoniam qui per se, & suæ bonitatis industria scientiam quæret illam inueniet. qui uero per librorum insequutionem quæsierit tardissime perueniet ad hanc artem pretiosissimam, quoniam nobis solis artem per nos solos inuestigatā tradidimus & non alijs, uerissimam tamen & omnino certam, quia ars iuuatur ingenio & ingenium ab arte similiter. Et Lilium. hic fideli memoriæ commendaui potius, quàm scripturæ. Et ideo in ijs potius est uisio quàm scriptura quærenda. Et expositor in luminæ luminum in sequendo & cognoscendo naturam per te ipsum inuenies, quia à philosophis non perpendes determinatum modum solutionis corporum. Ideo dicit Auicen. Nobis itaque necessarium est ut operationem hanc per nos ipsos inueniamus. Idem in eodem. Istæ res fuerunt nobis notæ ante experimentum cum cogitatione subtili, uehementi, & longa. Vnde Geber in cap. de præparatione Saturni. conqueritur et lamentatur de difficultate quàm habuit in acquiren

do hanc artem dicens. Propter hoc igitur & nos similiter in stuporem adducti multi temporis spatio sub desperationis umbraculo delituimus. Redeuntes igitur in nos ipsos, nosmet torquentes immense cogitationum meditationis afflixionibus respeximus corpora etc. Ideo capitulo de modo administrationis solaris medicinæ. Et in hoc ordine completur archanum prætiosissimum, quod est super omne huius mundi scientiarum archanum archanorum & thesaurus incomparabilis, et tu quidem exerciteris ad illud cum laboris instantia maxima & cum diuturnitate meditationis in mense, cum illa enim inuenies & sine illa non. Postquam autem inquisitor inuestigauerit quantum potest, tunc subijciat se operationi inuestigato prius. Et cũ errauit cognoscat errores suos. tam magnum enim quid est, cognoscere errores suos in operatione, ꝙ aliter non potest aliquis attingere ueritatem, nec ipsam inuestigare, ergo cum errauerit redeat ad inuestigationem iterum & post operetur iterum, nunquam tamen renuendo ac uilipendendo inuestigationem, quia operando detegentur errores inuestigati prius et ueritati appropinquabit & non aliter & totiens operetur & inuestiget, quousque operis finem attingat deo uolente. Sicut enim dubitans potest inuestigare ueritatem dubitati & non aliquis alter, ita per inuestigationem operans & errans reinuestigando potest ueritatem inuenire. Vnde Rasis in libro 70. præceptorum libro ultimo. Vsus alleuiabit tibi hoc opus et ostendet tibi mirabilia suarum operationum, sed ille qui non habet usum, aggrauabitur in hoc opere. Et ita accidit omni homini qui ingreditur ad hoc magisterium donec utatur eo. Item idem libro perfecti magistery. Meditatio enim sine experientia nihil ualet, sed experientia absque meditatione perficit, unde plus est ex=

perientia quam meditatio perquirenda. Quod ſi qua fal ſa & ſophiſtica in hac arte occurrant, tractabitur, de eis in arte illa neceſſario, ut cognoſcantur, & euitentur, quia contrariorum eadem eſt diſciplina. Ita quòd diſcreta ueritate proſequatur ueritas, & falſitas refutetur, non enim poteſt quis uerum proſequi, niſi cognita falſitate, & aliter non poteſt fieri perfecta doctrina, quæ ergo hic dicuntur de pluralitatibus et diuerſitatibus à philoſophis uidetur quod ſophiſticũ & falſum eſt, cum hæc ars ſit unica ſolum, ut hic oſtenſum eſt. Quæ uero nullam ueritatem habent, ſed ſolum apparentiam & phantaſiam ſicut ars lapidum precioſorum artificialium, non dicentur omnino artes & ſcientiæ niſi abuſiue, quia principia falſa ſunt, ergo non naturalia: deficiunt enim ibi illa duo principia naturæ, ſcilicet materia determinata propinqua, & præciſus modus agendi qui ex intentione naturæ conſiſtit in illa materia. unde non habitis naturæ principijs impoſſibile eſt artem ſequi naturam, ergo ſumũt alia principia deuia ab intentione principiorum naturæ, ergo faciunt alia opera diuerſa ab intentione naturæ, & ſophiſtica, quia quorum principia ſunt diuerſa & opera erunt diuerſa. Sumunt enim in arte illa uitrum aut chriſtallum quod ingenioſe fundunt & ingenioſe colorant ab extraneis rebus exterioribus. Naturales enim lapides precioſi non ſunt facti fuſibiles à natura, ab arte autem ſic uiolando naturam, & reducendo eos ad ſubſtantiam & formam uitri, et tunc non ſunt, quod prius erant, & ſimiliter natura introducit colores & diuerſitates colorum de potentia materiæ ab intrinſeco, artifices autem ab extrinſeco dant, neque ſumit natura pro materia uitrũ ſicut iſti, ſed materiam quãdam ex quatuor elementis commixtam quam ignoramus præciſe. Quæ

ambo principia si sciremus adhuc deficeremus in generatione illorum lapidum, scilicet quia nullo modo possemus imitari naturam uere, et causa est, quia non sunt res liquabiles, prout sunt metalla. Item non possumus imitari naturam in ijs, quorum materiam propinquam habemus, & ignoramus modum agendi ut in generatione marchasitæ, tutiæ & antimonij quorum materia est argentum uiuum & sulphur, multum minus in ijs lapidibus, in quibus ignoramus utrūq; etc.

Nota quia Bonus fuit coetaneus Raymundi Lulli, ideo non uidit ipsum de compositione lapidum preciosorum.

Distinctio tertia ostendés, quòd hæc ars est certior alijs scientijs, & quòd est nobilis, breuis & leuis.

RVRSVS dicimus hanc artem esse omnibus certiorem, quia philosophi ipsius omnes concordant in unum, tam in parte speculatiua, quam in practica, nec in aliquo sibi inuicem contradicunt. Nec uariant oppiniones secundum rei ueritatem nec uerba, sed solum secundum apparentiam propter causas dictas superius. Ita quòd totalis conuenientia omnium eorum ad unum & idé, ostendit eam esse omnibus certiorem & ueriorem. In omnibus enim alijs tam artibus quàm scientijs uariantur oppiniones plerunque quantum ad id de quo quærunt et diuersificantur & contrariantur quandoque tam in speculatiuis partibus, quàm in practicis. Similiter tota operatio huius artis uera, & certa, cum sit unica tantum potest doceri & addisci in die una, immo in hora una ab aliquo sciente, absque inuestigatione & scientia, quòd in nulla scientia nec arte contingit Non tamen diceremus ipsum talem alchimistam, cum igno-

raret principia & causas & intellectum figurarum & sermonum allegoricorũ. Sicut enim turpe esset, aliquem ignarũ docere hanc operationem perfectam, sic irrationabile esset, ipsum dicere alchimistam propter operationem solam quam sciret. Vnde philosophus 2. ethicorum. Non quicunque facit gramaticalia uel musicalia est grammaticus uel musicus. Scientia enim hæc extollit intellectum ad diuina et super naturam. & hoc in operatione uerificatur, ꝙ non fit in illo sic solum docto, & ideo certissima est & unica & occulta & cœlestis &c. Vnde Alexander. Demonstraui arcanum cœlesteq; patefeci, scientiarum difficile atque absconditum illuminaui, perfectamq; scientiam, & regendi modum certificaui. Alias tamen certitudines scientiarum ad inuicem, scilicet quæ sit certior & quæ non assignat philosophus primo posteriorum, quæ quamuis sint ueraces non tamen faciunt directe ad hoc propositum. Et hanc certitudinem ostendens Hermes in principio secretorũ suorũ dicit sic. Verum sine mendacio certum certissimũ uerissimum, ꝙ est superius est sicut ꝙ est inferius, et ꝙ est inferius, est sicut ꝙ est superius ad perpetrãdum miracula rei unius etc. Amplius animaduertendum est hanc scientiam omnibus tam speculatiuis, quam practicis, excepta lege in qua est salus animæ per diuinam reuelationẽ ostensa nobiliorem esse. Ferè enim omnis qui addiscunt tam in artibus quàm scientijs quibuscunque, faciunt propter aurum & argentum acquirendum, quia cum ijs omnia necessaria acquiruntur. Ita quòd non addiscunt scientias uel artes propter seipsas. s. propter inquisitionẽ ueritatis quæ est intrinseca rei, sed propter extrinsecum, quod tamen acquiritur cum labore animæ & corporis plurimo, & dolo, & seruitute & obedientia, & quandoque cum toto hoc, non

acquiritur. Hæc autem propter seipsam adiscitur, quia in ea est intrinsecum aurum etargentum & non extrinsecum, & ueritatis inquisitio & semper acquiritur. Et commiscetur hæc scientia omnibus & amicatur. hæc etiam per se separatur ab eis. Et quia est de nobili subiecto, & cui omnia obediunt, & quòd omnia suppeditat, ipsa est nobilis ualde. Et quia modus eius tradendi & inuestigandi est figuratiuus, & diuinus totus, dicetur nobilis ualde. Et quia finis operationis eius est supra rationem, dicetur nobilior. Cum ergo omne quod est nobile & propter se, magis sit eligendum, et concupiscendum, quàm quòd est propter aliud, & per accidens. Ideo quo ad hoc, hæc scientia omnis alias superat. Vnde Hermes in 2.7.tractatuum. Scias fili quòd omnes sapientiæ, quæ in mundo sunt, huic necesse sapientiæ subditæ sunt hæc nanque in mirabilibus archanis, quæ in ijs sunt elementis, finita est & consecuta. Et idem in libro primo. Omnium bonorum clauem uobis philosophorum librum nuncupaui, & idem in suis secretis. Sic quæ habebis gloriam claritatis totius mundi. Idem in libro de 15. stellis, & 15. herbis, & 15. lapidibus, dicit. Quatuor sunt scientiarum scientiæ nobiles scilicet astrologia, physica, magica, & alchimia. Immo etiam alchimia propter nobilitatem suam non patitur applicari alicui nisi eius filius sit & hæres, sicut intellectus non patitur alicui applicari animæ nisi animæ humanæ. Vnde benedictus Rasis libro perfecti magisterij dicit. Si enim alius quàm eius filius, hoc attentare præsumpserit, ut indignus penitus repulsam patietur, et se opus & impensas amisisse merito deplorabit. Ideo Morienus. Hæc est scientia quæ inter alias maxime inquiri debet, cum per ipsam ad aliam magis admirabilem peruenire possumus. Et quia ista scientia sic al-

tissima & nobilissima est. Ideo apud unumquemque sapientum sagacissime inquiri debet quamuis rarissimi sint, qui ipsius finem & complementum attingant. Vnde philosophus 10 de animalibus. Magis concupiscimus scire modicum de rebus honorabilibus & altissimis etiam si topice illud sciamus, quàm scire multum per certitudinem de rebus minus nobilibus. Et idem insinuat primo de anima. Ipsa etiam ingeniũ nobilitat & sublimat, & à captiuitate naturæ animam & corpus liberat. Vnde Morienus laudans finem eius dicit. Vtilitas huius artis duplex est, nã et animã dũ ratione sit felici iocunditate decorat, et corpus à paupertate et seruitute liberat. Et Plato iuxta finem stollicarum dicit. Et qui cognouit propositum nostrum, & intentionem nostram iam est philosophus & ditatus est, & qui non cognouit dicta nostra est in laqueis naturæ. Hæc autem est lucerna sapientis in uita sua sicut lumen lucens. Filij autem naturæ in loco tenebroso uexantur, quibus non lucet lucerna, cum sint uacui ea. Et Morienus iterum. Vniuersi enim qui huius artis expertes sunt, quoquomodo miseriæ genere mendici sunt, ꝗ enim faciunt, faciunt ut habeant res abunde, quas tamen sine hac arte adipisci non possunt.

CVM autem hæc ars sit unica. Et philosophi unum tantummodo uolunt, & in illo omnis se mutuo intelligunt. Cuius unitatis gratia ipsa est certior alijs & ueraciter leuis & breuis.

SCRIPSERVNT enim philosophi hoc cum uersutijs parabolarum, unum dicentes & aliud intelligentes ut fatuos seducant & à uero sequestrent. Et ij non intelligentes operantur iuxta sonum scripturæ tantum, & in fine nil ueritatis inueniunt, & mirantur & post credentes bene agere

has receptiones mutant, & in infinitum multiplicant & extendunt, philosophi tamen unum tantummodo uolunt & in illo omnes mutuo se intelligunt. Cum hæc ars sit unica solum ut prius ostensum est, & etiam certior alijs ut hic dicetur. Et uere dico sicut opinor, quòd si totam hanc artem &c.

ET uere dico sicut opinor, quòd si totam hanc artem cum omnibus necessarijs practicæ tradere uellent, relinquendo omnes figuras, quòd in octo uel duodecim lineis scribere ipsam possent. Et quare nõ fecerũt supra lucide satis enituit. Vnde uersus.

Hæc ars est cara, breuis, atque leuis, quoque rara:
Ars unam poscit rem, quam quiuis bene noscit.
Hanc aptant plura rem, res hæc est tamen una,
Illi nec similis est, & precio quoque uilis,
Nec contemnenda, nam perficit illa stupenda.
Hanc tu fixare debes & in igne domare
Sic, quòd conscendat, & rursus ad infima tendat.
Dissipa rem captam prius hanc per rem satis aptam
Leuiter extractam, sic massam contere factam
Aspera re, lenis quia uasis fit in amenis.
Omnia coniungit si funditur, omnia fundit.
Et cum sit fixum non suscipit hæc nisi fixum,
Regnare pressos facit atque recumbere fessos.
Hæc res aptatur si desiccata rigatur.
Hæc res siccatur si cum rebus associatur. Aliter sic.
Hæc res siccatur si cum rebis associatur
Quid enim sit rebis, uide in practica huius artis.

Quarta

Quarta distinctio ostendens errorem desiderantium recte operari, qui est in fine operis, scilicet in compositione elementorum. Et quid principium operis & quid finis eius, & quòd hæc ars non est pro omnibus sapientibus.

CVM naturalia & eorum causæ sint difficilia ad inuestigandum, & sciendum, ergo quæ sunt supra naturã erũt difficillima, cum in eis cãs penitus ignoremus. Omnis enim res dicitur difficilis ad sciendum propter paucitatem cognitionis causarum ipsius, aut quia non habet causas, & tunc non debet inquirere eas. ut dicitur 10. de animalibus. Ex parte ergo qua ars ista ẽ naturalis et similiter dubitatiua est difficilis, ergo ex parte qua est diuina, est difficillima. Propter, quod non est mirandum de difficultate inuentionis ueritatis eius, apud desiderantes ipsam, et operantes in ipsa, quia non sufficit ratio ad ipsius inuestigationem, sed oportet credere finem eius sic esse posse & fidem penitus adhibere. Neque in hoc prodest fortuna, sed gratia Dei rationi coniuncta, aut gratia diuinæ reuelationis sola, non enim est res secundum fortunam aut casum procedens et eueniens seu adueniens.

PROPTER hoc igitur quàm plures antiqui sapientes, solummodo naturaliter operantes p rimam partem operationis compleuerunt directe, sed secundam partem cum sit supra naturam, ignorantes & non credentes, sine qua prima permanere non potest, prætermiserunt & uacui à proposito remanserunt. Non enim permanet prima pars nisi alligetur secundæ in eadem hora, quia hæc secunda est clauis totius operis. Vnde dicit Balgus in turba philosophorum. Vi

di enim tempore nostro quendam qui elementa sciebat quẽadmodum & ego. Deinde medens hanc erexit dispositionem ad cuius lætitiam non peruenit propter tristitiam suam in regendo, & impatientiam nimiamq; festinationem ad propositum &c. Et dicit Gregorius in eodem. Vidi enim tẽpore meo quendam qui hoc incepit opus & ueritatis naturas est operatus, rubore autem aliquantulum morante. Putauit, se errasse & sic dimisit opus &c. Isti duo qui sic errarunt sciebant elementa simplicia artis & depurata & ipsorũ adinuicem mixtionem & signa apparitionis ipsorum, & omnia necessaria huic arti, neque deficiebat eis aliud, nisi cognitio certa determinatæ diei, immo horæ ortus & partus lapidis in qua fieri debet coniunctio elementorum simplicium & finis totius operis. propterea igitur quia non fuerunt attenti in uisione hora illa, euanuit totum opus de manibus eorum. Lapis enim tunc ortus est candidus et uolans ab igne, propter perseuerantiam ignis & euanescit in fumum simul cum lapide fixo, cum summa uolatilis tunc superet summã fixi. Sed si per ingenium artis, tunc summa fixi superet summam uolatilis, quod fit per compositionem elementorum simplicium adinuicem, retinebit lapis fixus uolatilem & permanebunt inuicem in æternum & non aliter. & hæc est tota fortitudo alchimiæ & ipsa alchimia quæ Deo glorioso et non naturæ soli nec arti pertinere uidetur. Vnde Geber in summa sua. Ars nostra in potentia Dei reseruatur, qui cui uult eam largitur & subtrahit, qui est gloriosus & sublimis in omni iustitia & bonitate repletus &c. Et iterum idẽ ibidem. Miserrimus enim & infelicissimus est quem Deus post operis sui atque laboris finem in ueritatem denegat conspicere & uitæ suæ spatium semper in mœrorem concludit

& terminat &c. Vnde Alexander in epistola sua. Mundus maior creatus est ex naturis quatuor, diuersis & contrarijs, scilicet appetitiua, digestiua, retentiua, & expulsiua siue mundificatiua, est quoque uis altera, scilicet ab eis, uita, quæ uires has coniungit quatuor, quas tibi narraui atque descripsi, & est sicut clauis ad arcam quam si ab eis perimas, tota dissoluitur cum sit nexus eius lateraq; eius continens &c. Et Lucas in turba philosophorum. Ego notifico uobis, omnia quæ Deus creauit ex quatuor esse naturis, id est, quatuor elementis, & quæ ex eis creata sunt, ad eas reuertuntur in quibus naturæ generantur & moriuntur, prout Deus prædestinauit. Quæ testimonia confirmat sic Alphidius. Scias fili quòd ex uitio suæ creationis omnia corrumpuntur. unde tam homo quàm omnis creatura ex accidenti ad corruptionem tendit. Ideo idem ibidem, omnis enim creatura potest augeri quousque perficiatur, cum autem ad finem perfectionis deuenerit in detrimentum diminutionis tendit uel descendit per eiusmodi uiam, iter suum dirigunt quæ in mundo sunt uniuersa. Eget igitur lapis iste in ortu suo auxilio artificis, ut sit tunc uigilans & occulta fide uideat, quòd igitur nuntiauit, & cum uoluntate sociata naturæ perficiat ipsum retinendo & non ultra eat. Vnde dixit Morienus. Vide ne hanc radicem prætereas, nec aliquam eius quæras mutationem, quoniam neque proficuũ neque bonum tibi quæsitum inuenire poteris. Sicut uerbi gratia. Fœtus à principio conceptionis in utero, perficitur continuo usque ad tempus partus & tempore natiuitatis perfectus est de se, & si tunc non egreditur, suffocatur & moritur, quia tunc eget auxilio expulsiuæ uirtutis, & cum ortus est tunc eget ultimo perfici, quia motus ambulationis

deficit ei cognitio & loquela & fortitudo, ut dicit Miluescin dus. Eodēmō quādo hic lapis oritur est perfectus per se sed deficit ei tinctura & fixio stans et coniunctio matrimonialis. Ideo eget auxilio artificis extrahentis tunc statim ipsum complentis eum ut dictum est. Hoc idem est in auibus quando in ouo generatæ sunt, perfectæ enim sunt de se, quòd si tunc non egrediantur soffocantur & moriuntur, & si egrediantur perficiuntur ultimæ & non aliter. Ideo hic lapis ita occultus est, quòd à nemine inueniri potest, nisi Deo uolente, à cognoscentibus ipsum tempore suo. Et hoc est quod dixit Hermes in quarto, scilicet intelligite filij sapientum quòd hic lapis pretiosissimus est, & clamat protege me & ego protegā te. Largiri mihi ius meum, ut te adiuuem, sol enim meus & radij mei intimi sunt in me &c. Et in primo eiusdem dicit. Scito quòd uultur supra montem existens in cacumine clamat, uoce magna inquiens. Ego sum albus citrinus & rubeus &c. Vnde Parmenides bene consulit nobis in turba philosophorum dicens. Notis omnibus conditionibus lapidis & naturis in hoc opere manus uestras imponite, si uero ueritatis naturas ignoretis, nolite huic appropinquari, quia totum noxium est & infortunium & tristitia. Et Rasis in lumine luminum. Occulti lapidis natura eiusq; dissolutio omnino cognoscenda est, ea enim nisi ad unguem cognita fuerit, ab opere cessandum moneo. Idem in libro triginta præceptorum. Nihil enim est huius nostræ scientiæ radix, nisi cognitio & cautelæ erroris bonitas. Idem in lumine luminū. Cauendum etiam summopere moneo, ne unquam id aggredi præsumas elementorum admixtione incognita. Et hæc pars operis est, quæ est supra naturā, quæ terrena cum cœlestibus coniungit, quam dicunt diuinam, cœlestem, speciosam,

mirabilem, pulcherrimam, difficillimam, cum eius inuentio in diuina potentia reseruetur. Vnde dixit Hermes in principio libri septem tractatuum. Huius autem artis scientiam ab unius tantum Dei habeo inspiratione.

PROPTER hoc igitur quàm plures &c.
Notandum quòd philosophi antiqui appellauerunt primam partem operis, principium operis. Principium autem operis appellauerunt lapidis natiuitatem & germinationem, & hoc fit in die complementi decoctionis, & digestionis, & sublimationis perfectæ, non autem appellauerunt principium operis ut quidam in superficie principium digestionis usque ad complementum digestionis, sed ipsam digestionem iam perfectam & ipsum digestum iam perfectum, ut patet subtiliter enucleanti uerba eorum. Finem autem & complementum totius operis, appellauerunt, retentionem lapidis iam digesti. Si igitur principium fuerit inuariabile & impermutabile, quicquid fuerit de essentia principij & pertinebit substantialiter ad principium, erit inuariabile & impermutabile. Si autem principium recipit uariationem & permutationem quicquid erit de essentia principij & pertinebit substantialiter ad principium uariabitur & permutabitur. Vnde philosophus 11. & 18. de animalibus ostendens quòd testiculi sunt una particula principalis nostri corporis, dicit ꝙ principio modicum permutato multa simul permutari consueuerunt eorum quæ sunt circa illud principium. Et primo cœli & mundi, quòd paruus error in principio maximus est in fine. Et primo physicorum dicit. Vno inconuenienti dato plura sequentur. Quapropter si principium alchimiæ fuerit inuariabile & steterit impermutabile quæcunque pertinebunt ad illud principium erunt necessario inuariabilia & im

permutabilia. Si autem permutetur & illa necessario permutabuntur. Et si in illo principio fiet error in fine & toto opere necessario erit. Et isto inconuenienti facto, quicquid fiet post erit inconueniens, ideo penitus cauendum est & præcauendum à permutatione aliqua huius principij, & sic nec error nec incõueniẽs aliquod adesse poterit. Cum igitur principium recipiat perfectionem & complementum propter attingere finem suum, & amplectetur & econuerso, ergo oportet quòd illud principium includatur in suo fine. Finis autem est fixio principij immediate & absque mora. Vnde dicit Morienus. Oportet quòd finis restituatur super suum principium, & principium super suum finem, & hoc est compositum quòd sic perpetuabitur, nutu Dei, & non aliter. Est autem totius operis initium dealbatio, rubor autem perfectio, ut dicitur in turba philosophorum. Et est rubedo in albedine, quemadmodum minium in cerussa, ita quòd finis & principium sunt simul eadem hora. De hoc autem tali principio, dixit Rasis in lumine luminum. Nunquam igitur spiritui in corpora patebit ingressus, quousque eadem munda & purgata subiaceant, hæc autem præcipua & dignior & bene attendenda istius negocij radix & principium &c. Et dicit Lilium. Dealbatio semper expectanda est quæ huius operis dicitur initium & firmamentum.

Sequitur distinctio quinta ostendens hunc lapidem similari omnibus rebus mundi. Et quòd diuersis nominibus nominatur. Et quòd philosophi huius scientiæ tetigerunt, eam cum omnibus alijs scientijs &c.

A NTIQVISSIMI philosophorum uiderunt hunc lapidem in ortu & sublimatione sua & coniunctione elementorum eius, omnibus rebus mundi tam realibus quàm intellectualibus & earum accidentibus, posse in similitudinibus conuenire. unde quæcunque dici aut tractari possunt, tam de cœlestibus superioribus quàm de terrestribus & inferioribus, tam de corporalibus quàm incorporalibus, de corruptibilibus & incorruptibilibus, de uisibilibus & inuisibilibus, de spiritu, anima & corpore & ipsorum unione & seiunctione, item de mundi creatione & eius principio & fine & de elementis omnibus & eorum qualitatibus, tam primis quàm secundis, & de eorum confusione in materia prima & eorum distinctione, & eorum proprietatibus & passionibus omnibus, tam de elementatis omnibus tam animalibus quàm uegetabilibus & mineralibus, de generatione & corruptione, de uita & morte, de uirtutibus & uitijs, de unitate & multitudine, de actu & potentia de conceptione & partu, de masculo & femina, de puero & sene, de forti & debili, de uictore & uicto, de pace & bello, de albis & rubeis, & quibuslibet coloribus, de paradiso & eius celsitudine & claritate, pulchritudine & gloria, de inferno & abysso. Et breuiter de ijs quæ sunt & de ijs quæ non sunt, & de quibus loqui licet et de quibus loqui non licet, omnia dici de hoc lapide uenerando.

QVOD si fidem nostram christianam non offenderet, neque legem auderem dicere, quosdam antiquorum prophetarum hanc habuisse (si fas esset) artem. Vt Moysen, Dauid, Salomonem, & quosdam alios & similiter Ioannē euāgelistam & eam dictis domini intermiscuerunt & occultauerunt sicut perpenderunt sapientes. Vnde Rosinus. Deus tribuit recte Moysi &c. Item de hoc quòd hæc in libro Malachiæ prophetæ dicit Alphidius. Huius autem rei purgādæ per prophetam bene prædictum esse legimus. Tota die sedebit constans & purgabit argentum & purgabit filios Leui, qua purgatione peracta erit cœlum nouum & terra noua & uidebit omnis caro salutare suum cum se cognouerit ab omni corruptione mundatam & ad pristinam sanitatem in qua cō dita fuit redire &c. Ideo in libris philosophorum plures prophetarum uidimus allegatos &c. Qui in suo principali proposito hanc artem intermiscuerunt. Item legimus in libro Auicennæ de circulo animæ, Ioannem euangelistā de numero philosophorum huius artis. Ista enim scientia est diuina & supra naturam, & cum alia diuina & reliquis patitur mistice implicari. Non autem fuerunt antiqui prophetæ hanc artem prosecuti propter aurum & argentum habendum, nec propter bonum utile & delectabile, sed propter honestum quia dilexerunt rem propter seipsam. Et ideo quia uiderunt inquisitionem eius & inuentionem per suos terminos miraculosam & supra naturam, ideo diuinam & misticam, quo circa terminos eius cum suis diuinis intermiscere potuerunt & uoluerunt principali proposito & indice manente, cum ipsorum termini sint diuini & mistici. Rationi hoc principali proposito derogare uidetur, nec remouere intellectum ipsorum ab inquisitione ipsorum, unde philosophi huius

ſcientiæ ſeu artis, tetigerunt ſcientiam huius lapidis in omnibus ſuis ſcientijs & operibus miſtice loquendo. Ita quòd ſcientia iſta nihil dimiſit quin ad ſe traheret, & ſibi componeret. Neque eſt hoc incongruum, quoniam omnia quæ ſunt, & quæ non ſunt ars iſta diuina ſibi pro terminis aſſumit. & loquitur de omnibus ſecundum analogiam, in ſuis libris Et omnes aliæ de ipſa. Hoc idem patet tam in philoſophia, quàm in phyſica ſeu medicina, quam etiam aſtrologia, & quàm geomantia &c. Vt dicit Balgus in turba philoſophorum, & Morienus. Et hoc confirmat Albumaſar in ſuo troductorio iudiciorum. Loquens de imaginibus cœli, ſecundum antiquos etc.

CIRCA hanc diſtinctionem nota quòd ſicut prius eſt eſſe rerum & ueritas ſecundum naturam, quàm earum ſimilitudo & allegoria ſic ſcientiæ & artes prius tractare debent eſſe & ueritates rerum. ſecundario autem ſimilitudines & allegorias quoniam ueritas nil aliud eſt quàm adæquatio intellectus ad rē. Similitudo autem et allegoria ſunt ſicut figmētum in accidentibus rerum ſiue ſint, ſiue non ſint facta ab intellectu ſolo. Maxime ergo fefellerunt antiqui philoſophi ante Ariſtotelem, quia uolentes tradere cognitionem ueritatis rerum & alijs cōmunicare ſemper ſub allegoria & ſimilitudine loquebantur. Cunctis cognitio non inquirat proprias cauſas rerum prout requirunt res. Solus autem Ariſtote. uidetur incepiſſe à traditione proprie ueritatis rerũ quē Alexander, philoſophus Auerrois, & Auicennas & plures alij ſecuti ſunt, philoſophus tamen docet loqui metaphoricæ ſimilitudinarie, ſeu allegorice in 3. rethoricæ, ſed hoc requirebat ars illa & modus eius & hoc non eſt reprehenſibile. Sic & hic.

ITEM sicut res se habent ad esse, ita se habent ad intelligi, & cognosci, & per consequens ad significari. Ex hoc triplex modus in rebus repertus est, scilicet modus essendi, modus intelligendi, & modus significandi. Et quia ueritas nihil aliud est, quàm adæquatio intellectus ad res ipsas. Disputantes autem non sunt ferentes res ad disputandum, Sed nominibus utuntur pro rebus spetialiter notis. Sed ignorantes uirtutes uerborum paralogizant, ut dicitur primo elenchorum. Distinguere ergo nomina multiplicia est utile ad manifestandum propositum, & syllogizare ad rem, & non ad nomen ut dicitur primo topicorum, & deberet interrogans & respondens ferre intellectum ad idem, ut ibidem dicitur adhærendum est. ergo rebus per se, & nõ nominibus.

EX dictis ergo uere patere potest, ꝙ istius lapidis infinita nomina consurgere necesse est quæ omnia sunt uera apud philosophos alchimiæ quamuis ficta sint id est similitudines. Vnde Rasis in lumine luminum. Hæc enim quæ dicimus ad imagines referuntur. Et idem primo 70. præceptorum. Hæc omnia quæ dicimus sunt typica quæ subtiles in hac arte intelligere debét. Pythagoras in turba philosophorum. Sitote quòd res quam multipliciter narrauerunt philosophi, suum absque igne socium consequitur prout magnes consequitur ferrum, quam ubique inueniunt, quæ est lapis & non lapis, uilis & preciosa, obscura, celata, et à quolibet nota, unius nominis & multorum nominum. Alphidius. in eo enim omnis similitudo & omnis descriptio inuenta est omniũ animaliũ genera & lapidum sunt in ipso, naturis coloribus omnibus & odoribus, operibus est similis, cui nil est simile in actione in descriptione, in transitu, in dominatione etc. Et Miluescindus. Si spirituale nuncupes probabile quid agis, si corporale uerum dicis, si cœ

leste non mentiris, si terrenũ certum refertur etc. Morienus. Ego ueritatem uobis dico . quòd nihil aliud huius artis operatores in errorem detrusit nisi uarietas et nominum multitudo etc. Dicit Lilium. Nostri lapidis tot sunt nomina, quot sunt res uel rerum uocabula. Et Alphidius. In hoc opere est parabolarum diuersitas et nominum, et actionum ut ab imperitis celent et intelligentiæ capitibus aperiant et demonstrent. Et Morienus. Sapientes huius artis dispositiones alia de causa non multiplicauerunt nisi ut sapientes in hoc magisterio instruerent, et insipientes penitus excæcarent

AMPLIVS notandum, ꝙ quãuis nomina huius lapidis infinita ficta sunt, non est mirandum quoniam hic lapis orphanus proprio nomine caret, nec proprium nomen aliquod habere potest, nisi lapis philosophorum, quibus notus solum modo existit. Ergo cum hoc nomen in ipsius cognitione non sit sufficiens, attribuerunt ei nomina aliarum rerum omniũ, ut per tales similitudines sapientes deuenire possint in cognitionẽ ipsius. Propterea ergo omnia eius nomina uera sunt apud philosophos et nota solum eis, quia intelligunt, quid significãt. Quamuis enim materia ex qua fit lapis sit tantum una, et ipse lapis tantũ unus, tamen secundũ diuersos colores et uarietates quæ in decoctione apparẽt et ortu eius et coniunctione in magisterio diuersa nomina imponunt ad beneplacitum. Similiter uulgus hoc idem facit, quia imponit nomina diuersa uni rei per diuersas formas accidentales. Nam ex auro et argento fit anulus, ciphus, armilla, nummus, corona, et tamen omnia suut aurum et argentũ. Similiter et in alijs metallis et in cera et ligno argilla et uitro quæ tamen omnia secundum materiam, et formam naturalem sunt idem

& unius nominis, & ratione accidentium multorum nominum sic & lapis plura habet nomina. propter sua accidentia quæ tamen omnia sunt nota philosophis solis, cum sit res ipsorum & non aliorum. Et cum uulgus procedat prouerbialiter, & figuratiue in sermonibus suis, sciticet unum dicens, & aliud occulte intelligens, ut sapiens uulgus ab insipienti discernat, quod occultum est, quanto magis hæc ars diuina hoc facere debet præsertim, cum ipsa sit secretum secretorum dei altissimi, & magni, ut dicunt philosophi huius artis, quemadmodum Aristoteles figuratiue tradidit hoc secretum Alexandro loquens secum exemplis, enigmatibus et signis, timens ne hoc arcanum diuinum deueniret ad potestatem infidelium & arrogantium quos deus indignos iudicat, & ne ipse Aristoteles esset transgressor diuinæ gratiæ, & fraudator cœlestis secreti & occultæ reuelationis. hac de causa figuratiue locutus fuit ad Alexandrum in epistola libri secretorum.

Præmissis distinctionibus & declarationibus multis quæ non modicum ualent ad propositæ quæstionis elucidationem maiorem restat, nunc soluere rationes, ad contrariã partẽ quæstionis adductas. Cum quæstionibus quibusdam intercidentibus & notabilibus congruis.

q VONIAM quidem dispositiones præcedunt, habitus et habilitant ad formas tam intelligibiles, quàm reales, ideo præmisimus dispositiones quam plures, per quas potest sapiens amator horum, bene credere,

& disponere sensum & intellectum suum ad habitus, & formas excipiendas quas diximus. Quapropter de cætero modum habituandi, & informandi cum quibusdam aliis di spositionibus. Iuxta sapientum doctrinam, & nostram nar remus. Incipiendo prius à solutionibus rationum dictarũ à principio scilicet ignorantium hanc scientiam gloriosam & uolantium eam interimere.

Solutio rationum V.

AD argumenta ergo quinque prima, patet ex dictis & dicendis solutio. Quoniam quamuis per artem alchimiæ uelimus sequi naturam, hoc est in opere, scilicet faciendo ex similibus principiis metallorum, idem aurum, quod ipsa facit, sed non in modo operationis seu operis, quia ratione modi operis ars, facit ex illis principiis lapidem suum, cum quo omnia metalla conuertit in aurum. Sed si metalla uellet generare de nouo, tunc ars coacta esset sequi naturam in modo operis, etiam & in quantitate elementorum, & proportione & mixtione & calore & tempore & loco, tunc ars esset impossibilis & cognitio talium non potest haberi certitudinaliter, sed solum secundum coniecturam, quæ cognitio confert speculanti, operanti uero minime. Veruntamen ars prius inuestigat. omnẽ operationem naturæ, et omnem modum operationis, & materiam determinatam & reliqua sine quorum inuestigatione ars nunquã posset naturam sequi. Et quia natura in suis mineris transformat omnia imperfecta metalla in aurum paulatim digerendo & expoliando ipsa in fine à sulphure corrumpente, quod ipsa decoxit & in tali expoliatione obseruat natura quantitates & proportiones in mensuris elementorum determinatas ad generationem auri, quæ quantitates et proportiones mixtionis sunt notæ soli

naturæ. Ideo ars hæc subtilissime inuestigans expoliat ipsa similiter ut natura, sed cum alio calore, scilicet liquefaciente & in breui tempore ualde, scilicet in momento, & alio loco & tempore quia quocunque tempore, quocunque loco, & quocunque calore expoliantur in perfecta metalla omnia à sulphure corrumpente statim perficiuntur in aurum. & in hac expoliatione natura æquat quantitates elementorum & eorum proportiones in mixtione & mixto uolunntate diuina, quamuis hæc ignoremus, quia nec necesse est nos hoc scire nec possumus scire. Et sic ars sequitur naturam in principijs, quia sic operatur ars, penitus ministrando naturæ sicut sola natura tam in generando physicum lapidem, quàm in perficiendo metalla, quia solus lapis philosophorum cum sic sit expoliatus & habeat naturam perficientis & informantis poterit ipsa expoliare & perficere & informare in liquefactione. Quod totum adhuc lucidius explanabitur infra in capitulis de generationibus metallorũ. Ad illud autẽ quod ipsi dicũt de abbreuiatione temporis in decoctione per excessum caloris exasperantem, quia dissipabitur, humiditas metallica & destruetur florma specifica metalli. Dicimus quòd eorum intentio & imaginatio à tramite ueritatis omnino declinat, quoniam nolumus ponere metalla imperfecta in igne ignitionis aut liquefactionis, & sic seruare quousque digerantur, & perficiantur in aurum, quia fatuum est hoc dicere & imaginari & est impossibile sicut probant. Sed ipsis liquefactis ad ignem immediate ponimus lapidem, secundũ iusta pondera ipsa perficientẽ, cum ipse sit forma ipsorum informans ipsa, & in momento perfecta sunt in aurum cum conseruatione popriæ humiditatis & sic perpetuantur in igne. neque etiam ipsa naturæ principia uolumus con

uertere in aurum, nec in metallum aliud per talem ignem cum ſit impoſſibile, ſed in igne ſufficienti ad liquefactionē, conſeruamus ea in ſua humitate auferendo ſuperflua, quouſque generetur lapis quem quærimus uolatilis, cui iungimus lapidem fixum rubeum, & hoc eſt poſſibile.

QVONIAM quidem etc. Notandum eſt ꝙ accidit quibuſdam ſapientibus in ſillogizando: ut faciant ſyllogiſmos ſophiſticos fortes & ſibi ipſis & alijs, & quandoq; contra iſtud quod opinantur ita quòd ipſi neſcientes ſoluere ſtant in dubio ligati, de quibus dicit philoſophus 7. ethico. ſic ad literam. Sophiſticus ſermo eſt mentiens dubitatio. propter inopinabilia enim uelle arguere, ut ſapientes ſint, cum non attingant factus ſyllogiſmus dubitatio fit, ligata enim eſt mens etc. Quia ergo cum plures neſciunt ſoluere argumenta iam dicta & eis ſimilia cum ſint magnæ apparentiæ, propter ſophiſticationes latentes, eo quòd habent terminos & ſermones huic arti pertinentes. Ideo neſcientes ſoluere, eorum mens manet ligata, etiam ſi credant oppoſitum. Poſuimus ergo in antedictis ſermones notos & ueros, & ſimiliter in ſequentibus, ut poſſint ſoluere omnia dicta contra quæſtionem propoſitam, ſecundum ſolutionem poſſibilem. Et ſi qua ſimiliter alia arguerentur, ita ut eorum mens nunquam de cætero ſit ligata. Soluimus autem omnia ordinate ut patebit in ſequentibus. Adhuc ſimiliter decipiuntur quia uniuerſaliter ſolum conſiderant et arguunt, non deſcendendo ad particularia. Vnde Philoſophus primo politicorum. Conſiderantes particulariter magis ueritatem diſcernunt, uniuerſaliter enim dicentes ſeipſos decipiunt. Et in 6. ethicorum. Neque enim prudentia eſt uniuerſalium ſolum, ſed oportet etiam ſingularia cognoſcere. Si enim ſciat quis quoniam leues carnes be-

ne digestibiles & sanæ. quales autem leues ignorat, non faciet sanitatem, sed sciens, quoniam quæ uolatilium leues & sanæ, faciet magis etc. Et in primo posteriorum. Considerantes uniuersale multotiens nesciunt quædam singularium propter id quod non intendunt. Et in secundo eiusdem æquiuocationes magis latent in uniuersalibus, quàm in singularibus 2. ethicorum. In ijs enim quæ circa operationes sermones uniuersales quidem communiores: sunt particulares autem ueriores.

Solutio rationis VI.

AD sextum argumentum dicimus, quòd in opere huius artis est considerare duo, scilicet naturam agentem & artem ministrantem. Si consideremus ex parte naturæ agentis dicimus, quòd totum opus est naturale, quia natura est illa quæ digerendo seu decoquendo appetit, retinet, digerit, & expellit, & permiscet & corrumpit, & generat & informat præcepto dei benedicti & gloriosi suo tempore lapidem antedictum, & cum hoc lapide natura informat metalla per ipsarum commixtionem. Si autem consideremus ex parte ministrationis, tunc opus hoc est artificiale, non quia ars generet & corrumpat, & informet, sed quia ministrat naturæ operanti totũ hoc. Natura enim sola non potest in talibus per se, nisi ars ministret sibi. propterea eo modo quo ars ministrat naturæ, eo modo operatur natura, quia si bene bene, si autem male male. Tota igitur operatio ratione generationis, & mixtionis est naturalis. Ratione autem ministrationis est artificialis, sicut patet in decoctione ciborum.

Solutio rationis VII.

AD rationem septimam. Dicimus, quòd illorum ratio non cõcludit, quia forma quæ est perfectio rei est duplex

ſcilicet una ipſius mixti inquantū mixtum. Alia ipſius mixti non inquantum mixtum ſed inquantum animatum ſiue ſit anima introducta de potentia materiæ ab occultis naturæ, ſiue ſit data ab extrinſeco, ſcilicet ab eſſentia quinta uel à primo motore ſicut ueteres diuerſimode ſunt opinati. Diuerſificauit enim Deus rerum perfectiones multipliciter quoniam in quibus compoſitio quæ ſecundum naturam fuit debilis in illis maiorem, & nobiliorem perfectionem ponit, ſcilicet, quæ eſt ſecundum animam: in inanimatis autem econuerſo. Et ideo nos ignoramus formare leonem, capram, & hominem non ratione mixtionis cum ſit debilis in eis ſed magis ratione formæ nobilis, quæ ſubiacere non poteſt actibus noſtris. Similiter quamuis quorundam mineralium, uegetabilium et animatorum ſiue ſint fortis mixtionis ſiue debilis, generationem facere ſciamus, tamen eorum formas ſpecificas ignoramus omnino, ſed ad generationem auri cognoſcimus ſuam formam ſpecificam ſeparatam à materia perfectibili, & modum perfectionis, & unionis omnino ſequendo naturam. Similiter quia non fit recta comparatio mixtionis fortis ad nobilem, ſed fortis ad debilem & nobilis ad ignobilem, quia recta comparatio eſt in uniuocis, ut dicitur 7. phyſicorum. Similiter quia inanimatorum ad animata in hoc non eſt proportio. Similiter quia non eſt proportio eius cuius materia propinqua determinata inuenitur, ad illud cuius materia non inuenitur ſiue ſit eiuſdem propinqui generis ſiue non. Similiter quia non reperitur in illis, nec in aliquibus de mundo aliquid quod egeat perfici, ſicut in iis ſolis, quare ratio non concludit.

Solutio ratonis VIII.

AD octauam rationem, dixerunt quidam quòd non con

cludit, quia metalla non differunt ad inuicem specie, sed accidente solum, quos reprobauimus supra in argumentis philosophi. Dixerunt alij quòd ratio simpliciter est falsa, quia generatio & corruptio est indiuiduorum diuersarum specierum: poterunt enim ad inuicem transmutari. Sed quamuis isti sufficienter dicere uideantur, non tamen sic est, quia quidam modus est in metallis diuersus mutationis speciei in speciem. Propterea istius rationis solutio sufficiens cum solutione ultimæ rationis philosophi infra patebit.

Solutio rationis IX.

AD nonam rationem dicitur, quòd uerum est, quòd per motum & lucem corporum super cœlestium, & per eorum determinatos situs & aspectus introducuntur formæ in inferioribus, sed non est necesse nos ea scire, nec possumus scire nisi in genere quodam confuso, scilicet ex parte solis in quibusdam qui est causa quatuor temporum anni, quia certis temporibus fiunt seminationes, et messes, & plantationes, & in quibusdam animalibus, ut equis, & asinis, & accipitribus, & falconibus, periodis certis solaribus fiunt coniunctiones ad coitum, & generationem, in quibusdam autem omni tempore fiunt hæc indifferenter, ut in homine et columbis, & gallinis. Vnde si uolumus generare uermem ex carnibus putridis non consideramus situm quēquam stellarum, sed solum dispositiones aeris circunscribentis, & alias putrefactionis causas. Similiter si oua sub fimo aut simili loco ad pullorum generationem ponamus, quocunque tempore dabitur forma suo loco & tempore præfinito à cœlestibus absque consideratione nostra in hoc. Eadem in generatione calcis, & uitrioli, & salis, & uzifur, & cerussæ, & minij, & zimar. Similiter in compositione theriacæ, et aliarum confe-

ctionum & quocunque tempore et quacunque hora possunt fieri, hæc uirtus enim cœlestis est ualde communis ad omnia & recipit determinationem & per uirtutes & dispositiones eorum, quæ sunt subiectum eius in rebus elemētatis et elementis, quia sic operantur uirtutes cœlestes in tota natura generabilium & corruptibilium, continuo secundum materiam sibi dispositam, aut proprie, aut communiter. Vnde dixit Lilium. Opus hoc non causatur à motu superiorum, quia omni tempore fieri potest. Et Rasis in 70. in libro reprehensionis. Tempus non operatur in hoc aliquid, quia si tempus operaretur in eo esset uile apud gentes etc. Si igitur in hoc magisterio, omnia contingentia suo tempore recte concurrant, introducetur forma sua sub debito situ, & aspectu stellarum tempore præfinito in materia, absque consideratione in hoc aliqua. Vnde dixit Plato, quòd secundum meritum materiæ infunduntur uirtutes cœlestes, quæ res naturæ operantur &c. Sed in rebus in quibus infunditur forma accidentalis noua, & occulta à cœlestibus, ut est in arte imaginum oportet necessario, ut sciamus, & custodiamus determinatos situs & aspectus corporum cœlestium. tempore proprio, quia à solis illis imprimitur forma talis & tali tempore & non alio, sicut patet in libris astrologiæ, de electionibus horarum imaginum & bellorum & edificiorum & itinere etc. quia igitur alchimiæ ars non est talis, ergo non requiritur talis cognitio.

Solutio rationis X.

AD rationem decimam dicimus, quia formarum aliæ sunt naturales, aliæ artificiales. Et naturalium quædam sunt substantiales & introducuntur in instanti omnes à natura, præcedentibus dispositionibus, habilitantibus ad eas, siue

concurrat ibi administratio artis aliqua ad disponendum siue non, & istæ sunt formæ substantiales quæ sunt principiũ operandi in omni re, & istas dicit dialecticus formas specificas siue differentias constituentes speciem & per ipsas quælibet res habet esse. Quædam autem sunt formæ accidentales quæ si immediate manant & fluunt à formis substantialibus introducuntur in instanti cum formis specialibus à natura cum sint sicut propriæ passiones subiectorum & istæ sunt formæ, cum quibus quælibet res proprie operatur. Si autem non immediate manant & fluunt, tunc introducuntur successiue in tempore ut est color, odor, & sapor, & figura talis determinata sequens suam formam substantialem, quarum quædam sunt proprie, ex tota specie sua, ut color pauonis & figura elephantis, quædam communes ut color equi, & gallinæ, & odor uiolæ. Artificiales autem formæ omnes sunt accidentales & non sunt aliud quàm figuræ rerum introductæ per artem siue sint iuxta uoluntatem artificis, ut figura domus & nauis & nummi siue sint à casu aliquo, ut patet in figuris fragmentorum lapidum quorum quædam remanent in facto esse, ut forma domus, quædam non, sed sunt in solo fieri, ut patet in arte saltandi, & cantandi, & omnes istæ introducuntur successiue in tempore, ut patet ex septimo metaphysicæ, propter quod dixit philosophus ibidem quòd artificialia ratione materiæ ponũtur in genere substantiæ, ratione formæ ponuntur in genere accidentis.

Cum igitur generatio lapidis philosophorũ sit à natura mediante agente naturali scilicet igne cum colore suo naturali, & odore & figura naturali quæ sunt formæ accidentales sequentes suam formam substantialem determinatam, sed tamen cum administratione artis, quæ ministrauit sibi mate-

teriam debitam naturalem in organis artificialibus, ergo necessario forma eius erit naturalis & substantialis, quæ substantialis forma, cognoscitur per suas formas naturales accidentales proprias, sicut & omnis alia de mundo. Et quamuis ministratio & modus ministrationis materiæ, sit uoluntarius, tamen forma quæ in instanti generatur est naturalis. Non igitur poterit dici forma illius lapidis artificialis, ut quidam fatue imaginantur. Eodem modo intelligendum de auro per istum lapidem generato, cuius forma introducitur in instanti, ut patuit, & non successiue, sed dispositiones præcedentes bene inducuntur successiue. Nota unũ notabile, quare formæ dicuntur naturales, in duplici differentia &c.

CIRCA decimam rationem & eius solutionem elucidandam, est præterea notandum, quòd formæ naturales dicuntur. Aut ad quarum introductionem natura sola præparat sibi materiam & introducit formam ut in homine, palma marmore etc. Aut quia ars præparat materiam naturæ, non ultima præparatione & ipsi porrigit, & natura præparat, & disponit sibi ipsi usque ad ultimum cum auxilio artis, & post introducit formam ut patet in generatione uzifur, cerussæ & theriacarum ac omnium compositorum. Formæ enim istorum sunt naturales ministrante arte, quia in talibus natura non potest sibi præparare materiam, nec componere, sed ars præparat naturæ materiam & natura disponit & introducit formam, quod enim præparat alteri materiam ad formam non dat formam, quod autem sibi præparat, & disponit sic quia idem agens disponit ad formã et dat formã. Sunt autem quædam formæ naturales accidentales quæ introducuntur à natura sola præter artẽ, et à

natura per administrationem artis, ut sanitas, quoniam omnium harum principium agens est intrinsecum quod est natura. Formæ autem artificiales absolute dicuntur accidentales, ad quarum introductionem natura præparat materiam remote secundũ magis et minus. Nunquã autẽ posset natura introducere formam cum deficiat principium extrinsecum in hac operatione. Ars autem potens recipit à natura hanc materiam & eam præparat, & disponit dispositione propinqua, & introducit successiue formam sicut est forma domus, nauis, & anuli. Satis enim posset ars porrigere naturæ ligna, lapides, cementum & clauos, quòd tamen nunquam sciret domum construere nec nauim, sed ars hæc recipit à natura, & sibi ipsi disponit, & formam artificialem facit ex ijs successiue. Propterea formæ naturales rerum substantiales non uariantur in sua specie, quamuis quædam accidentales sic, ratione regionum. Artificiales autem omnes, quàm pluribus modis uariantur, secundũ uoluntatẽ artificis uariando figuras. Similiter ars in artificialibus absolute semper seruat eandem materiam & formam eandem naturalẽ & uariat formas artificiales ad libitum. In naturalibus autem tam quibus ars ministrat, quàm in quibus non, non seruatur eadem materia, sed uariatur materia continuo, ut ad formam diuersam disponatur iuxta uariam dispositionẽ materiæ. Cum igitur lapis philosophorum generetur à natura ministrante arte, & diuina potentia uolente manifestare, dicetur ipse & sua forma & aurum alchimiæ, non artificiale, sed naturale penitus. Ars etiam est cum natura annexa, quia principium artis est natura, ut patet ex 2. physicorum, scilicet secundum quòd exit ex suo principio cœlesti cuius principium est intellectus practicus. Principium autem

naturæ est intelligentiæ, quia opus naturæ est opus intelligentiæ, & ipsa natura est opus & instrumentum eius. patet ergo quomodo ars hæc est naturalis, & similiter opera sua, & forma sua & quo non & forma sua.

Solutio rationis XI.

AD rationem undecimam quando dicunt quòd facilius est res destruere quã construere. Respondet Geber Ispanus in summa sua sic, ꝙ non concludunt de necessitate qua coarctemur ad non posse construi credere. Nam quod difficulter construitur, & difficulter destruitur. non autem est impossibile ipsum posse construi. Huius autem causam assignamus quia fortem habuit compositionem. Ideo difficiliorem resolutionem habet, ideoque difficulter destruitur. Et hoc est quod facit eos opinari impossibile esse eius constructionem. Et quia ignorant eius compositionem naturalem, ideo illius constructionem et destructionem artificialem ex cursu naturæ ignorant. Acceptauerunt tamen forte quòd sit fortis compositionis, sed quantæ fortitudinis compositionis sit non attentauerunt, hæc est responsio Gebri Ispani, hactenus philosophi præcipui & astrologi & Magici, & alchimici. Nos autem cum modici simus intellectus & ingenij nihil contradicimus tanto philosopho, nec contradicere præsumimus, nec audemus cum ipse sciuerit actu & opere hanc mirabilem scientiam. Nos autem quamuis propinqua potentia credamus, eadem semita ipsum deberemus sequi, propter magnam dilectionem & delectationem, quoniam delectatio perficit operationem ut dicitur 10. ethicorum. Et iterum in eodem. Coauget enim propriam operationem delectatio, & magis singula indicant, & certius exquirunt cum delectatione operan-

tes etc. Sed tamen argumentum in sua efficacia permanere uidetur. Ideo dicimus quòd constructio siue factio rei dupliciter cōsiderari potest. Vnomodo quādo res construitur ex suis primis principijs generationis, ut sanguis existens in uenis matricis gallinæ ad generationem pulli, ita quòd est in hoc principio motus. Alio modo quando res construitur & præcesserunt ferè omnes dispositiones habilitantes ad formam, et est iuxta finem motus, ut ouum ex sanguine illo generatum, sub gallina per dies septem fotum siue digestum ad generationem. Potest etiam tertius addi modus, quasi medius harum existens, scilicet ouum quod gallina peperit. Si primo modo accipiatur uel 3. uerum dicunt. Facilius enim est rem destruere, quando facta est, quàm ipsam construere incipiendo à primis principijs generationis uel medijs. Et hoc modo non intelligitur hic. Si uero ultimo modo falsum dicunt. Vnaquæq; enim res naturalis quando fit, cum ipsa fuerit in ultima dispositione, post quam immediate sequitur forma, facilius est ipsam construere, quàm destruere quando facta est, quoniam ipsius constructio fit in instanti, sed eius destructio quādo facta est non potest fieri, nisi præcedant dispositiones omnes & alterationes disponentes ad corruptionem & sic accipimus hic. Et ideo quia ars alchimiæ inuenit (hac ultima dispositione disposita) omnia metalla, perficit ipsa in instanti absque aliquibus alterationibus preæcedentibus sola liquefactione præmissa, neque potest ea ita facile destruere quando facta sunt aurum sicut construxit.

AD rationem duodecimam & tertiamdecimam patet ex prius dictis Solutio.

Solutio rationis XIIII.

AD rationem decimam quartam, quando dicunt quòd

impoſſibile eſt alicuius unius rei, duas contrarias operationes per ſe eſſe, dicimus quòd uerum eſt reſpectu eiuſdem ſed reſpectu diuerſorum eſt poſſibile, & hæc diuerſitas proprie nõ eſt ex parte dantis, ſed ex parte recipientis, quia omne quod recipitur in aliquo recipitur per modum rei recipientis & non per modum rei receptæ, ut dicitur ſeptimo metaphyſicæ quia agens non diſponit materiã niſi prout eſt habilis ad diſpoſitionem hanc uel illam, & poſt informat eam iuxta meritũ diſpoſitionis, ideo uidemus de nutrimento & nutribili quòd in humano corpore diuerſa cibaria ualde in unum ſanguinẽ & in unum nutrimentum conuertũtur ab uno agente propter talem ipſorum diſpoſitionem in materia & forma, ita ut cibaria dura mollificet & mollia induret, & ad medium reducat. Vnde Galenus tertio de complexionibus. Et omnes cibi calidi dum in digeſtione perſeuerant, calefaciunt corpus: frigidi autem infrigidant, ſed cum nutriunt, augent calorem naturalem inquanto ſecundum ſimilitudinẽ unam &c. Et hoc ideo eſt quia quamuis nutrientia ſint inter ſe ita diuerſa in materia & in forma à principio, tamen in comparatione ad nutribile ab uno agente poſſunt informari una forma in fine. Propter quod dixit philoſophus ſecundo de anima quòd nutribile nutritur à contrario & à ſimili, à contrario in principio, & à ſimili in fine. Et cauſa eſt, quia in fine expoliantur ab omnibus qualitatibus diuerſis quibus differebant & contrariabantur & fiunt unum & idem in forma membri naturæ, tamen fit unum per ſe & aliud per accidens, nec ſunt proprie & per ſe ordinata ad talem finem. Cum igitur metalla imperfecta dum ſubiacent digeſtioni naturæ, aut ſunt de mineris effoſſa, ſunt proprie & per ſe ordinata à natura ad unum finem, quamuis inter ſe ſint

altera & diuersa, & induritiæ & mollitiæ, & accidentibus alijs. Poterunt tamen ab uno agente multo melius informari secundum similitudinem unam in forma una quàm nutrientia diuersa, ita ut dura mollificentur & mollia indurentur, ut in medio perficiantur, sed non est illud quòd mollificatur, possit indurari, nec ecõuerso. Et iõ quod est molle nimis non eget mollificatione sed induratione, & quod est durum nimis econuerso. quòd totum per expoliationem solam fit in ijs diuersis subiectis, tali diuersitate ad eundem finem ordinatis, nec tamen fit una mutatio per se & alia per accidens, sed ambæ per se cum operatio lapidis de se sit unica tantum: in dissimilibus autem à se nil operatur de ijs, ideo ratio non ualet. Vnde Geber in capitulo de duplici medicina, scilicet alba & rubea, dicit quòd quatuor corpora imperfecta egent duplici medicina, scilicet alba & rubea, quorum duo egent eis indurantibus, scilicet Iupiter & Saturnus, alia uero duo mollificantibus, scilicet Mars & Venus, & argentum uiuum eget similiter duplici medicina coagulante & inspissante ipsum, scilicet una alba & alia rubea. Et ideo medicinæ corporum imperfectorum et argenti uiui sunt decem medicinæ & hoc intelligendum est in minori opere, quia in maiori opere non est nisi unica perficiens omnia ad album & ad rubeum. Et ideo subdit in eodem capitulo sic. uerũ utiq; cum diuturnitatis laboris instantia, & magnæ indagationis industria excusari uolumus, ab inuentionis labore harum decem medicinarum per unius medicinæ beneficium, & inuenimus inquisitione longa, necnon & laboriosa maxime & experientia certa medicinam unam, qua quidem durum mollescit, & molle induratur corpus, & fugitiuum figitur & illustratur fœdum splẽdore inenarrabili etiam eo qui

supra naturam consistit &c. Nec apud quenquam sapientum hæsitandum existimo, si hic lapis unus existēs habeat has operationes oppositas, quoniam si recte considerauerit, causas duriciei metallorum, & molliciei & causas fusionis & impedimentum fusionis, & causas citæ fusionis & tardæ, & causas fusionis cum ignitione, & sine ignitione. Et causas fixionis, id est, perseuerantiæ ad pugnam ignis, & uolatilitatis in fumum ab igne. Et causas perfectionis metallorum & corruptionis, & causas diminutionis & superfluitatis in ipsis, cognoscet statim quòd possibile est quod dictum est. Et ex qua re quibus rebus efficitur lapis ipsa. Postea particulariter tractabitur, hoc autem scire oportet & hic præsupponitur.

Solutio rationis. XV.

AD decimamquintam rationem. Ex nunc dictis & post dicendis patet solutio.

Solutio rationis. XVI.

AD decimumsextum argumentum quando dicunt. Metalla omnia perfecta esse in sua specie per suam formam substantialem, propterea quia sic permanent in natura &c. Dicimus quòd res quæ permanent in natura sic se habent sicut dicunt. Sed aduertendum quòd quædam sunt res quæ permanent in natura in sua specie quæ perficiuntur, quoquo modo per suam formam substantialem, ad quam est quidam terminus motus, sed quædam ordinantur ad aliam substantialem formam ultimam, omnino complentem & perficientem post illam, ideo dicentur esse imperfecta, donec sub illa forma prima permanent in relatione ad ultimam. Si autem non referantur ad hanc ultimam formam, sed solum in se considerentur, ipsa sunt perfecta in illa specie per illā suā

formam substantialem, secundum quod exigit illa species, ideo uidemus in generatione ouorum esse quendam terminū motus in acquisitionem suæ formæ substantialis, qua sic permanent, sed quia sunt ordinata à natura non sic permanere sub illa forma, sed ad generationem Auis proprie, ubi fit acquisitio substātialis formæ ultimæ, iō dicentur esse imperfecta sub forma ouis quāuis permanent: perfecta aūt, cum fuerit perfecta generatio Auis, perfecta, cum ibi sit finis ultimus. Similiter & de seminibus plantarum hoc idem patet, unde philosophus in libro de morte & uita dicit, quòd accidit imperfectis mors & corruptio, sicut ouis & seminibus plantarum sed assimilatim quidem & aliomodo quàm animalibus, ita quod dicit hæc imperfecta respectu finis, ad quem ultimo ordinantur. Omnia enim principia & elementa, ex quibus fit aliquod, & omnia inter media siue simplicia siue mixta, in quibus est aliquis terminus motus, habent formā suam substantialē perficientem in specie in qua sunt, scilicet in relatione ad ultimam formam ad quam ordinātur, habet eas imperfectas, in quibus autem non est terminus stans sed continuus, manet forma substantialis prima, quousque forma substantialis ultima introducatur, quamuis formæ accidentales plures superueniant, & uarientur. Ex quibus uerbis patet, quomodo stagnum, plumbum, æs & ferrum sunt perfecta in sua specie, & quomodo non & quomodo nobilia & ignobilia. Eodēmō in artificialibus inducendo hoc idem esse patet. Hanc autem multiplicitatem metallorū fecit natura propter finem non à casu sed ad commoditatem humanæ naturæ, diuersa enim opera facit ars ex aliquo illorum & ipsorum mixtione, quæ ex auro uel argento facere non posset. Sed aliæ res quæ non ordinantur à natura ad formam aliam

ſubſtantialem ſicut triticum, marchaſita & equus, dicuntur habere ſubſtantialem formam completiuam, abſolute, non referendo ad aliud nobile, aut etiam ignobile ad aliud referendo & de iſtis ſolis arguebat ratio.

Solutio rationis. XVII.

AD rationem decimamſeptimam, quando dicunt, Quæcunque multiplicantur à natura in ſua ſpecie, per continuam generationem &c. Patet ſolutio ex nunc dictis.

Solutio rationis. XVIII. Et XIX.

AD rationem decimamoctauam, & decimamnonam, fiet ſolutio in capitulis de generatione metallorum cum ſolutione ultimæ rationis philoſophi ſuo loco, quia ſolutio harum & illius haberi non poteſt niſi quibuſdam præcognitis.

Solutio rationis. XX.

AD uigeſimam, Quando arguitur de entibus à fortuna non poteſt eſſe ſcientia &c. Dicimus quòd ad hoc, quòd aliquid ſit à fortuna non ſufficit quòd raro accidat ſed quòd accidat à propoſito, id eſt præter intentionem, ut ſecundo phyſicorum, ideo cum alchimia non accidat: nec accidere ſic, ſiue inueſtigando eam per ſua principia, ſiue practicæ operando in ea non erit à fortuna, tamen poſſunt accidere errores in ipſa præter intentionem, ſed non ueritas uel perfectio, ſua enim ueritas & perfectio eſt ſemper & neceſſaria & perpetua & immutabilis & una tam ſecundum partem ſpeculatiuam, quàm ſecundum practicam, omnino ut ſuperius eſt oſtenſum, & de talibus ſunt artes & ſcientiæ, ut patet primo poſteriorum quàmuis artes ſint de ijs quæ aliquando contingunt aliter ſe habere, ut dicitur ſexto ethicorum. Quòd ſi accidat interdum artifici à propoſito error & fallacia, hoc non erit ex parte actis uel operis, ſed ratione admiculantium

& deficientium, aut accidentium tempore operis, ut ex fractura uasorum uel casu, uel à somno tempore non suo &c.

Sequuntur nunc solutiones ad quinque rationes Aristotelis.

D rationes autem philosophi nos nunc respondere oportet.

a

AD primam iam ex ante habitis patet solutio, quia alchimia transmutat metalla omnia transmutatione naturali ad substantiam & formam auri ut ostensum est & non solum alterat. Inquisiuit enim sagacissime alterationes metallorum & principiorum suorum proprias & ueras cũ transmutatione ipsorum uerissima, & alterationes sophysticas absque transmutatione etiam inquisiuit cum contrariorũ eadem sit disciplina, & illam ueram consecuta, & adepta est & illam quæ est sophystica dereliquit.

AD secundam rationem philosophi, iam patuit solutio cum prædicta & etiam infra patebit statim.

AD tertiam patuit solutio supra. Vbi ostẽdimus transmutationem metallorum esse omnino ueram ex parte nostri iudicij & nostræ cognitionis. Quia non est necesse ut cognoscamus eorum formam specificam nec præexistentem, nec introductam sicut nec in rebus alijs. Sed sufficit quòd cognoscamus eorum accidentia & proprietates & passiones quæ sequuntur formas, ita quòd in quocunque metallo transmutato reperientur omnes proprietates & passiones auri mineralis absque superabundantia & defectu, iudicabimus necessario ipsum habere formam auri mineralis. Nunquam enim Aristoteles uel aliquis antiquorum fuit, qui posset habere co

gnitionem rerum per formas suas, nec unquam erit aliquis, quia non subiacent sensibus nostris, & hanc sententiam ostẽdit philosophus quarto meteororum dicens. Quod enim facit operationes oculi est oculus, quòd uero non, non est oculus, ideo oculus lapideus uel cæreus, quia non facit operationes oculi non dicitur oculus sed imago oculi, & serra lignea non dicitur serra, sed imago serræ & similitudo &c. Dico tamen quòd inter cætera mixta, forma solius auri & lapidis philosophorum uidetur proprie nota propter perfectam notitiam, seu cognitionem materiæ propinquæ quæ subiacere potest accidentibus & oculis nostris, quæ si subiacere non posset ignota esset, & inoperabilis, sicut in alijs mixtis. Aliorum autem metallorum non est necesse, ut formas cognoscamus sed sufficit quòd ea cognoscamus esse in semita perfectionis ad aurum per proprietates & accidentia in materia propinqua prima & posse formari forma auri. Qui ignorat formam in sua materia, ignorat possibilitatem transmutationis eius, ergo & iudicium, quamuis iudicium sumatur, ab accidentibus & proprietatibus post ipsorum cognitionem. Cum ergo omnes proprietates & eædem sint penitus tam in auro minerali, quàm alchimico, quod cognoscitur per uisum ad omnem examinationem & probationem continuam tam in igne quàm extra ignem, ergo necessario iudicabimus utrunque aurum esse idem & eadem forma esse formatum.

AD quartam rationem philosophi responsum est similiter supra de proportione mixtionis & miscibilium in mixto in solutione primarum rationum.

Ad quintam rationem Aristotelis. Prætermittenda sunt aliqua & aliarum non solutarum, & ui debitur de actu & potentia, de perfe= cto & imperfecto.

RATIONI autem philosophi quintæ siue ultimæ nunc, nos respondere oportet. Compellit enim philosophus per eam necessario alchimistas confiteri metalla omnia adinuicem differre specie & non solum accidente sicut quidam longe à uero imaginantur, quia oportet in eis fieri per generationem formam substantialem nouam complentem esse ipsorum, quæ est forma auri cum sint propinqua potentia ordinaria ad hoc. Aduertendum est quòd potentia habet se ad actum sicut non esse adesse, & sicut imperfectum ad perfectum, & sicut materia ad formam. Quia ex ente in potentia fit ens in actu, & ex non ente fit ens & ex imperfecto fit perfectum, & ex materia fit forma tam in naturalibus quàm in artificialibus, non autem econuerso. Vnde non dicimus quòd sperma sit in potentia sanguis, nec sanguis in potentia cibus, nec cibus in potentia quatuor elementa. Similiter nec quòd domus sit in potentia ligna, lapides, & cementum, neque quòd uestis sit in potentia lana uel linum, sed potius econuerso. Quia loquimur in uia & semita generationis rerum & perfectione ipsarum, & fit per motum secundum ordines graduales ad esse & perfectionem et actum seu finem. Finis autem motus perficit & complet eas, propterea denominatur res à termino motus .s. ad quem & non à principio motus.s. quo, quamuis in artificialibus sit potius econuerso. Cum materia & forma naturalis seruetur

eadem,

eadem, & forma artificialis sola, siue figura uariatur. Ideo denominatur ab eo ex quo sunt, et ex eo proprie diffiniuntur. Quapropter non omne illud ex quo fit aliquid, dicetur materia illius, & hoc in naturalibus, ut ex uiuo mortuum, & ex uino acetum, ut dicitur octauo metaphysicæ. Eodem ergo modo dicimus in generatione metallorum, quòd omnia se habent ad aurum, sicut potentia ad actũ, & sicut imperfectum ad perfectum, & sicut materia ad formam, & sicut non eẽ ad esse, Et hoc patet ex operibus naturæ in suis mineris, quia omnia digerendo paulatim conuertit in aurum ut infra ostẽdemus, aurum autem non conuertit in aliquod illorum. Cũ ergo natura in fine denudat ea à forma illa transitoria sub qua erant, ergo reducit ea in materiam primam, & perficit in aurum, ergo & ars sic necessario coacta facere, faciet, si debet sequi naturam & sic facit.

AMPLIVS potentiam duplicem omne dicemus, quædam est quæ est sicut dispositio ad formam, quæ tenet se ex parte priuationis, ut ex ignorante fit sciens. Et quædam est ipsius formæ iam adeptæ, ut sciens cum iam considerat. Prima potentia est triplex, scilicet propinqua, remota & remotissima. Propinqua dicitur quæ approximata agenti una uel modica mutatione facta recipit actum siue formã, ut dicitur nono metaphysicæ & secundo cœli & mundi. ut nutrimentum cum fuerit iuxta ultimam dispositionem ad nutribile. Remota autem dicitur, quæ pluribus eget mutationibus. Remotissima uero, in qua ulla quasi conuenientia inuenitur, rei quæ transmutatur, ad rem ad quam transmutatur, ut elementa & germinatio granorum nutribilium, ad nutrimentum nostri corporis. Et de hac remota potentia & remotissima, dicit philosophus nono metaphysicæ quòd terra antequã

transmutetur in æs, non dicitur esse in potentia ad formam statuæ æreæ, nec arbores antequam sint incisæ & dolatæ ad formam domus. Potentia autē formæ adeptæ dicitur actus, ut patet ex secundo de anima, & est duplex, scilicet prius ut habere scientiam & secundus ut considerare, & impossibile est deuenire in actum secundum, nisi præexistente primo. Est ergo secundum seriem primo potentia remotissima. Secūdo remota. Tertio propinqua. Quarto actus primus qui est forma. Quinto actus secundus qui est habitus procedens à forma. De qua forma dicitur secundo de anima quòd actus sunt priores potentijs. Et similiter nono metaphysicæ & etiā dixit Aristoteles secundo cœli & mundi. Bonum completum est unum, quod non indiget operatione sua qua fiat bonum, & perfectio omnis rerum ut suscipiat complementum & ultimum & melior res est, quæ est propinquo complemento bono, & quæ facilius illam recipit bonitate &c. Verba hæc possunt huic capitulo pulcherrime coaptari sic. Inter metalla enim omnia est solum unum quod est bonum & completum, scilicet aurum & ideo non indiget operatione aliqua ut fiat bonum & completum. Et quia perfectio omnis rei est ut suscipiat complementum & ultimum, ideo cum cætera metalla sint, imperfecta & incompleta & non ultima, sed ad aurū, sicut ad ultimū ordinata necessario egent operatione ut fiant bona perfecta completa & ultima, ergo fient aurum. Et quia res quæ est propinquior bono completo, & quæ facilius illam recipit bonitatem est melior, ideo argentū in primo gradu est melius alijs, æs secundo, & tertio stānum, quarto plumbum, ultimo ferrum: ut ex dictis in superioribus & inferioribus est, declaratum.

CVM ergo secundum hanc semitam considauerimus

arcana naturæ in generatione metallorum. Ponemus aurum solum habere actum primum & secundum, ergo formatum & ens & perfectum & completum & ultimum. Reliqua autē metalla ponemus esse in propinqua potentia, ad ipsum, ergo non formata nec entia actu, nec perfecta, nec completa, nec ultima, Potentiam tamen remotam & remotissimā iam transierunt. Si igitur sunt in propinqua potentia tali, non egent nisi modica mutatione & erunt in termino motus ad quem, siue in actu primo, & formata erunt forma auri siue hoc fiat operæ naturæ in suis mineris per tempus, siue opere artis in momento. Natura ergo denudando ea ab illa forma reducit ea in materiam primā & perficit in forma auri et sic forma facit ars quia denudando materiā datur forma.

RVRSVS dicimus perfectum & imperfectum, tripliciter in rebus dici uno modo in habentibus eādem formam. Alio modo in habentibus diuersas formas, tertio modo in ordinatis ad eandem formam. De primo modo dicimus, quòd cum perfectio rei sit per formam & nō per materiam, tunc quæcunque peruenerunt ad eandem formam, peruenerunt ad eandem perfectionem cū sint in eodem termino motus sed ratione earum quæ consequuntur ad formam et deseruiunt formæ possunt dici perfecta uel imperfecta, ut homo habens organa completa potest dici perfectus, habens autem ea imperfecta & male disposita dicetur imperfectus & de tali perfectione uel imperfectione non est sermo in metallis.

De Secūdo modo dicimus quòd in habentibus diuersas formas per se distinctas & non adinuicem ordinatas, res habentes nobiliores formas aliis habent eis perfectiores, ut homo dicitur perfectior equo & equus asino, & de hac perfectione & imperfectione similiter non loquimur in metallis,

quamuis hunc modum quodammodo metallis adaptare posse mus. De tertio modo dicimus quòd omne quod est in motu ad formam, ad quám ultimo ordinatur, debet dici imperfectum, cum autem fuerit in fine motus debet dici perfectum, & de hac perfectione & imperfectione est loquendum in metallis. Cum igitur solum aurum iam peruenerit ad finem motus & sit formatum secundum primam & uerani intentionem naturæ, ipsum solum dicetur perfectum, & cum reliqua metalla sint in motu ad formam auri, dicentur imperfecta, quamuis habeant formas adinuicem diuersas, per quas permanent & terminantur, & sint perfecta quodammodo in sua specie. Attamen nó sunt in ultimo termino motus in quo est ultima perfectio. per quod patet quomodo sit dare gradus in formis secundum antiquos & quomodo non, & patet quòd non est dare in metallis nisi unam formam proprie, scilicet auri, quia sub forma illa transitoria non perficiuntur. Natura ergo in ultimo termino motus, denudat ea ab illa forma, & reducit in materiam primam & perficit in aurum & ibi est status. Eodem modo ars informando ea liquefacta, cum lapide suo necessario reducit ea in materiam primam & in momento perficiuntur.

Generationem autem metallorum imperfectorum à natura, non dicimus esse à casu superueniente naturæ, & à proposito propter causas impedientes, sicut quibusdam antiquis & modernis uisum est, et sicut nobis (propter iam dicta) uisum fuit. Sed generata sunt ex propria intentione naturæ, cum sint in uia & semita ad generationem auri. Ita quòd quidam iam extimauerunt, quòd natura non generat aurum nisi prout fit transitus per dispositiones & naturas & formas, metallorum imperfectorum. Et quia res casuales à propo-

ſito accidentes,non permanent, nec in ſpecie multiplicantur, neque ſpeciem cōſtituūt. Oportet ergo neceſſario dicere,quòd imperfecta metalla fiant ex intentione naturæ, & non à caſu,propter cauſas impedientes & corrumpentes. Propter complementum enim uniuerſi natura ſapiens præuidit, de generatione ipſorum arti, & conſtituit ea, ſicut medium ad tranſitum auri, quoniam diuerſa opera facit ars ex aliquo ex metallorum imperfectorum, uel ipſorum commixtione, quæ non poſſet facere ex auro, propter quod quædam eorum debili calore coagulauit, & fecit ea ſemidigeſta, ut Saturnum & Iouem, & quædam ſuperfluo calore adurente coagulauit,ut Martem & Venerem quædam calore ſatis temperato coagulauit,ut Lunam, quædam non coagulauit propter penuriam caloris & carentiam & ſeparationem agẽtis ſtudioſe,ut argentum uiuum ſiue mercurium, quædam coagulauit cum omni temperamento, ut ſolem: unde dicere quaſi poſſumus,ꝙ ſicut ſecundū rōnem naturalem,tota terra deberet eſſe cooperta aquis ſed natura operans, reſpiciens ad complementum uniuerſi & commoditatem humanæ naturæ & cæterorum animantium & uegetabilium,coacta fuit dimittere quaſdam partes diſcoopertas. Sic cum omne metallū ex parte naturæ intendentis,deberet eſſe aurum, natura operans,coacta propter humanā commoditatem alia generauit metalla, natura enim nil fecit fruſtra, nec ſuperfluum,ut dicitur ſecundo phyſicorum. Et ſimiliter dicimus quòd ſicut natura generat, teſticulos in animalibus, non propter neceſſitatem, ſed propter melius, ut dicitur decimoquinto de animalibus: Sic dicere poſſumus quòd natura generat metalla, imperfecta non propter neceſſitatem ſed propter melius cum omne quod facit natura, facit propter alterum iſtorum, ut

ibidem dicitur.

AB experientia autem in mineris acquisita expresse patet transmutationem metallorum imperfectorum continuo à natura fieri uersus aurum, & propterea sæpe reperiuntur mineræ. mixtæ minerarum enim fossores in quibusdam mineris stagni & plumbi reperiunt substantiam argenti puram in examinatione & purificatione, & in quibusdam mineris æris et ferri substantiam auri puram quamuis forte in mineris ferri hoc raro reperiatur propter sui magnum inquinamentum & elongationem ab auro, & in quibusdam mineris argenti reperiunt substantiam auri purissimam, ut in regno Seruiæ, id est, Rassiæ, quod est in Sclauonia & sunt sic simul à natura unita ut aurum non appareat sensu, immo uidetur totum argentum, sed per examen quod cum sulphure fit in igne seperant hoc ab illo. Ex quibus patet omnia metalla in transitu & uia esse ad aurum, & ideo iam pluris repertum est in partibus Alemaniæ et etiã alibi in minera, argentum imperfectum copiose quod est passum scatesim, id est, indigestionem ex indigentia caloris, & dicunt tunc & consulunt, qui de mineris sciunt, quòd sic dimittatur usque ad trigesimum aut plus, sic cognoscunt experti ut fiat optesis, id est completa digestio à calore mineræ & erit argẽtum uerũ. Propter quod dixit Geber in capitulo de natura solis, quòd à mineris æris manãt squamæ æris per fluxũ aquarum cum arenis & cessante fluxu aquarum squamæ illæ in arena coquuntur, & digeruntur per trigesimum ex solis calore & siccitate arenæ inter quas inuentum est aurum purissimum. Patet igitur experientia ueridica naturam continuo mutare alia metalla ad auram, quia quamuis sint in quodam termino motus, tamen non sunt in ultimo, unde

quasi sicut in generatione embrionis fit comparatio animæ uegetabilis ad sensibilem & sensibilis ad rationalem, quia illæ sunt sicut dispositiones ad rationalem & non sicut formæ, sic similiter imperfecta metalla ad aurum se habere uidentur, quamuis hic non sint permanentes gradus ut in metallis.
Generatio quippe metallorum in mineris diuersimode á fossoribus reperitur quamuis generatum semper sit unum, quandoque enim reperitur aurum generatum in lapide & cum lapide corporatum quasi sit marchasita aurea, quandoque autem non corporatum cum lapide, sed quasi esset uena transiens per lapidem & separata á substantia lapidis, quandoq; autem in arenis fluuiorum in similitudinem arenarum, non quòd ibi sit generatum ut quidam existimant cum ibi nō reperiatur minera sulphuris & argenti uiui, sed aqua discurrēs per mineras aureas occultas & profundas, inde dissoluit eas & secum adducit. Aut etiam forte per mineras æreas, quas in fluxu natura perficit in aurum lauando, depurando, & digerendo, propter quod reperimus in mineris aquas profundas discurrentes & alibi fontes & fluuios quorum aquæ habent sapores ferri, aut æris quod ostēdit aquas habuisse discursum per illas mineras. Inuenitur etiam simile aurum in partibus Indiæ in arenis aridis absque aquarum fluxu sicut dicitur. Argentum autem neque aliud metallum unquam in fluuijs & arenis sic dicitur repertum esse, nisi forte æs. Inuenitur autem in mineris suis quandoque incorporatum cum lapide ut uideatur marchasita argentea & quandoque sicut uena in lapide, & quandoque sicut uena per terram transiens & est purius prædictis, & quandoque sicut pultes uiscosæ & illud est purissimum. Plumbum autem & stannum quandoq; cum lapidibus, quandoque cum terra incorporata inueniun

tur, & quandoque reperitur argẽtum uiuum currens cum eis, ut dicunt quidam. Inuenitur etiam æs sic cum lapidibus incorporatum, quasi sit marchasita ærea. Et similiter ferrum. quæ omnia conterũtur cum fortissimis molis & calcinantur post purgantur per ignem & purificantur, & inuenerunt fossores sæpius ex eadem minera argento prius extracto aurum in ultimo. Et ibi est principium originis mineræ & deficit ibi uena argenti sicut in suo principio. Est autem quãdoque hoc aurum in lapide & est lapis habẽs foramen apertum spirantem ad lapidem superiorem in quo consecutiue erat argentum. Et ergo quasi ex eodem loco euaporauit materia eadem, sed natura puriorem partem saluat in origine & per euaporationem & sublimationem pars impurior ascendit, et diuersitas digestionis & depurationis operata est diuersam metalli speciem. Ex quibus omnibus iam dictis patet quæ & qualis & quanta sit differentia metallorum adinuicem tã in forma quàm in materia & accidente, & tam actu quàm potentia. Cum enim in materia tam propinqua quàm remota & mixtione & modo mixtionis, non nisi modicum distent tunc ipsorum differentia quamuis sit in forma ipsa, non proprie erit differentia specie sicut differẽtia hominis & equi. Sed eorum differentiæ magis proprie sumentur penes materiam et partes eius, scilicet secundum digestiuum & indigestum completum & incompletum cum illa sint eiusdem propinquæ materiæ penitus, sed indigesta & incompleta ad aurum ordinata. Et sicut non est necesse, quòd indigestum existens in semita & uia digestionis, continuo reuertatur ad principium digestionis. Ita neq; in materiam suam primam, id est proximam. Cum igitur imperfecta metalla sint in semita & uia digestionis continua, & cum indigesta sint

non erit necesse quòd reducantur ad principium digestionis, nec in materiam suam primam sed solũ digestio continuetur, quousque fiant aurum. Sed in ijs quæ non habent hunc ordinem gradualem et potẽtiã naturalẽ, necessarium est ut in suam primam materiam reducantur. ut si ex boue uel tritico fieri debet homo necesse est ut corrumpantur, digerãtur, & fiant materia prima hominis quæ est sperma, ex quo fit homo, Ideo ars non inquisiuit conuertere animalia nec uegetabilia, nec eorum partes, nec mineralia extranea in aurum, sicut neque natura, cum sit impossibile tam apud naturam, quam apud artem nisi in primam materiam, id est in propinquam materiam siue proximam reducantur prius. Ars igitur sequitur naturam in eo quod uult facere ut natura, & extollit naturam mirifice, non uiolando naturam sed ipsam iuuando. Distinctionibus igitur, & generationibus metallorum iam dictis et consideratis patet solutio quintæ rationis philosophi, quia natura denudando materiam metallorum imperfectorũ à forma illa transitoria sub qua erat in mineris cum eodem instanti transformauit eam ad formã ad quam ordinata erat, scilicet auri & sic reducit metalla in materiam primam, id est nudam ab omni alia forma & sic transformat ea in aurum. Eodem modo ars facit, quãuis enim per liquefactionem non reducãtur in materiam primam, tamen per appositionem, & ingressum & mixtionẽ lapidis philosophorum, qui est forma auri, fit expoliatio et denudatio materiæ à forma illa sub qua erant et ab omni alia & transformatio ad formam ad quam ordinata erant in eodem momento, scilicet auri, quia sine liquefactione metallorum non potest esse ingressus nec mixtio, neque transmutatio medicinæ transmutantis, & hoc modo reducuntur in

materiam primam: & transmutantur de specie in speciem, secundum ordinem naturæ per generationem et corruptionē. quandocunque enim forma submergitur, & materiæ immiscetur necessario fit nuda materia, & generatio & transformatio ad formam ordinatam finalem, quia non potest generari forma noua in re disposita, nisi per corruptionem præexistentis, non ergo erunt simul duæ formæ substantiales in eadem materia sed solum introducta nunc, nec ipsa est accidentalis, sed substantialis. Similiter si uelimus de Ioue, uel de Saturno facere uitrū, oportet quod reducamus in materiā primam, non tamen ut perficiantur. Alia ergo reductio est in materiam primam perficiendo, quia retinent nomen generis primum et acceperunt nomen nouæ speciei ad quam ordinata erant. s. auri, & alia faciendo ex eis: scilicet uitrum etc. tunc perdunt nomen generis & nomen speciei similiter ad quam ordinata erant, & in qua prius erant reducuntur ergo in materiam primam per artem secundum ordinem naturalem successiuum sicut facit natura, & non sicut imaginantur.

ALIIS autem rationibus accipientibus materiam primam, id est propinquam in quatuor elementa sic respondemus & dicimus, ꝙ transmutatio unius rei in aliam potest summi dupliciter. Vnomodo prout res quæ trāsmutari debet, est in primo principio termini à quo incipit motus, & hoc est materia prima quæ est chaos & principium & elementum quatuor elementorum. Alio modo prout iam per alterationes multas, seu plurimas remota est à termino à quo & facta est in propinqua potentia ualde ad speciē ad quam transmutatur, ita ut modica mutatione facta generetur forma & illa magis dicitur materia propinqua, quæ secundum or

dinem sequitur materiam primam, sicut dicimus quòd elementa sunt materia prima hominis: Sed cibus ex elemẽtis est propinquior seu propinqua. Sanguis aũt ex cibis propinquior: sperma uerò ex sanguine propinquius, frustũ autẽ carnis ex spermate illo generatum est propinquissima materia. Si ergo ratio accipit pro materia prima quatuor elementa sic nil arguit contra nos, quia si ex elementis debet fieri homo, oportet necessario quòd per dispositiones transeat ordinatas quas diximus. Sed si ex spermate debet fieri homo nõ est necesse ut in primam materiam redigatur seu reducatur quæ est quatuor elementa nec in sanguinem, nec cibum, quia esset retrocedere à forma disposita. Sed oportet ut continuetur digestio quousque materia recipiat formam hominis. Sic si ex elementis debet fieri aurum, oportet necessario ut per dispositiones transeant medias ordinatas, scilicet ut ex eis fiat aqua uiscosa grauis cum terra tenuissima sulphurea, quæ sit argentum uiuum. post hoc autem mediante & actione sulphuris in eo fit aurum uel metallum aliud, quod post fiat aurum, Si igitur hæc metalla imperfecta uolumus perficere in aurũ, non est necesse ut in materiam primam reducantur. Similiter quia natura non operatur per illum modum in suis mineris, ergo & ars cum sit sequela naturæ tenebit modum naturæ. Si autem ratio accipit pro materia prima materiam propinquam, sic ratio magis oppositum arguit, quia qualis est ordo & proportio elementorum ad sanguinem & sperma ut fiat homo, talis etiam est ordo & proportio elementorum ad argentum uiuum & sulphur. Sicut ergo non est necesse ut illa conuertantur in materiam primam quæ est quatuor elementa naturæ nec in ipsorũ intermedia, ut fiat homo. Sic & in proposito, quia sicut natura in suis operibus non

intendit retrocedere, sed continuo appropinquare ad terminũ sic & ars et per sperma antedictum intelligo menstruum cum à spermate ad materiam spermatis conuertatur, ut sit materia embrionis. Considerando igitur materiam propinquam & remotam & remotissimam & potentias ad inuicem ordinatas, magis ista ratio arguit rem esse possibilem quam impossibilem. Metalla enim imperfecta, sunt sicut medium inter aurum & argentum ex parte una, & sulphur & argentum uiuum ex parte alia, cum aurum sit sicut finis & ista sint principia. Et quia medium est propinquius fini quã principium ideo imperfecta metalla sunt propinquiora auro, quam sua principia quæ sunt materia prima. Quocunque tamen modo materia prima accipiatur, oportet quòd in ipsam materiam primam, id est nudam metalla omnia si debeant transmutari in aurum, reducantur. Sola enim liquefactio metallorum, non reducit eam in materiam primam, id est nudum ut arguit ratio & bene. Sed ostendit aperte materiam ex qua sunt, quia omne metallum cum liquatum est ostendit naturam & accidentia argenti uiui. Vnde dicit philosophus quarto meteororum. Plumbum cum liquatur procul dubio est argentum uiuum. Dixit autem de plumbo potius, quàm de alijs, quia plumbum minus remotum est à materia argenti uiui quàm aliquod aliorum.

NOTANDVM quòd quamuis imperfecta metalla dicuntur sicut medium & transitus ad aurum, argentum uiuum autem sicut principium à quo incipit talis motus, hoc intelligendum est, quo ad naturam, quia quantum ad naturam alia dispositio & aliud tempus transitus est, scilicet ipsius argenti uiui ad aurum, & aliud tempus uniuscu-

iusque metallorum imperfectorum ut per finem digestio, & complementum fiant aurum. Sed quantum ad artem sunt eiusdem dispositionis & eiusdem temporis. Cum enim solum argentum uiuum imperfectorum perficiatur ab elixir in aurum per prius expoliationem à sulphure corrumpente, et argentum uiuum uulgi non indigeat expoliatione aliqua, ergo oportet quòd per talem expoliationem istud redeat ad naturam istius. Ipsius nempe coagulatio non impedit identitatem suæ naturæ cum natura istius, quare eadem dispositio, & idem tempus erit perfectionis ipsorum, quoniam potentia & uirtus elixir multiplicata exuberans se per utrunque extendit & perfundit seu diffundit in momento & perficit æqualiter communicando utrique digestionem per suam digestionem exuberantem & excedentem quam habet ita quòd in utrisque fiat digestio, et sic est finis huius quæstionis cum elucidatione debita. Deo gratias.

HANC quæstionem prolixam sic solemniter & exquisite inuestigatã, uentilatam, disputatã, determinatam, roboratã, cõposuit et ordinauit Magister Petrus Bonus Ferrariensis physicus egregius sub anno à natiuitate domini nostri Iesu Christi M. CCCXXXVIII. qui tunc erat in ciuitate Polæ stipendiatus in prouincia Histriæ. In qua inseruit, de cognitione speculatiua practica et operatione ipsius. Ita quòd quisque intelligat defendendo artem et antiquorũ auctoritatibus & rationibus inhærens et proprias sibi rationes adiungens. Rogo autem unumquemque intelligentem ad cuius manus peruenerit hæc præciosa margarita, ut communicet uiris intelligentibus ad hanc quæstionem uel artem esurientibus & naturalibus principijs eruditis: ab insipientibus autem pueris ipsam occultent, cum sint indigni.

Visa autem ueritate istius artis, Nunc uidendum est sub qua parte philosophiæ contineatur, & in quo differant, quoue conueniant, ars & natura.

g ENERALITER quidem aliqua nunc prælibāda sunt. Sciendū primo, ꝙ Exercitia realia sunt in triplici gradu secundum philosophum 6. metaphysicæ, quia aut sunt coniuncta motui & materiæ, & de istis est scientia naturalis, aut coniuncta materiæ & separata à motu & de istis est mathematica, aut separata à motu & materia, & de istis est metaphysica, id est diuina. Sed de separatis à materia & coniunctis motui, non est scientia, cum tale ens reale sit omnino impossibile esse. Cum igitur scientia alchimiæ sit de ente reali, necessario erit sub aliqua illarum partium philosophiæ, sed non sub mathematica, quia scientia alchimiæ est de ente reali coniuncto motui & materiæ, neque sub metaphysica, id est diuina, quia non est de ente reali separato. A motu & materia, sicut sunt intelligentiæ etc. Oportet ergo necessario, ꝙ sub naturali philosophia ponatur, cum ipsa sit de ente reali coniuncto motui & materiæ. Similiter entia naturalia concernunt sibi materiā determinatam, ut simitas nasum, uisus oculum. & ideo sine sua materia siue subiecto non possunt intelligi. Entia autem mathematica non cernūt sibi materiam determinatā, ut linea, triangulus, & numerus, quia talia entia possunt esse in qualibet materia, propter quod possunt intelligi circunscripta qualibet materia. Entia autem metaphysica, id est

diuina cum careant materia nullam cernunt ſibi materiam, quare ſic ſpiritualiter intelliguntur.

AMPLIVS quòd omnes artes exordium, & originem contrahunt à ſcientijs & manant ab eis ſiue immediate, ſiue mediate. Scientiarum enim principium eſt intellectus, ſcilicet aut ſpeculatiuus aut practicus. Artium quæ ſunt de ente rationis principium eſt intellectus ſpeculatiuus. Et ſicut principium naturæ eſt intelligentia. propter quod natura ſemper eſt uerax & principia eius, & opera eius, cum ipſa oriantur ab intelligentia, & intelligentia ab eſſe diuino. In quo ueritas omnis relucet, & à quo ueritas omnis manat cum ipſum ſit ipſa ueritas. Cum ergo naturam non poſſimus dicere falſam, nec ſophiſticam, ergo nec artem quæ eſt eius ſequela, ergo alchimiam dicemus omnino ueram. Et ſicut principium naturæ eſt intelligentia. Ita principium rationis eſt intellectus, quia omnis ars & ſcientia eſt cum ratione. igitur principium artis & ſcientiæ eſt intellectus. Et quia intellectus ſemper eſt uerorum. igitur omnis ars et ſcientia eſt uerorum. Si ergo ponimus alchimiam de genere artium uel ſcientiarum, neceſſario ponemus ipſam eſſe uerorū

ITEM. ipſa enim ſubalternatur li. meteo. aut li. de mine. proprie et per ſe, et liber de mine. lib. meteo. et proprie 4. Si igitur ſcientia mineraliū eſt uera, ergo & ſcientia alchimiæ eſt uera omnino & eius partes ſequentes eam, et ſic de omnibus artibus et ſcientijs. Omnes enim artes & ſcientiæ ſubalternatæ quātuncūq; deſcendētes et infimæ ſunt ueræ quia oriuntur ex principijs ueris, ergo & ars alchimiæ ob hoc eſt neceſſario uera. Et ſi ſcientia ſubalternans eſt uera neceſſario et ſubalternatā dicemus ueram, principia enim et priora ſemper ſunt cauſæ ueritatis, aut falſitatis poſteriorū et ortorū à prin

cipijs & non econuerso, nam principia attestantur ortis, & econuerso. Item quorum principia et præmisse et priora uera sunt, necessario & quæ secundum ordinē consequūtur, & quorum falsa, falsa etc. Principium autem huius artis, scilicet alchimiæ, uidetur esse intellectus uterque, scilicet speculatiuus primo, & practicus secundo. Pars enim quæ docet modum inuestigandi est speculatiua, sed pars quæ docet quod sit ministrandum naturæ, dicetur practica, seu operatiua, sicut patet ueraciter in scientia medicinæ. ratione autem formæ dicitur naturalis, quia sequitur naturam omnino, tam in forma substantiali quàm accidentali, uel in accidentalibus & secundū hoc dicetur ars ministrans naturæ, ergo naturalis & non mechanica, quia non est factiua. nec est de ente rationis, quia non est de ente intellectuali, sed reali sicut ars medicinæ, et uerius scientia secnndum Auicen.

CVM igitur ars alchimiæ, sit sub parte naturalis philosophiæ, cum libro de mineralibus subalternetur, oportet necessario, quòd cernat sibi materiam determinatam. Et quia intentio artis alchimiæ, est sequi naturam omnino, et per omnia, ut faciat idem aurum quòd ipsa, quæ & qualis erit materia apud naturam, erit & necessario apud artem, cum de potentia materiæ determinate extrahatur forma sua, & non de materia aliena, si autem fuerit materia non eadem, sed quodammodo similis secundum genus, ergo & generata non eadem sed similia secundum genus, & non secundum speciem & formam omnino. Cum ergo materia sit una & determinata omnino apud naturam, & non multiplex, ergo necessario illa una determinata materia & eadem erit similiter apud artem alchimiæ & non multiplex. Hæc autem materia est argentum uiuum, seccundum

omnes

omnes philosophos tam naturales, quàm alchimistas, ergo & apud artem alchimiæ materia erit similiter argentum uiuum. Et quia materia non producit se ipsam in esse ad generationem, & formam, sed ab agente proprio dirigitur, & informatur tunc necessario oportet, quòd illud argen. ui. quòd est materia dirigatur, digeratur & informetur à suo agente proprio ad terminũ intentum naturæ, quæ est generatio metallorum & auri, & aliorum quorundam quæ nunc relinquimus. Hoc autem agens est sulphur sibi in proprijs mineris coniunctũ, habens illud argentum uiuum à propria uirtute coagulare & digerere per calorem naturalẽ mineralem secundum philosophos naturales. Ita ut in fine digestionis necessario aliquod metallorum ex eo generetur, & ultimo aurum. Videtur ergo necessario, quòd illud idẽ agens esse debeat apud artem coniunctum arg. ui. ut dirigat, digerat & informet illud argentum uiuum, ita ut in fine digestionis & complemento generet idem aurum omnino, sicut facit natura ex eo, necessario ergo oportet, ꝙ idem ar. ui. et idem sulphur, quod subijcitur operationi naturæ, subijciatur ẽt omnino operationi artis et non aliud, quantũcunq; simile uideatur secundum genus & apparentiam, nisi.n. essent subiecta actibus nostris, impossibilis esset hæc ars omnino. Veruntamen modus agendi & digerendi & informandi artis est diuersus à naturali, & similiter organum siue locus & tempus, sed æquipollent ad eundem ultimum finẽ. Propterea quod sicut natura generat aurum ex illa materia, sic ars formam auri eliciendo ex illa materia generat, cum qua forma oẽ metallum, cum sit sibi materia per conflationem conuertitur in purissimum compositum, scilicet aurum, omnis enim forma adueniens materiæ suæ dispositæ, informat

eam necessario, cum actus actiuorum sint in patiente disposito. Qui ergo laborant in mineralibus extraneis, absque intentione naturæ, & in uegetabilibus & partibus suis, & animalibus & partibus suis, & superfluitatibus, in uanum laborant: quia alterant alterationibus uanis & extraneis non disponentibus ad formã, quare non transformant, cũ in talibus materiebus & agentibus nulla sit habitudo, nec proportio, nec dispositio per esse informans metalla imperfecta forma auri, nisi forte in primam materiam, id est, proximam redigantur. Dicere ergo plures materias posse subyci naturæ, & arti huic, esset quasi entia naturalia dicere, mathematica esse uel econuerso. quod est omnino inconueniens.

Sic ergo patet quòd ars ista est naturalis, & quare & quo modo & in principijs naturalibus et efficacibus est imitatrix naturæ, & eius sequela, & ex parte eiusdem materiæ, & eiusdem formæ omnino tam substantialis, quàm accidentalis cuiuscunque modi: propter quòd in examinationibus nullum iudicium ignis pertimescit, qualecunque sit illud, sed quiescit in eo & gaudet in ipso sine sui diminutione & mutatione aliqua sicut minerale purissimũ & purificatum, quod in experientia uere patet, si enim deficeret in examine aliquo non esset idem cum minerali, propter quòd sicut in forma quæ est res diuina non est inuenta Hypocrisis, neque falsitas, neque malitia, sed pura ueritas in iudicio ignis, absque ulla iniquitate, sic in suo composito, cum compositum contrahat suum esse tale à forma sua tali. quare patet, quòd sit uera & naturalis & cui subalternetur.

Restat nunc determinare de principijs metallorum. Tam in generali quàm in particulari & de eorum generatione & transmutatione ad metalla omnia secundum naturam & de

monstrare quomodo & in quibus ars possit sequi naturam. Nam si quis in legendis libris deses extiterit in præparandis rebus, promptus esse non poterit: liber nanque librum aperit, & sermo sermonem explicat, quia quod in uno est diminutum in alio est completum, non enim poterit in practicam leuiter assuescere, cuius mens in theorica renuit insudare, ignoratis enim principijs contingit & finẽ necessario ignorare.

DE PRINCIPIIS METALLORVM IN generali & de eorum generatione & transmutatione adinuicem secundum naturam, & ostendetur quomodo & quibus modis ars potest sequi naturam.

CVM omnis generatio sit ex conuenienti uniuoco, sicut dicit uenerabilis Aristoteles septimo metaphysicæ, & uideamus omnia metalla deducta ad speciem per coagulationem & per unum modum mixtionis & esse liquabilia & coagulabilia & simul miscibilia, & retinentia similiter nomen & speciem siue coagulata siue liquata: ideo eorum materiam oportet nos ponere unam solam, scilicet humidum aqueum, quia non potest unum ex eisdem, & eodem modo commixtum pluribus secundum speciem differentibus esse conueniens. Tale autem humidum semper quærit terminũ alienum non quiescens in termino proprio, quia terminari termino alieno essentialiter & primo inest humido aqueo, id est, elemento aquæ, taliter autem terminari omnibus inest metallis dum liquata sunt ergo &c. Similiter quæcunque à frigido congelantur abundant in sua materia prima

humido aqueo, ut dicitur quarto meteororum, talia autem ſunt metalla, & eis ſimilia. Et quia humidum aqueum facile euaporat ab igne, metalla autem ſuas conſeruant humiditates etiam in magnis ignibus, ideo humiditates metallorum non ſimpliciter aqua, ſed ut eſt paſſa cum alijs elementis. Vt autem natura aquæ in metallis permaneat cum durabilitate, ideo oportet ut ſit uiſcoſa & unctuoſa ut poſſit permanere, ut patet in humido nutritiuo animali. Et quia humidum uiſcoſum uidemus in pluribus inflammabile facile & ab igne non ſeparari donec finiatur, tale autem humidũ non reperitur in metallis, ergo non uidetur ſolum humidũ uiſcoſum & unctuoſum metallorum eſſe materiam. Sed ut eſt paſſum à terreis partibus.

VNDE *notandum quòd in generatione metallorũ eſt duplex humiditas, una uiſcoſa extrinſeca, quæ non uenit ad unionem totalem cum terreſtribus partibus rei, & hæc inflammabilis & ſulphurea, & alia eſt humiditas uiſcoſa intrinſeca, & hæc una & ſimilis eſt per totum cum partibus terreis & hæc non eſt inflammabilis ſed incombuſtibilis, quia in ſuis partibus terreis tenuiſſimis adæquata & commixta eſt mixtione forti taliter, ut minimum unius ſit idem factum cum minimo alterius, & unius plurimum cum plurimo alterius, & facta ſunt à propria digeſtione argentum uiuum. Ideo pars humida non derelinquit partem ſiccam in igne nec econuerſo. Sed aut cum tota ſui ſubſtantia recedit ab igne, aut cum tota permanet, & hoc facit quòd pars humida nõ adhæret tangenti, quia partes terreæ ipſam ligant & temperant æqualiter, pars etiam ſicca non terminatur termino prõprio, quia partes aqueæ ipſam ſoluunt & æqualiter contemperant, ideo humidum & ſiccum æquantur in ipſo.*

EST ergo materia metallorum omnium prima, humidum uiscosum, incombustibile, subtile, incorporatum terrestri subtili, æqualiter & fortiter commixto per minima, in cauernis terræ mineralibus. Materia autem proxima eorum est argentum uiuum generatum ex illorum forti commixtione.

Sed cum materia non producit se ipsam in esse. Ideo sagax & sapientissima natura adiunxit sibi agens proprium, scilicet sulphur, ut ipsam digerendo & coquendo in metalli formam conuertat. Est enim sulphur quædam pinguedo terræ in mineris proprijs generata per temperatam decoctionem & inspissata & indurata, & habet sulphur se ad argẽtum uiuum sicut masculus ad fœminam & sicut proprium agens ad propriam materiam. Et quoddam sulphur est liquabile de sui natura, & quoddam non ideo quæcunque natura facere uoluit liquabilia, adiunxit eis sulphur liquabile, ut de potentia materiæ extrahat similem liquefactionem. Et hoc fuit causa liquefactionis metallorum in igne & coagulationis extra ignem quamuis argentum uiuum de sui natura semper sit liquidum. Quæcunque autem uoluit natura, non liquabilia fieri, adiunxit sulphur non liquabile, tamen coagulatum, ut in marchasita, magnesia, & antimonio, & sulphur in marchasita est non fixum & combustibile, in antimonio autem fixum, & incombustibile. Est ergo materia prima propinqua & proxima & uniuoca metallorum omnium argentum uiuum non in natura sua, sed ut est ab agente proprio, scilicet sulphure liquabili in cauernis terræ mineralibus coagulatum, & cum ipso sulphure commixtum. Ergo materia hæc, aut omnino sibi consimilis, erit materia argenti, si generatio debeat fieri ex conuenienti & proximo. Oportet ergo necessario dicere illa duo simul cõmi-

xta esse principia tam artis quàm naturæ. Quia igitur sic conueniunt in materia proxima & agente & modo mixtionis, ideo habent inter cætera mixta circularem generationem adinuicem, ut dixit Hermes, Rasis & alij philosophi. Sicut enim elementa parum distant à materia sua prima ex qua sunt, & ideo adinuicem circulariter generantur, sic & metalla, sed aliter. Quia generatio metallorum est omnino reciproca & conuersiua propter æqualem quasi suam perfectionem & paruam distantiam à materia sua prima, nec hoc magis ordinatur ad istud quàm econuerso. In metallis autem secus est, quia omnia de se sunt imperfecta præter solum aurum, scilicet in aliquo gradu imperfectionis: & ordinantur omnia ad aurum solum, sicut ad finem ultimum, ideo non reuertuntur postquam facta sunt aurum. Signum autem transmutationis eorum à natura in aurum est mixtio eorum in una minera & successiua mutatio. Si enim essent perfecta & completa ad naturam unam & completionem unam determinatam, scilicet ad illam in qua sunt, tunc procul dubio non essent conuertibilia ad aliam, nisi prius reducerentur in non metallum. Cum igitur primo & ultimo retineant nomen metalli, non egent nisi forma, qua nominentur nomine alterius metalli, scilicet auri, & hanc formam nouam & ultimam dat natura in mineris absque liquefactione, & ars extra mineras cum liquefactione.

Ex dictis nunc, & prius patet, quòd natura duplicem modum assumit in generatione auri, unum per se & primo, scilicet quia generat aurum in mineris proprijs & ex suis principijs. Alium per se, sed non primo, scilicet quia primo generat aliquod metallorum imperfectorum ex eisdem principijs in sua minera, & conuertit ultimo ipsum in aurum.

Sequitur ergo ars naturam in generatione auri ſecundo modo, ſcilicet quia generat ex imperfectis metallis aurum ſicut facit natura. Primo autem modo impoſſibile eſt artem ſequi naturam &c.

NOTANDVM *circa illam literam, ex dictis ergo nunc &c. Quòd ſecundum philoſophum nono metaphyſicæ, quòd plures poſſunt eſſe materiæ eiuſdem, ſcilicet mediata & immediata. Et ſic duobus modis fit aliquid ex aliquo, ſcilicet mediate & immediate, ueruntamen oportet quòd materia mediata ueniat ultimo ad immediatam. Vnde dicit ibi quòd ad identitatem rerum producendarum requiritur identitas agentis & materiæ, quia ſi materiæ ſint diuerſæ inter ſe neceſſario res quæ producuntur erunt diuerſæ. Ideo ad habendum perfectam notitiam cuiuſcunque rei, oportet aſſignare cauſas eius omnes proximas, & cognoſcere. Cum igitur in arte alchimiæ ſit eadem materia tã mediata quàm immediata, ſicut apud naturam & reducat mediatam, ad immediatam, ſicut facit natura, & ſit idem, ſcilicet ſecundum eandem intentionem agens, quæ eſt expoliatio argenti uiui totalis, poſt decoctionem completam, à ſulphure corrũpente, quod ipſum decoxit ſicut facit natura, & ſit eadem forma, ſcilicet ſulphur intrinſecum argenti uiui, introductũ de potentia materiæ, ſicut facit natura, quòd ſit idem finis, ſcilicet unio iſtius formæ cum materia ut fiat aurum, ſicut facit natura, cum forma & finis ſint idem, tunc neceſſario idem aurum, erit hoc & iſtud, quia quorum cauſæ ſunt omnino eædem omnes, oportet neceſſario ipſa eſſe eadem.*

Si quis callidus artifex ſciret tranſmutare materias qualeſcunque extraneas & mediatas, ſiue ſint de numero mineralium aliorum, aut uegetabilium, & plantarum, aut animaliũ,

partium, aut superfluitatum, reducere ad materias proximas & immediatas auri, proculdubio posset facere uerum aurū. Sed quia hoc est impossibile, ideo talium operatio est inanis, quia non potest fieri generatio nisi ex conuenientibus & proximis & immediatis, ut dictum est. Hoc autem nullo modo potest ars efficere ex illis, etiam si uita eorum perpetuaretur. Et hoc insinuat Geber in fine capituli de medicinis primi ordinis, scilicet quod omnis medicina alterans, aut est ex argento uiuo, aut sulphure, aut amborum commixtione, aut ex aliquibus habentibus naturam eorum. Quidam uero plures adinuenerunt medicinas. Sed unam ex duobus necessario euenire contingit, quia aut ex eisdem, aut eandem naturam habentibus, illos medicinam creare necesse est: aut medicinam componunt, quæ ei quod non est æquipollet cum alteratione sua, & quæ nec mundo prodest, nec mundi partibus, donec motor in sublimi naturæ mobili quieuerit incorruptus. Et capitulo de procreatione magnesiæ, tutiæ, & marchasitæ, ostendens, quòd sint composita ex sulphure & argento uiuo, propter alterationem in colore auri uel argenti quam faciunt in corporibus dicit. Quæcunque enim alterantur, uel per argenti uiui uirtutem uel sulphuris, aut horū similium necesse est alterari, quoniam hæc sola communicãt ad ipsa corpora in natura &c. Et quanta differentia est ultimæ dispositionis metallorum imperfectorum quando fiunt à natura in mineris aurum per se, sed non primo modo, ad dispositionem ultimam auri, quando fit à natura primo, tanta similiter est differētia ultimæ dispositionis naturæ utriusque modi auri secundum artem. Sed est eadem penitus cū naturali quæ est per se non primo. Vltima enim dispositio secundum naturam utriusque modi nihil aliud est, quàm ex-

poliatio argenti uiui per digestionem completam omnino à sulphure corrumpente, quod ipsum decoxit & in eodem instāti informat illud argentum uiuum forma auri. Et quia ars eodem modo operatur in expoliatione ista, tam in generando lapidem philosophicum, quàm in perficiendo metallo & complendo cum ipso. Ideo ultima dispositio cum informatione secundum naturam utriusque modi, quàm secundum artem, est penitus eadem. Modus autem expoliandi quamuis diuersus sit, tamen non diuersificat rem in forma, quia modus rei non est idem quòd ipsa res. Quia si natura non transmutaret ipsa metalla imperfecta in aurum, forte quòd ars non posset peruenire ad illud & sic ars uana esset uel noua. Talis est generatio sanguinis in corpore humano quia generatur per se & primo, & generatur etiā ex phlegmate per se sed non primo, cū phlegma sit sanguis indigestus & uia media ad sanguinem.

Hic ponitur solutio rationis 18 & 19.

AMPLIVS dicimus quòd sicut impossibile est ꝙ natura sequatur artem in generatione lapidis alchimici quia cum ipsum in argenti uiui similitudinem generasset perficere non potuisset cum elementa coniungere nesciuisset. Ita econuerso est, impossibile enim est ut ars sequatur naturam in generatione auri, aliquo illorum modorum penitus. Et hoc dico quantum ad dispositiones præcedentes & habilitantes ad ultimam dispositionem, quamuis ultima sit eadem penitus. Et sic eandem ultimam dispositionem uel consimilem dat ars & natura, sed aliter dispositiones præcedentes hāc ultimam, sunt enim diuersæ in arte & in na

tura. Et sic patet solutio 18. rationis, & nisi natura haberet hunc modum generãdi aurum ut dictum est, ratio haec quasi esset insolubilis propter generationem formarum. Et quia ars faceret, quòd natura non posset, nec uere posset solui nisi cum exemplis atramentorum. Similiter patet solutio rationis 19. quia generatio cuiuslibet auri secundum naturam, & huius auri secundum artem est eadem omnino, quae generatio est in expoliatione sulphuris agentis & dirigentis & inquinantis omne metallum, generatio enim fit in fine actionis nouae formae, scilicet auri, secũdum dispositionem & legem datam à natura. Dispositiones autem praecedentes hanc ultimam quamuis sint diuersae in arte & in natura, nõ impediunt generationem eandem & formam, ita quòd quãuis sit generatio quodammodo aequiuoca quantum ad dispositiones praecedentes & habilitantes, tamen uniuoca est in fine. Et per hunc modum omnis generatio aequiuoca reducitur ad uniuocam si generet eandem formam, ut patet in nono metaphysicae. Similiter & de corruptione dicendum est.
Et ideo si aliquis per aliam medicinam, siue per aliud elixir sciret sic metalla expoliare, generaret uerum aurum.

SED impossibile est quòd hoc fieri possit, nisi per hunc lapidem ut tota alchimia clamat, unde philosophus secundo physicorum dicit, non fiunt autem omnia ex unoquoque semine sed ex tali, & undecimo de animalibus dicit, Non erit autem ex quolibet semine quodlibet, sed istud erit ex semine isto & hoc ex hoc. In uanum ergo laborant in alio quàm in argento uiuo cum sulphure, sicut natura docuit.

VBI notandum quòd sulphur occultum in argento uiuo est dans formam auri, sed per uirtutem caloris auri mineralis & sulphuris extrinseci, ergo quodcunque aliud metallorũ

colore aureo, cum tutia, aut sulphure extrinseco, aut croco ferri, aut chalcãtho, aut quibuscunque alijs, siue simpliciter, siue commixte, sophistice colorant, & non dant formam auri.

ET nota ibi. Sed impossibile est &c. Alia enim nõ sunt de intẽtione naturæ in generatione auri. propterea in mineris auri & metallorum nil eorum reperitur, & ideo quia tale aurum est sophysticum semper inficitur ab aere & igne ignitionis & pulueribus corrosiuis quibus fit cementum, aut si sustineat omnia hæc & cementum sicut istud qũo fecit iam quidam ut audiuimus, de argento reducto ad pondus auri, dicimus quòd non habet molliciem ad malleum & flexionem, nec ignitionem auri, nec fusionem, nec sonum mutum auri, sed erit ut argenti. Nec bibit argentum uiuum facile ut aurum. Nec possunt cum eo deaurari metalla ut audiuimus ab illis. Ex quibus patet quòd cementum non est ultimum examen auri, sicut cõmuniter aliqui existimant. Nõ omne ergo istud quod alterat metalla imperfecta in simili colore, simili colori auri est potens facere aurum. Sed quod post ultimas operationes transmutat, unde Geber in capitulo de ponẽtibus artem in aluminibus & salibus & corporibus & gemmis, dicit. Possibile tamen est in ijs omnibus alterationem aliquam inueniri. Sed remota est ualde & maxime laboriosa. Et in eodem capitulo de ijs qui ponunt artem in uegetabilibus, dicit. Qui autem in uegetabilibus eam ponunt, sed nõ in eis, quoniã potius deficient à labore quàm laboratum perfici sit possibile. Cum igitur lapis philosophorum post habitas alterationes transmutet, ipse solus faciet aurum, & hoc est rationabile, unde philosophus decimoquarto dicit. Omnia irrationabilia repugnant sibi ipsis & rationabilibus. Et 10.

ethicorum dicit, omnia uera uero consonant, falsum autem uero dissonat, uerum autem & ens, & unum, & bonum & pulchrum cõuertuntur. Vnde quarto metaphysicæ per locũ à contrarijs, falsum, & multiplex, & non ens, & malum, & turpe, adinuicem conuertuntur.

De principijs metallorum inspeciali, & de eorum generatione secundum intentionem naturæ. Et de signis generationis, ostendens quomodo ars debet eodem modo sequi naturam in similibus signis, & similibus principijs in generatione lapidis philosophorum.
IN quo toto naturæ secretum inseritur.

DICEMVS denuo, quòd quandocunque in aliquo uno inueniuntur duo composita ad constitutionem illius, & unum illorum componentium inuenitur sine alio, necesse est et reliquum componens sine reliquo inueniri. Sicut probat philosophus octauo physicorum, quæ mouentur & mouent, in quibus quia motum inuenitur sine mouente, oportuit etiam quòd mouens absque moto reperiretur. Ex quo patet quòd si à tali composito, unum componentium separaretur, necessarium est, quòd reliquum de reliquo si separetur, separetur seorsum. Quia igitur, natura ad generationem metallorum omnium, pro principijs recipit argentum uiuum cum sulphure mixtum, & generata simul in mineris eorum, cum bona digestione & liquefactione metallica, suaui, absque strepitu & stridore sint collecta, fide credimus & experti fuimus. Et non recipit argentum ui

uum uulgi nec ſulphur eius ſicut oſtendit Geber capitulo de principÿs naturalibus huius magiſterÿ. Et ipſa ſimul ſuauiſſime ſublimando & conuoluendo & lauando decoquit & digerit, & in fine actionis elicit & ſeperat per ſe argentum uiuum. ergo & ſulphur remanebit ſeparatum per ſe, & ſicut tunc natura in inſtanti perficit & informat iſtud argentum uiuum forma auri in quo argento uiuo tota naturæ intentio per ſe fuit. Sic & ſulphur ſeorſum ſine aliquo regimine derelinquit. Et ideo natura poſt cōpletam actionem abſq; ſulphure ipſum fixerat & perficit, ex cuius remanentia ante completam decoctionem ab auri ſubſtantia & forma degenerat, & fit aliud metallum, aut iſtud ex eis cōmmixtum ut ſupra diximus. Patet ergo quæ ſit materia metallorū apud naturam, & quid agens & quis finis in agendo. Quia igitur ars hæc in mineris metallorum non reperit aliquid, quod ſit in natura argenti uiui, nec aliquid quod ſit in natura ſulphuris. Sed aliquid ex ÿs generatum aut commixtum & in naturam terræ redactum. Et inuenit illorum mineras ſimplices ſeparatas abinuicem & à metallis. Ideo ars ſequens naturam recipit eandem materiam, ut natura commixtam de minera propria ſiue omnino ſimilem in mineris proprÿs exiſtentem, & eſt ex eiſdem principÿs compoſita penitus ſicut materia mineræ metallicæ cū liquefactione ſuaui, abſque ſtrepitu & ſtridore, quam natura de ſe ulterius non tranſmutat, nec ad generationem metalli nec alterius rei, unde dixit Auicenna. inueni tantæ adhærentiæ liquefactionem & deinde ſimilitudinē mineritatis, et in hac materia nullā natura reliquit artem ſibi hæredem. Sicut ergo natura in fine ſuæ actionis ſeparat argentum uiuum per ſe, & ipſum informat in inſtanti forma auri & operi ſuo finem imponit, ſicut

cætera agentia naturalia & sulphur remanet relictum seorsum postquam peregit totum opus naturæ. Sic & ars in sua operatione omnino habere debebit. Cum igitur artifex in magisterio decoctionis uiderit argentum uiuum de cōmixto separatum, ergo sulphur, quod decoxit est etiam sulphur separatum. Hoc enim est completæ & finalis decoctionis sicut natura nos docuit. ergo necessario cogitur artifex, ut informet illud argentum uiuum forma lapidis philosophorum & operi finem imponat sicut facit natura, omnis enim materia recipit formam suo tempore prout est capax formæ & non prius, nec posterius.

Nota quia hic totum naturæ & artis secretum inseritur.

NOTA circa illam literā præcedentem. Sicut ergo natura in fine etc. Notandum q̄ oē, quod terminatur, aut terminatur termino proprio, ut est corpus terrestre siccum, lapis, lignum &c. Quia seruant figuras suas stando in terminis proprijs, aut terminantur termino alieno, ut corpora aquea humida sicut aqua & oleum, quia non seruant figuras suas sed recipiunt alienas ratione diuersi corporis continentis, ut probatur 4. meteororum. Propterea omne liquabile, cū liquatur terminatur termino alieno, quia partes aquosæ tunc uincunt, cum autem coagulantur, terminantur termino proprio, propter partes terrestres uincentes tunc, quia fit conuersio elementorum de contrario ad contrarium.

Nota de argento uiuo &c.

CVM ergo argentum uiuum oritur in magisterio, tunc terminatur termino alieno propter partes aquosas tunc uin=

centes. & si uelimus ipsum retinere, oportet necessario ut faciamus ipsum terminari termino proprio, ergo oportet nos coagulare ipsum cum suis partibus terrestribus nõ cum alienis, ut sint uincentes aquosas.

Nota de conuersione elementorum.

ET tunc fit conuersio elementorum de contrario ad contrariũ, ex aqua enim tunc fit terra ex aere ignis, suæ enim partes terrestres nihil aliud sunt, quàm aurum occultum philosophorum, siue corpus, siue fermentum, aut uenenum. Similiter cum digestio fuerit completa, patet illud per digestum completum. quia omne sulphur superfluum & corrũpens est separatũ, tũc debet imponi finis operi necessario.

Nota de sulphure superfluo etc.

SVLPHVR enim superfluum erat duplex in principio digestionis scilicet subtilissimũ, igneum & comburens & per euaporationem in sublimatione est diuisum & separatũ. Aliud uero grossum terreum & feculentum, separatum in fundo uasis, super quam fecem stat substantia munda, æqualis & temperata uolare uolens. Nam sicut in digestione musti & sanguinis separatur superfluitas una subtilis et ignea, & alia terrestris, & quod remanet in medio est mundum æquale & temperatum: sic in hoc opere, & omnis superfluitas est contraria ei cuius est superfluitas, quare eget diuisione & separatione. hoc autem facit digestio siue decoctio, mensurata per artem, tunc enim debet retineri uolans, & termino proprio terminari, quòd tunc terminabatur termino alieno. Quod si hoc signum artifex non perpendat, uacuus à proposito & in desperatione sicut si non decoquatur complete, quousque fiat separatio argenti uiui à sulphure, opus remanet imperfectum & diminutum. Sicut rema-

nent imperfecta metalla in comparatione ad aurum. Et hoc est argentum uiuum philosophorum, quod habetur solum de corporibus liquefactis & de sulphure & arsenico &c. Hoc est quod recipit coniunctionem cum uitro, id est, corpore suo, siue fermento, siue ueneno uel sale. hoc est, quod bibit uitrum sicut sitiens aquam frigidam ualde, hoc est, quod coniungitur Soli & Lunæ, hoc est, electrum naturæ. Et hoc est spiritus qui dicitur seruus fugitiuus, de quo dicit in lumine luminum expositor, beatus qui hunc seruum humilem coaptat, quia eius natura ad omnia se inclinat, cum totius naturæ sit ultimum, hoc est, lac uirginis. Non illud quod dicunt, de litargirio & alumine nisi analogice. hoc est, illud separatum à suo corpore, & coniunctum est suo corpori, de quo omnia mirabilia philosophis & poetæ & reliqui concinerunt. Et hoc credimus esse absconditum & miraculũ totius artis. Ex quibus liquide innotescit, quòd sit expoliatio argenti uiui à sulphure, de qua dicit Geber, capitulo de coagulatione argenti uiui, seu Mercurij. Cum igitur sulphuris proprietas sit cum argento uiuo, rubeum uel citrinum secundum mensuram suæ quantitatis creare colorem, eius ablationis proprietas erit argẽto uiuo albedinem dare per ignem. Ex quo patet quòd color qui apparet in fine completæ decoctionis est albedo, quia cum tunc oriatur, argentum uiuum purissimum cum suo sulphure decoctum & ab ipso omnino expoliatum, ergo oportet quòd color sit candidus, unde dixit Rasis in lumine luminum huius nouissima signa candor & christallina serenitas monstrat. Et Miluescindus. Nota quòd omnibus attente peractis & perceptis si albationem tamen ignoras, speratam amittis lætitiam, & Lilium. spiritus & anima, non uniuntur uero modo nisi in albo colore

lore

lore. Idem.totius operis initium & fundamentum est albedo. Item in turba philosophorum. Sciatis firmissime, quòd si parum auri in confectione ponatur, exiet tinctura patens candida. Et Rasis in lumine luminum. Rubescere nanque candorem signat. Rosinus. recta huius operis emendatio est albedo.

CIRCA istam literam. Ex quibus liquide &c. Notandum quòd albedinis proprium est ab omnibus alijs coloribus facile immutari & uinci per eorum compositionem. Sed tamen magis & minus, ita ut parua quantitas cuiuscunque coloris magnam partem immutet albi & nō econuerso, cum in albo sit quædam puritas & simplicitas quæ non sustinet alterius commixtionem, ut patet apud pictores & tingentes lanam & sericum. Est enim albedo elementū et fundamētum omniū colorum. Similiter in saporibus hoc patet, quoniam sapor insipidus cum sit simplex ut est in aqua, recipit immutationem omnium aliorum saporum & non econuerso secundum modum dictum. Similiter in odoribus hoc patet sicut in aere & similibus. In metallis autem solis & eorum principijs est secus, quia modica quantitas argēti uiui dealbat multam quantitatem auri & æris & non econuerso, cum ex eis fit amalgama, ita ut in manifesto ostendant albedinem, argenti uiui in actu & in occulto seruent citrinitatem & rubedinem. Sulphur aūt quia non seruat colorem suum, nec aliud cui miscetur seruare permittit, propter suam adustionem relinquimus.

Nota digestionem argenti uiui.

CVM igitur per digestionem alchimicam ex principijs metallorum orietur argentum uiuum, apparebit albedo mera & sincera, ac simplex in actu & manifesto & tunc debemus esse rati & firmi quòd sub illa albedine est citrinitas

auri et rubedo in occulto ut dicitur in turba philosophorum, quia, donec uincit argentum uiuum, apparet albedo simplex, cum autem uincitur apparebit citrinitas & rubedo. uincit autem dum fluxibile est, uincitur autem quando coagulatur. Coagulatur enim ab eo quòd est in seipso ad perfectionem et non ab alio, hoc autem est sulphur diuinum, quod est in ipso quod est album in actu propter potentiam & uirtutem argenti uiui dominantem & superantem tunc in colore, & est rubeum in potentia propinquissima quæ cum actu fiet semper dominabitur, & hæc est de natura solis & forma solis, & cor eius & flos auri, & arbor aurea, & aurum philosophorum, & est aqua sicca lapidea, & puluis siccus, & ignis & terra, & lapis rubeus, & secretum secretorum secū dum omnes philosophos. Sed argentum uiuum est de natura lunæ, & spiritus lunæ, & aqua humida, & puluis humidus & aer & anima & lapis albus, & aquila uolans et lac uirginis, mulier superba. Cum autem istæ duæ aquæ coniunguntur, coagulantur in albo colore, & fit electrum proprie qui est lapis commixtus ex auro & argento, cuius color est argenteus & albissimus tanquam nix, & tunc fit partus uirginis & identitas generantis & generati secundū antiquos, & hæc est confectio alchimiæ, ex similibus & contrarijs, & in hoc fit pax & concordia elementorum, & perpetuitas scilicet in albo colore.

Nota duo secreta & quomodo ars est sublimior ipsa natura.

EX quibus dictis duo secreta reuelantur nobis in arte ista. Primum est modus operandi. Secundū est materia circa quam quæ adeo secreta, quam-

uis satis exposita sint, attamẽ dicimus de primo, quòd uolentes sequi naturam, omnino in generatione coloris auri actu sensibilis & imponere tunc finem errant. Sed oportet quòd in colore albo componant rubeum, & appareat actu totum album, propterea duo magisteria siue duæ decoctiones diuersæ sunt necessariæ in hac arte. In natura uero una sola. unde dixit Geber in procemio. Scias fili quòd in hoc errant artifices, quia naturam in omnibus proprietatum differentijs actionis, imitari desiderant, de secundo iterum dicimus, quòd cũ præter animam humanam, omnis forma alia cuiuscunque rei tam animalis quàm uegetabilis et mineralis introducatur ab intrinseco de potentia materiæ. Sola autem anima humana ab extrinseco & primo motore detur, hinc est quòd uolẽtes reliquis metallis dare formam auri, oportet necessario, ipsam dare ab intrinseco & de potentia materiæ illius circa quam operatur natura, si debet uere imitari naturam, tũc enim erit generatio ex conuenienti & proximo. Quia igitur natura recipit pro materia quod dictum est, ergo ars coacta erit recipere istud. idem, propter quòd uidemus quòd argentum uiuum uulgi cum conueniat omnino cum illo argento uiuo philosophormu uniri & permisceri cum auro, unde philosophus quarto meteororum. Et quia argentum uiuum cũ corporibus metallicis commiscetur, iam est de illorum substantia &c. Reticuit autem de sulphure quia non sic uidetur de substantia illorum. Cui igitur metallorum magis commiscebitur sulphur, magis participabit naturam sulphuris: et cui magis argentum uiuum, magis participabit naturam argenti uiui. Sed cum sulphur nullo modo permisceatur auro, ergo solum argentum uiuum erit tota materia auri, cum hæc duo sola sint elementa ductibilium. Cum igitur lapis

philosophorum sit forma auri & debeat metalla reliqua informare, ergo ex solo argento uiuo ipsum generare est necesse. Sicut etiam forma alicuius rei est per se nobilior & in sublimiori gradu auro & argẽto uiuo & sic simpliciter altior & sublimior est artis operatio quàm naturæ. Et hæc forma fuit illa quæ induxit philosophos antiquos ponere formas à materijs separatas & dari ab extrinseco. Sicut ponit philosophus quarto metaphysicæ, accusans Platonicos. Forma.n. quæ est eiusdem naturæ cum materia semper datur ab intrinseco quæ autem diuersæ naturæ ab extrinseco ut intellectus.

Nota quòd de forma & materia fit compositum, quæ materia est argentum uiuum & imperfecta metalla, compositum autem est aurum.

NOTA quòd in istius operis fine reperitur, aliquid quod est sicut forma per se, & cum alia sibi coniunguntur fit compositum, quod quidem est forma auri ueraciter. Et ideo informat metalla imperfecta forma auri & est forma uere separata à tali materia perfectibili, tamen hæc forma est fundata in materia cum ipsa sit corpulenta. Sed sicut forma sola nihil ualet, quia suas uirtutes & operationes manifestare non potest nisi coniungatur materiæ ut fiat compositum, quæ materia est argentum uiuum & imperfecta metalla, compositum autem est aurũ. & hoc modo aurum nobilius est lapide.

EX dictis ergo liquidissime patet, quod semper superius dictum est. scilicet quòd sit solus unus lapis tam ad album quàm ad rubeum, omnia metalla perficiens in au=

rum, ut tota alchimia clamat, nam cum forma omniũ individuorum eiusdem speciei sit tantum unica in specie, ita oportet quòd forma omnis auri sit tantum unica, quia igitur omnia imperfecta metalla debét fieri aurũ per alchimiã, ergo per unam formam solam, ergo per unum lapidem solum, omnis igitur alia forma est inutilis & sophistica.
Amplius notandum quòd in mineris argenti uiui, nunquam reperitur sulphur nec econuerso: propter quod natura nunquam in aliquod aliud transmutat cum quoniam separatio agentis & patientis facit necessario, ut non fiat actio & passio, ergo nec generatio. Ars autem ipsa coniungens generat usifur, aut aliud, in mineris etiam metallorum non reperitur argentum uiuum, nec sulphur in sua natura. Sed quoddam tertium ex ijs ambobus commixtum & digestum, obtinens naturas uirtutes & proprietates ipsorum, ut ex eo possit generari unumquodq; metallorum secundum ipsius cõpositionis diuersitatem & digestionis & loci. Quicunque ergo ignorat radices minerarum, & simplices & compositas, ignorat radices & principia naturæ, ergo & artis, non igitur adhæreat huic arti, nisi eam primitus inuestiget. Et hoc nouit Auicenna in sua epistola capitulo de medicina sumpta ex animalibus, comparans operationem artis figuratiuæ ad operationẽ naturæ dicens. Et inuenimus aquam animalium, hoc est, sicut argentum uiuum, quod est in mineralibus, & olim ipsius, hoc fit sulphur & arsenicum, quod est in mineralibus: & calcem eius. hæc sicut calx quæ est in minerali bus, & elixir aggregatum ex eis, quod est sicut elixir, quod est ex mineralibus, tamen hoc est largius & melius & abũdantius operis & sublimius &c.

Epilogat & concludit, quæ dixit & quare philoſophus negauerit hanc artem, & quando poſtmodum confeſſus eſt eam.

r ATIONEM autem nunc aſſignare uolentes cur ipſam alchimiam prius negauerit, ut multis uiſum eſt, ipſum ſic dixiſſe in fine quarti meteororum dicamus primo, enucleando illam literam, uideli cet: Et hæc forma fuit illa quæ induxit philoſophos antiquos ponere formas à materijs ſeparatas.

VBI nota quòd accuſantur hic Platonici & Pythagorici & eorum ſequaces per aliquos modernos, quòd ipſi poſuerũt ideas, id eſt, formas ſeparatas à materijs uelut ſi in aere per manerent & dari ab extrinſeco & ſecundum meritum diſpoſitionis materiæ, ideæ illæ infundunt formas, ideo diuerſitas diſpoſitionis materiæ exigit diuerſitatem formæ. informantur: ergo materiæ & perficiuntur ſecundum ſuæ diſpoſitionis diuerſitatem hanc autem opinionem improbare nititur philoſophus octauo metaphyſicæ. Sed ſciendum quòd Plato in ſuis dictis quaſi ſemper fuit myſticus & figuratiuus, ita quòd ſenſus uerborum eſt alius à figura & ſignificatione & ſic etiam fuerunt alij philoſophi huius artis, in iſtius enim operis fine inuenitur aliquid quòd eſt ſicut forma per ſe, ut hic dicitur & cum coniungitur fit compoſitum &c. quod quidẽ eſt forma auri uerax, licet talis forma ſic fundata in mateteria cum ipſa ſit corpulenta. ad aliud ergo refertur intentio Ariſtotelis & ad aliud intentio Platonis & aliorum. Et ideo Ariſtoteles præcauens ſibi de reprehenſionibus, quas fecit contra Platonem & alios antiquos, dixit tertio metaphyſicæ,

quod reprehendit eos ſecundum literam et ſonum literæ: nũquam autem uoluit eos reprehendere ſecundum ſenſum miſticum & occultum & analogum, neque potuit. Sed quia in ſenectute hoc archanum ei innotuit, eorum intentiones tunc laudauit, & eorum dicta approbauit. Qui autem quærit ſcire ueritatem alicuius rei particularis, non ponat eam uniuerſalé, ne defraudetur & ſit proteruus et ſeipſum decipiat: ſed conformet mentem ſuam illi rei, eo modo quo ſe habet res illa: ſic enim fiet inquiſitio ueritatis. Vnde Ariſtoteles cũ iuuenis & ſicut uniuerſalis eſſet & nondum eſpertus, ſed ſola ratione motus probauit hanc artem non eſſe ueram, quã tamen poſtea approbauit ſicut antiqui philoſophi & experti, ſcientes hoc tam ratione diuina, quàm experientia humana certa &c. In ſpeculatiuis enim ſolis magis diſcernimus ueritatem in uniuerſalibus quàm in ſingularibus, ut eſt ex primo poſteriorum. In operabilibus autem econuerſo. unde dicitur primo Politicorum: Conſiderantes particulariter, magis ueritatem diſcernunt: uniuerſaliter enim dicentes ſolum, ſe ipſos decipiunt. Cum igitur hæc ſcientia ſit operatiua & ſingularis habita cognitione uniuerſalium ſuorum, oportet deuenire ad ſingularia in operatione, & tunc diſcernere ueritatem & iudicare, & non prius. iudicare enim in operabilibus ſecundum uniuerſalia & errare contingit. ſecundum particularia autem non. unde dicitur ſexto ethicorum. ſingularium eſt prudentia quæ fiunt cognita experientia. Et quia prudentia non eſt in iuuentute, ut dicitur ſexto ethicorum, ſed in ſenectute, cum ipſa in longa experientia uerſetur temporis, ideo etiam philoſophus cum iuuenis & ſicut uniuerſalis eſſet intentus in inquiſitione philoſophiæ & cognitione experientiæ carens huius artis, ſola ratione motus hanc artem

esse ueram opinatiue negat. Antiqui autem philosophi & experti scientes hoc tam ratione diuina quàm experientia certa, sententiauerunt & iudicauerunt hanc artem penitus esse ueram & sequentem naturam, unde philosophus effectus senex eam subtilissime inquisiuit, & per antiquorum dicta & ipsam cum ratione possibili perpendit ueram, & ipsam experientia habuit & oculis uidit & manibus tetigit &c. & ideo scripsit eam Alexandro regi discipulo suo in suo libro de secretis secretorum capitulo de lapidibus preciosis, eodem modo quo antiqui philosophi alij scripserunt, sed occulto, figurato & uelato sermone, immo totus ille liber est uelatus & mysticus. quare patet &c.

SEQVVNTVR RATIONES PRINCIPALES probantes artem alchimiæ esse ueram aliter quàm supra, & quòd aurum lapidis est purius & perfectius ipso naturali.

SED OPORTET antequam has rationes aggrediamur, ut quæratur primo & determinetur utrum aurum & argentum, quæ fiunt per lapidem philosophorũ, sint eiusdem perfectionis cum illis, quæ fiunt ab ipsa natura: uel alterius sint perfectionis. Ad quod respondetur breuiter, quod aurum siue argentum, quæ fiunt per lapidem, sunt puriora, meliora & perfectiora ipsis mineralibus. Et rõ est, quoniã aurũ alchimicum est omni sulphurea superfluitate mundatum. minerale autem quodcunque sit istud habet sulphuris alicuius adurentis commixtionem, & hæc causa est, denigrat enim, quare sulphur ingreditur & adurit ipsum & ob hoc in igne minuitur. Cum autem illud sulphur per ingenium artis aufertur, remanert purũ, simile quasi auro, & de cætero non minuitur, cum sulphur adurens non ingreditur in ipsum, aurum autem alchimicum est æquale minerali, quod iam ad ultimam perfectionem deuenit, ut est aurum obrizon.i.abradians, scilicet purissimum. Dixi autem, quòd iam ad ultimam perfectionem deuenit, propter aurum ab illius colore remissum, hoc enim tale & si habeat formam perfectam auri, tamen âccidentia sequentia formam, ut color totalis non sunt, omnino completa in ipso, & quia natura in illo perfecto posuit ultimos terminos, seu gradus perfectionis, ultra quos non potest esse

transitus: ideo similiter ars ultra transcendere non conetur, cum sit impossibile, est ergo utrunque æque perfectum, quamuis possit ars suum colorare eodem colore magis intenso quàm natura suum & minus sicut uult. Sed quia hoc esset deuiare à recto tramite naturæ & intentione ipsius perfecta & non est simile operi naturæ, ideo ars colorat in gradu naturæ. Cognoscere igitur oportet hæc duo principia in natura, scilicet materiam determinatam propinquam & præcisum modum agendi qui ex intentione naturæ consistit, in illa materia, dirigit & extollit artem, ut consequatur omnino naturam & hoc proprie in liquabilibus mineralibus, ut dictum est, ignorans ergo principia naturæ non adhæreat huic arti, quoniam potius erit sophista quàm alchimista. hoc idem ait Geber in principio summæ suæ. Scias fili quod qui principia naturalia in se ipso ignorauerit &c.

NVNC *ad rationes principales accedamus &! ad eius confirmationes ad ostendendum artem alchimiæ esse ueram & prima ratio talis est.*

OMNE *indigestum ordinatum ad digestionem, & omne impurum habile ad purificationem potest complete digeri & depurari, sed metallorum imperfectorum quædam sunt indigesta & impura, ut Iupiter & Saturnus & quædam impura tantum, ut Venus & Mars, & sunt habilia ad digestionem & purificationem completam, ergo ipsa possunt, digeri & purificari complete, sed complete digestum & purificatum est esse aurum & argentum & proprie aurum ergo ipsa possunt conuerti in aurum & argentum. Maior patet per philosophum, quarto meteororũ, capitulo de digestione, optesi & epsesi, qui dicit quòd cum indigestionem patiuntur, scilicet Molensim, quæ contrariatur epsesi &*

ſcateſin, quæ contrariatur opteſi, eſt ex indigeſtione caloris: & ſi calor digeſtiuus ſufficiens exhibeatur, coquuntur & digeruntur complete. Finis enim digeſtionis eſt natura, ut ibi dicitur, id eſt generatio formæ in materia, ut in fine digeſtionis. Et cum in omni digeſtione ſit aliqua ſuperfluitas, oportet quòd per digeſtionem fiat ſeparatio eius: quia calor homogenea congregat, & ſegregat etherogenea, ut ibidem dicitur & ſecundo de generatione & corruptione. calor etiã digerens res indigeſtas, generat ſpeciem nouam propter quod dicit philoſophus quarto meteororum, quòd ſimplex generatio & ſimplex permutatio harum uirtutum, ſcilicet calidi & frigidi eſt opus digeſtionis, & generant, cum ſunt uincentia materiam, id eſt humidum & ſiccum. Calor etiam exterior æquipollet naturali iuuando ipſum, ut complete digerat & citius & melius. unde dicit philoſophus quarto meteororum. Quandocunque enim digeritur materia completur & fit, & principium completionis à calore proprio accidit, quamuis per aliquod extrinſecorũ adminiculantiũ cõpleatur, quemadmodum cibus partim digeritur per balnea & per alia ſimilia, & principium eſt caliditas quæ in ipſo eſt &c. Et dicit Auic. cap. de ſignis cõplexionũ, quòd cum calor naturalis fuerit debilis, ſumendo res exteriores calefacientes iuuant ambo ſe inuicẽ in calefaciendo, propter quod uidemus in maturatione fructuum quòd deficiente calore exteriori, ſcilicet ſolis non maturantur fructus. Minor patet etiam, quia digeſtio & indigeſtio in metallis eſt opteſis & ſcateſis, ut dicitur quarto meteororum capitulo de corporibus mineralibus. Opteſin autem paſſum eſt aurum ſolum ex completa actione caloris. Reliqua autem metalla ſcateſin ex indigentia caloris non digerentis & non depurantis com

plete, ita quòd etiam argentum quoddam scatesim passum est in cōparatione ad aurū: Optesin aūt passum est aurum. Notandum quòd digestio epsesis & oppositum eius molensis dicitur elixatio & fit à calido & humido extrahendo de materia quæ digeritur, multum de humido naturali. Cum autem non completur hæc digestio dicitur Molensis. Sed digestio optesis, & eius oppositum, quæ est scatesis, dicitur assatio, & fit à calido & sicco cum consumatione humidi naturalis materiæ quæ digeritur, propter quod assa sunt humidiora humiditate naturali elixis, ut probatur quarto meteororum. Attende secundum Albertum Magnum quòd alterius est modi euaporatio humidi in elixis, & alterius in assatis. Cuius ratio, quia spiritu calido existente in aqua calida circunstante, aliquod elixabile, atrahit ad se humidum illius elixabilis, quod humidū in elixabili libenter exit, quoniam inuenit suum simile in circonstantijs humorositate. Oppositum est de humido assabili, quia inuenit siccum oppositum cū calore circonstante ipsum & sic remanet in profundo assabilis humiditas naturalis. Quòd si assatio rigida et aspera, seu fortis esset, humiditatem naturalem dissiparet cito &c. Si igitur calor digestionis optesis complete exhibeatur eis per artem, ut iuuet naturalem calorem digesta & depurata completæ erunt, ergo erunt aurum. Sed talis calor potest sic exhiberi, immo & locus etiam secundum philosophum, ibidem qui dicit sic. Et nihil differt siue in organis naturalibus siue etiam artificialibus. si autem propter eandem nimirum causam uniuersa erunt &c. Et post dicit. Optesis ergo & epsesis fiunt quidem arte etc. Sic igitur fit generatio metalli noui ex alio metallo, & trāsformatio per digestionem completam in organo artificiali.

Quia quod incipit generare per digestionem debet complere istud per digestionem, quia idem agens disponit ad formam & dat formam. hoc autem est natura siue sola siue auxiliata per artem. Non autem est necesse quòd in eodem loco, & maxime in mineralibus liquabilibus ut patuit. Nonne uidemus plumbum & aurum & metalla omnia generari in mineris à natura ex suis principijs quæ sunt sulphur & argentùm uiuum? Sed necesse est primo congelationem istorũ principiorum adinuicem fieri ad generationem omnium metallorum taliter, ut fiat ex eis quædam natura media, quæ sit sicut uia & trãsitus à mollicie argenti uiui ad duriciem metallorum malleabilem. Hæc autem media natura sic coagulata & non depurata est, ex qua propter diuersam digestionem & diuersam habitudinem & proportionem miscibilium in quanto, quali, loco, & tempore, generatur omne metallum diuersum propter finem diuersum, qui fines omnes ordinantur & terminantur ad unùm in natura scilicet ad aurum. Ars ergo uolens sequi naturam ad talem finem inquirit, & inuenit hæc principia congelata à natura in hãc naturam mediam: & non depuratam, & conatur digerere & depurare talem materiam cum calore ignis ut ex ea eliciat formam auri, cum qua omnia metalla imperfecta perficiat in aurum, cum ordinata sint à natura ad hunc finem. Et sicut differunt forma quam generat ars à composito quod generat natura, quamuis ad unum finem ultimum ordinentur. Sic conueniens uidetur ut regimen artis differat à regimine naturæ, non in materia, sed in digestione in calore, & loco & tempore, & habitudine & proportione miscibilium, uidetur ergo quòd digestio & locus & ortus generationis metallorum, id est, formæ metallorum sci

licet auri tum alijs circunstantijs sit penitus possibilis apud artem. Si igitur digestio quem admodum dictum est, & locus siue organum artificiale, æquipollet naturali, ergo necessario quo ad locum & digestionem ars alchimiæ est po sibilis. Et cum digestio compleatur à calore naturali intrin seco, et calor extrinsecus æquipollet naturali iuuando ipsum, ergo calor exterior in alchimia iuuabit naturalem ut com= plete digerat metalla quæ indigesta sunt, ergo ars est pos= sibilis. Et quia philosophus secundo cœli & mundi dicit. Oportet igitur qui uult inquirere rem & de ea perscrutari ut contradicat sibi contradictione sana conuenienti aptationi rei quæsitæ. & potest hoc facere quando inquirit & scit om= nes differentias illius generis &c. Vt si de metallis imperfe= ctis quæratur, dicentes si imperfecta possumus perficere inse quendo naturam utrum econuerso perfecta possumus facere imperfecta, & uidetur quòd sic. Nam si possumus formare res perfectas multo magis imperfectas maxime eiusdem ge= neris, præsertim cum sint uia & semita & medium ad perfecta & non possit fieri transitus de extremo ad extre= mũ nisi per mediũ. Dicitur cum ars non intendit, nec pos= sit generare aliquod metallorum de nouo omnino, sed solũ imperfecta perficere ministrando naturæ incongruum. & ir rationale uidetur ut perfecta niteretur imperficere, quia ne que natura hoc facit in suis mineris. Similiter nec unum im perfectum in aliud imperfectum, quia natura nõ facit hoc (nisi forte Saturnum in Iouem) quod tamen ignotum est, quia imperfecta sunt in uia & semita ad perfectionem & non econuerso, absque transitu aliquorum imperfectorum ad aliquod imperfectum primo. Item natura generat aurũ quandoque ex suis principijs absque transitu per dispositio=

nes & semitas alicuius alterius metallorum. Similiter generat idem aurum per dispositiones & semitas alicuius illorũ, tamen non uidetur mihi quòd ars possit sequi naturam realiter, scilicet quòd generet elixir tale quòd conuertat metallum aliquod in æs, aut Saturnum, aut Iouem, uel Martem, nisi secundum similitudinem quandam, quia non credo quòd possit occultare in argento uiuo sulphur taliter & tantum ad suum elixir componendum, quod talis conuersio permutatio fiat. Immiscere etiam partem sulphuris determinatam in eis, scilicet imperfectis, ita determinatam et tamen diuersam in quantitate & qualitate penitus ignoramus, sed non miscere absolute. Quamuis Geber dicit capitulo de sublimatione Mercurij et capitulo de coagulatione quòd accidit illa fieri per non rectam depurationem arg. ui. a sulphure. hoc autem usque nunc ignoro. Sed quia expoliatio arg. ui. à sulphure sibi commixto quod ipsum decoxit taliter est possibilis ita ut remaneat argentum uiuum purum solũ mortificatum. Ideo possibile est ut imitetur naturam in generando a, & b. Et quòd Geber dicit: quòd accidit illa imperfecta fieri propterea etiam dico quòd hoc est casualiter nobis ignorantibus, & non secundum nostram uoluntatem &c. Et sic patet quòd perfecta imperfici non possunt.

ET si dicatur nũc, Confitemur satis ꝙ per suum elixir, debes transmutare imperfecta ad perfecta sufficiẽter digesta in multo tempore uel in pauco, quoniam omnis digestio requirit sibi tempus sufficiens, sed quando ueniunt ad proiectionem eius super imperfecta liquefacta ut perficiantur. cũ hæc digestio digerens completiue imperfecta fiat in momento aut in parua hora ualde, non uidetur quòd sit tempus sufficiens talis digestionis complectiue imperfectorum, quare ta-

lis tranſmutatio nulla erit, ſed erit forte alteratio ſimilis ei. Et nos reſpondemus quòd digeſtio ſolius auri & elixir eſt cõpleta, aliorum autem metallorum incõpleta & imperfecta, in diuerſis gradibus imperfectionis, & tamen digeſtio auri à digeſtione elixir, differt ualde, quoniam digeſtio auri eſt ſicut compoſiti ſufficiens ſibi ſoli, propter quod ſi cum aliquo indigeſtorum commiſceatur in conflatione non poteſt digerere iſtud, nec de ſua digeſtione ſibi conferre, ut transformet illud in aurum, ſed digeſtio elixir eſt ſicut formæ, & non ſolum ſibi ſoli ſufficiens, ſed exuberans, ut diffundi, extendi & multiplicari poſſit, per alia propterea quod ſi cum aliquo indigeſtorum commiſceatur in cõflatione, extendit ſuam digeſtionem exuberantem quam habet uſque ad terminũ certi numeri taliter, ut ex ambobus fiat unum compoſitum, ſcilicet aurum, ſicut ex materia & forma in momento uel parua hora ualde, non tamen in tali proiectione fit digeſtio in momento, ſed in ſufficienti tempore iam facta eſt in ipſo elixir, quando ingenioſe ad ignẽ decoquebatur, propter quod digeſtio exuberans ſeu abundans ipſius elixir, & indigeſtio imperfectorum quæ dicuntur ſemidigeſta habent proportionem adinuicem in certis numeris, & ponderibus, quibus obſeruatis fit aurum puriſſimum in momento. Si enim de imperfectis deberet extrahi forma ſua, ſcilicet auri, egerent digeſtione omnino in tempore ſufficienti, ſed hoc non eſt ſic, immo forma digeſta, ut dictum eſt, aſſociatur materiæ, & fit aurum puriſſimum, & ideo aurum alchimicum non plus habet de potentia tranſmutandi, nec minus niſi ſicut minerale, cum ſint comparia.

ET ſi de argento uiuo obijciatur, quòd non ſit ſemidigeſtum

gestum ut illa alia, sed omnino crudum & indigestum, quomodo ergo in tali momento perficietur ut illa? dicimus quòd tota perfectio consistit in solo argento uiuo, ut indeterminatione, ostendetur expresse, quare cum imperfecta perficiuntur, expoliantur à sulphure corrumpente, & solum argentum uiuum ipsorum perficitur in aurum, in ipso momento, quare cum eorum argentum uiuum sic expoliatum, sit eiusdem naturæ cum isto & econuerso, & eodem momento recipiunt digestionem & perfectionem æqualiter, quia diffunditur & multiplicatur, per ipsum elixir, quod perficit & complet ea in eodem momento uel tempore æqualiter. Confirmatur sic. cognoscere causam materialẽ propinquam & determinatam, & modum agendi qui ex intentione naturæ consistit, est totalis causa imitandi naturã, ut faciamus eadem mineralia liquabilia, penitus ut natura. Hoc patet per philosophum quarto meteororũ in exemplo de atramentis ubi ostenditur quòd ars potest imitari naturam, sic proportionaliter, quia in auro & argento quæ sunt liquabilia, sicut & atramenta & homogenea per totum magis cognoscimus materiam determinatam propinquam, scilicet argentum uiuum cum sulphure congelatum, & modũ agendi qui ex intentione naturæ consistit, quia cum calore suauissimo digerit & suauiter decoquit arg. ui. cum sulphure sibi commixto, & in fine motus separat de commixto sulphur & hoc proprie in auro, ergo similiter erit possibile ut imitemur naturam in generatione auri & argenti.

NOTA circa literam istam, & hoc patet per philosophum. Quòd uolentes ostendere per simile quòd ars potest imitari naturam perficientem metalla imperfecta. Accipimus exemplum philosophi quarto meteororum capitulo

de corporibus mineralibus de atramentis, natura enim in mineris atramentorum generat atramenta in quibus est uirtus ferri uel æris innata, & quandoque in mineris illorum per modum stillicidij & gũmositatis, unde dicit ibidem. atramenta conceperunt uim mineralem aliquorum corporum liquabilium, & quod ceperit uim ferream erit rubeum uel croceum ut colcotar, quod autem ceperit, uim æream, erit uiride ut chalcanthum, aliquorum autem corporum nihil. quorum causa, quia aqua mineralis per uenas mineræ transiens, dissoluit, digerit & commiscet subtilitatem quãdam sulphureitatis eorum cum substãtia subtili lapidum mineræ cum quadam uirtute salsuginosa & aluminosa & fluit & distillat inde paulatim, & ista inuicem per uirtutẽ mineræ, commiscentur, alterantur & digeruntur & se inuicem alterant & alterantur quousque ex ipsis per processum temporis, per coagulationem generetur atramentum in termino motus, quia tota materia compositionis atramẽtorum est ex substãtia tenuissima sulphuris, salis & lapidum cum uirtute aliquorum corporum liquabilium resoluta, ut dicit philosophus. Et dico quòd ibi etiam est uirtus aluminosa quæ in sapore manifeste patet cum ibi sit ponticitas. Ars aũt cũ ipsa sit imitatrix naturæ, ut dicitur secundo physicorum & quarto meteororum. Assumit sibi substãtiam æris, uel ferri, & secundum ingenium artis ministrat naturæ, quemadmodũ expedit, & facit, ut sulphureitas aluminosa cum rubedine aut uiriditate florescat, post soluit, distillat & congelat & reiterat pluries ingeniose sicut uult, miscendo cum eis quæcunque permiscet natura, ita quòd in termino motus generentur eadem atramenta omnino in proprietatibus, passionibus & operationibus &c. sicut in alijs mineralibus atra-

mentis. Testatur autem nobis philosophus, ibidem qui dicit quòd ista duo atramenta, scilicet chalcanthum & cholcothar per artem fieri & componi possunt. Similiter experientia al chimistarum demonstrat nobis hoc per oculum. Similiter sci mus quòd in partibus Constantinopolis lapides cuiusdam minerœ chalcinant, post in aqua soluunt & decoquunt in uasis donec fiet alumen, quod dicitur alumē de rocha & de alop. Si igitur ars ministrando natura generat tales res minerales, quales sola natura in suis mineris omnino in breui tempore et in alio loco & prœter determinatum modum quantitatis, cō ponentium & mixtionis & proportionis, quia hœc sunt nota soli naturœ quœ metitur hœc omnia absque consideratione artis, & ars cognoscit propinquam materiam, ex qua operatur natura & modum agendi. Eodemmodo possibile erit arti insequendo naturam in generatione auri & argenti, quia cognoscit materiam propinquam & modum secundum quem operatur in ipsis natura. Et si quœratur quare in sul phure & arsenico, cum sint mineralia liquabilia & cognoscamus materiam, quia sunt pinguedo terrœ, non etiam pos sumus imitari naturam. Respondemus per nunc dicta quia materiam propinquam & determinatam non cognoscemus, nec inuenire possumus, nisi in genere & confuse ualde, scilicet quia sunt pinguedo terrœ, & hoc non sufficit arti, quia non qualiscunque pinguedo terrœ, immo talis pinguedo appropriata & determinata ad hoc et non ad aliud. Modum autem agendi satis cognoscimus et si materiam dictam reperiremus, utique sciremus ea formare per artem et sequeremur naturam secundum modum generationis atramentorum sed non metallorum. Est autem potissima causa ut natura non possit generare aliquid simile alteri, non reperire

alumen

materiam ſimilem illi, ut dicit philoſophus primo cœli et mũ di, quando dicit cœlum eſt factum ex tota materia ſua, nec eſt ex ſe extra ſe aliquid, & non poteſt fieri cœlum aliud. Modo dico ad propoſitum, quòd ſicut carentia materiæ eſt potiſſima cauſa in aliqua re, ut non generetur alia ſibi ſimilis. Ita & inuentio materiæ eiuſdem, debet eſſe potiſſima cauſa ut poſſit generari res alia ſimilis illi, quia ſi oppoſitũ in oppoſito & propoſitum in propoſito, ut probatur quarto & ſexto topicorum, & ſicut eſt in natura, ſic ſimiliter etiam in arte, quia igitur ars reperit illam materiam eandem auri & argenti quæ eſt omnino materia naturæ, ergo ex parte materiæ ars erit poſſibilis. Similiter etiam ex parte agentis, ut oſtenſum eſt in exemplo atramentorum, quia ars approximat illi materiæ agens naturale, ſed aliter quàm natura, quia non ut aurum uel argentum uel aliud metallum generet, ſed formam auri uel argenti tantum & ſolã formam ex illa materia elicit ut in determinatione patebit, ergo alio agente utitur ſcilicet igne, cum qua forma omnia metalla imperfecta perficit in momento. Et quia eiuſdem eſt cognoſcere materiam & formam ut dicitur ſecundo phyſicorum & ſeptimo metaphyſicæ, neque eſt ſermo propter materiam tantum ſed propter formam, ut probatur undecimo de animalibus, quia non eſt inuenta materia niſi propter formam, tam in artificialibus quàm in naturalibus & ambo propter compoſitum & compoſitum propter operationem ut dicitur ſecũdo, colliget. Ideo cũ ad alchimiſtam pertineat conſiderare materiam auri & aliorum metallorum, ad eundem etiam ſpectabit conſiderare formam ipſorum & cognoſcere, quoniam ſi non cognoſceret formam auri ſicut & materiam nunquam poſſet uere ſequi naturam. quibus cognitis,

debitus modus agendi in debita materia est totalis causa generādi formam ex illa materia & dicitur solum forma quæ coniuncta metallis imperfectis, ut materiæ, statim fit compositum, id est, aurum. Item confirmatur possibili posito in esse nullum sequitur impossibile. Sed ars alchimiæ est possibilis, patet sic quia metalla imperfecta & argentum uiuum sunt in potentia propinqua ad aurum & argentum quo ad naturam & in propinquiori quo ad artem, ergo possibile est per artem & per naturam reduci in actum illum, aliter enim esset frusta talis potentia, quod totum declaratur in determinatione, ubi opera naturæ in mineralibus & eorum adinuicem transmutationibus occultis, cum instantia ueraciter inquiruntur.

Ratio II.

SECVNDO sic & principaliter, quorumcunque causæ propinquæ sunt similes eædem, & modus mixtionis idem. ipsa sunt uel esse possunt de facili idem. sed metallorum omnium causæ proprinquæ sunt huiusmodi, ergo &c. Maior patet per philosophum secundo cœli & mundi, qui dicit, quòd causæ similes eædem sunt similes similibus causatis, & in decimo de animalibus dicit, quæcunque habent easdem causas habent eadem accidentia. Minor patet inducendo per omne genus causarum, materia enim ipsorum est una, scilicet quæ dicta est, similiter agens est unum, scilicet sulphur, accensum calore suaui mixtum cum argento uiuo. Similiter forma est una, ad quam ordinantur, scilicet ad formam auri. Similiter finis est unus sicut & forma. Similiter conueniunt in modo mixtionis, propter quod funduntur ad ignē & inuicem permiscentur sola, & sub mallei percussione, per omnem dimensionem extenduntur, quod est magnum signū

& probabile quòd sint similia & adinuicē ordinata ad unū finem ultimum antedictum propter marchasita & sibi similia, quamuis ex eisdem causis proximis sint, tamen quia modus mixtionis est ualde diuersus prædictas nō sustinent passiones, ideo non uidentur ordinata ad finem.

Ratio III.

TERTIO principaliter in iis quæ habent symbolum & conuenientiam in materia, facilis est adinuicem permutatio et transitus. Sed metalla sunt huiusmodi, ergo &c. sed conuenientius est, ut imperfecta permutatio fiat ad perfectum quàm econuerso, ergo &c. Maior patet per philosophū secundo de generatione & curruptione, ubi ostendit, quòd elementa quæ tantum in una qualitate contrariantur & in alia conueniunt, facilius propter symbolum possunt cōuerti, quàm quæ in ambabus contrariantur, unde dicit ꝙ facilius est unum quàm multa transmutare. Et causa trāsmutationis ipsorum adinuicem est, quia ualde modicum distant à prima materia ex qua generata sunt, cum materia prima recepit dimensionem & partitionem in ipsa quatuor elemēta, unde propinquitas ultima in materia prima, est maxima causa ut una res facile in aliam transmutetur. Minor satis patet quia metalla omnia sunt ex eadem materia prima propinqua quæ est sulphur & argentum uiuum, propterea sola in conflatione adinuicem commiscētur, unde qualis est proportio & symbolum elementorum adinuicem propter materiam primam ex qua constant in transmutatione, talis etiam est metallorum, unde dicit Hermes Trimegistus, quòd generatio & transmutatio & conuersio metallorum adinuicem, est sicut elementorum. Similiter locorum propinquitas, in quibus sunt, multum confert, ueruntamen

hæc ſimilitudo ſic differt, quia elementum unum non eſt ad aliud ordinatum ſicut imperfectum ad perfectum, quia unumquodque in ſua ſpecie eſt in ultima perfectione. Ideo non tranſmutatur unum in aliud, ut perficiatur, ſed ut perpetuetur, in mundo generatio & corruptio debita continua & reciproca & ſimiliter mixtorum. Sed ſecus eſt de metallis, quia unum ſolum inter cætera metalla perfectum & cõpletum eſt, ſcilicet aurum ad quod omnia alia ordinantur, tanquam ad finem. Si igitur elementa ſic adinuicem tranſmutantur, propter conuenientiam & qualitatem & quia parum diſtant à materia prima ex qua ſunt, nec eſt unum ad aliud ordinatum ſicut imperfectum ad perfectum, quãto magis hoc erit in metallis, in quibus eſt quaſi totalis conuenientia? Sic enim conueniunt in materia quòd eorum materia eſt eadem penitus et eodẽ modo digeſta, ſiue ſic maneãt ſiue uerſus aurum alterentur quòd non eſt ſic in elementis. Et perpenditur hoc uiſu, quia in conflatione & ante & poſt conflationem uidentur ſimilia in ſua materia prima & proxima prædicta, ergo ualde conformia & habilia ad ultimam formam, Similiter nullum mixtorum eſt, quòd ſeruet naturam propriam materiæ ſuæ primæ & propinquæ & accidentia & proprietates ab exordio eius uſque ad informationem, qualemcunque, niſi metalla ſola, quòd patet in liquefactione. In elementis autem, non ſic: Magna enim differentia eorum apparet in uiſu, & auditu, & tactu, & guſtu, & odoratu: neque ante ipſorum mixtionem adinuicem, nec in mixtione, nec poſt, neque ante tranſmutationem ipſorum habent ſimilitudinem illam quam metalla habent, nec illo modo miſcentur adinuicem, ideo non debet habere tam bonam tranſmutationem adinuicem ſicut metalla,

eorum enim transmutatio est sicut de cõtrario in contrariũ, quia dominatum transfertur in dominans, metallorum autem est sicut imperfecti uersus ad perfectum. Quia ergo ars alchimiæ habet symbolum, & conuenientiam in metallis uidit, & uidit ea transmutari à natura, in suis mineris uersus aurum, & fieri aurum, ideo ars ingeniata est sequi naturam modo mirabili extra mineras, ut ea transmutet in tale aurum sicut facit natura sola. Causa autem forte quare ars imitatur naturam & econuerso, uidetur quòd sicut natura est opus intelligentiæ & ab ea dirigitur sicut à cognoscente, sic & ars est opus intellectus & ab eo dirigitur sicut à cognoscente, quare sic agit propter finem, sicut ergo intellectus imitatur intelligentiam & econuerso, sic ars imitatur naturam & econuerso, ita quòd ab arte refulget opus intelligentiæ & influxus & econuerso. In intelligentia enim & mente diuina sunt ideæ omnium naturalium, in intellectu autem ideæ omnium artificialium, quare cum intellectus recipiat ab intelligentia de ideis naturalium, & intelligentia ab intellectu, de ideis artificialium secundum quòd est possibile sequitur quòd ars imitatur naturam & econuerso & quòd ars aliqua perficiat quæ non potest natura & econuerso iuuando se.

Ratio IIII.

QVARTO arguitur sic, quicquid est in medio motus ad aliquam formam suscipiendam potest duci ad terminum motus nisi impediatur. Sed metalla imperfecta sunt huiusmodi, aurum autem in termino motus, ergo &c. Maior est nota, quia si existens in principio motus est in potentia ad terminum motus: multo magis quando est in medio motus, cum medium magis propinquum est extremis, quàm extre=

mum extremo. Vnde philosophus secundo & octauo metaphysicæ. Dicit quòd aliquid fit ex aliquo dupliciter, aut tanquam ex medio & imperfecto fit extremum & perfectum, ut ex puero uir, aut ex uno extremo ad extremum, ut ex aqua aer, ubi probabitur infra, ubi ostendetur arg. ui. & sulphur esse principia metallorũ omnium & existere in principio motus, aurum autem in termino motus, & reliqua metalla in medio, immo iuxta finem motus.

Ratio V.

QVINTO & ultimo arguitur sic, quicquid uel omne, quod est in potentia ordinaria ad aliquam formam, sicut ad finem potest duci ad finem illum, sed metalla imperfecta sic sunt in comparatione ad aurũ, ergo etc. Maior est nota, quia ad hoc ut aliqua res recipiat formam oportet quòd sit in potentia ordinaria ad eam, natura enim deducit res de potentia ad actum secundum ordinem, sic & ars. Minor probabitur in determinatione de generatione metallorum etc.

Sufficiant ergo nunc hæ rationes, affirmantes artem alchimiæ esse omnino ueram. Quia hucusque semper fuit consuetudo facere rationes ad hanc artem destruendam, ad construendum autem nemo consueuit, propter difficultaté prout prius uisum est, quam difficultatem aperuimus sufficienter & bene &c. hæc Bonus.

TABVLA EORVM QVAE SEQVVNTVR.

frumenti.

VIII. Cap. ET est instantia pulchra & bona de aere et ferro, ex quibus non uidetur posse fieri aurum uel argentum per alchimiam uel lapidē philosophorum. Et soluit. Nota igitur solutionem quia est bona in practica & speculatiua.

SVNT autem haec praedicta una cum quaestione superius determinata, fideliter & diligenter excerpta, ex tractatu Magistri Boni Lōbardi de Ferraria physici qui tractatus fuit collectus ex concordantijs omnium antiquorum philosophorum & est introductorius ad artem alchimiae. Et secundum eundem uocatur pretiosa margarita nouella.

INQVIT enim magister Bonus, cum autem à principio introitus ad hanc artem incepissemus gustare aliquid, fuit statim nobis uisa facilis, sicut ferè omnibus accidit prima facie, qui intrant ad eam, & dubia ualde pauca et leuia quae quasi spernebamus, occurrebant nobis. Sed cum ualde ulterius gustaremus percepimus ꝙ eramus decepti, & fueramus tanquam pueri lactantes, ignorantes masticationem durarū rerū & difficilium, & non potentes, & sic ut ēt iuuenes imprudentes, uolentes ambulare per semitas senum & sapientū credentes scire quod nesciunt, & senes & antiquos reputant ignorare. Conuersi igitur uidimus, quòd oportet senū cōsilio nos penitus adhaerere & ab eo nō recedere. Et cū inspiceremus eornm dicta, tunc ceperunt emergi dubia plurima & difficilia & obscura quae quotidie nos molestabant, ad solutiones inueniendas tam speculando quàm practicando. Sic.n. speramus, finē huius artis uerū attingere posse diuina bonitate & clementia praeposita & sui gratia reuelante &c.

QVAERITVR EX QVA MATERIA FIT *lapis philosophorum. Ad uidendum hoc, primo oportet scire materiam metallorum cum suis causis, proprietatibus & passionibus.*

CAP. I.

DICIMVS *ergo secundum sententiam quàm ponit* Geber *pollens ingenio mirabili & subtili in summa sua, tractatu de essentia & procreatione metallorum, quòd cum metalla materialiter composita sint ex sulphure & argento uiuo quamuis sulphur sit loco agētis, potius quàm loco materiæ, tunc ex eorum diuersitate adinuicem in eorum commixtione & digestione, diuersitates plurimas contingere necesse est, hæc autem diuersitas potius est ex parte sulphuris, quia reperitur album, liuidum, rubeum, croceum, uiride, nigrum, omne autem argentum uiuum omni argento uiuo est simile quantum est de se, quia semper est album, lucidum, liquidum, non adhærēs tangenti, grauissimum, nunquam enim repertum est argentum uiuum alterius coloris & conditionis.* Si *autem metalla reciperent diuersitatem in substantia & colore, ratione argēti uiui in suis mineris, tunc hanc eandem diuersitatem in argento uiuo uulgari fecisset sicut in sulphure uulgari, hoc autem nusquam uisum est.* Quia *si aliqua terreitas liuida aut nigra in ipso reperiatur, hoc est ex admixtione alicuius substantiæ plumbeæ aut sibi similis secum commixtæ, propterea sophystice quidem argentum uiuum fraudantes deci=*

mam partem plumbi ei commiſcent quod per expreſſiones & ablutiones acres ſeparatur. Poteſt autem ſulphur cũ ſit proprium coagulamentum argenti uiui eſſe diuerſi coloris & fixum uel uolatile parum uel multum aut æquale, ſed argentum uiuum cum ſemper ſit album, & albedo ſit ſicut elementum colorum in quo uariantur omnes colores. Ideo argentum uiuum recipit à ſulphure omnem diuerſitatem colorum, & ex hoc omne metallum diuerſo colore coloratur, & generantur alia diuerſa ut eſt marchaſita, magneſia, antimonium & tutia, poteſt ſimiliter argentum uiuum fixum eſſe uel uolatile, parum uel multum aut æquale. Similiter etiam ex parte mineræ, poteſt omne diuerſitas quia munda uel immunda ſiue corrupta & caloris exaſperantis uel temperati ſecundum magis & minus. Ex iis ergo arguimus unumquodque metallorum ſecundum adhærentiam ſulphuris exterioris & argenti uiui ad ipſum facilem uel difficilem participaré parum aut multum de utriuſque illorum ſubſtantia, à ſolum unius ipſorum, quia uel aliud adhæret metallis niſi ſulphur uel argentum uiuum quæ ſunt ex ipſis cum ſint eiuſdem naturæ, niſi forte artificioſe ualde. Dico autem adhærentiam quæ eſt per mixtionem propter conuenientiam in ſubiecto, quia omnis mixtio fit ratione ſimilitudinis, quæ acquiritur in digeſtione à natura quãuis prius fuerint diuerſa, propterea metallum cum metallo, & uitrum cum uitro, & ſibi ſimilibus miſcẽtur, hoc autem, non cum alio niſi forte laborioſe. Secundum hunc ergo gradum iudicandum eſt in metallis per eorum cũ eis adinuicem mixtionem, de hoc eſſe plus uel minus, uel unum ſolum ſecundum ſenſum, cum illa duo ſola ſint principia metallorum. Sunt enim hæc perfecta principia ex qui-

bus sunt hæc, ut dicit philosophus quarto metaphysicæ, unde idem quarto meteororum in fine capitulo de corporibus mineralibus, dicit sic. Et ideo miscetur argentum uiuum cum istis corporibus quia est de illorum substãtia &c. Et reticuit de sulphure, quia non sic uidetur de illorum substãtia.

Nota totum.

DICAMVS ergo quòd sulphur fixum tardat fusionem & liquefactionem in metallis & ipsam impedit, & propterea ubi eius quantitas multum superat quantitatem argenti uiui, quia ergo in ære eius quantitas non superat quantitatem argenti uiui sed quasi æquatur, ideo solum tardat fusionem in eo & quia in ferro quantitas eius multum superat quantitatem argenti uiui & ipsum inquinat, impedit fusionem ferri, ideo ferrum non funditur. Experientia autem hoc nobis demonstrat, quia cum uolumus facere sulphur fixũ oportet ut ipsum prius calcinemus, calcinatum autem nullam dat fusionem, ergo ubicunque ponatur illam de se impediet. Sulphur autem non fixum accelerat fusiones cuius signum est, quia arsenicum quod est de natura sulphuris ferrum ignitum fundit, quòd autem arsenicum sit de natura sulphur dicit Geber & alchimistæ omnes. Et experientia etiam hoc demonstrat, quia fossores minerarum examinant argentum & æs ad ignem ut ea purificent ab immunditijs & ascendit tunc fumus sulphureus citrinus in odore sulphuris, quasi si colligatur seorsum & in uasis sublimationis ponatur ascendit & adhæret spondilibus uasis in substãtia realgaris & est omnino idem realgar cum eo, quod fit de auripigmento de sua minera extracto. hanc experientiam manibus proprijs fecimus & oculis nostris uidimus. Quia ergo in ijs mineris inuenitur sic substãtia auripigmenti mixta, ideo

iudicamus ipſum ex hoc et odore & ſubſtãtia ſui habere materiam ſulphuris. Et ex prædictis iudicamus in ære eẽ utrũque ſulphur quia funditur ſed cum difficultate. Similiter dicimus quòd ſulphur fixum eſt cauſa duriciei metallorum, ſicut patet in ære & ferro. Et eſt etiam cauſa fixionis metallorum, ut patet in eiſdem. Et etiam cauſa ignitionis ut patet in eis. Sed ſulphur non fixũ eſt cauſa fuſionis ſine ignitione & cauſa molliciei & cauſa uolandi ab igne ſicut patet in Saturno & Ioue. Argentum autem uiuum, ſiue fixum, ſiue non fixum eſt cauſa metallicæ fuſionis. Sed fixũ eſt cauſa duriciei & cauſa fuſionis &c. Et cauſa ignitionis cum liquefactione, ut patet in ære auro & argento, funderetur etiam ferrum ratione ſui argenti uiui fixi quod habet, ſed ſulphur fixum quod habet, ipſum ualde ſuperat & impedit. Non fixum autem eſt cauſa molliciei & uolatilitatis ab igne & fuſionis ſine ignitione ſicut in Saturno et Ioue. Iſta enim ambo corpora ſemidigeſta ſunt & per coagulationem modicum remota à natura argenti uiui. Ex quibus patet ꝙ quæcunque corpora, tarde funduntur cito coagulantur, & econuerſo.

DE adhærentia uero ipſorum ad metalla iudicamus ẽt per ſenſum. Sulphur enim facile adhæret ferro & æri comburendo ipſa. Commiſcetur autem argento facile, quia habet partes aliquas ſulphuris adurentis, id eſt, non fixi ſibi commixtas quæ per artificium facile ſeparantur. Plũbo autem commiſcetur facile, quia multas habet partes ſulphuris non fixi ſibi commixtas. Stanno autem non facile propter multitudinem argenti uiui ſuperantem quantitatem ſulphuris, & quia ſuum ſulphur eſt occultum profundum. Sed auro nullo modo adhæret nec ingreditur ipſum, quia non

conueniunt, sed sunt diuersæ naturæ. Sed argentum uiuum facilime cum auro commiscetur propter similitudinem in substantia, post aurum autem argento, post argentum stagno & plumbo, & hoc propter argentum uiuum indigestum in eis, & ideo tam cito funduntur immo quasi facilius adhæret eis, propter hoc. Post ipsa autem æs, cum difficultate recipit ipsum propter nimium sulphur eius. Vltimo autem ferrum, immo ferro non nisi per artificium adhærebit. Et iterum adhæret plumbo magis propter indigestioné, quàm propter quantitatis multitudinem argenti uiui, habet enim plumbum multum de sulphure sicut in sui resolutione per fumum ostenditur, seu perpenditur. Stagno autem propter utrunque adhæret, scilicet propter indigestioné & propter multitudinem argenti uiui. Sed argento propter multitudinem argenti uiui bene digesti & sui perfectionem. æri autem difficulter propter multitudiné sui sulphuris sordidi & fixi & non fixi. Ferro autem difficillime, scilicet non nisi per artem propter paucitatem argenti uiui & magnam copiam fixi sulphuris & sordidi & terrei. Ideo ferrum (dico terra de minera lapidum) conglutinat duo ferra candentia per malleationem propter similitudinem. Sed auro secũdum totum maxime adhæret, propter maximam copiam argenti uiui, quæ est in ipso & sui ultimam perfectionem & complementum intentum à natura. immo ipsum est totum argentum uiuum absque sulphure extrinseco.

EX habitis ergo expresse collige, quòd argentum uiuũ fixum fusibile est causa totalis perfectionis & ipsum non fixum est diminuens à perfectione & diminutum. Sulphur aũt siue fixũ, siue uolatile corruptionis est causa & imperfectionis dum remanet in metallo. Ergo hunc uenerabilem lapidem

pidem ex ſolo argento uiuo ſine alicuius ſulphuris extrinſeci cōmixtione colligere neceſſe eſt. ſubſtantia enim auri hoc ad ſenſum oſtendit, quòd nihil in mundo inuentum eſt amicabi lius & ſimilius & mixtibilius & unibilius ei quàm ipſum, tam abſque conflatione quàm cum conflatione, propterea di cit Geber capitulo de natura argenti uiui, quod abſque ipſo nullum metallorum poteſt deaurari. Sulphur autem in ijs omnibus penitus ab auro eſt diſſimile. Veridice ergo patet quanta conformitas, quanta ſimilitudo, quanta identitas ſit argenti uiui ad unumquodque metallorum & econuerſo. Et ſi quis negat hoc indiget ſenſu uiſus, quemadmodum qui negat niuem eſſe albam. Cum ergo per ingreſſum & commixtionem huius lapidis cum metallis in conflatione debeant metalla in aurum perfici, expreſſe patet ſolum argentum uiuum eſſe perfectiuum huius operis ſine alicuius ſulphuris uel alterius rei commixtione. Propter quod dixit Geber capitulo de procreatione auri. Quæcunque igitur alterare uolueris ad exemplum illius altera. Vnde Raſis in 70. præceptis ſcilicet in libro utilitatis dixit. Mercurius eſt radix omnis rei & ipſe ſolus eſt præparandus, & erit ex eo tinctura bona & impreſſio uehemens & fortitudo. Et Alphidius. attende fili mi quòd omne ſapientum opus & philoſophorum in ſolo conſiſtit argento uiuo. Et Geber in capitulo de procreatione Veneris. Studeas igitur in omnibus tuis operibus argentum uiuum in commixtione ſuperare & ſi ſolum argentum uiuum perficere poteris perfectionis pretioſiſſimæ indagator eris, & eius perfectionis ſemita, quæ ſupra opus naturæ uincit lætaberis. mundare enim poteris intime ad quod natura, non peruenit &c.
Ideo capitulo de principijs magiſterij dicit. Conſideratio au-

tem rei quæ ultimo perficit est consideratio electionis puræ substantiæ argenti uiui, & est medicina quæ ex illius materia sumpsit originem & ex illa creata est &c. Item capitulo de quinque differentijs perfectionis. Per hoc igitur patet ex quibus medicina elicitur nostra, nam per ea elicitur quæ maximæ corporibus adiunguntur & amicabiliter eisdẽ adhærent alterantia. Ideoq; cum in rebus cæteris exquirendis non inuenimus inuẽtione nostra rem aliam magis quàm argentum uiuum naturis corporũ amicari in natura sua. Vnde eis miscetur, & postea figitur igne lento per hoc opus nostrum in illo impendentes reperimus ipsum alterationum ueram esse medicinam in complemento cum alteratione uera, & peculiosa non modicæ &c. Idem sermone uniuersali de medicinis secundi ordinis. Probauimus nam ex nostris sermonibus, sulphur cuiuscunque generis perfectionis esse corruptiuum, argentum quippe uiuum perfectum in opere naturæ, completis regiminibus, igitur & naturam imitãtes in quibus est possibile nos sequi operibus, & argentum similiter in huius magisterio uiuum assumimus in cuius perfectionis medicina lunari scilicet & solari &c. Idem in capitulo de procreatione Martis dicit. Laudetur igitur benedictus & gloriosus Deus altissimus qui creauit illud, scilicet argentum uiuum, & dedit ei substãtiam, et substãtiæ proprietates, quas non contingit ullam ex rebus possidere ut in ipsa possit inueniri hæc perfectio per magisterium aliquod, quod in illo propinqua potentia inuenimus, ipsum enim est quòd ignem superat, & ab eo non superatur sed amicabiliter in ipso quiescit gaudens eo &c. Et idem uoluit capitulo de coagulatione Mercurij per præcipitationem. Et quamuis ibi dicat, quòd hæc medicina elicitur de corporibus metalli-

cis cum ſuo ſulphure & arſenico præparatis & ex alijs ſolis ſimiliter ſulphure & arſenico, dicimus quòd nullum eſt, ſed ipſius uerba ibi & alibi ſimilia iuxta ſonum literæ non intelliguntur, quia ibi latet anguis in hærba. Vnde dicit ipſæ capitulo ultimo ubi concludit. Et eam ſimiliter occultauimus, ubi magis apertæ locuti ſumus, non tamen ſub ænigmatæ, ſed ſub plana ſermonis ſeriæ &c. Et dicit Morienus, quòd ſi fumus albus non eſſet, id eſt, niſi nullatenus aurum purum alchimiæ fieri poſſet &c. Et ad quid plura de hoc Hermes enim & Senior & Plato & Alexander & quilibet philoſophus in hac arte peritus hoc uelle uidetur. Et ſenſus uiſus propter eius ultimam amicitiam in mixtione & inuicem unionem hoc credere nos inducat. Ex quibus noſcitur quòd hic lapis unus, omnia metalla perficiendo & ad unum medium reducendo poteſt dura mollificare &c.

Inſtantia. An ſulphur ſit pars materialis Auri & lapidis philoſophorum.

SED dices ex uerbis tuis ſequi uidetur quòd ſulphur poſſit eſſe pars materialis auri & lapidis philoſophorum cum argento uiuo, quod negaſti, nam ſulphur mutatur & miſcetur facile cum argento uiuo, ergo uidetur habere magnam conuenientiam, conformitatem & ſimilitudinem cum eo, ſi gitur argentum uiuum probatur eſſe materia auri & lapidis philoſophorum, quia ſuper omnia conformitatem habet cum eo, ſcilicet auro in mixtione ergo ſimiliter & ſulphur, cum habeat magnam conformitatem cum argento uiuo in mixtione, præſertim cum ſulphur ſit ſicut ſuum coagulum proprium, ut dicit philoſophus

quarto meteororum. Qui dicit & proprium quidem argenti uiui est quòd coaguletur ex uapore sulphuris, & fortassis hoc modo gelatur ut plumbum &c. Si quis ergo uoluerit coagulare argentum uiuum ut faciat aurum aut lapidem, oportet quòd hoc faciat cū sulphure, ergo sicut mixtione sulphuris coagulatur argentum uiuum, ita ex eius ablatione reddetur currens & fluxibile ut prius, ergo absque commixtione sulphuris cum argento uiuo & eius permanentia cū eo, non poterit generare aurum nec lapis philosophorum. Item cum aurum omne fit citrinum secundum magis & minus & lapis philosophorum rubicundissimus, & tinctura auri detur à sulphure, ut uult philosophus quarto meteororum & Geber, & Rasis, & omnis alchimista, ergo & sulphur necessario erit pars materialis eius, quoniam sulphur est tinctura & colorat argentum uiuum omni colore, quia argentum uiuum est album & non est uisum alterius coloris, ergo eadem causa erit pars materialis lapidis philosophorum. Et nos respondemus ut prius, scilicet quòd solum argentum uiuum est tota causa materialis & tota substantia lapidis philosophorum.

SED est sciendum quòd argentum uiuum in sui prima creatione habet multas partes terreæ substantiæ sulphureæ albæ in actu subtilissimæ quæ sunt de substantia materiali ipsius sine quibus substantia argenti uiui constare non potest, quæ ipsum naturaliter albo colore colorant, sed in magisterio ipsum albo colore albificant, & rubificant sicut uolumus regendo naturam ipsius. Quòd autem argentum uiuum sit compositum patet per philosophum quarto meteororum. ostendentem compositionem eius qui dicit. argentum uiuum est, ut aqua quæ miscetur cum terra subtili nimium sulphu-

rea mixtione forti donec non quiescat in superficie plana, & hoc est ex siccitate magna terrea quæ inest illi, & ideo non adhæret tangenti, estq; albedo eius ex claritate illius aquæ & ex albedine illius terræ subtilis &c. Et hoc idem innuit Geber capitulo de natura argenti uiui. Et propter hoc tale sulphur cum conueniat in generatione & communitate quadam cum sulphure extrinseco commiscetur cum argento uiuo & ipsum coagulat, & est utrunque sulphur non fixum, & unumquodque ipsorum coagulat & colorat argentum uiuũ. Sed cum argentum uiuum fuerit coagulatum & fixatum cũ solo suo sulphure intrinseco et coloratũ suo albo colore, uel rubeo in magisterio, tũc sulphur extrinsecũ non poterit de cætero in ipsum ingredi & commisceri, quia dissimilia facta sunt. Propterea non ingreditur in aurum, non igitur poterit esse materia uel pars materiæ lapidis, nec ipsum tingens, sicut nec in auro mineræ.

EX quibus secretum maximum panditur in hac arte, scilicet quòd argentum uiuum non coagulatur, coagulatione quæ fit per mixtionem, nec coloratur nisi cum sulphure, sed cum solo suo sulphure intrinseco ad perfectionem, cum extrinseco uero coagulatur & coloratur ad corruptionem. Quæcunque igitur coagulant argentum uiuum quocunque modo sit, coagulant per uirtutem sulphuris, ut uapor Saturni, atramentum & quæcunque talia, quia non posset esse, ꝙ duæ diuersæ res in substantia eundem effectum & eodem modo in aliud faciant, nisi per aliquid unũ idẽ cõe eis. Dico aũt coagulationem quæ est per mixtionem cum permanentia metallicæ fusionis. Propterea si aliqua alia ipsum coagulant siue mineralia siue uegetabilia siue animalia sunt extranea, & aliter coagulant, et colorãt, quia non proprie sed cõiter. Cũ igi

tur ſulphur extrinſecum, quamuis ſit ſicut generans, non poſſit eſſe materia, nec pars materiæ auri, neque lapidis philoſophorum, concludimus quòd nec aliquid aliud de mundo niſi ſolum argentum uiuum. Propter quod patet ſolutio ad obiectum. Oportet ergo quòd per artificium quoddam occultiſſimum & diuinum ex ſolo argento uiuo generemus argentum uerum mediante ſulphuris actione extrinſeci ſibi à natura mixti & abſque illo ſulphure ipſum coagulemus, quoniam generans non poteſt eſſe pars materialis generati. Hoc enim tale erit facilis liquefactionis metallicæ & tenuiſſimæ in modum cauſæ & fixæ ſuper pugnam & aſperitatem ignis & complebit omne metallum in aurum ſubito ſequendo naturam. Cum enim in ſe concludat omnes differentias perfectionis abſque diminutione & ſuperfluitate, conuertet omnia in unum medium quod eſt aurum.

Capitulum ſecundum, in quo probat quòd ſulphur ſolum ſit materia lapidis philoſophorum & auri ſecundum antiquos philoſophos, & ſoluit.

AMPLIVS idonee ſatis hæſitabunt aliqui, tranſcurrentes libros philoſophorum in ſuperficie, ſcilicet, uidetur quòd magiſterium hoc ſit totum in ſolo ſulphure. dicit enim Roſinus ad Eutheſiam quòd ſulphur incombuſtibile quod aduerſus ignem pugnauit eſt quod quærunt philoſophi & in fine libri eiuſdem dicit. Certum igitur habeas, quòd nulla tinctura fit unquam niſi per aquam ſulphuris mundam. Idem in eodem dicit quòd color pretioſus philoſophorum exit de ſulphure & nunquam poteſt ſulphur quod naturaliter fugit poſtea fugere. Item Salomon filius

Dauid. prætulit enim Deus omnibus lapidibus ſulphur, ideo apud nos prætulit ipſum & apud ignaros uile eſt &c. Item Geber capitulo de natura ſulphuris per Deum altiſſimũ illud illuminat, omne corpus quoniam eſt alumen & tinctu ra &c. Item Bulus in turba philoſophorum, aqua munda ex ſolo eſt ſulphure non tamen ex ſolo uno ſulphure, uerum ex pluribus rebus quæ unum ſulphur facta ſunt. Item Anaxagoras in eodem. Scitote quòd huius operis perfectio eſt aqua ſulphuris. Item Pythagoras in eodẽ. Scitote ꝙ noſtra compoſitio nil aliud eſt quàm aqua ſulphuris, et ſul phuris munda aqua ex ſolo eſt ſulphure. Idem in eodem tota operis perfectio fit cum ſulphura ſulphuribus continentur. Et breuiter omnes philoſophi, hoc idem uelle uidentur.

AD hanc quæſtionem ut ſupra reſpondemus, ſcilicet ꝙ in ſolo argento uiuo eſt tota perfectio. Et quia ipſum habet in ſua compoſitione partes ſulphureas ſiccas, ipſum tingentes & colorantes albedine actu & rubedine in potentia. Ideo hoc ſulphur eſt ipſum perficiens & informans. Et quia non poteſt educere ſeipſum in eſſe, ideo natura commiſcuit ei ſul phur extrinſecum in ſuis mineris, ut ipſum decoquat & extrahat de potentia in actum. Et ars eodem modo ut natura operatur. Et quia humidum aqueum & ſiccum terreum ſulphureum, penitus in ipſo facta ſunt idem per omnem mo dum, ideo aut cum tota ſubſtantia in igne permanet, aut cum tota ſubſtantia recedit, quia pars unius aliam non derelinquet, ut dicit Geber. Vnde dicit philoſophus 4. meteoro rum materia ductibilium eſt ſubſtantia aquea mixta, cum ſubſtantia terrea mixtione forti. Neque poteſt unum ſepara ri ab alio. Et congelatur ſubſtantia aquea illius cum frigore. Poſt actionem caloris in ipſum quæ eſt opteſis &c.

Et hoc ſulphur occultum fit manifeſtum in magiſterio artis cum maxima ſapientia. Sic igitur argentum uiuum, quod ſecundum ſe totum oſtendebat naturam argenti uiui in manifeſto prius, ita quando cum hoc ſuo ſulphure in fine magiſteriȷ coagulatum eſt, cum totum in manifeſto oſtendat naturam ſulphuris, dicetur ſulphur. Et hoc eſt ſulphur quod coagulat ſuum argentum uiuum, quod eſt ignotum uulgo. De quo dicit Senior. Satis fecerunt ſapientes antiqui hominibus quando dixerunt. Sulphur noſtrũ non eſt ſulphur uulgi, quia ſulph. uulgi cõburit cõbuſtione nigredinis & corruptionis & comburitur. Sed ſulphur ſapientum comburit, combuſtione albedinis & meliorationis &c. Et hoc ſulphur eſt quod albificat & rubificat & coagulat & perficit argentum uiuum in ſubſtantiam auri ſecundum naturam, aut lapidem philoſophorum & auri ſecundum artem.

HOC notandum eſt quòd cum omnis res compoſita ſit ex materia & forma & res habeat eſſe & denominationem & diffinitionem à forma, ergo quãto res magis habet de forma, tanto magis de entitate, ergo etiam magis de uirtute & operatione, cum ipſa conſequenter ad formam. Et cum forma ſit in genere qualitatis primo & per ſe, non autem à quantitate niſi per accidens, quoniam quantitas & paſſio attribuitur materiæ. Cum ergo in magno quanto eſt parum de operatione, ergo parum de uirtute, ergo & parum de entitate, ergo & parum de forma. Et cum in paruo quanto fuerit multum de operatione, ergo plurimum de uirtute, ergo plurimum de entitate, ergo & plurimum de forma. Forma enim recipit extenſionem ſubiecti in quo eſt & diuiſionem. Item dicitur in libro de cauſis propoſitione decimaſeptima, quòd omnis uirtus unita eſt fortior quàm uirtus multi-

plicata. Si ergo ita est, dicimus quòd sulphur rubeum lumi nosum occultum in argento uiuo cum sit forma auri est tingens & transformans omne genus metallorum in aurum. Propter quod talis tinctura potius attribuitur qualitati sulphuris, scilicet formæ, quàm quantitati. Propterea eius rubedo intensa trahit ad nigredinem, scilicet ad colorem hepatis uel aloes, ut dicitur libro trium uerborum. Ideo quãtitas magis sulphuris non est tingens aurum, neque elixir sicut illud modicum, quod est forma. siue qualitas argenti uiui in quo est. Cum ergo una pars ipsius informet & tingat mille partes cuiuslibet metalli in aurũ secundum philosophos, ergo oportet quòd habeat multum de uirtute, ergo multum de entitate, ergo multum de forma & hoc bene ostendit color eius in sua materia, immo ueraciter loquendo, ipsum est pura forma auri. Ideo potest extendi eius operatio propter rubedinem in magna quantitate cuiuslibet metallorum & tingere eam in citrinitatem auri & perficere. Ratio est quia cum in istis sulphur rubeum sit idem omnino cum suo argen to uiuo, & econuerso, quamuis quandoque argentum uiuũ dicatur materia & sulphur suum forma. & habet perficere metalla, oportet quòd perficiat ea, inquantum habet naturam arg. ui. & calorem, scilicet quòd expolientur à sulphure extrinsecus adueniente & corrumpente & remaneant alba albedine argenti uiui cum abstersione sui coloris primi. Ergo oportet quòd in eodem momento, quo expoliantur & fiunt alba recipiant ab illo sulphure & rubedinem & citrinitatem auri & formam, nisi enim expoliarentur & dealbarentur non possent tingi & perfici. hæc autem tinctura est sulphur sapientum.

QVOD autem tales colores diuersi sic dari possint sic

patet: quia ex Saturno fit albissima cærusa quæ sine alicuius adiunctione per solum ignem citrinatur, & in fine rubescit per suum intrinsecum sulphur & dicitur minium. Et ideo Rasis in lumine luminum dicit quòd hoc opus operi miniario assimilatur, quia hic lapis cum germinat habet tincturam suam totam in seipso sicut minium. Et hoc proprie est sulphur philosophorum & lapis eorum & sulphur diuinum. Et hoc est sulphur occultum cum quo omnia deaurātur & decorantur. Hoc est umbra solis & coagulum argenti uiui coagulans omne liquidum & in suam naturam conuertens. Hic est qui cum uolantibus uolat, & cū quiescentibus quiescit, & omne quod est, propter suum robur, ad se conuertit & uincit, & est aurum philosophorum, quia omne cui iungitur conuertit in aurum. Hic est quæsitus à multis & inuentus à paucis. Hic est qui ab antiquis, quinta essentia nuncupatur, & est sal armoniacum & acetum philosophorum, & æs & corpus, & terra quæ dicitur mater elementorum, ad quam conuertuntur omnia elementa & hæc est arbor aurea de cuius fructu qui comederit non esuriet unquam. Hic est lapis omni pretio carens, qui absque aliquibus sumptibus inuenitur. Hic est in igne nutritus & generatus & in igne gaudet. Hic est qui omni nomine nominatur, in omni rei similatur de mundo, à philosophis minor mundus dicitur, quia sicut homo dicitur minor mundus quia in eo omnium rerum similitudo & participatio reperitur. Ita hoc sulphur dicitur minor mundus.

Et hoc est sulphur, quod est perfectio & archanum philosophorum quod non inuenitur nisi ab eo qui ipsum noscit & accipit. Et hoc est sulphur secundum quod coniungitur primo sulphuri, ex quibus fit tertium sulphur de quo dici-

tur sulphura sulphuribus continentur. Et hoc est sulphur, de quo auctoritates adductæ arguunt.

Nota de aqua & oleo sulphuris.

AQVA autem sulphuris uel oleum sulphuris est argẽtum uiuum, de sulphure composito extractum. Et est aqua uiua. Et hoc est quod proprie dicitur lac uirginis, & aqua sincera cœlestis & gloriosa. Et auis uolans, quæ substantialiter idem est cum sulphur dicto. Sulphur autem uulgi est diuersum ab ijs & sic patet solutio quæstionis & argumentorum.

An sulphur solum sit tota materia auri, & nota bene.

a AMPLIVS aduertendũ occurrit plurimum, ꝙ propter dictas auctoritates sulphuris & alias similes, quidam ignorantes metallorum principia & naturas dixerunt, quòd aurum est materialiter totum ex sulphure citrino purissimo cum omni æqualitate in uentre terræ digesto & habet ibi modicum de argento uiuo à quo recipit luciditatem & extensionẽ sub malleo, sed à sulphure recipit substantiam, colorem, fusionem, & reliqua accidentia propria. Item quòd argentum uiuum nõ ingreditur ibi nisi sicut temperans materiam ad extensionem, eo modo scilicet quo frigiditas ingreditur in opus naturæ, quia instrumentum proprium naturæ est caliditas & non frigiditas. Propterea suas operatiões in sulphure uulgi impedẽtes uacui semper à proposito fuerunt. Declarantes autem hoc dicimus nõ solum secundum ueritatem huius scientiæ, sed astrologiæ &

aliarum & omnium ueterum philoſophantium quòd omnes antiqui philoſophi poſuerunt numerum metallorum. Iuxta numerum aſtrorum errantium cum metalla habeant etiam motum erraticum, & cum ipſa aſtra ſint ſeptem numero. Ita ſeptem metalla reperierunt quæ attribuerunt ipſis, tanquam cauſis efficientibus & mouentibus ea, conueniunt enim ſicut cauſæ ſuperiores cum ſuis effectibus inferioribus. Vnde Saturno attribuitur plumbum. Ioui ſtannum. Marti ferrum. Soli aurum. Veneri æs. Lunæ argentum. Mercurio autem nullum metallum attribuerunt, cum non reperiantur, niſi dicta ſex numero, ſcilicet quæ peruenerunt ad coagulationem, cum liquefactione & extenſione.

Et ideo philoſophi tunc reuerſi ſunt, ad materiam propriam ex qua metalla originem contraxerunt, cum ipſa materia ſit eorum ſubſtantia & dixerũt omnes quòd erat argentum uiuum, quod attribuerunt Mercurio. Ita quòd coacti ab ipſa ueritate poſuerunt materiam metallorum de numero metallorũ ut cõplerẽt eorũ numerũ iuxta numerũ planetarũ. Si igitur ſulphur eſſet materia & ſubſtantia metallorum ex qua fiunt, tunc oẽs antiqui poſuiſſent ſulphur & non argentum uiuum. Nullus autem eorum hoc unquam poſuit.

Ex quo patet etiam argentum uiuum eſſe originem, materiã & ſubſtantiam metallorum. Non autem ſulphur.

NOTA circa iſtam literã præcedentem. Et ideo philoſophi quòd Ariſtoteles ſecundo phyſicorum & ſeptimo metaphyſicæ improbat Platonicos & Pythagoricos & eorum ſequaces antiquos, quia non cognouerunt de cauſis niſi materiam & omne aliud à materia erat accidens in materia, cũ ſola materia eſſet ſubſtantia omnium rerum. Sed tamen eſt notandum quòd Ariſtoteles & alij ſic improbantes nõ habue

runt antiquorum intentionem. Cognouerunt enim omnes causas alias à materia sicut & ipsi. Sed aliter tradiderũt de cognitione earum & ad aliud suam referentes intentionem, quia in hac arte ferè omnia locuti sunt mystice & in naturalibus & in alijs scientijs. Materia enim alchimiæ quæ dicitur prima materia & Chaos secundum antiquos in qua sunt omnia in confusione, figuratiue est argentum uiuum philosophorum per digestionem quandam propriam generatum, quæ est lapis eorum quæsitus, occultus sensui & manifestus intellectui quæ est forma & flos auri. Et quia ista materia est omnino necessaria, & debet esse necessario maxime cognoscibilis si materia formam auri debeat adipisci. Ideo oportuit eos maxime supra omnia tractare de materia, qua ferè & uere & infallibiliter cognita & forma auri immediate cognoscitur, similiter & finis immediate cognoscitur, cum forma sit idem quòd finis. Similiter & agens, cum natura sit agens cum calore sulphuris in ipso argento uiuo, prout ab arte regitur. Ita quòd cognita materia uere & absque defectu aliquo statim disponitur homo in ueram cognitionem aliarum causarum omnium & ipsa ignorata ignorantur aliæ causæ omnes necessario, non autem econuerso, propter quod oportuit eos maxime tractare de cognitione materiæ, non autem sic de alijs.

DIXERVNT etiam omnia alia à materia esse accidentia hoc, quamuis improprie ad rei ueritatem, quia cum materia fuerit orta ipsa de se est disposita ad receptionẽ formæ & inclinatur ad receptionem ipsius sicut imperfectũ ad id quo debet perfici, & per artificis scientiam fit ipsius informatio & per ignorantiam eius fit totius destructio. Et per hunc modum dixerunt formam esse accidens cũ ipsa pos-

sit inhærere materiæ & non inhærere. Sed postquam adhæsit ipsa inseparabiliter adhæret, & dicitur forma substantialis apud eos cum ipsa det esse materiæ & substātiam proprie. Vnde si ipsorum uerba secundum eorum intentionem intelligantur unusquisque uidebit quòd ponunt formam esse substantiam rerum sicut & materiam & similiter accidens diuersis respectibus, forma enim substantialis est principium essendi magis quàm materia cum ipsa sit actus, materia uero potentia. Et quia secundum ueritatem formarum nominantur substantiæ rerum. Materia tamen alio modo potest dici magis substantia, scilicet inquantum principium inest unicuique rerum, & ex ea extrahuntur omnes formæ, & quia ipsa est quæ perpetuari habet in rebus, ut declarari habet secundo physicorum. Vnde dicit philosophus undecimo de animalibus quòd materia est prior generatione & tempore forma autem ratione. Cum igitur forma quælibet existens in materia extrahatur de potentia suæ materiæ & non econuerso. Ideo ignorantes & præter rationem laborant illi qui uolūt extrahere formas de materia absque cognitione materiæ, quia ex materia extranea non extrahitur forma propria quā desiderant. Si quis ergo uelit cognoscere formam auri oportet necessario ut prius cognoscat materiam lapidis philosophorum & per consequens disponitur in cognitionem formæ eius. Per quod patet quòd prima & principalis cognitio rerum incipit à materia, hæc enim primo subiacet sensui, cum suis accidentibus. Bene ergo dixerunt antiqui incipiēdo à materia, tamen quia cognitio ex parte materiæ & si sit prior, tamen est imperfecta & incerta, cognitio autem formæ in sua materia cum sit ultima est perfecta & certa & in ea status. Et hæc sufficiant de materia lapidis philosophorum.

Capitulum tertium, In quo uidendum quæ ſint elementa lapidis philoſophorum & quomodo conueniant in auro & omnibus mixtis, & etiam in cœleſtibus ſecundum antiquos philoſophos huius artis.

ET quia diximus, quòd omnia elementa in lapide philoſophorum ſunt depuranda primo & poſt æqualiter miſcenda & ponderanda & commiſcendo ut compoſitum perpetuetur, ideo de ipſis narremus. Sunt quamplurimi hanc artem moderno tempore inquirentes & fuerunt antiquitus & ſemper erunt, & operantes in ſuperficie iuxta ſonum primum uerborum, quidam, ponunt ex partibus animalium, ſicut ſanguine, ouo, cerebro & ſpermate, aut ſuperfluitatibus, ut capillis, ſtercore, urina, & ſibi ſimilibus, aut etiam ex uegetabilibus, ſicut frumento & ſimilibus alijs, præmiſſis putrefactionibus infimo, per diſtillationes, diſtillant aquam limpidam per ſe, ſecundo oleũ albũ per ſe, quòd eſt aer, & fex, quæ eſt remanens in fundo eſt terra in qua eſt ignis, id eſt, tinctura uel poſt oleum album ſequitur oleum citrinum uel rubeum, quod eſt ignis. Poſt calcinant terram totiens quouſque figatur, & imbibunt, eam cum aquis & oleis albis pluries diſtillatis ad album, & cum oleo rubeo in fine ad rubeum diuidendo pondera eorũ & coniungendo ſicut litera ſonat, & dicunt, quòd per talem diuiſionem talium elementorum & depurationem & coniunctionem fit fermentum uerum & elixir magnum et lapis philoſophorum. Sed iſti ab elementorum & ipſorum materia prima ſecundum alchimiſtas & operatione ipſorum ſunt ualde remoti. Quia oportet quòd omnis forma extra-

hatur de potentia suæ materiæ propinqua, cum igitur nullum illorum sit nec esse possit materia auri nec ex eis generabitur forma auri, ergo nec lapis philosophorum, ergo neque elementa lapidis generabuntur ex eis. Omnis enim forma debet esse uniuoca & eiusdem generis cum sua materia ex qua fit & potentialiter in materia sua.

SED isti ab elementorum &c. Notandum est quòd inuestigatio per quam deuenire possumus in cognitionem ueritatis cuiuslibet rei, sumitur necessario ab essentia & natura rei, & ab accidentibus proprijs ipsius, & non ab extraneis, & per consequens operatio in generatione ipsius si subiacere possit actibus nostris, ut inuestigatio in cognitione hominis sumitur ab essentia & natura hominis, non autem à natura ligni, & neque ab essentia lapidis &c. Si ergo ab extraneis quìs uoluerit inuestigare ut cognoscat naturam rei et essentiã stabit in extraneis, ergo si operabitur in generatione illius rei extranea generabuntur. Quia qualis fuerit inuestigatio talis & cognitio, ergo & per consequens talis operatio & generatio. Cum ergo alchimia inuestigando inquirat transmutare oimnia metalla in aurũ, ergo prius inuestigando habere oportet cognitionẽ auri et aliorum metallorũ. Et hæc cognitio necessario erit à natura & essentia ipsorum & accidentibus proprijs, ergo & operatio & transmutatio sumetur similiter ex eisdem. Non ergo inuestigatio sumpta ab extraneis est necessaria nec utilis, cum non ducat nos in cognitionem rei per accidentia, sed potius in maiorem ignorantiam, ergo nec operatio sumetur ab ipsis cum non possit fieri recta operatio absque recta cognitione & inuestigatione præcedente, Tales enim sic operantes absque inuestigatione et cognitione fortuitu laborant sicut uident et audiunt alios

operari

operari sed non sperent aliquo modo à fortuna iuuari in operibus suis. Et sciatis quòd cognitio essentiæ & naturæ rei sumitur à cognitione principiorum suorum, principia autem sumuntur, aut à per se notis, aut à superioribus scientijs: principia autem rei sunt causæ suæ propinquæ. Mirabile ergo uidetur & fatuum cum instantia, quomodo & quare conantur operari cum prædictis extraneis, cum per illa non sit cognitio neque inuestigatio aliqua causarum & principiorum auri, scilicet uel argenti hanc eandem sententiam inuestigandi in habenda cognitione ueritatis cuiuslibet rei, ostendit & affirmat philosophus in primo de anima, qui dicit, quælibet res debet inuestigari per sua principia, hanc etiam sententiam principiorum & elementorum cognoscendam ostendens Geber dicit de principijs &c. Cognoscere uero non est possibile transmutationes corporum uel ipsius argenti uiui. Nisi super mentem artificis primo ueniat uera cognitio eorum naturæ secundum suas radices prius, ergo corporum principia notificabimus &c. Hoc autem totum recipit ingenium & similitudinem per philosophum tertio metaphysicæ dicentem. Quod eadem sunt principia essendi & cognoscendi. Et in secundo eiusdem dicit. Quod sicut res se habent ad esse, sic ad intelligi & cognosci. Quapropter bene uidimus ꝙ in omnibus rebus reperiuntur tres modi, scilicet modi essendi, modi cognoscendi, seu intelligendi & modi significandi: qui tamen tres modi sunt unum & idem essentialiter: Sic quidem modus inuestigandi & cognoscendi elementa in auro & lapide philosophorum, patet uere. Nec de cætero egemus nisi inuestigatione modi operandi in eis, quæ inuestigatio fit respiciendo ad modum operationis naturæ et nõ aliter. Oportet ergo sequi naturam in materia & principijs & ele

O

mentis ſimilibus, in modo autem operandi quantumcunque poſſumus.

NOS ergo antiquorum ſententias occultas ex uerbis barbaris elicere uolentes de elementis dicimus quòd in omni mixto quatuor ad mixtionem conueniunt elementa, quorum duo ſunt incluſa ut ignis & aer, & duo includentia ut terra & aqua & ideo in omni mixto uidetur ſuperabundans terra & aqua. ignis autem & aer ſunt principia magis formalia & mouentia, alia uero magis materialia & quietem facientia & uirtus ignis & aeris proprie apparere non poſſunt, niſi in terra & aqua, ſicut nec uirtus formæ niſi in materia, quia ſicut forma eſt incluſa in materia ſic ignis et aer in terra & aqua. Vnde philoſophus decimoſeptimo de animalibus dicit & forma ignis non apparet per ſe omnino, quoniam ignis habet formam propriam & forma eius non apparet niſi in alio corpore &c. Item Raſis in 70. libro reprehenſionis, omne compoſitum componitur ex quatuor naturis duabus manifeſtis & duabus occultis. Cum igitur incluſa ſiunt fortia, includentia uero debilia, tunc mixtum facile corrumpitur, quia principia formalia exhalāt per quæ datur forma, color, ſapor, odor & ſimilia & materalia remanent, non tamen ex toto deſerunt illa hæc. Si autem econuerſo non facile corrumpitur mixtum, quia propter fortitudinem includentium incluſa non facile reſoluuntur. Si autē ambo debilia tunc totum mixtum facile corrumpitur, quia una pars elementi nō pōt aliam retinere ut patet in camphora. Cumq; in fortitudine elementa æquantur ſecundum omnem modum poſſibilem natura tunc inuicem pariter continentur, & pars minima cuiuſque temperatur, ligatur & retinetur à ſua compare & contraria æqualiter. Ita ut hu=

midum & ſiccum ſint æqualia in uirtutibus & calidum & frigidum, & fiunt omnino unum abſque diuerſitate & tunc perpetuatur mixtum, cum ibi non ſit repugnantia elementorum componentium, nec contrarietas ſed identitas & ſimilitudo totalis.

DE elementis igitur ſecūdū alchimiſtas dicimus, quod elementa in hac arte ſunt humidum & ſiccum, id eſt, aqua & terra & in aqua eſt aer & in terra ignis, ueruntamen primum elementum & radicale de quo elementa omnia alia originem contraxerunt, eſt humiditas ſiue aqua, id eſt, liquefactio, aut ſecundum alios eſt terra, ſed quicquid ſit ad idem uertitur. Et de hoc Empedocles & quidam antiqui dixerunt quòd ſolum unum elementum eſt genere alterationi & permutationi & quòd omnia generata ſunt ex ſpiſſitudine unius elementi, quia quando inſpiſſatur aqua tunc cum qualitates terræ uincant qualitates aquæ ex aqua fit terra, ergo tunc quatuor elementa conueniunt, & faciunt mixtū ſecundum eos: quos philoſophus redarguit in libro de ſenſu & ſenſato, dicentes quòd omnia facta ſunt ex aqua. Vnde dixit Morienus & Hermes quòd ex groſſitie aquæ terra concreatur & alij antiqui quòd terra natat ſuper aquas & eſt ſuper aquas fundata. Et quia aqua & terra adæquantur in pondere & uirtutibus & aer adæquatur aquæ & ignis terræ, et ſic mixtum fit perpetuans, ergo neceſſario quatuor elementa conueniunt æqualiter in compoſitione lapidis philoſophorum & auri. Signum huius eſt quia cera dum liquefacta eſt ipſa tota dicitur aqua ſecūdum eos ratione humiditatis fluxibilis, dum autem coagulata eſt ipſa tota dicitur terra ratione ſiccitatis quia quolibet æqualiter ponderat. Vnde Alexander in fine ſuæ epiſtolæ dixit. Scias quòd philoſophi om-

ne calidum ignem uocauerunt, & omne fluxibile aquam, & omne coagulatum terrā uel lapidem &c. Et neque aqua nec aliquod elementum simplex confert nobis aliquid utile in arte nisi omnia diuisa & depurata inuicem coniungantur & æquentur perpetue: ergo necessario cum generata erit aqua munda & candida oportet quòd ei terram coniungamus, eadem hora & coniunctis illis duobus omnia quatuor coniuncta erunt, & tunc perfectum est opus. Et si non coniungantur tūc aqua resoluitur in fumum cum terra & per consequens alia elementa propter uim et perseuerantiā ignis. Et opus annihilatur, propter quod oportet artificem cognoscere elementa simplicia penitus, antequam ipsorum compositionem incipiat ut sciat ea recte componere ad constitutionem compositi. Vnde dicitur in lumine luminum. Oportet antequam inhumentur elementa ut simul cognoscatur pondus cuiuslibet & eius similitudo & de coniunctione non est sperandum aliter. Item ibidem. Si uis elementa miscere necesse est, ut elementorum cognoscat naturas & componas contrarium cum contrario &c. Similiter in cæteris artibus & sciētijs oportet primo habere ueram cognitionem simplicium quæ dicuntur elementa antequam deueniatur in certam et determinatam compositionem ipsorum, quia simplicia non considerantur per se sed inquantum ex eis fit suum compositum. Vnde Alexander in suis secretis dicit. elementa simplicia nihil prosunt, cum autem complexa sunt mirabilium & altissimarum operationum, sic de alijs philosophis. Vnde conuerte elementa & quòd quæris inuenies: conuertere autem elementa est facere humidum siccum & fugiens fixū. Item Aristoteles in secretis secretorum id idem loquilur de cōuersione elementorum. Sciatis quòd omnia elementa tunc

conuertuntur in terram actualiter & elementa alia sunt & remanent cum ea in potentia & uirtute. Propter quod dixit Hermes terra est elementũ & de terra omnia facta sunt & ad terram conuertũtur. Moyses. terra est mater elementorum, omnia de terra procedunt & ad terram conuertuntur. Sic recitat Morienus. Hæc autem terra est, corpus & fermentum, per quam omnia alia elementa perpetuantur cum ea. Secundum hunc ergo modum in compositione lapidis philosophorum & in auro conueniunt quatuor elementa. æquãtur enim ibi omnia elementa æquatione uera, secundum omnem modum possibilitatis naturæ. Vnde Rasis in libro perfecti magisterij loquens de corpore & spiritu, prout sunt principia & elementa lapidis philosophorum ratione qualitatum contrariarum temperatarum in eis dicit sic. Cũ uero alternatim modo congruo desponsantur, generatur ab eis substantia temperata, quam non potest ignis uiolentia superare, nec terræ feculentia uitiare, nec aquæ limositas condemnare nec contactus aeris obumbrare &c. Et ideo aurũ & lapis philosophorum non corrumpuntur, in igne quantumcunque stent in igne, ipsa enim generata sunt in igne: & sicut locus ad generationem rei sic & ad conseruationem eius, quia omnis res ferè tam uegetabilis quàm mineralis et similiter animalis in loco proprio generationis melius quàm alibi conseruatur: quia igitur lapis philosophorum & similiter aurum præsertim alchimicum sunt generata in igne, ergo proprius locus conseruationis & melior erit ignis, quia inter ea actio non fit nec passio corruptiua, quia quandocunque agens tantum potest in agendo, quantum patiens in patiendo, & econuerso tunc perpetuatur patiens per actionem agentis, quia ergo lapis philosophorum tantum potest

contra ignem in patiendo quantum ignis in agendo, ergo est perpetuus in igne, patitur enim passione quæ est salus & perfectio, non autem passione quæ abijcit à substantia.

EX quibus directe patet ueritas & intellectus antiquorum philosophorum de generatione corporum cœlestium quam posuerunt ex elementis & ipsa esse incorruptibilia. Posuerunt enim cœlum & cœlestia sic mixta & ideo incorruptibilia facta, quoniam principia materialia non possunt à formalibus separari, nec econuerso cum in eis non fiat actio & passio propter æqualitatem in uirtutibus actiuis & passiuis: & ideo natura sagax secundum eos posuit ignem, seu sphærã ignis iuxta cœlestia ad conseruationem ipsorum cum sit maxime actiuus. Qualiter ergo est proportio illius ignis materialis ad lapidem philosophorum & aurum, talis est proportio ignis elementi in sphæra sua ad cœlestia corpora. Sicut igitur hæc in hoc igne conseruantur in esse suo absque corruptione aliqua, sic & illa, scilicet cœlestia in illo igne, & tales res gaudent igne, ut dixit Alexander: Veruntamen cœlestia sic à solo Deo processerunt iussu Dei. Lapis autem philosophorum & ipsorum aurum, à Deo non solo sed à natura etiam, non tamen à natura sola, sed ut est ab artificis uoluntate directa iussu Dei: quoniam natura sola non potest nec scit in ijs æquare elementa in uirtutibus, ut perpetuentur in mixto, nisi prout est ab artificis uoluntate directa. Et per hunc modum etiam, scilicet uoluntatis diuinæ, cœlestia corpora incorruptibilia sunt, ut dicit Plato. Et sic patet quomodo ars iuuat naturam, ideo non possumus sequi naturam in modo sui operis, sed sic in opere. Ex quo patet quòd nostra uoluntas cum sapientia ingreditur opus hoc, sicut complens & perficiens, & præparans, quia uo-

luntas cum sapientia cognoscit naturam & opera eius & ipsam sequitur & gubernat propter eundem finem, ut superius dictum est.

IVXTA dicta. Sunt ergo omnia elementa numero quatuor, ratione quatuor qualitatum primarum: & sunt conuertibilia ad inuicem quia quodlibet est in quolibet, potentia & uirtute, propter quod reciproce continuo generantur & corrumpuntur. in substantia autem ab exordio mundi unum solum est elementum quod est materia prima, ex cuius diuisione propter repugnantiam quatuor qualitatum, generata sunt quatuor elementa quæ erant ibi in potentia. Similiter in huius lapidis ortu sunt quatuor elementa in potentia in uno quod est materia prima quæ inenarrabili artificio diuiduntur & complectuntur. Censemus porrò hunc lapidem esse perpetuum & incorruptibilem super ignem, non solum propter adæquationem quatuor elementorum in uiribus suis, sed & propter coniunctionem quinti elementi cum illis, quia sicut maior mundus ex quatuor elementis corruptilibus est compositus & uno incorruptibili quod dicitur quinta essentia. Sic & ars, diuina uirtute quatuor elementa lapidis corruptibilia nexu & nodo unius incorruptibilis, quod quinta essentia dicitur in hoc minori mundo indissolubiliter copulauit, quod etiam quintum dicitur elementum. ideo dixit Auicenna, hoc esse unum quinque elementorum: unde Alexander dicit. Initium huius artis ex quatuor est uiribus peragentibus, scilicet appetitiua, retentiua, digestiua & expulsiua siue mundificatiua & quinta, scilictt anima, seu uita stans, ortus & lumen clarissimum propter quod dicit eã non esse calidam, nec frigidam, nec humidam, nec siccam. Est autem hæc quinta essentia sulphur diuinum incorruptibi-

le, quo compoſitum incorruptibile perpetuo perſeuerat. Et ſicut humidum & ſiccum ſunt elementa huius artis ſecundũ modum quem diximus, ſic etiam anima ſpiritus & corpus, cum ſint unum & idem tum humido & ſicco & econuerſo. Eodem fixum & uolatile ſunt elementa. Similiter etiam candidum & rubicundum. Ad hoc etiam ſulphur & argentũ uiuum, ſimiliter aurum & argentum uiuum: quoniam eadem eſt ſententia omnium & quia inter omnia elementa quatuor ſola terra eſt fixa & ars alchimiæ uult ſuum lapidem eſſe fixum, ideo oportet neceſſario quòd in fine operis cõuertantur omnia elementa in terram, id eſt, fixionem ſecũdum philoſophos. Quæ igitur dixerunt antiqui philoſophi ante Ariſto. de elementis & poſt ipſum in hac arte & de elementatis & ipſorum generatione ex uno ſolo elemento, aut duobus, aut tribus, aut quatuor, & ipſorum corruptibilitate, & perpetuitate ſecundum allegoriam dixerunt.

De fermento, & modis, & conditionibus, & proprietatibus & conuerſione quam facit, ſecundum philoſophos huius artis dicemus.

CAP. IIII.

d E fermento ergo ſine quo ars alchimiæ perfici & compleri non poteſt, philoſophi occultiſſime & uelatis ſermonibus certauerunt, quoniam ipſum eſt de ſecretiſſimis terminis huius artis. ſicut ergo intelligimus diſſeramus nunc. Apud phiioſophos fermentum dupliciter uidetur dici. uno modo ipſe lapis ex ſuis elementis compoſitus & completus in comparatione ad metalla. Alio modo illud quod

fermenti ... [manuscript marginal note]

eſt perficiens lapidem & ipſum complens. De primo modo dicimus, quòd ſicut fermentum paſtæ uincit paſtam & ad ſe conuertit ſemper, ſic & hic lapis, conuertit ad ſe metalla reliqua. Et ſicut una pars fermenti paſtæ habet conuertere infinitas partes paſtæ uiciſſim & non conuerti, ſic & hic lapis habet conuertere plurimas partes metallorum ad ſe & non conuerti. Et ſicut paſta alteratur & conuertitur ab eo ꝙ ſuæ naturæ eſt & quòd ſumpſit originem ex ea, nec conuertitur à re extranea. Simili modo metalla alterantur & conuertuntur ab eo quod ſuæ naturæ eſt & quod ſumpſit originem ex eis & non ab alia re extranea. Et ſicut paſta non alterat nec conuertit aliam paſtam ad ſe, niſi prius alteretur & recipiat uirtutem quandam additam per quam recipit potentiam alterandi & conuertendi aliam paſtam ad ſe, ſimili modo hic lapis non alterat, nec conuertit metalla ad ſe, niſi prius alteretur & conuertatur & recipiat uirtutem quandam additam per quam habeat potentiam alterandi & conuertendi metalla ad ſe, unde dicitur in turba philoſophorũ, quòd non alterat niſi prius alteretur, nec colorat niſi prius coloretur, nec mutat niſi prius mutetur. Et ſicut fermentũ recipit illam uirtutem alterandi, conuertendi & transmutandi aliam paſtam à calore quodam occulto ibi decoquente per caliditatem aeris continentis & digerente & extrahente in actu de potentia materiæ quod erat ibi in potentia, per quã uirtutem conuertit aliam paſtam in potentia exiſtentem omnino ad ſe, ſimili modo hic lapis recipit uirtutem alterandi, conuertendi & tranſmutandi omnia metalla à calore quodã, ſcilicet artis decoquente digerente & extrahente in actu de potentia materiæ, uirtutem illam per quam metalla omnia ad ſe conuertit, quoniam ſine calore non eſt digeſtio nec ope

ratio nec motus, ut dicit Theophilus. Veruntamen est scien dum quòd est diuersitas magna in hoc fermento & illo. Nã pastæ per talem decoctionem nihil aufertur, quando fermen tatur cum in ea nihil sit superfluum, sed in hoc oportet, ut per decoctionem demantur partes superfluæ corrumpentes si= cut facit natura in decoctione auri, quibus demptis dirigitur lapis & recipit tunc uirtutem alterandi, conuertendi & trãs mutandi ex se solo non ex alio sicut patet in pasta per inge= nium ualde extraneum & profundum artis ministrantis. Vnde Rasis libro perfecti magisterij dicit quòd omnia sunt in idipsum, scilicet calidum, frigidum, durum, molle, humidũ, siccum, graue, leue, asperum & lene &c. Et Auicenna in fine sui tractatus, hoc elixir tingitur tinctura sua & sub= mergitur oleo suo et figitur calce sua etc. Sicut igitur fermẽtũ massæ fit ex massa & oãm aliam massam ad se conuertit sic & fermentum metallorum fit ex eadem substantia metallo= rum & omnia metalla ad se conuertit, & cum metalla sint generata ex sulphure & argento uiuo, ergo & hoc fermẽ tum generabitur ex eisdem & cum hoc fermentum conuer= tere debeat omnia metalla in aurũ, & aurum sit ex solo ar gento uiuo purissimo absque permanentia sulphuris genera= tum, ut infra probabitur, ergo ex solo argento uiuo, hoc fermentum siue lapis fieri debet per alchimiam.

EX quibus liquide patet, quòd hoc fermentum siue la= pis duplici de causa potest dici fermentum. Prima quia si= cut fermentũ massæ non fit nisi ex simili substantia nõ extra nea per quam omnem massam ad se conuertit, simili modo & hic fit ex substantia metallorum & non ex re extranea. Secunda causa quia sicut fermentum massæ remanet idem quod prius .s. cum uirtute conuertendi addita omnem mas=

ſam conuertit ad ſe, ſic & hoc. Ex quo patet quòd argentum uiuum fermentatum & ad materiam fermenti conuerſum, conuertet ad ſe omne liquabile ſui generis, ſcilicet omne metallum cum ſint ſimilis liquefactionis ſicut ipſum argentum uiuum. Et cum ipſius generatio proprie ſecundum materiam ſit ex argento uiuo ſolo ſicut eſt aurum, ergo omnia conuertet in aurum.

SED aduertendum occurrit, quòd conuerſio metallorum per ipſum ad ſubſtantiam auri, eſt non conuertere omnino ad ſe ſicut fermentum paſtā conuertit. Et ratio eſt, quia tunc ſequeretur quòd per ipſius conuerſionem nunquam haberemus aurum, nec aliud metallum, quia ſicut tota paſta conuertitur ad naturam fermenti & fit fermentum, & ſic metalla omnia fierent, lapis ille ſiue fermentum: de hac autem conuerſione non curat alchimia. Sed ego imaginor quòd conuerſio metallorum, per ipſum ſit reductio ipſorum ad quoddam medium, ſcilicet in ſubſtantia, in colore, in digeſtione & in fuſione & in ſonoritate, & per hanc talem conuerſionem fient aurum. In ſubſtantia quidem quia cum aurum habeat ſubſtantiam mediam in duritie & mollitie inter omnia metalla propter eius ſummam perfectionem. Ita hic lapis conuertit & reducit, omnia metalla ad ſubſtantiam mediam ſicut eſt illa ſubſtātia auri. In colore uero quia quædam ſunt nigra, ut Saturnus & Mars, quædam rubea ut Venus, quædam liuida alba ut Iupiter, quædam alba albedine uera ut Luna, quædam crocea ut Sol & hic color eſt medius omnium, ad quem hoc fermentum conuertit. In digeſtione uero, non omnis digeſtio fit per calidum, calidum autem comburens generat Venerem & Martem, diminutum autem Saturnum & Iouem. Temperatum autem

generauit Lunam & Solem, sed magis proprie Solem. Vnde Rasis libro septuaginta præceptorum libro primo. Melius quod est in lapide est digestio & digestio quidem est æqualitas & applicatio ad complementum. In fusione uero, quia Venus funditur cum difficultate, Mars autem non nisi cum difficultate, & ingenio, Iupiter autem & Saturnus facile, Sol autem, & Luna medio modo. Ad hoc autem medium conuertuntur per dictum fermentum. In sonoritate uero, quia quædam sunt muta in sono ut Iupiter & Saturnus, quædam in sono acuta, ut Mars & Venus, & Luna, Sol autem tenet medium. Ad quod per hunc lapidem reducuntur. Sed in pondere & extensione sub malleo omnia præcellit propter suam ultimam perfectionem. Quia ultima subtiliatio partium metallorum & suorum principiorum & uniformitas in substantia est causa magni ponderis & aliarum conditionum, contrarium autem contrarij. Reductio autē talis fit per ipsorum commixtionem secundum determinata pondera. Et quamuis lapis hic conuertat, quodammodo tamen etiam conuertitur & patitur. in omni enim mixtione fit actio & passio mixtorum adinuicem & mutatio in quoddam tertium, quamuis aliquod eorum prædominetur, secundum diuersam ipsorum proportionem, ut patet primo perigeneseos.

FERMENTVM autem secundo modo dictum est illud quod est lapidem perficiens, & ipsum complens sine quo lapis philosophorū constare non potest & hoc proprie est fermentum. In quo tota artis est difficultas.

FERMENTVM autem &c. Nota quòd fermentum dicitur quasi à feruore, quia feruere, ebullire & crescere facit pastam & habet substantiam unam per totum similem

& habet uirtutem uictricem & dominantem occultam & conuersiuam pastæ in sui similitudinem, rectificando enim reducit eam ad statum digniorē & meliorē: Vnde Hermes. Scias quòd fermentum pastæ non fit nisi ex sua natura, ita similiter & fermentum auri &c. Relinquitur quòd fermentum compositum est ex diuersis uirtutibus occultis in una substantia. Ad propositum. Cum ergo corpus quòd est occultū in argento uiuo philosophorum per alchimiam generato habeat substantiam unam per totum similem & conuertet in sui similitudinem totum illud argentum uiuum dictum cum ei miscetur per uoluntatem artificis & faciat ipsum feruere, ebullire & excrescere secundum similitudinem quandam per uirtutem suam occultam uictricem dominantem & conuertentem ipsum corrumpendo, id est, mortificando rectificando & reducendo ad statum digniorem & meliorem, ideo digne nominatum est illud corpus fermentum. Argentum enim uiuum de se nihil ualet, cum autem cum illo suo corpore occulto mortificatur, retinetur cum eo semper & uita uiuit incorruptibili in æternum & cum suum corpus sit de natura solis, oportet quòd totum illud cōuertat in naturam Solis & totum fiat fermentum conuertens omnia in Solem.

HOC autem fermentum est occultum sensui, sed intellectu & rationi manifestum, & est corpus retinens animā, & tunc animas suas uires demonstrat cum suo corpori est unita, quas sine unione monstrare non potest.

Cum ergo animam candidam ortam artifex uisu perpenderit, suo corpori eodem momento coniungat: non enim potest anima sine suo corpore detineri, talis autem unio fit mediante spiritu, quia anima non potest uitam habere in corpore suo nec perseuerantiam nisi per spiritum & talis unio &

coniunctio est finis operis. Neque est intelligendum quòd hoc scilicet corpus cui coniungitur, sit aliquid nouum & extraneum quod addatur, nisi quod erat occultum fit manifestum & econuerso sicut patet in cera liquefacta quando coagulatur: ita quòd uirtus corporis tam fortis est quòd anima de cætero in æternum separari non potest. Vnde dicitur in turba philosophorum quòd corpus habet maiorem uim fratribus suis, id est, anima & spiritu: & dicit Plato in stollicis. Non retinetur res nisi à fortiori illa. Vnde sicut pasta absque suo fermento intrinseco fermentum non potest. Ita sine hoc corpore spirituali occulto lapis non potest fermentari, nec perfici nec compleri. Quamuis in rei ueritate ipse lapis secundum se totum, secundum corpus, secundum animã & secundum spiritum semper sit idem secundum rem. Sed secundum diuersas relationes & intentiones philosophorum dicunt ipsum esse nunc hoc, nunc illud. Et hoc uoluit Plato quando dixit quòd materia fluit in infinitum nisi forma sistat fluxum, oportet enim quòd corpus retineat animam ne ipsa fluat. Et sic intellexit Rosinus, & antiqui primi quando dixerunt, omne corpus quod animam inuenit, facile ipsam occupat. Et de hoc prophetauit Plato quasi diem iudicij qui dixit in quarto stollicarum & Hamec in cómento scilicet. Oportet quòd coniungatur anima cum suo primo corpore de quo fuit & non cum alio, quod nisi feceris deficies à proposito sicut plures ignorantium eo quòd ignorant hoc secretum. Et ideo Rasis in lumine luminum appellat hoc corpus spirituale occultum, quod est fermentum formã. Cum dicit, non ingrediendi uero causa est, quia ipsum corpus est forma, spiritus uero materia &c. Et uere & subtiliter loquitur, quia sicut materia non habet esse sine forma

ſed totum eſſe ſuum & dependentia eſt à forma. Ita anima mediante ſpiritu, non poteſt eſſe in ipſo lapide, niſi per corpus, quia eorum eſſe, & perfectio dependet à corpore. Ideo corpus eſt uinculum et forma eorum quamuis ſint idē. Similiter igitur patet quòd corpus ſit forma quia illud quod diſponit rem ultima diſpoſitione & ipſum complet eſt forma ſpecifica eius, ſed corpus eſt huiuſmodi ut diximus ergo etc. Similiter cum omne compoſitum ſit ex materia & forma, & ipſe ſpiritus met ſit materia, ergo corpus erit forma. Similiter cum fixum ſit informãs tam lapidem quàm aurũ, & ſit de natura corporis. Mercurius autem ſit qui figitur & informatur, & ſic de natura ſpiritus, ergo corpus eſt forma. Et iterum, quia quod eſt principium totalis cognitionis alicuius rei, eſt forma ſpecifica eius ſed ipſum corpus ſic eſt ut diximus ergo &c. Ideo notanter dixit Plato in primo ſtollicarum. Cognitio corporum ad qualitatum, principium eorum eſt, ex eo quòd facit opus facile &c.

HOC ergo corpus eſt, quod eſt forma & fermentum & perfectio & tinctura quam philoſophi quæſierunt, & eſt ſol & aurum philoſophorum: quod eſt album in actu et rubeum in potentia & album eſt imperfectum & perficitur rubedine & non alio ut dicitur in turba philoſophorum. Et hoc eſt quod dixit Roſinus ſcilicet ſol albus eſt apparitione, rubens uero experimento. Et Anaxagoras dixit. Solem eſſe lapidem rubeum ardentem, anima autem cui iungitur ſol ſpiritu mediante, eſt alba & eſt de natura lunæ & dicitur argentum uiuum philoſophorum. Et ideo nunc patet ueritas eius quod dixit Hermes ſcilicet quòd ſine rubeo lapide nulla fit uerax tinctura. Et patet ueritas eius quòd dixit Morienus, ſcilicet quòd ad effectum non perueniunt, donec

ſol & luna in unum corpus redigantur, quod ante Dei præ ceptum euenire non poteſt. Et patet etiam quomodo ſine ſo le ars alchimiæ non perficitur nec completur, quoniam ipſe eſt uerum fermentum tam ſolis quàm lunæ. Et patet etiam ueritas eius quod dicit Raſis in lumine luminum, ſcilicet ru bicundus ſeruus candidam ducit uxorem. Et ſimiliter ueri= tas eius quod dicit alibi. Niſi quis ruborem cũ candore adij ciat etiam ad ruboris fulgorem accedere non poteſt. Et pa= tet ſimiliter quomodo duplex eſt aurum, unũ album aliud ru beum. De quibus dicit Roſinus. Tu uero niſi aurum in au rum ponas uel habes. Et de hoc auro albo dicit Raſis libro perfecti magiſterij quòd ipſum eſt corpus neutrum quia nec ægrum nec ſanum & hoc aurum album eſt argentum ui= uum. De quo dicit Geber capitulo de argento uiuo, quòd nullum metallorum ſubmergitur in ipſo niſi ſol & quod eſt medium coniungendi tincturas. Et iterum de hoc ſole & argento uiuo dicit capitulo de natura ſolis. Cum ipſo ſimi= liter commiſcentur ſpiritus & figuntur per ipſum maximo ingenio, quòd non peruenit ad artificem duræ ceruicis &c. quæ uerba uidentur plana, ſed ſunt ualde deceptoria. Et ꝙ hoc ſit uere fermentum uidetur uelle Hermes in 7. qui dicit. Et notandum quòd fermentum confectionem dealbat, combu ſtionem inhibet, tincturam continet, ne fugiant corpora le nificat, & ſe inuicem ingredi facit & coniungi, quod finis eſt operum &c. Et Morienus fermentum auri aurum eſt ſicut fermentum paſtæ paſta eſt.

EX quibus omnibus liquide patet quomodo ſol & luna ſunt eiuſdem naturæ, & quòd luna præcedit ſolem, & or= dinatur ad ipſum, & quomodo ſol eſt occultus in luna & quomodo de uentre lunæ ſol extrahitur. Ideo dixit Senior

quòd

quòd ſol eſt oriens in luna creſcente. Et Zeno in turba philoſophorum. Scitote omnes huius artis inueſtigatores, quòd niſi dealbetis nõ poteſtis rubeum facere, eo quòd duæ naturæ, nihil aliud ſunt quàm rubeum & album & de albo fit rubeum & album. Item Dardanus in eodem: ſciatis firmiſſime quòd ſi parum auri in compoſitione ponatur exiet tinctura patens candida. Item Alphidius in eodẽ: ſcitote quòd totius operis initiũ eſt dealbatio cui ſuccedit rubor poſt quod eſt operis perfectio. Vnde dicit Lilium. Quia ſpiritus & anima, nunquam uniuntur uero modo niſi in albo colore, eædem enim ſunt res quæ dealbant & rubificant intus & extra ut idem in eodem dicit. Et quia hoc totum, ſcilicet corpus & anima ſimul unita per ſpiritum eſt de pura natura auri, ergo quicquid conuertit, penitus conuertet ad naturam auri: quia quamuis hæc tota maſſa ſit in fine primi magiſterij & primi gradus alba propter naturam lunæ ibi tunc apparentem. Attamen quia Sol eſt ibi occultus & ſicut dominans cum ſit fermentum, facit illam maſſam in potentia propinquiſſima rubeam in ſecundo magiſterio & gradu. In magiſterio autem tertio quòd eſt gradus tertius & decoctio ſecunda & ultima, fermentum dominatur in actu & conuertit totam illam maſſam in naturam rubedinis actualẽ talem ut eſt in croco ut dicit Zeno & Raſis & Lilium &c. Amplius dicimus quòd hoc fermentum eſt iſtud forte & fortiſſimum, quod omnia uincit & ad ſe conuertit. Item relinquitur ex dictis quòd non ex aliqua alia re fit hoc fermentum quàm ex illa ſubſtantia de qua eſt aurum, & quia aurum eſt ex ſolo argento uiuo: & ultimus finis intentus eſt generare aurum quod enim eſt principium in intentione eſt ultimum in operis executione. Vnde Geber ubi loquitur de

numero decem medicinarum ponit quòd per hunc lapidem conuertitur argentum uiuum in aurum & omne metallum similiter, & sic omnis philosophus. Non autem intelligitur quòd fermentum hoc de quo loquuntur alchimistæ, quòd cõuertat alia in seipsum quemadmodum fermentum massæ cõuertit ad se continue in infinitum illud quòd est sui generis.

CORPVS igitur hoc &c. Notandum quòd antiqui philosophi huius artis appellauerunt corpus circa illud quod secũdũ potentiã naturalẽ habet fixionẽ & permanentiam ad pugnam ignis, cum continua perseuerantia. Et super hoc habet potentiam retinendi secum in commixtione istud, quod non est corpus, & est de sui natura incorporeũ aũt siue non corpus siue animam, appellauerunt, omne istud quòd secundum sui potentiam naturalem non habet fixionem, nec permanentiã ad pugnam ignis, sed eleuatur & euolat ab igne & super hoc habet potentiam eleuandi in fumum corpus in eo occultum quod est de sui natura. Et hoc est anima. De qua quidam philosophorum dixerunt eam esse aerem, quidam ignem, quidam uaporem incorporalissimum, quidam substãtiam tenuissimam, quia secundum analogiam locuti sunt. Spiritum autem appellauerunt omne illud, quòd subtiliatũ uel solutum uel liquefactum ad ignem secundum sui potentiam, naturalem habet potentiam resoluendi corpus cum anima in uaporem, uel retinendi animam cum corpore ad pugnam ignis, ut non euaporent, quia spiritus cum æqualis fuerit facit corpus retinere animam, & cum fuerit fortis facit animã separari à corpore et manet cum corpore, quoniam sine spiritu, nec anima cum corpore manet, nec à corpore separat, cum ipsorum sit uinculum: una tamen & eadem res in substantia est habens omnes istas proprietates &

operationes dum enim in liquefactione permanet ratione ſubtilitatis dititur ſpiritus ſine quo ſpiritu non poteſt fieri genetio animæ, & corporis, nec coniunctio animæ & corporis: unde in toto magiſterio dominatur ſpiritus in actu uſquequo generetur anima & corpus, dum autem uolare poteſt ab igne dicitur anima, dum autem manere poteſt in igne & perſeuerare dicitur corpus. Si ergo tempore generationis: anima ſteterit in igne & ſeruauerunt uires eius per uim ſpiritus, tunc uolat ab igne & trahit ſecum corpus ad uolatũ & permanet operans uacuus à propoſito, & expectat quòd iam uenit & iam receſſit & nunquam de cætero eſt uenturum & uidetur mirabile ei. Si enim præualuerunt uires corporis tunc ſuper uires animæ, per æqualitatem ſpiritus, conuerſum de actu in habitum, tunc corpus retinet animam ne unquam habeat uim fugiendi ab igne & operans tunc habet propoſitum ut habuerunt antiqui tunc ſpiritus permanet cum eis ſemper, quandoque in actu, & quandoque in habitu: quod totum concipitur ex uerbis Platonis in turba philoſophorum & in ſtollicis & ex uerbis Senioris, & Haly, & Raſis & aliorum omnium. Quia ergo hoc corpus perficit & retinet animam & dat eſſe ſibi & toti operi, & anima in hoc corpore demoſtrat uires ſuas, & per ſpiritum fit hoc totum, ideo digne quamuis metaphorice dixerunt corpus formam eſſe unum. ergo & idem ſecundum ſubſtantias, quandoque dicitur ſpiritus, quandoque anima, quandoque corpus diuerſis reſpectibus. Alia igitur eſt conſideratio ſpiritus, animæ & corporis, quo ad philoſophum alchimiſtam, & alia quo ad naturalem philoſophum & metaphyſicum, immo ualde diuerſa ſubtiliter ſpeculanti. Et ſciatis ſimiliter ꝙ ſpiritus procedit æqualiter ab utroque neceſſario.

SED dices quomodo intelligitur illud quòd Plato dicit in quarto ſtollicarum, ſuperfluum eſt apud operantes hanc ſcientiam, quia qui præparauit ſemel hoc opus ditatus eſt ab iteratione operis, hoc autem non uidetur illi qui non eſt peritus in ijs ſcientijs ſuperioribus &c. Idem ibidem oportet ꝙ ſpiritus coniungatur cũ corpore de quo fuit principium operationis & diues fit operans per hunc effectum ſpiritus, ſine hoc quòd iteret, opus. Velut qui trahit ignem à lapide diues eſt ab igne quia poterit multiplicare & augmentare ſine termino: ita quòd afficitur tædio operans & oportebit ipſum derelinquere partem. Item Raſis in primo 70. præceptorum. Qui ſemel perfecit opus ditatus eſt, & idem libro perfecti magiſterij, neque indigebis huius rei reiteratione, ex quo ipſam ſemel recte peregeris. Ego autem rationabiliter non poſſum imaginari illud niſi ſolum illud ſicut dictum eſt. Non enim hoc fermentum multiplicat ſeipſum in infinitum: ita quòd minima pars eius extenditur ſemper in infinitum. Ad illud autem quòd dicit Plato & Hamec & Raſis dicimus ꝙ eorum dicta non intelliguntur ſecundum ſonum literæ. Nã qui errat in opere experiendo eget reiteratione ſecũdo & tertio, & totiens quouſque quod appetit comprehendat: ut ibi dicit Raſis. cum autem ſemel perfecerit non eget reiteratione illa, ſcilicet perfectionis, quia aliter reiterat perfectus & imperfectus in opere. Volunt ergo quòd poſtquam opus ſemel recte peregeris ex cognitione cõditionum omnium & circunſtantiarum quòd tu es diues ratione cognitionis, quia potes reiterare quotiens uis ſine fallacia: & ideo non æges reiteratione huius rei ratione cognitionis cum ipſa ſit infinita, neque ratione probationis, ſed ſic ratione operis. Item dicit Raſis in lumine luminum & expoſitor, non niſi ſemel eges la

pide, id est, ut cognoscas eius pondera. Morienus, ecce quia cognitio & scientia huius rei infinita uidetur, sed operatio pluries reiterata & finita.

VNDE dicendum quòd cum operans in operatione sua scilicet in decoctione et putrefactione peruenerit ad finem primi gradus in quo apparet color primus, & simplex, post antecessionem omniũ aliorum colorum quare color est albus tempore maturationis apparens tunc statim incipitur secundus gradus operis, & hic secundus gradus est fermentum & fermentatio massæ. Tunc enim elementa omnia debēt æqualiter ponderari & commisceri & non palpari, cum sint facta illo colore simplicia & mundissima & cum commixta sunt, facta sunt perpetua super ignem, & operans factus est diues, tunc per hunc effectum non eget reiteratione illius effectus in illo magisterio, scilicet cognitione ut alias reiteret quando uult nouum opus. Quia si tunc non coniungat elementa euanescunt ab igne propter uim spiritus & rei uolatilis dominantis & fit pauper cum perdet diuitias acquisitas. Vnde hanc difficultatem inquirendi & inueniendi fermentũ infinitum insinuans Geber hoc spoliationum capitulo de auro & perditionis operis in hora una & inuentionis dicit sic. Et sciatis quòd nisi posueritis leuamentum, amittitis totã perfectionem & hæc est clauis omnium philosophorum. Haly in suis secretis qui hunc lapidem honoratum cum germinauit non inueniet, non surget alius loco suo. Et Plato in stollicis, caue ne in putrefactione peruenias ad terminum nociuum. Si enim contraxerit opus in solutione moram fortasse augmentabitur in corruptione. Vnde caue ab hoc &c. Idem in eodem: ditatus est operans ab eo quod retinetur, cum peruenerit ad terminum in quo nihil potest uideri subtilius. Nõ

tamen sum fidei iussor de defectu & diminutione, quoniam est in loco multorum accidentium & defectuum. Ita quòd potest esse & cum saluatione & cum errore &c. Vnde alius dicit: quomodo est quòd putrefactio fuit eius cibus & uita, deinde facta est eius mors & ruina. Et ipse respondet per exemplum fœtus in matrice. Et hoc est quod uoluit Pythagoras & Eraclitus & alij antiqui, scilicet quòd omnia sunt in continuo fluxu, & tam cito velociterq; mutantur, ut nulla natura permanente aliquo tempore sit fixa in rebus sed continuo & subito permittetur. Nóne uidemus in ijs quæ per artem coquuntur quæ nostræ subiacent uoluntati, ut panis & confectiones de melle & de zuccaro solidæ substãtiæ cum fuerunt in complemento suæ decoctionis perfecta sunt & ab igne remouenda sunt, & si ulterius coquantur comburũtur & destruuntur, quamuis completa & perfecta sint: neque eget homo reiteratione illius decoctionis perfectæ in illo opere. Vnde etiam Haly adducit nobis exemplum de sapone, quoniam habet terminum decoctionis perfectæ quàm si artifex transgreditur corrumpit ipsum quamuis non sit totalis similitudo.

EX quibus liquide patet quòd oportet artificem, continuo esse uigilem cum fuerit in opere, ut cum peruenerit ad gradum primum illius perfectæ decoctionis in quo subtilius non potest uideri: ibi permaneat quia uoluntas perficit secundum gradum & coniungit primo, & reiteratione eius non æget si recte peregerit, & ditatus est, immo si reiterare uellet non posset. Quod si ulterius transcendat, euanescit opus (quia summa uolatilis quæ est de natura spiritus superat summam fixi quæ est fermentum propter uim caloris ignis, & sic euanescunt omnia elementa. Quicunque ergo tunc

per compositionem sciunt concordare & pacificare elementa cum sint contraria perficiet opus & faciet mira & non aliter. Vide ergo ne radicem hanc prætereas, nec aliquā eius quæras mutationem.

CAVSA quippe eius quòd dictum est quia in fine perfectæ decoctionis & putrefactionis, natura generat ministratione artis materiam simplicem nudam non coniunctam formæ suæ: quā antiqui uocauerūt materiam primam propter similitudinem cum materia prima mundi, antequam informaretur, de qua dicit Plato in tertio Thimei, quòd cum materiam primam imaginamur, patimur uelut somniantes: & eget hæc materia coniunctione cum forma sua quæ est fermētum quòd quidem fermentum occultum est in gremio eius: quæ coniunctio debet fieri statim in ortu materiæ, ut materia permaneat & perseueret, natura enim sola hanc coniunctionem facere non potest, quia actio naturæ est continuo cū igne & actio ignis est infinita ut dicitur secundo de anima, & est irrationalis & omne quòd efficit de se destruit, sed anima artificis mensurans ipsum imponit sibi finem, quando uult & conseruat quod generauit ignis. Cum igitur artis sapientia ipsa coniungit post completam actionem naturæ faciendo naturam ab actione desistere: & de cætero in igne poterit conseruari in infinitum absque aliqua mensuratione ignis facta ab artifice, quòd est mirabile, quia igne gaudet, sic res quælibet inanimata in loco proprio suæ generationis. Ideo artifex tunc ab operatione & uigilia est totaliter absolutus & potest quiescere. Vnde dicit, Socrates in turba philosophorum, de hac coniunctione. Ci autem noto nil aliud est quàm opus mulierum & ludus puerorum &c. Non enim artifex plus laboris eget, occupatione illius, sed debet

ab eo quiescere, aut quæcunque uult ab hoc magisterio potest agere. propter hæc coniunctio facillima res est. Tunc enim sola custodia totum complet negotium, ut dicit Rasis in lumine luminum. Sic enim elementa tunc coniunguntur & perpetuantur propter uim frumenti. Vnde dixit, Morienus: & in hora coniunctionis maxima mirabilia apparebunt. Et sicut elementorum ablutio & depuratio fit per præsentiam ignis sic eorum, scilicet ablutorum coniunctio & perpetuatio & fermentatio fit per ipsius absentiam. Vnde Rasis libro trium uerborum. Et hoc fit uirtute Dei temperamento ignis & moderantia terminorum ignis. Vnde Morienus: eius ignis est tota huius rei uera at perfecta probatio &c. Et Plato in stollicis in trigesimo. Igneitas contrariatur in hora coagulationis .i. ferměti. Idē in lib. sanationum. Cōmodum & incōmodum huius rei prouenit à cōmodo uel incōmodo ignis. Nota circa literā. Ci aūt noto .i. plūbo quod ē ferměti corpus.

De tempore fermentandi.

AMPLIVS sciendum est quòd hoc tempus fermenti & fermentandi massam est tempus, in quo germinat lapis, quia oritur sicut germinantia, sicut dicit Haly, & Plato, & omnis alter. Et quia germinatio proprie est uegetabiliū & reditio rei post corruptionē ad id quod erat tempore præfinito. Ideo cum hic lapis quasi germinet, redeundo ad id quod erat similabitur quasi uegetabilibus. Cum igitur esset in principio argentum uiuum coagulatum, ergo quando orietur argentum uiuum per decoctionem tunc germinauit, sed cum sit liquefactum per decoctionem, oportet quòd tunc coaguletur & hæc congelatio fit cum fermento siue corpore suo, quod idem est, & hæc proprie est alchimia instrumentaliter. Rasis in lumine luminum. Quæ seminauerit ho-

mo hæc metet. Item ibidem. Omne semen in terra proiectum proprio generi correspondet quòd si diuersa seminis genera adinuicem mixta sint unũquodque proprium exprimit genus &c. Non enim generant res nisi sibi similia, nec fructificant res nisi fructus suos &c. Item Senior. Mineralia non nutriuntur ut exeant à radice sua, sed redeunt ad id ex quo fuerunt, nec conuertuntur ex hoc ad aliud, & qui aliud dicit falsum dicit. Sic igitur patet quid sit fermentum & eius germinatio & compositio.

CAVSA quippe &c. quamuis hoc dictum sit extraneum & mirãdum, scilicet quòd natura generat materiam simplicem informem non coniunctam suæ formæ. Attamen est uerum secundum antiquos, sed similitudinarie. Et philosophus in decimosexto de animalibus simili uerbo mirando utitur, ubi ostendit, quòd anima uegetatiua & sensitiua dantur ab intrinseco materiæ, intellectus autẽ ab extriñseco, unde dicit ipse sic ibi. Corpus spermatis cum quo exit semen spiritus qui est uirtus principij animæ, est separatum à corpore, id est materia & est res diuina & tale dicitur intellectus & iste spiritus non separatur à spermate &c. Ecce quod ponit sperma separatum à corpore, quamuis in rei ueritate non sit separatum nec esse possit, intelligendum est ergo corpus spermatis separatum à corpore, non quia non sit in materia spermatis, sed quia est ibi quoddam occultum non eductum de materia spermatis, sed ab extrinseco datum, quod est intellectus, ad cuius potestatem corpus spermatis sic spiritualiter disponitur. Eodem modo est hic intelligendũ, scilicet secundum analogiam cum tota traditio artis illius sit analoga & typica &c.

AMPLIVS notãdum pro maiori intellectu prædicto

rum, quòd operationes caloris in generatione & corruptione inquantum calor, non sunt determinatæ nec ordinatæ ad aliquem unum finem determinatum & manifestum nisi inquantum calor regitur ab anima uel intelligentia, quoniam calor est instrumentum animæ & omne agens, suum instrumentum dirigit & mensurat ut introducat formam. Per calorem autem intelligo eum qui est in actu, ut in animalibus habentibus ipsum in actu aut potẽtia & uirtute ut in uegetabilibus & mineralibus et animalibus certis habentibus ipsum mõ simili & iste calor est elementalis & cœlestis confusus in mixtis, unde philosophus secundo physicorum, homo generat hominem & Sol. Quia sine isto duplici calore non fit generatio. Mensuratur iste calor quantitate, qualitate, & tempore ab animo uel intelligentia, uel ab utroque in omnibus naturalibus ad aliquem unum finem determinatum, in quo est acquisitio formæ. Cum ergo ars alchimiæ sit sequela naturæ & operetur cum calore actu, scilicet ignis oportet necessario, quòd anima artificis modificet & mensuret illum calorem, quantitate, qualitate, & tempore, usque ad finẽ quendam determinatũ ad formam adipiscendam, quia semper determinatum tempus est inter agens & patiens, in quo introducitur forma, quòd si artificis anima sic non mensuret sed continuet calorem ignis ultra terminum tunc ignis necessario destruet formam quam fecit, propter immensurationem, hoc autem satis patet supra quia ignis actio est infinita, anima autem artificis mensurat ipsum &c. Sciendum quòd philosophus nono metaphysicæ, dicit quòd potentia irrationalis est determinata ad unum tantum & exit in actu existente, præsente, passiuo, disposito: ut ignis ad combustibile. Potentia autem rationalis se habet ad contraria &

exit in actu in alterum per appetitum sensitiuum uel rationalem præsente passiuo disposito & facit in eo, quod uult siue quod desiderat. Et propter hoc dixit Pythagoras, hominem esse mensuram omnium rerum, ut recitat philosophus undecimo metaphysicæ. Quapropter ueraciter dicimus. Quòd natura est qua regit opus huius artis per decoctionem in igne suo & uase proprio, prout regitur à cœlestibus usque ad finem operis & ultra. Voluntas autem est libera & debet regere & modificare naturam in fine operis, ut non transcendat ultra, quia uoluntas regendo naturam debet ad se trahere naturam, sed si uoluntas trahatur à natura & inclinetur ad eam, natura transcendet finem operis & ipsum destruet.

ADHVC opera naturæ planius scrutando dicimus, quòd sicut natura agit propter finem, sic & ars. finis autem naturæ est introductio formæ in propria & conuenienti materia, cum fuerit in ultima dispositione per actionem agẽtis instrumentalis directi ab ipsa natura, quod est calor appropriatus tunc operi finem imponit. Cum igitur per ingenium & sapientiam artificis fuerit ortum & generatum argentum uiuum philosophorum, quod est materia disposita ultima dispositione ad formam per actionem agentis instrumẽtalis, scilicet ignis directi ab anima artificis ergo oportet quòd informetur tunc & operi finem imponat, cum finis intentionis artis & naturæ, fuerit generare tale argentum uiuum habile ad talem informationem, scilicet auri uel elixir siue lapidis philosophorum, anima enim artificis æquipollet naturæ in hoc. Frustra ergo & desperatione laborat qui ultra laborat, cum laboret contra naturam & contra intentionem naturæ & artis &c.

Nota secundum præsentem autorem quòd si fieret congelatio

Mercurij per rem extraneam, quæ non esset homogenea in natura ductibilium nil perfectionis affert, quia non possunt cõmisceri nisi homogenea in natura. Et si mineralium aliquorum natura ipsum mortificet & coagulet propter homogeneitatem mixtionis in natura, ut arsenicum & sulphur dicimus quòd illorum coagulatio est ad corruptionem & non ad perfectionem &c. ut supra patuit.

Quid sit theriaca & quid dicatur uenenum in lapide philosophorum.

CAP. V.

QVIA antiqui philosophi assignauerunt in compositione lapidis philosophorum, theriacam & uenenum: & hæc cum sint de terminis occultissimis huius artis, ideo de ipsis nunc dicamus. Dicimus ergo quod sicut fermentum dupliciter dicebatur, sic & uenenum cum idem sit, & similiter theriaca. Vno modo ipse lapis perfectus & completus in operatione ad imperfecta metalla alio modo id quod est perficiens ipsum lapidem. Primo modo est improprie dictum, secundo autem modo proprie. De primo modo dicimus quòd quia ipse mundicat imperfecta metalla & omnem ægritudinem & corruptionem ab eis aufert, & ea sanat & conuertit & perficit in aurum. Dicetur digne theriaca ipsorum, quemadmodum patet de theriaca hominum. Et quemadmodum res uenenosæ appropriatæ corpori uenenoso, dico leproso adhibitæ, ipsum ab humoribus corruptis, principalia membra & alia membra corrumpentibus sanant omnino, sic & hic lapis efficit in metallis leprosis,

& ideo quandoque uenenum, quandoque theriaca dicetur. Metalla enim corrupta quæ ſunt quatuor, laborant, ſpeciebus lepræ quatuor, ex aliquo quatuor humorum corruptorum, & ſanantur per dictum lapidem, ſicut lepræ hominũ per ſerpentes appropriatos. Ferrum enim patitur lepram ex corruptione choleræ, ad naturam melancholiæ conuerſæ quæ leonina dicitur. Aes autem ex corruptione ſanguinis ad naturá malincholiæ conuerſi quæ dicitur allopecia. Stãnũ autẽ ex corruptiõe phlegmatis ad naturã malincholiæ cõuerſi quæ dicitur tiria. Plumbũ aũt ex corruptione malincholiæ ſolius, quæ dicitur elephãtia. Hæ aũt lepræ oẽs ſunt per admixtionẽ diuerſi ſulphuris corrumpentis ipſa, quod fuit in mineris ſuis. Et ideo per ſulphuris illius ablationem directam, cuiuſcunq; modi ſit ſanantur & perficiuntur per hunc lapidem, ſicut lepræ hominum per ſerpentes appropriatos. Argentum aũt patitur principiũ lepræ phlegmaticæ, quia in ſeipſo habet partes ſulphuris adurentis illud ut patet. Sed natura ſagax in ipſius generatione miſcuit theriacã talem quòd non augmentatur ſed ſic manet aut in melius tranſmutatur, quòd ſulphur cum per hunc lapidem ablatum fuerit ſtatim erit aurum. Aurum autem puriſſimum eſt, & nobiliſſimum, & æqualiſſimum, ſicut Sol inter ſidera, & ſicut ſanguis puriſſimus in corpore humano tẽperatæ complexionis carens omni contraria qualitate ſeu extranea, & habet ſanitatem ſummam. Et ideo ars ſequens naturam uult omnia cum hoc lapide ſanare & eſt theriaca & uenenum & in ſolum aurum tranſmutare ſicut facit natura. Venenum autem proprie dictum & ſimiliter theriaca eſt ſecundum alchimiſtas, quod fuit dictum fermentum proprle dictum, et hoc eſt quo ad operantem, quia ſi ſtet in gradu ſuo uigilanter

tempore ortus & germinationis est theriaca & uita sibi & operi. Quod si ulterius ignoranter transcendat, corrumpit opus, quia euanescunt omnia elementa quæ erant miscēda quare est sibi uenenum, mors & desperatio & moritur etiam lapis, eo modo quo sibi inerat uita. Vnde Hamec tertio stollicarum in comento hanc insinuas sententiam obscure dixit Res quando perueniunt ad terminum suum est uenenum mortiferum & est res simplex unius essentiæ & atrahit quicquid assimilatur sibi & propter hoc interficit animal, & hic gradus est uita & interfectio operantis ex odore suo, & ideo cauendum est omnimoda cautione ab eius odore ne interficiat, & quando hoc signum apparuerit peruenit ad terminum & ditatus est operans ab eius obseruatione etc. Ad propositum sunt multæ autoritates philosophorum, quibus dimissis causa breuitatis tantum duas adduco uel tres. Rosinus, hoc est uenenum ineffabilis pretij, quòd palàm minima & uilissima uenditur re &c. Et Haly hic lapis est uita mortuorum & eorum refectio, est & medicina conseruans corpus & purgans &c. Et Morienus. Est autem elixir medicina ex pluribus confecta, quæ quidem medicina infirmitates metallorum sanat. quemadmodum theriaca infirmitates hominum: unde à quibusdam uenenum appellari solet, quia sicut uenenum in corpore humano, ita elixir in corpore metallino &c.

Nota hic. De unione animæ & corporis cum suo spiritu.

IDENDVM est quòd in magisterio & termino operationis, cum oritur anima ipsa quærit cor

pus ſuum ut uniatur cum eo & recipiat uitam & operationem & unio iſta & compoſitio fit mediante ſpiritu & cum coniuncta fuerit corpori uiuit in æternum cum ſuo corpore. Hæc autem coniunctio fit in ortu & reſurrectione animæ, quia quamuis prius creata eſſet, cum ſuo corpore tamen propter inquinationem corporis & corruptibilitatem, non poterat anima ſuas proprias & incorruptibiles oſtendere operationes, immo tanquam mortua et inutilis iacebat, & quaſi cũ corpore tumulata, & quando per magiſterium ipſa purificatur & candidatur, reſurgit à ſuo corpore ſeparata, & tunc ſuum corpus eſt etiam purificatum & ipſa quærit ſuũ corpus & deſiderat coniungi ſibi, ut in æternum uiuat, nec poteſt coniungi, cum corpore alieno. Ante enim tunc euolat ab igne trahens ſecum corpus ſuum ad uolatum quàm alteri corpori patiatur coniungi & uniri & ſic opus annihilatur & artifex à ſuo propoſito uacuatur. Ideo corpus dicitur theriaca ipſius animæ, cum anima per ipſum ſaluetur & cũ ipſo beatificetur: & dicitur uenenum cum ſit cauſa mortis animæ perpetuæ, quando per inſipientiam artificis non coniunguntur. Et ex hoc patet ueritas illius uerbi Platonis, quod apud philoſophum non uerificatur octauo metaphyſicæ ſcilicet quòd anima noſtra orta eſt in Orizonte æternitatis, antequam ſuo corpori uniatur, quia poſuit formas uniri & ſeparatas, uniri inquam per medium. Fuit enim locutus ſecundum analogiam: & in hac coniunctione reſurrectionis fit corpus totum ſpirituale, ut ipſa anima. & fiunt ſic unum ſicut aqua mixta aquæ & non ſeparantur de cætero in æternum, cum in eis nulla ſit diuerſitas, immo unitas & identitas, omnium trium, ſcilicet ſpiritus animæ & corporis, abſque ſeparatione in æternum. Sicut uere patet de identita-

re & unitate sanctissimæ trinitatis in Deo, scilicet Patris, & Filij, & Spiritus sancti, quæ sunt in ipso Deo unum & idē cū distinctione personarū absque diuersitate in substantia. Ex quibus uerbis conijcere possumus directe quòd philosophi antiqui huius artis fuerunt uates uere per hanc diuinam artem, scilicet de resurrectione animæ humanæ cum suo corpore & eius glorificatione, de apparitione Dei in humana carne. s. Christi & identitate ipsius cum Deo mediante influxu & manatione spiritus sancti, quamuis indistincte ualde hæc nouerunt & confuse. Censeo uerum esse apud considerantes ueritatem & figuras in rebus, quòd quicunque huius artis diuinæ & gloriosæ fuerit uerus artifex seu opifex, poterit ponere in Deo trinitatem in unitate & unitatem in trinitate cum distinctione tamē sed absque diuersitate in ipso. Nam in hoc lapide uere assignatur trinitas in unitate & econuerso, cum distinctione & absque diuersitate, ut patet subtiliter intuenti & scienti. Neque uideo exemplum in mūdo sic per omnia simile ad assignandum trinitatem in Deo sicut hoc. Illud enim beati Augustini, quod ponit 10. de trinitate de anima & ponitur primo sentētiarum, scilicet quòd in anima sunt ista tria idem scilicet memoria, intelligentia, & dilectio siue uoluntas est pulchrum & uerum: sed forte aliquam poniur contradictionem, hoc autem nullo modo.

Et credo firmiter quòd quicunque infidelis hanc artem diuinam ueraciter sciret, fieret necessario fidelis in trinitate Dei assentiens & crederet in Christo Iesu domino nostro filio Dei. Et si hoc non facit non est nisi ex timore pœnæ præceptæ in secta & lege illa & alijs illatæ, ne sibi pœna similis inferatur. Nihilominus tamen perfectissime uidet, & trinitatem in Deo esse & assignari necessario posse per istius lapidis pretiosissimi &

mi & occultiſſimi inuentionem. Sicut uiderunt, Hermes, Plato, & antiqui philoſophi.

AD propoſitum autem redeuntes de ueneno & theriaca propriiſſime loquentes, dicimus nunc quòd hic lapis, cum in decoctione oritur, oritur in diebus præfinitis ad ſimilitudinem arg. ui. candiſſimi, & eſt argentum uiuum philoſophorum ut ex uerbis eorum concipimus. Et quia argento uiuo nulla utilitas ſequi poteſt, niſi cum corpore ſuo coniungatur & mortificetur. Ideo neceſſario ut ueritas & finis cõſtet operis, oportet ut à corpore ſuo tunc interficiatur. Et quia omne interimens large ſumendo, poteſt dici uenenum. Ideo iſtud corpus dicitur & dici poteſt uenenum ſine quo opus hoc conſtare non poteſt: & quia talis interemptio eſt ſalus & perfectio eius quod interimitur, ut uiuat uita incorruptibili in æternum. Ideo dicitur theriaca, quia ad uitam incorruptibilem per interemptionem ipſum reducit. Sicut uere patet de glorificatione ſanctorum. Nam quòd eos interimit .ſ. mors poteſt dici uenenum, ſed quia ex hoc accidit uita perpetua cum glorificatione. Ideo poteſt dici quòd ſit theriaca: quæ theriaca proprie & uere erit in die iuditij ſcilicet nouiſſimo, tunc enim fiet animarum & corporum ſuorum purgatorum reſurrectio & coniunctio ac unio perpetua, & ſic etiam in hac arte accidit glorioſa in ſuo die nouiſſimo. Hoc autem uenenum & theriaca eſt corpus antedictum & fermentum & clauis totius operis & eſt forma ſolis & flos auri. Vnde Zeno in turba philoſophorum: ſcitote quòd nullum corpus eſt pretioſius & purius ſole, & quòd nullum uenenũ tingens generatur abſque ſole & ſua umbra, qui philoſophorum uenenum abſque hoc facere conatur, iam errans decidit in id quod eius triſtitia permanet, qui autem ſapientum

uenenum Sole & eius umbra tinxit, ad maximum peruenit archanum. Item alter in eodem: cum autem uenenum corpus penetrat ipsum inuariabili colore colorat, & nunquam dimittit corpus animã quæ compar sibi est, à se separari &c. Ex quibus dictis patet quòd sine ueneno & theriaca alchimia non perficitur, non secundum intentionem considerantium in supefircie scilicet quòd apponatur aliquid illorũ ab extrinseco sed quia in fine operis & decoctionis fiunt hæc obtinentia nomina eorum ut dictum est. Et hæc uerba sunt profundissima & dicta secundum sententias antiquorum philosophorum & sunt consona de prius dictis de fermento & elementis.

Consequenter uidendum quid sit coagulum & quid lac in lapide philosophorum & quid masculus quid femina secundum philosophos.

CAP. VI.

DE coagulo quoque & lactẽ nec non & masculo et femina philosophi in hoc lapide tractauerũt, sunt enim hæc de secretissimis terminis huius artis quibus incognitis & ars hæc totaliter ignoratur. Sunt quidam qui imaginantur, quod hic lapis cum perfectus est comparatur ad Mercuriũ sicut coagulum ad lac. Sicut enim modica pars coaguli, multam quantitatem lactis coagulat, sic modica pars huius lapidis super multas partes Merc. proiecta coagulat; in Solem uel Lunam. Qui longe ualde ab eorum intentione loquuntur. Si enim sic esset, quæ nam esset comparatio huius lapidis ad metalla? non enim potest coagula-

re ea cum idem coagulata sint à natura, Merc. autem sic. Nos ergo dicimus quòd coagulum apud philosophos est illud quòd in capitulis dictis, est dictum corpus, siue fermentum, siue uenenum, siue flos auri, quod est occultum in Mercurio philosophorum quando oritur, & ille Merc. dicitur lac. Illud enim coagulum est quod coagulat illum Mercuriũ, & ipsum & Merc. sunt unum & idem in substantia. Ita quòd seipsum coagulat, & ab alio non coagulatur, ut uere patet de cera liquefacta quando coagulatur. Et sicut coagulũ fit ex lacte solo sed per quandam digestionem & decoctioné alteram recipit potentiam & uirtutem coagulandi illud lac in quo est, sic & hoc coagulum quod est in Merc. philosophorum ortum recipit per quandam digestionem & decoctioné alteram potentiam & uirtutem coagulandi illum Merc. in quo est & recipiendi & perficiendi cum sit in ipso & cum ipso ortum. Vnde sicut coagulum dominatur lacti & ipsum coagulando ad se conuertit & fiunt omnino unum coagulatum absque diuersitate, sic & hic. Propter quod non est cõfidendum in Merc. sublimato sed in calcinato post sublimationem ut dicit expositor in lumine luminum, quia cum fuerit sublimatus Merc. philosophorum, candidus de sui natura est uolans ab igne, cum autem à suo coagulo coagulatur, calcinatur, frigitur & retinetur, & hoc coagulum est aurum philosophorum & uenenum.

ET sciatis ꝙ hoc coagulum est clauis philosophorum, quia coagulando spiritus dissoluit corpora simul & semel in eodem momento, & ideo dixerunt philosophi quòd spiritus nõ possunt detineri, nisi cum aquis corporum, & quòd unum & idem est congelatio spiritus & solutio corporis. Vnde Rasis in epistola, Gummi nostrum coagulat lac nostrum, &

lac nostrum dissoluit gummi nostrum, & post hoc apparebit rubedo orientalis &c. Et Lucas in turba philosophorum: accipite argentum uiuum quod est ex masculo & ipsum secundum consuetudinem coagulate, non enim hic est regendi initium, eo quod iam coagulatum &c. Senior, Quando uidi aquam coagulare seipsam, tunc certificatus sum quòd res uera est sicut assignatur, & hanc aquam coagulatam nominant nomine cuiuslibet masculi, deinde desponsauerunt cum fœmina, & ipse est ex ea, & ipsa est radix eius & coagulatio eius sicut dixit Hermes &c. Idem in eodem: congelat autem hæc aqua cum est cogelata, & aqua currens est mater congelatæ & ex ea fuit &c. Ad hũc igitur modum assignauerũt in suo lapidẽ masculum & fœminam, nominantes fœminam, ipsum lac quod coagulatur, masculum autem quod coagulat, quia actio attribuitur masculo, passio autem fœminæ. Nam in hoc lapide quando oritur cum ipse sit liquidus & fluens & patiens dicitur fœmina, suum autem coagulum, à quo coagulatur, cum sit solidum, firmum, permanẽs et agens in illud dicitur masculus. Compositum uero ex ijs dicitur lapis commixtus completus et perfectus et fiunt in commixtione unum omnino sicut in cera Vnde dixit Alexander. Scias quòd nullus nascitur nisi ex mare & fœmina, Et nullum germen gignitur nisi ex humido et calido alias sicco. Item in turba philosophorum: cum enim masculus et fœmina coniunguntur fit mulier non fugiens, compositũ, uero spirituale, ui.n. masculi recepta gaudet fœmina, eo quòd masculo iuuatur, masculus uero à fœmina tingente accipit spiritum, masculus ergo et fœmina cõiunguntur et unum fiunt etc. Item alter in eodem. Veneramini regem & uxorem suam, & nolite eos cõburere etc.

senior. masculus est sine alis existens sub fœmina, fœmina uero habet alas & uult uolare, masculus autem retinet uolantem. Et propter hoc dixerunt philosophi: facite fœminam ascendere super masculum, & ascendet masculus super fœminā &c. Et Rosinus: Fœmina masculo roboratur &c.

ET est sciendum quòd masculus & fœmina sunt idem in eodem subiecto & sunt habentes uirtutes diuersas & contrarias in tali subiecti unitate. Et hoc potest confirmari per philosophum primo de plantis, qui ponit quòd in seminibus est mixtio masculi & fœminæ. Dicit enim sic. semen plantæ, est simile imprægnationi quæ est mixtio masculi & fœminæ, & sicut in ouo est uis generandi pullum & materia cibi eius usque ad horam complementi & sui exitus ab eo: & sicut galina ponit ouum in una hora. Ita & planta semen etc. Et idem dicit decimosexto de animalibus. Ex quo patet quòd talis copulatio uel cōnexio potest dici hermaphrodita: quia plātę & semina ubicunque imprægnant & imprægnantur ēt, & hoc denotat agens & patiens in eodem subiecto simul esse commixta in unitate quadam. Quando ergo oritur lapis iste habet in se mixtionem masculi & fœminæ, sed oritur liquidus, fluens, uolans, lucidus & coagulationem patiens et sic est fœmina. Coagulum autem oritur in uentre eius & est solidum, stans, permanens, umbram ostendens, sicut faciunt lapides pretiosi lucidi, & coagulationem in illo faciens, & est masculus. Et sicut fœmineum & patiens est quid diminutum & imperfectum. Ita masculinum cum sit agens est quid completiuum et perfectiuum ipsius. Et quia fœmina est alba fugiens, sed ualde leuiter permittit se à masculo capi, masculus uero est rubeus persequens fœminam fugientem et ipsam capiens & retinens ui ualida. ea propter dixerūt. Fœmi

na habet alas, masculus uero non. Hermes, Fili extrahe à radio suam umbram. radius enim est humiditas et fœmina. umbra uero est siccitas in humiditate occulta et est masculus, cuius generatio fuit à natura antequã generatio fœminæ. masculus autem est rubeus persequens fœminam fugientem & ipsam capiens & retinens in ualida. Fœmina autem est alba fugere uolens sed ualde leuiter permittit se à masculo capi propterea dixerunt quòd fœmina habet alas, masculus uero non.

SIMILI modo dixerunt, hunc lapidem esse primo Senem & secundo Iuuenem, quia de ratione iuuentutis est colorem rubeum roseum inferre in cute humana & in capillis. de ratione autem senectutis albedinem. Cum ergo hic lapis primo in sui generatione sit albus, in secundo rubeus merito primo dicetur senex, secundo Iuuenis. Vnde Rasis in epistola. Lapis scientiæ nostræ primo est senex & ultimo puer, quia albedo est in initio & rubedo in ultimo &c.

DIXERVNT etiam cum proportione simili hunc lapidem regionalem, quia ratione suæ humiditatis dixerunt ipsum esse Aegyptiacum & ratione siccitatis Persicum, unde Aegyptum domum humiditatis esse dixerunt, Persiam autẽ domum siccitatis. Et Aegyptij terræ Persarum egent subsidio, sicut dicit Miluescindus. Omnis enim putrefactio fit in humido finis autem putrefactionis est siccitas, & incineratio, cum ergo fuerimus in fine putrefactionis completæ, oportet desiccare, & tunc fit conuersio elementorum, quia humidũ fit siccum, & Aegyptij recipiunt subsidium à Persis & sic alternatim lapides adinuicem commutantur. Et ideo putrefactio non ualet alibi quàm in Aegypto, ipsius autem finis non nisi in Persia. Secundum hunc ergo modum assi=

gnauerunt in hoc lapide mulierem prægnantem, masculum rubeum in utero habentem & parturire clamantem: unde lapis qui superius dictus est fœmina est mulier prægnans, qui autem dictus est masculus, est stans in utero paratus ad partum. Et ideo in coagulatione apparet partus, quia lapis dictus fœmina, parit lapidem alium, quia quòd erat intus exit foras, quia quod erat fluxibile fit coagulatum. Multos quoque alios terminos annuerunt philosophi, sed prædictorum cognitione integre habita, aliorum omnium cognitio nullatenus poterit occultari.

Sequitur ultimum capitulum de similitudinibus generationis fœtus expermate & sanguine menstruo, & auis ex ouo, comparando in generationem auri ex sulphure & argento uiuo, ad generationem ipsorum.

CAP. VIII.

QVIA locus sumptus à simili & proportione in arguendo in qualibet arte et scientia familiaris est, & manifestum conferre uidetur, ideo generationem auri à natura & ab arte ex sulphure & argento uiuo, fœtus ex spermate & menstruo. Intendimus proportionaliter explicare, ut ex ijs omnia quæ diximus à simili roboremus. Erunt autem proportiones naturales nouæ et inauditæ. Dicimus, ergo quòd principia generationis fœtus sunt duo scilicet sperma & sanguis menstruus, quia in omni generatione est necessarium agens & materia. Materia autē,

& agens non coincidunt, ut patet ex ſecundo phyſicorum. Sperma autem eſt agens, & ſanguis Mercurius eſt materia, ut patet ex quintodecimo et ſextodecimo de animalibus: et ut dicit Auerrois ſecundo colliget. Et quia omne agens cum introductione formæ ſimul ſeparatur à materia, nec ſubijcitur materiæ, ſeu pro materia generati, ergo ſperma ſeparabitur ab illa ſimul cum introductione formæ. Quòd autem ſanguis menſtruus ſit materia generati ſic patet, quia ex eiſdem generamur & nutrimur & econuerſo, ut dicitur ſecundo colliget, & ſecundo de generatione & corruptione, & quintodecimo de animalibus, cum ergo fœtus nutritur ex ſanguine, ergo ſimiliter generatur ex eo, oportet ergo dicere quòd ſperma ſit agens. Vere ergo dixit philoſophus quinto decimo de animalibus, ſcilicet uir dat formam et principium motus, fœmina dat corpus & materiã, ſicut in lacte coagulato, ita erit quod abſcinditur à mare & fœmina. Eſt ergo maſculus operans & fœmina patiens, ſicut eſt ſcamnum ex carpentario & ligno, non igitur erit ſperma tanquam pars generati, ſed erit ſicut motor et forma. Et ſicut ſanitas quæ accidit infirmo ex ſcientia medicinali &c. Poſſumus ergo in propoſito dicere quòd ſicut ſtannum eſt excarpentario ſicut ex efficiente, ex ligno ſicut ex materia, & ſicut fœtus eſt ex ſpermate ſicut ex efficiente & menſtruo ſicut materia. Eodem etiam modo omnino dicimus quòd aurum, et lapis philoſophorum, eſt ex ſulphure ſicut ex efficiente & argento uiuo ſicut ex materia, & ſicut ſperma informat cum forma ſibi ſimili & non aliena ſic ſulphur informat, forma ſibi ſimili & non aliena. Et ideo hoc ſulphur agens extrinſecum extrahit per digeſtionem illud ſulphur quod eſt in potentia in argento uiuo in actu, quod ſulphur informat ipſum argen

tum uiuum forma auri aut lapidis philosophorum. Et hoc est, quod argentum informat, coagulat, colorat & infixat per actionem illius.

EST præterea notandum quòd sperma generat ex materia cor primo & primam uirtutem in corde imprimit sibi similem: quoniam sperma habet primam uirtutem generatiuam, contractam ab eo à quo decisum est, & generando cor dat similem uirtutem generatiuam cordi. Et post separatur ab eo & derelinquit ipsum solitarium, quia cor potest de cætero generare alia membra omnia per uirtutem primã sibi introductam à spermate similem uirtuti existenti in spermate, absque præsentia spermatis, quia sperma postquam generauit cor iam totum opus suum peregit, nec est de cætero necessarium ad generationem. Nõ solum autem in corporibus animatis anima sensibili, sed etiam animatis anima uegetabili, hoc idem patet. Post seminationẽ.n.determinata Periodo germinabunt semina per uirtutem generatiuã insitã ipsis et in quibusdã ascendũt semina diuisa super terrã in ipsa generatione, & in quibusdam manẽt in terra, & ista semina adhærent germini. Post separantur & paulatim arescũt in ipsis germinibus tanquam uana & inutilia ad generationem ulteriorem, quia similem uirtutem generationem quam habebant intus duxerunt in ipsis germinibus & germina obtinuerunt eam, & euanuit uirtus quæ prius fuerat in seminibus. Postquam opus suum totum peregit. Propter quod illa germina sunt & permanent per se, sufficientia, ad generationem successiue, absque seminibus ex quibus generata sunt. Ideo generant folia, flores & semina in circulo, sicut illa ex quibus originem contraxerunt. Omnes etiam res quæ generantur & in sua specie multiplicantur, non generantur

nisi à sibi similibus in natura tanquam à principijs & radicibus suis secundum modum quem diximus. Est ergo germen sicut cor generatum & separatum à semine suo. In quo est tota uirtus seminis generatiua omnium membrorum plantæ & partium eius secundum exigentiam suæ speciei, quemadmodum in corde embrionis generato à spermate.

SIC eodem modo dicimus, quòd sulphur extrinsecum generat ex argẽto uiuo sulphur quoddam quod est sicut cor, & primam uirtutem generatiuam introductã in ipso à sulphure extrinseco, ab eius præsentia quia sulphur extrinsecũ iam totum opus suum peregit. Et hoc sulphur generatum in argento uiuo, & ex eo est cor & forma & tinctura quemadmodum in homine cor &c. Sicut ergo sperma, post generationem cordis, non habet aliud efficere de cætero, quia iam introduxit formam, & etiam impossibile est duo agentia concurrere æqualiter ad eundem effectum. Sic & sulphur extrinsecum similiter se habere debebit, ergo sulphur extrinsecum postquam introduxit in actu sulphur ex intrinseco argenti uiui, quòd est sicut cor & forma argenti uiui, debet similiter separari. Confirmamus autem hoc per philosophum decimosexto de animalibus qui dicit. Creatur autem cor prius à spermate, aut membrum conueniens cordi, quod erit principium generationis corporis totius &c. Et post hoc dicit. Et propter hoc in creatione apparet cor pri us inter omnia alia membra in actu & manifestum est sensui & similiter rationi: quando conceptum suscitatur ex semine maris & superfluitate mulieris seu fœminæ & fuerit solitariũ debet regere se sicut filius qui exijt à domo patris etc.

SCIENDVM pro dictis, quòd sicut non est necesse quòd primum mouens tangat suum mobile continuo sed suffi

cit quòd iam tetigerit, ut patet in sagittatore & sagitta, sic est de spermate & illo à quo decisum est, scilicet corde quod generauit sperma & corde quod generat membra fœtus. Vnde dicit philosophus decimosexto de animalibus. Sicut accidit rebus quæ sunt per se, quòd primum mouens mouet, non quia contingat corpus omnino alterius, sed quia iam tetigit in præterito. Ita est illud ex quo est sperma, & non tangit post hoc. Eodem modo dicimus in sulphure & argento uiuo, quia postquam sulphur extrinsecum tetigit argentum uiuum & generauit seu creauit in argēto uiuo sulphur ex ipso. in quo est uirtus prima generandi & informandi aurum, non est necesse ut de cætero tangat ipsum, sed suffi cit quòd iam tetigit in præterito. Ideo dignum est, ut hoc extrinsecum separetur sicut perpetuum à corruptibili.

AMPLIVS subtiliter aduertendū est, quòd sperma quando est fortis & temperati caloris, tunc est potens digere re menstruū complete, quia non potest fieri completa digestio nisi per calorem completum sicut indigestio per calorem dimi nutum, ergo cum sperma fuerit uincens & potens bene di gerere menstruū, scilicet cum sit sicut motor & operans, assi milabit sibi necessario hoc quod generat, ergo generabit ma sculum cum sperma sit ex masculo. Et quia omnis corruptio & alteratio est ad contrarium, tunc quia sperma non poterit uincere & digerere bene mēstruū propter penuriam calo ris non poterit fœtum secundum similitudinem formæ suæ, ergo erit alterata ad contrarium & quia fœmina contraria tur mari, necessario creabit fœminam, quia sperma est sicut operans & menstruū sicut patiens. Propterea accidit ꝙ mares sunt calidiores fœminis quia caliditas attribuitur agenti. Sic eodem modo dicimus de sulphure & argento uiuo, nam

quando sulphur est bene potens digerere argentum uiuum ex completa actione caloris, tunc sulphur assimilabit sibi argentum uiuum & faciet ipsum aurum, quoniam sulphur est ipsum digerens & citrinizans. Ideo aurum est citrinum & masculinum & complete digestum. Cum autem sulphur nõ poterit benè digerere argentum uiuum ex indigentia caloris, tunc erit alteratio ad contrarium, ergo sulphur non assimilabit sibi argentum uiuum, ergo non fiet aurum sed argentum: & ob hoc argentum est album sicut argentum uiuũ, & est sicut fœmina & incomplete digestum, & hæc est causa albedinis argenti & citrinitatis auri. Vnde sicut fœmina est mas occasionatus secundum philosophum in libris præællegatis, sic similiter dicitur quòd argentum est aurum occasionatum. Est autem citrinitas & albedo in auro & argento non ex utroque sed ex argento uiuo tantum, quemadmodum in ouo album & citrinum sunt ex parte fœminæ et non maris, quamuis non sint in argento uiuo distincta sicut in ouo. Ideo dicit philosophus 17. libro de animalibus, album et citrinum in ouo nõ sunt, ex mare et fœmina sed ex fœmina tantum. In alijs autem metallis, quia aut sulphur nondum potuit bene digerere et uincere argentum uiuum propter paucitatem caloris ut in plumbo & stanno, aut combussit nimis ut in ære uel ferro. Ideo in ipsis nondum potuit generare aurum nec argentum, quoniam sulphur non est uincens, nec uictum omnino.

ET intemperantia caloris sulphuris potest esse tam in abũdantia quàm in defectu & potest utraque intemperantia dici indigestio diuersis respectibus postquam nõ tenet medium. Ideo bene dicit philosophus 18. de animalibus scilicet ꝙ mares & fœminæ indigent temperantiæ caloris, quemadmodum

omnia naturalia & artificialia non sunt nisi per terminum & temperantiam determinatam, cum calor uincit ualde, desiccat res humidas & cum diminuitur multum, non potest sustentare humiditates & propter hoc indiget temperantia. Si autem non fuerit ita, accidet istud, quod accidit rebus decoctis quoniam ignis multus comburit, & paucus non potest digerere. Et propterea indiget mas & fœmina ad creandū filium temperantia caloris &c. Et huic concordat uerbum Gal. in quarto de ingenio sanitatis, qui dicit omnis error duobus modis est in quantitate, scilicet si ultra temperamentum est uel citra temperamentum. Nam idem, id est, consimilem defectum facit plus & minus. Vnde dicimus solum aurum esse à calore temperato decoctum & à natura digestum citrinum masculinum & simile est argentum & nullum aliorū hoc habere meruit.

RVRSVS *ne uideamur ignorare intentionem uerborum dictorum Aristotelis. Dicimus quòd quamuis sperma sit factor embrionis ut dictum est, tamen non est sicut principale agens sed magis ut organum & instrumentum, quia anima existens in spermate est principale agens & mouens, mota ab anima generantis. Cum omne quod est habeat animam actu uel potentia uel secundum quid uel simpliciter ut dicitur 16. de animalibus, & utitur spermate tanquam instrumento cum calido & frigido ad generationem & formationem ut ibidem dicitur, quamuis uerius sit dicere aliquid fieri per motum instrumentorum quàm per instrumēta ut idem dicitur. Vnde ex motu generantur calidum & frigidum ut instrumenta faciunt duritiem & mollitiem & similia accidentia, ut patet tam in naturalibus quàm in artificialibus, gladius enim efficitur ex motu instrumenti, quòd*

mouetur ſecundum ſcientiam artificis &c. Vnde ſicut anima hominis in qua eſt ſcientia, mediante ſanguine & ſpiritu mouet manum ut inſtrumentum aut inſtrumentum extrinſecum hoc autem mouet materiam. Sic & anima exiſtens in ſpermate mouet ſpiritũ ſecundum motum generantis à quo exiuit & utitur ipſo ut inſtrumento mediante calore naturali, & ſperma mouet materiam. ſ. menſtruum. Vnde dicitur decimoſexto de animalibus, quòd cum ſperma uenerit in matricem, mouet mẽſtruũ eodem motu quo ipſum, extitat motũ, ſcilicet ab anima generantis à qua exiuit ſperma & omnia mẽbra ſunt in potentia tam in mẽſtruo quàm in ſpermate, in actu aũt nullũ ſed in menſtruo paſſiue, in ſpermate uero actiue, & hoc facit cũ calido naturali uel animali proportionato ordinationi aſtrorum, quod eſt uitale, quod calidum nõ eſt ignis uel ab igne, ut ibi dicitur, cum ignis animal non generet nec nutriat. Eodem modo dicimus de ſulphure & argento uiuo in operibus naturæ, quoniam ſulphur non eſt agens principale ſed uirtus mineralis occulta, exiſtens in ipſo mediãte calore mineræ digerente, eſt principale agens intrinſecum cum corporibus cœleſtibus et mouent ſulphur cum calore ſuo ſicut inſtrumentum. Sulphur autem mouet argentum uiuum, ſicut materiam ſibi propriam ad generationem eo motu quo mouetur ab agẽtibus primis. Similiter in operibus eiuſdem naturæ, menſuratis ab arte, quia anima artificis in qua eſt ſpecies & ſcientia eſt principale agens extrinſecum & mouet uirtutem mineralem digeſtiuam & liquefactiuam, et generatiuam exiſtentem in ſulphure per tempus caliditate ignis menſurata ab artifice, ſicut principale agens intrinſecũ, & hæc uirtus mouet ſulphur in quo eſt ſicut inſtrumentum. Sulphur autem motum mouet argẽtum uiuum, ſicut propriã

materiam ad generationē eo motu quo mouetur à primis, et est aurum in argento uiuo & in sulphure in potentia, actu uero nō. sed est in argento uiuo passiue, in sulphure uero actiue sicut in efficiente. Vnde liquefactio & coagulatio & alia accidentia fiunt à calido & frigido, forma uero efficitur, ex motu instrumentorum motorum secundum scientiam artificis mensurantis & ministrantis ea naturæ.

Argenti uiui uulgaris similitudo.

DICEMVS denuo quòd argentum uiuum uulgare assimilatur menstruo & ouis uenti. Vnde sicut ex mēstruo, absque spermate non fit embrio nec ex ouis uenti auis absque semine maris, quia uirtus animæ non est in eis nisi ex spermate uel semine maris, ut patet ex decimosexto de animalibus. Sic ex argento uiuo uulgari. Nunquam fiet aurum nec lapis philosophorum, absque sulphure, quia non est in eo uirtus generatiua nisi per sulphur, secundū hanc igitur proportionem dicimus de sulphure, quoniam ipsum assimilatur spermati et semini maris, et absque mēstruo fœminæ non fit generatio, quemadmodum tota materia generationis & nutrimenti non est nisi ex fœmina, sic ex sulphure sólo absque argento uiuo nunquam fiet aurum, nec lapis philosophorum, quia in eo non est uirtus materiæ nec nutrimenti. Et sicut ex albo oui fit generatio pulli & nutrimenti ex solo citrino. Sic similiter generatio auri fit ex argeuto uiuo, & nutrimentū eius ex solo citrino, scilicet sulphure suo. generatio igitur lapidis erit ex albo, id est, argento uiuo & nutrimentum ex solo citrino, scilicet sulphure suo occulto, digesto per actionē sulphuris extrinseci regimine artis & artificis ministrantis naturæ. Propterea natura sapientissima in animalibus perfe=

ctis in quibus est dare marem & fœminã separauit marem à fœmina quæ ad generationem temporibus congruis coniunguntur. In seminibus autem quia non sunt corpora mobilia localiter, à principio intrinseco, coniunxit natura ex eis simul marem & fœminam, ita quòd in quolibet semine est coniuncta & indistincta quo ad substantiam uirtus maris et fœminæ ad generationem fiendam. Sic similiter ac propter eandem causam, coniunxit in mineris metallorum sulphur & argentum uiuum ad generationem ipsorum. ideo minera ipsorum omnium sunt necessario mixtæ ex sulphure & argẽto uiuo uulgi cum sint simul ibi generata mixta & coagulata. Et ob hoc sicut mas non generat in substantia propria sed in passiua & opposita sibi, siue agens & patiẽs sint cõiuncta siue separata. Sic similiter & sulphur generat non in substãtia propria sed in passiua & opposita sibi quæ dicitur argentum uiuum. Si igitur uerum est quòd in principio huius capituli diximus secundum sententiam Aristotelis, Auerrois & Alexandri, scilicet quòd ex eisdem generamur, nutrimur, perficimur & complemur, & non ex extraneis, ergo ex eisdẽ aurum debet generari nutriri & perfici ac compleri, & nõ ex extraneis. Cum igitur aurum sit generatum, nutritum, perfectum & completum, à natura ex solo argento uiuo, ab extrinseco sulphure digesto & ultimo ab eo expoliato, ergo & lapis philosophorum ex eisdem debet generari, nutriri, perfici & compleri scilicet ex quibus est aurum & non ex extraneis, quia sicut cognitio rei sumitur ab essentia & natura rei & suis principiis, & sic & operatio ipsius. Quia ergo ex imperfectis metallis, debet per hunc lapidem, aurũ generari, nutriri, perfecti & compleri per eorum mixtionẽ, ergo ex solis partibus eorum quæ sunt ex eisdem ut aurum,

generabitur

generabitur aurum, & partes extraneæ corrumpentes separabuntur seorsum, & cum partes quæ sunt in eis quæ sunt ex eisdem ut aurum sint argentum uiuum, ergo ex solo argento uiuo eorum generabitur aurum & nutrietur & perficietur & complebitur per hunc lapidem, ergo & partes sulphuris quæ sunt in eis cum sint extraneæ & corrumpentes separabuntur seorsum quia non miscebuntur. Omnis enim res ex sibi similibus conficitur & perficitur & completur & nõ ab extraneis. Vnde philosophus in secundo de anima dicit ꝙ nutrimentum in principio est dissimile à nutrito. in fine autẽ simile, ergo à similibus res nutritur & perficitur & ideo ab extraneis. Sic ergo patet quòd aurum alchimicum est quod debet esse necessario ex eisdem, omnino & eodem modo generatum ut minerale & non ex extraneis, nec modo extraneo. Qui igitur in extraneis laborant & modo extraneo, à natura operantur, extranea faciunt & aliena. Similiter autem & qui in eisdem, non extraneo modo operantur, ueritatem rei consequuntur.

CVPIENTES igitur per artem alchimiæ naturam sequi non impendent laborem in argẽto uiuo solo scilicet uulgi, nec in sulphure solo scilicet uulgi nec cum aliquibus alijs intermixtis sicut nec natura, immo nec in argento uiuo & sulphure uulgi coniunctim, quod forsan uidetur mirabile. Sed in eo in quo sunt à natura coniuncta, quia præparauit arti sicut ancilla. Coniungit autem, ipsa natura à principijs generationis sicut in lacte butyrum lac & seracium quæ post digerit, & abinuicem separat & sequestrat. Similiter autem & ars. Similitudines autem istæ sunt sufficientes & ueraces etiam ad hoc propositum ostendendum, quãuis non sint totales, quoniam animatorum ad inanimata,

non poteſt eſſe in omnibus totalis ſimilitudo nec adduci, non enim generatur aurum ex auro, ſicut animal ex animali. Sed talis inueſtigatio extranea & pulcherrima eſt. Concludimus ergo ex omnibus prius dictis quòd quicunque ſapiens figuras & analogias uerborum cum omni imaginatione in hac arte inueſtigare uoluerit, cum ipſa ars ſupra naturam & rationem naturalem conſiſtit, ut prius oſtendimus, oportebit ipſum neceſſario operibus diuinis ſupra naturam & naturalem rationem, & intellectum exiſtentibus conſentire et fidem omnimodo adhibere, quòd ſi ſolam rationem adeptus fuerit finem artis penitus non attinget.

CONIVNGIT &c. Sciendum quòd ſicut natura generat metalla ex ſulphure & argento uiuo. Non quòd ſulphur in ſua natura per ſe reperiatur in ſuis mineris: nec argentum uiuum ſic. Sed reperiuntur hæc à natura commixta & in naturam terræ redacta: nec etiam reperitur aliquid ibi in quo ſaluetur ibi media diſpoſitio à mollitie argenti uiui ad duritiem alicuius metalli, cum tamen non fiat tranſitus de extremo ad extremum niſi per medium. Sic & in tranſmutatione metallorum imperfectornm uerſus perfecta eſt exiſtimandum, quia natura in ijs occultiſſime operatur. Regiones narrant res & generationes diuerſificant ea, non ſolum ſecundum ſpecies, ſed ſecundum proprietates & accidentia in eadem ſpecie: hoc patet tam de animatis quàm de inanimatis, ut dicit philoſophus octauo de animalibus. Sic ſimiliter exiſtimemus eſſe de mineris metallorũ, quia ratione diuerſarum minerarum in regionibus diuerſis quædam poſſunt nobilitare imperfecta metalla in aurum & quædam nõ, quaſi de ſe ſemper & ubiq; ſint diſpoſita ad finem illũ. Sicut etiam uidemus quaſdam melius argentum & quaſdam me-

lius æs producere propter causas, quia potest minera esse corrupta & carens aquis lauantibus per fluxum earum, aut sulphuris mali repletio impedit transmutationem talem fieri in tali loco. Item aspectus cœlestes operantur ad hoc &c.

Capitulum octauum, Instantia contra dicta. In qua probat quòd ex ære & ferro non potest fieri aurũ, uel argẽtũ & soluit.

SED dicet aliquis, uidetur quòd ex ære & ferro non possit fieri aurum uel argentum per alchimiã siue per lapidem philosophorum quod primo probatur sic. Impossibile est illi rei quæ transiuit terminum decoctionis ut reuertatur ad terminum decoctionis & ad medium. Sicut non est possibile ut assum reuertatur elixum: ut dicit Auerrois tertio colliget, & cum æs & ferrum sint huiusmodi, ergo &c. Reliqua autem confitemur posse conuerti. Similiter quæ cruda sunt possunt decoqui, econtra autem incrudari non possunt, & quæ sunt semidigesta possunt complete digeri, quæ autem superfluæ ad temperatũ reuerti nõ possunt, ut patet in cibis quid assantur & elixantur quando sunt crudi. Propter quod dixit Auerrois tertio colliget ut supra. Item de tali digestione dixit Rasis in libro perfecti magisterij & Morienus & quilibet alchimista, quòd argentum & aurum à calore suaui & temperato decocta sunt. Stannum autem & plumbum à calore diminuto, ferrum autem & æs à calore superfluo assatiuo & urente. Argentum uiuum crudimine. Ad hoc omnia imperfecta posse conuerti in aurum, tam secundum artem quàm secundum naturam.

SED est aduertendum, quòd cum duplex sulphur sit in quolibet metallo præterquam in auro scilicet extrinsecum cō-burens & intrinsecum non comburens, quod est de substantiali compositione argenti uiui. Ideo illud extrinsecum est separabile ab eis: intrinsecum autem nullo modo. Et quia hoc sulphur extrinsecum potest per artificium separari, sicut & à natura, patet uere quòd non est unitum cum suo argento uiuo. Ideo non facit ueram adustionem in argento uiuo.. Sed in seipso quod patet, quia ipso separato remanet argentum uiuum purum, quod non sic remaneret, si secum esset unitum. Et ideo cum purificantur imperfecta metalla in opere minori per ablationem quandam huius sulphuris, uidetur eorum argentum uiuum lucidius. Vnde de hoc duplici sulphure loquens Geber capitulo de procreatione Veneris sic inquit. Ex præcedentibus itaque sermonibus relinquitur in compositionibus duplicem fore sulphureitatem, unam quidē in profunditate argenti uiui conclusam in principio suæ mixtionis. Alteram uero superuenientem, quarum alteram cum labore tolli. Alteram uero nullo artificiorum ingenio est possibile tolli quod per ignem perficitur, ad quod possit nostra operatio congrue ac utiliter peruenire. Cum iam secum per eandem creationem unito factum sit. Hoc experimento probatur, quia uidemus sulphureitatem adustam per ignem deleri, sulphureitatem uero fixam minime. Si igitur diximus corpora calcinatione mundari, intelligas utique à terrea sulphurea substātia quæ nō in radice suæ naturæ unita est, quoniā unitā purgare uel mūdare per ignis ingeniū nō est possibile, nisi adueniat argenti uiui medicina, occultans & contēperās aut illam de commixto separans. Item capitulo de coagulatione, idem habet similiter, scilicet argentum partes

ſulphuris, naturaliter ſibi admixtas, quoddam uero plus, quoddam minus, quas remouere per artificium non eſt poſſibile &c. Quia igitur iſtud ſulphur extrinſecus adueniens poteſt per artificium ſeparari à metallis, patet quòd non eſt uere unitum cum illo argento uiuo, nec de ipſius ſubſtantia. Et ideo iſtud argentum uiuum æris, & ferri poteſt perfici in aurum puriſſimum ſicut argentum uiuum ſtanni, & plumbi per ſulphuris extrinſeci ſeparationem. Et ſicut ipſum eſt fœdum fœtidum, & malum, ita dat tincturam fœtidam & malam: ueruntamen in hoc tãtum bonitatis habet quia ipſum eſt agens in materia ſine cuius actione natura nõ poſſet generare aliquod metallorum. Ideo Geber eius tincturã uituperans tractatu de medicinis primi ordinis capitulo de citrinatione Lunæ, dicit ſic per ſulphur etiam rubificatur Luna, ſed illius rubificatio eſt difficilis & laborioſa immenſe, et tamen non reſultat eius citrinatio fulgens immo fuſca & liuens terreitate motifera &c. Ex quibus iam dictis nos æſtimamus cum ratione, quòd cum lapis philoſophorum ſuper æs et ferrum liquefacta proiectus fuerit, commiſcebitur in momẽto cum omnibus & ſolis partibus argenti uiui exiſtentis in eis, & unitur cum eis cum ſint eiuſdem naturæ, & perficit eas in aurum puriſſimum: & omnes partes ſulphuris extrinſeci ſeparabuntur ſeorſum, quia non ſunt de natura ſua. Et hæc eſt intẽtio Geberis capitulo de differẽtijs perfectionis, differentia prima quamuis uideatur aliter dicere capitulo de præparatione corporum in generali, ſcilicet Saturni & Iouis. Argentum enim uiuum ſemper abſque uiolentia & labore commiſcetur cũ eo quod ſuæ naturæ eſt: alterũ uero reſpuit & ſeorſum relinquit. Similiter dicimus in ſtanno, & plumbo, & in argento, quamuis in argento ſint modice partes

sulphuris extrinseci. Sed cum super argentum uiuum proijcitur hic lapis qui cum eo, tam secundum totum quam secundum omnes partes sunt unius naturæ & substantiæ, ideo totum perficiur in aurum. Videmus enim gratia exempli in coagulatione lactis, quia coagulum coagulat solum partes sibi similes existentes in lacte. Alias uero dissimiles respuit & seorsum relinquit, & ista substantia casealis in lacte consistens se habet ut principium materiale & passiuum. Coagulum uero sicut principium formale actiuum, quamuis sint eiusdem materiæ & substantiæ, ac naturæ. Quòd autem talis adustio sit in solo sulphure ferri & æris: & non in eorum argento uiuo satis experimento patet, quia cum adurimus siue coagulamus argentum uiuum cum sulphure, & facimus ex eis sublimationem uzifur post magisterium sublimationis alteram separamus substantiam argēti uiui ab uzifur puram & mundam, ut prius & magis. quod patet, quia nulla adustio facta fuit in isto argento uiuo, sed in solo sulphure, ergo eodem modo in ferro & ære est existimandum & sic patet solutio ad dubium. Et sic est finis istius aureæ quæstionis, ex Bono Ferrariensi extractæ per Ianū Therapum Lacinium Calabrum Minoritam theologorum minimum: & nunc primo per ipsum ad cōmunem studiosorum fœlicitatem editæ in lucem.

Accessit, & huic quæstioni epistola quædam ipsius Boni ad quendam suum familiarem, super hoc negotio, quæ quidem quia conformis est suæ doctrinæ, & præsertim in capitulo primo: ubi loquitur de materia lapidis, iccirco huic operi illam inserere non dubitaui.

SEQVITVR NVNC EPISTOLA BONI
* Ferrarienſis egregij atque eximij in medicina & in hac arte doctoris ad quendam ipſius familiarem.

INSTANTISSIME N. fratrũ optime magna cum deuotione et fiducia ueſtris literis & precibus me rogaſtis, ut uobis ſcriberem quæ ſit materia ſuper quam philoſophi alchimiã inquirendo laborauerunt, ut uenerabilem eorum lapidem cum magna induſtria ſibi compararent. Quapropter nullus in hac re ueritatem dicere poſſet nec cum ueritate alios informare qui ipſam materiam non prius nouit, nec iudicat de re niſi qui uere eam cognoſcit, Ideo ſi nondum ſim ſuper ueritate: non poſſum ueſtram reſpondendo adimplere petitionem: ueruntamen quia ratione in hac arte potius quàm formæ ſemper uolui adhærere, poſtquam hæc omnia cum maxima difficultate & labore incepi percipere, & in multos errores incidi nauigando & tranſeundo. Referam nunc uobis ſuper qua materia ſim firmatus ſecundum quod exiſtimo & opinor, ueſtri deſideriũ adimplendo, rationibus ſatis ueridicis approbando, quod dicam. non enim ſufficit dicere quia ita eſt, niſi oſtendatur propter quid. Et quæcunque generaliter ſecũdum rationem dixi in quæſtione prolixa quæ dicitur pretioſa margarita nouella in inueſtitione artis iſtius, & in tractatu contra illos qui in materia indebita operantur quæ nomini fratris Anſelmi monachi conſcripſi, Nunc ueſtri amore motus, aperiam in ſpeciali & particulari uobis ut percipiatis intẽtionem Hermetis, Geberis, & aliorum philoſophorum & natnræ, per quod patebit uo

bis, ſi in hac arte aliquid intelligam uel ignorem. inuocato igitur nomine excelſi & altiſſimi Creatoris & miſericordis, ac Ieſu Chriſti filij ſui & gubernatoris noſtri à quo digne pe tentibus beneficium omne confertur, incipio abſque ænigmate dicere uobis & rationabiliter demonſtrando explicare munus quod de hac materia quæſiuiſtis. Quod quidem niſi intelligenti et intelligere honeſte uolenti ſub anathematis pœna narrare uolui ſicut præcepit Hermes. De modo autem operis in materia hac, ut informem, quamuis operi ad præſens me congrue dare non poſſim, ſicut alias conſueui per quoſdā exteriores defectus omnia ſilebo, hoc enim uidetur archanum totius mundi, ſicut dicunt philoſophi & gloria inæſtimabilis. Quæſiuiſtis autem de cauſa materiali quæ non eſt modicum munus introeuntibus artem iſtam, hæc enim eſt quam antiqui philoſophi quæſiuerũt prius ut in aliarum cauſarum uenirẽt cognitionem ſine cuius cognitione uacui erant ab aliarum cognitione. Et ſimiliter per conſequens ab hac arte & opere. Quod igitur uobis pollicitus ſum accipite modo.

SCITOTE in primis quòd arſenicum ſiue auripigmentum eſt compoſitum à natura ex ſulphure & argento uiuo in proprijs mineris ſicut pluribus rationibus uobis oſtendam quaſi narratiue per ſigna ſumpta à ſenſu, in ſublimando enim arſenicum ſæpe accidit quòd egreditur & aſcendit cum ſublimatione argentum uiuum in granis uiuis oculatis & diſtinctis adinuicem in modum granorum milij ac ſi argentum uiuum uulgare ſolum in ſublimatorijs poſitum ſic fuiſſet: & hoc apud expertos & facientes etiam realgar eſt ratum & firmum. & eſt hoc argentum uiuum omnino idem cum uulgari argento uiuo quod ſic patet, quia nihil miſcetur cum argento uiuo uulgi, ipſo remanente in natura

argenti uiui, nisi hoc, remanentibus omnibus proprietatibus & passionibus argenti uiui, & quòd non potest contrahi de re in actu, nisi quod est in ipsa potentia. ideo concludimus quòd in compositione arsenici est argentum uiuum, propter quod uidetur etiam quòd ex Vzifur extrahimus argentum uiuum, quod in eo est quamuis improprie & occulte. Item dicimus sulphur esse tincturam rubedinis proprie & per se: argentum uiuum autem tincturam albedinis, ut dicunt omnes philosophi: sed si proijciat arsenicum uel realgar, quod ex ipso fit super æs liquefactum, tingit æs tinctura albedinis simili albedine Lunæ, ergo albedo hæc uidetur albedo argenti uiui. Si enim tinctura hæc esset ratione sui sulphuris tingeret rubedine uel saltem nigredine per adurentem uirtutem & inflammabilem quam habet, & ideo omne metallũ cum fuerit purgatum ostendit naturam argenti uiui coagulati potius quàm sulphuris quantum est de se, quod est per ipsius gubernantiam & ipsius uirtutem existentem in manifesto & sulphuris in occulto, ita quòd æs & aurum ostendunt, Sulphuris cum capitello calcis commixtionem facere per filtrum siue compilatorium, sicut ex arsenico cum capitello.

Quid sibi uelit hic ignoro, ideo aliquid in hoc loco deficere existimo, uide tamen eum in capitulo de materia lapidis.

ET quia quorumcunque proprietates & passiones sunt diuersæ in specie, licet in genere communicent super diuersa, constat necessario sulphur uulgi in specie esse diuersum ab arsenico, sed in genere communicet. Quare igitur sic est quòd non possumus imitari naturam in generatione arsenici, quamuis principia generationis similia habemus, quia deficit nobis idem sulphur, aut ad minus digestionem quam tale facit natura, ignoramus omnino, ideo

uidetur incōueniens ut operationē philoſophorū alchimicā in eis impēdere debeamus, ſi debemus uere ſequi naturā, iō ſicut natura in mineris metallorū generauit arſenicū ex quo facit metalla ſic miſerta arti generauit arſenicum extra mineras metallorum quòd ulterius non tranſmutat, ut arſenicum accipiat ipſum & tranſmutet ipſum. ſic ut ſequatur naturam in hoc, quòd ſi natura hoc non feciſſet ars alchimiæ eſſet omnino uana, Habet enim ſulphur uulgi cum arſenico quādam naturam cōmunem, ut diximus. ſimiliter omne ſulphur aut quodlibet aliud ſulphuris naturam habens, habet proprietatē congelandi argentum uiuum, & quandoque rubiſicandi, quandoque non.

AMPLIVS quia ſicut accidit in quibuſdam ſublimationibus arſenici, ſecundum quod egreditur uobis argentum uiuum in granis diuiſum & occultatum quod eſt idem cum argento uiuo uulgi ut ſupra diximus. Sic ingeniati ſunt philoſophi ſubtiliſſimo ingenio & profundiſſimo cum operatione mirabili & occulta per digeſtionem congruam extrahere idem argentū uiuum quod cum ipſo coaguletur, ſicut aurū liquefactum cum ſeipſo ſolo coagulatur ab intrinſeco ſuo. Et in hoc tota intentio philoſophorum eſſe uidetur, propter quod dixit Geber capitulo de principijs naturæ. Tria eſſe principia ſcilicet argentum uiuum, ſulphur & ſuum compar ſcilicet arſenicum uolēs inſinuare quòd duo ſunt principia naturæ propria ſcilicet ſulphur & argentum uiuum, & quòd arſenicū habet naturas & proprietates illorum commixte, & quòd ipſum obtinens uices & uicariatum illorum eſt principium naturæ per illorum potentias & uirtutes. Et dicit in eodem quòd ſpiritus fœtens, & aqua uiua ſunt principia naturæ, quam & aquam ſiccam concedimus nominari ſecundum an

tiquorum opinionem. Et dicit in eodem, quòd non est transitus de mollicie argenti uiui ad duritiem metallorum, nisi per aliquid in quo media dispositio saluetur. Cum ergo non reperiatur in mineris metallorum talis dispositio media, non est argentum uiuum in sui natura, nec sulphur principia naturæ, nisi prout sunt in quadam natura tertia redacta &c.

HAEC autem tertia natura uidetur esse quæ dicta est. Vnde dicit ipse capitulo de ceratione. Quod humiditas ceratiua non reperitur propinque in aliquibus sicut in sulphure et arsenico, propinquius autem in argento uiuo. Et capitulo de coagulatione Mercurij ponit quòd ex ipsis corporibus metallicis cum suo sulphure uel arsenico præparato hæc medicina elicitur. Et ex solis similiter sulphure & arsenico præparatis. Et ex solis similiter corporibus elicitur. Ex solo uero argento uiuo facilius & propinquius &c. Et uult dicere quòd in illo argento uiuo, à sulphure & arsenico extracto est ista medicina in propinquiori potentia quàm in ipso sulphure & arsenico dum maneat in natura sulphuris, & arsenici. Et quia in isto argento uiuo, sunt corpora in potentia scilicet corpora solaria, quia nullum metallorum submergitur in Mercurio nisi sol. Et ideo patet ueritas uerbi Geberis scilicet quòd ista medicina extrahitur, tam de ipsis corporibus quàm de argento uiuo, & quàm de sulphuris & arsenico.

NOTA super hæc uerba Boni uidelicet. Hæc autem tertia natura uidetur eẽ quæ dicta est etc. Quia si reperitur aliquid aliud in natura mineralium, in quo magis propinque saluetur hæc natura media, quã in suo arsenico. Et ꝙ talis natura tertia siue media magis sit purgata, mundata atque decocta illa erit materia magis propinqua ad lapidem philosophorum construendum. Et hanc materiam ipsemet Bo

nus indictis suis multoties insinuauit. tua nunc intersit hoc excogitare & quærere &c.

RVRSVS dicimus quòd natura & ars nunquam in suis operationibus utuntur super sulphura pura quia frustra fit per plura quod fieri potest per pauciora. Si ergo sulphur & argentum uiuum sunt principia naturæ sufficientia in generatione metallorum secũdum omnes naturales philosophos & alchimistas, ergo arsenicum erit superfluum inquantum sulphur est uel habet sulphuris naturam, quia duo agentia similia non debent contrariari simul ad eandem materiam informandam. Cum ergo arsenicum secundum Geber & alios alchimistas sit principium tertium naturæ in generatione metallorum, ergo non erit superfluum necessario, quia ergo repertũ est re uera arsenicum esse compositũ ex argento uiuo, tanquã ex materia & sulphure tanquam agente ut supra probatum est, ergo arsenicum similiter est principium naturæ in generatione metallorum sufficiens, quia dictum est, uirtutem & potentiam habet illorum duorum, cum sit ex eis, & quia ex duobus actu existentibus non potest fieri tertium, ut dicitur septimo metaphysicæ, ideo proprie & per se loquendo non potest arsenicũ dici sulphur nec argentũ uiuum, & sic patet quòd sunt duo principia naturæ, scilicet quæ dicta sunt. sulphur ergo uulgi cum non sit de intentione naturæ, ergo neque artis, ergo naturæ principium non est. Postquam ergo sic est quòd oportet mineras metallorum esse compositas ex sulphure & argento uiuo secundum modum quem diximus & sicut probauimus in quæstione nostra prolixa de inuestigatione huius artis.

In subtili statera omnia & singula qui sequuntur pondera.

IDEO ne uos præsumatis & errabundus temerarie credatis quædam alia composita, ex prædictis principiis esse principia artis sicut est magnesia, marchasita, tutia & antimonium & si qua sunt alia dicimus quòd ipsa non sunt principia naturæ, ergo nec artis si ars uere debet imitari naturã. Et ratio est quia natura à principio generationis metallorũ utitur sulphure agente sicut agente proprio usque ad finem generationis, & perfectionis quæ perfectio est in solo auro & separatur in fine sulphur sicut in omni actione naturali agens separatur à materia cum informatione materiæ quia sulphur in generatione non subijcitur per materia. Cum ergo in sublimatione marchasitæ primo sulphur separemus per ignem lentum manente suo argento uiuo mortificato in fundo quod argentum uiuum postea cum ignitione alludel sublimamus, sicut docet Geber capitulo de sublimatione marchasitæ quod sulphur est denigrans inficiens & comburens. Ergo marchasita non uidetur illud in quo operatio alchimica sit imponenda, separatur autem agens à materia absque informatione materiæ. In arsenico autem non possumus ingenio aliquo separare sulphur nisi in confectione & complemento quantumcunque dealbemus ipsum ante expoliationem sui sulphuris. Similiter suum argentum uiuum sublimatum non liquefit liquefactione metallica fixa sicut nec argentum uiuũ uulgi sublimatum propter earum similitudinem in natura. Similiter non reperitur in mineris auri nec aliorum metallorum aliquid quod sit marchasita uel obtinẽs naturas & proprietates eius ex quo natura generet aurũ uel metallum aliquod. sulphur etiam suum est ualde diuersum à sulphure arsenici & minerarum metallorum. Est etiam alia magna diuersitas quia sicut arsenicum ostendit naturam sulphuris in

manifesto sic marchasita ostendit naturam argēti uiui in manifesto suum album siue rubeum, in occulto autem econuerso. Et ratio est quia quamuis elementa ex quibus componuntur sint similia in generatione, tamen diuersitas formarum facit illa elementa diuersimode passibilia & diuersimode terminari propter diuersum finem quia eadem materia diuersimode digesta diuersimode informatur: sicut satis patet in generatione diuersorum membrorum ex eadem materia propter quod non est mirandum si eorum quæ sunt composita ex sulphure & argento uiuo, quædam exprimunt naturam sulphuris in manifesto & quædam naturam argenti uiui, & quædam naturam utriusque secundum maius & minus & quædam liquefactionem & quædam non & quædam fixionem & quædam nō cum diuersis coloribus. Si igitur ita est de marchasita in comparatione ad arsenicum. Ergo, de magnesia & tutia concludimus idem. Et quia rectum, non nisi errore discernitur, ut dicitur in turba philosophorum. Ideo pluries & in pluribus rebus errando et iterum errando peruenimus per dei gratiam ad hoc, quod credimus esse rectum. Et quia rectum est iudex sui et obliqui ut dicitur tertio de anima. Ideo arsenicum est iudex sui & aliorum.

Et hoc sufficiat ad præsens.

COLLECTANEA LACINII EX ARnaldo de Villa Noua quæ practicæ compositionem lapidis philosophorum continent & exquisite docent.

POSTEAQVAM dictum est de metallorum principijs & eorum generatione, tam in generali quàm in speciali, nunc de lapidis compositione, tam Theoricæ quam practicæ, & præsupposita Theorica, per ea quæ iam dicta sunt, in practica principaliter consistit intentio nostra. Nam in ijs siquidem, sicut & in cæteris scientijs, experientia practicæ ueritatem Theoricæ habet roborare, nihilominus uere sapientiæ, & scientiæ est, res per causas intueri, quoniam experientia fallax est cuius notitia, non præcessit, philosophantibus enim inest fixa meditatio, ut ante operis inceptionem, quid fieri debeat pensitetur. Error nanque maximus esset, ad opus accedere sine iudicio mentalis practicæ, quam Theorica ipsa in anima operatur, studẽdum ergo prius, antequam ad manuum labores accedas, nam opus sequitur naturam & non uiceuersa. Quisquis igitur in rebus conatur quicquam efficere, animam disponat ad intelligendum, postea manus ad operandum emittat. Quamobrem, quia Arnaldus de Villa Noua in suo Rosario philosophorum, satis practicæ tractat de lapide philosophorũ, ideo ipsius dicta nunc commemorabo ea colligẽdo secundum hunc ordinem capitulorum.

I. Cap. QVO'D unus est lapis philosophorum, quia una est essentia & unus modus agendi tã in albo quàm in rubeo, licet in rubea medicina sit additamentum citrinantis coloris, per hoc tamen medicina non mutatur in substantia.

II. Cap. QVAERITVR ex quibus extrahitur lapis philosophorum. Nota responsionem.

III. Cap. QVO'D difficillimum est opus nostrum, tantum in prima metallorum materia inuenire.

IIII. Cap. QVO'D primum opus physicum est dissolue re lapidem in suum Mercurium ut in primam redigatur materiam, quæ quidem prima materia in metallis est argentum uiuum cum ipsum sit elemẽtum omnium ductibilium, unde dicit philosophus indiges quòd in solutione et sublimatione duorum luminarium primo labores, quia primus gradus operationis est, ut fiat argentum uiuum de ipsis, unde dicunt philosophi. Nisi corpora fiant non corporea, idest non corporalia seu spiritualia, nil operamini, corpora enim soluta in naturam spirituum sunt redacta, licet magis sunt fixa quàm spiritus, licet soluantur cũ eo. Nam solutio corporis fit per naturam spiritus & congelatio spiritus est cum solutione corporis. Et tunc commiscẽtur corpora cum spiritibus uel corpus cum spiritu. Cum

tu. Cum ad unam primam naturam sunt redacta.

V. Cap. DE inuestigatione modorum operationis lapidis physici in cõclusione, nota quòd quatuor sunt modi principales quibus regitur lapis physicus scilicet, soluere, abluere, reducere, & figere: Soluere est grossum subtiliare & in simplum redigere, abluere obscurum in lucidum, reducere humidum in siccum: figere uolatiuum super corpus suum, & fit resoluendo & coagulando &c.

VI. Cap. DE solutione lapidis & eius inhumatione & est primum regimẽ eius, ibi nota istam conclusionem, quòd lapis debet solui per Mercurium purgatum & reductum & post inhumari: & hoc ideo fit ut sulphur & Mercuriũ habeamus de illa materia de qua aurum & argentum efficiebatur subtus terram, ut ex ipsis &c.

VII. Cap. DE secundo regimine quod est abluere, scilicet nigrum, corruptum, fœtidum, ut sit lucidum ualde & clarum & à sordibus uacuum. Quare oportet lapidem diuidere per quatuor elementa, & unũquodq; elementum lauare. Aqua separatur per distilationem in balneo Mariæ, aer per distillationem per cineres et similiter ignis. terra in fundo residet &c.

IT NANQVE Arnaldus de Villa Noua uerum quòd omnia liquabilia sunt naturaliter operata ex argento uiuo & sulphuris substantia eo quòd proprium est argenti uiui, ex calore siue uapore sulphuris coagulari: quoniam omne siccum ebibit naturaliter suũ humidum: uapore ergo solphuris argentum uiuum coagulatum ex sua substantia terrea subtili aerea & digesta actione caloris in sui commixtione prima sibi unita post eleuata decocta & digesta donec habeat uim sulphuream coagulandi argentum. Argentum uero uiuum in sua prima radice est cõpositum ex terra alba nimium subtili sulphurea cum aqua clara fortiter admixta donec fiat substantia una, non quiescens in superficie plana. Est enim homogeneum in natura, quoniam aut remanet totum in igne fixum aut totum ex eo uolat in fumum cum sit incombustibile & aereum & hoc est signum perfectionis. Et ideo cum postea in terra sulphurea decurrit calefactum superius ascendit, quoniam de natura sua est ut per calorem sublimetur. Veruntamen continua sublimatione nimium depuratur decoquitur & inspissatur, ac in sulphur album & rubeum gradatim congelatur, quod quidem sulphur dissoluitur multotiens & postea congelatur per argentum uiuũ illius sublimatũ caloris actione in tantum, donec uix in millibus annorum successiue, operæ naturæ in metallum congelatur perfectum. Et hoc quidem in uasis mineralibus seu artificialibus ipsa natura mediãte operatur metalla in paruo temporis spatio. in istis ergo operibus naturam imitare, quicunque uelis ad imperfectorum perfectionem perficere medicinam.

CONSEQVENTER dicitur quòd argentum uiuum est materia & elementum omnium liquabilium, quoniam omnia liquabilia cum liquantur in arg. ui. conuertuntur, & ipsum admiscetur ipsis quia est de substantia eorum, licet illa corpora differant in compositione sua ab argento uiuo eo modo quo ipsum fuerit purum uel impurum à sulphure immundo sibi extraneo, sic enim argentum uiuum coagulatur ex ui sulphuris non urentis. Nam ut dicit philosophus sulphur album non adurens congelat Mercurium, bonam Lunam, & illud est res optima quam possunt recipere, qui alchimiam operantur, & conuertant illud in argentum bonum. Si uero sulphur purum mundum & optimum fuerit, cum rubore clarum et fuerit in eo uis igneitatis, non adurentis, simpliciter erit res optima, quam recipere possunt alchimistæ ut ex eo faciant Solem. cum hoc conuertunt Mercurium in Solem. Si enim fuerit argentũ uiuum bonæ substantiæ & sulphur non purum adurens conuertit ipsum arg. ui. in æs. Argentum etiam uiuum si fuerit porosum immundum terreum & sulphur non mundum fiet ex eo ferrum. Stannum uero uidetur habere bonum arg. ui. & purum. sulphur autem malum & non bene mixtum. Plumbum uero grossum argentum uiuum & malum & ponderosum et luteum. sulphur autem malum & mali saporis & fœtidi ac uirtutis debilis. unde non bene cõgelatur. hæc de uerbo ad uerbum sunt uerba Aristotelis in libro meteororum, cui credendum.

CONSEQVENTER tertio in oratione dicẽdum quòd sulphur extraneum siue uulgi est causa imperfectionis metallorum. Pro quo dicendũ quòd duplex reperitur sulphur in quolibet metallo præterquam in auro scilicet extrinsecum

comburens & intrinsecum non comburens, quod est de substantiali compositione argenti uiui. Ideo illud extrinsecum est separabile ab eis scilicet calcinatione ignis tollitur uel deletur à corporibus, intrinsecum autem nullo modo tollitur, quia ipsum est in profunditate arg. ui. inclusum & est suæ naturæ, ideo argentum uiuum ipsum tenet & à combustione defendit. Alterum uero quod non est suæ naturæ respuit, et igni exponit qui ipsum inficit et cõburit. quod hẽat sulphur in se duas causas corruptionis puta inflãmabilem substantiam & terream fœculentiam, quia per primam naturam stare in igne non potest, quia comburit semper uel comburitur, aut nigredinem in omni tempore præstat per alteram neque fusionem habet, neque ingressionem, quoniam si fixum fuerit prohibet fusionem & ipsum nũquam figitur nisi prius calcinetur. quando uero calcinetur nullo modo funditur, quoniam in terrenam substantiam redigitur. Etiam quòd illud sulphur quod dicitur extrinsecum quocunque mõ præparetur per artificium semper comburit & comburitur & nigredinẽ in omni opere præstat, ideo dicit Auicẽ. ꝙ in magisterio nostro non intrat quoniam non est de argento uiuo uel de arg. ui. substantia uel de perfectione eius cum ipsum semper inficiat, denigret & corrumpat. Et ipsum est causa corruptionis ideo est quòd quædam corpora magis quædam minus comburuntur per examinationem ignis ut illa quæ pluris sulphuris sunt quantitatẽ cõtinentia magis, quæ uero minus, minus. Relinquitur ergo argentũ uiuum corporum esse perfectiuum et adustionis saluatiuũ, eo quòd corporis illa minus comburuntur quæ plus de sua natura participant & possident, unde patet quòd multa quantitas arg. ui. est causa perfectionis. Et multa sulphureitas est causa corruptionis. Ipsum etiam argẽ

tum uiuum ſicut eſt aduſtionis ſaluatiuũ ſic eſt fuſionis effe-ctiuum cum figitur ipſum etiam argentum uiuum eſt tin-ctura rubedinis, uberrimæ refectionis, fulgidi ſplendoris & non recedit à commixto donec eſt. & eſt amicabile & metal-lis placabile, ac medium coniungendi tincturas, quoniam permiſcetur per minima cum ipſis, & etiam in profundo eis naturaliter adhæret quia eſt de ipſorum natura. Primum autem arg. ui. arg. ui. magis adhæret, & eidem magis ami catur. Poſt illud uero auro, poſt argento, ideo ex hoc relin quitur ipſa duo magis participare ſuam naturam, ideo cum eis miſcetur faciliter, cum non ſubmergatur aliquid in eo niſi Sol. Alia uero corpora non hẽnt tantam conformitatem ad ipſum, quoniam habẽt in ſe ſulphur extraneum, terreum, immundum, fœtidum & ideo & ipſa minus puram partici pant naturam, quoniam ſunt corrupta, fœtida, aduſtibilia. Ex prædictis hoc itaque ſecretum elicias, quoniam Merc. in ſe recipit, quod ſuæ naturæ fuerit & alienum reſpuit eo quòd ſua natura magis gaudet quàm extranea.

EX hoc enim manifeſte relucet corpora maioris eſſe per fectionis, quæ plus Merc. ſunt continentia, & quæ minus minoris, laudemus ergo omnium opificem Deum glorioſum & benedictum Creatorem optimum & altiſſimum, qui ex uili creauit precioſum &c. Manifeſtum eſt igitur quòd arg. ui. continet in ſe ſulphur ſuum bonum, quo coagulatur in aurum & argentum, ſed diuerſum digeſtionis modum. Nam ſecũdum philoſophum: arg. ui. ſi fuerit album purum coagulabit illud uis ſulphuris albi non urentis in argentum. Si uero ſulphur fuerit optimum cum rubore clarum & fue-rit in eo uis igneitatis ſimiliter non urentis erit res optima ad aurum ut ex eo fiat elixir ad aurum. Nota quòd ſulphur

album & rubeum habetur ex una metallorum materia ad plenum depurata, modo tamen diuerſo decocta ſeu digeſta, idcirco dicit philoſophus quòd omni argento ineſt ſulphur album ſicut omni auro ineſt ſulphur rubeum ſed tale ſulphur non reperitur ſuper terram, ut dicit, Auicen. Niſi quod in iſtis duobus conſiſtit, ideo illa duo corpora ſubtiliter præparamus, ut ſulphur rubeum & argentum uiuum habeamus de illa materia ſuper terram de qua aurum & argentum efficiebatur ſub terra, ipſa nanque corpora lucentia ſunt, quibus inſunt radij tingentes cætera corpora albedine & rubedine uera ſecundum quod ipſa fuerunt præparata. Aurũ itaque cum ſit pretioſius omnibus metallis eſt tinctura rubedinis tingens & transformans omne corpus. Argentum uero eſt tinctura albedinis perfecta albatione tingens corpora cætera. Cum illis nanque corporibus, ſcilicet Sole & Luna miſcetur Merc. & figitur per ipſa maximo ingenio.

Quòd unus ſit lapis philoſophorum.
CAP. I.

RNNALDVS DE VILLA NOVA,
a Ait quòd unus eſt lapis philoſophorum & ũna medicina cui nil extranei additur nec diminuitur, niſi quòd ſuperflua remouentur. Omne enim ſulphur uulgi arg. ui. eſt extraneum: eo quòd ſui ipſius eſt deſtructiuum, uel corruptiuum, econtra uero eſt quòd non eſt ſibi extraneum, in quod habet ipſum cõuerti per magiſterium noſtrum: ſcilicet in aurum & argentum, nihil igitur conuenientius eſt ei niſi quod propinquius ex ſui natura. Nolite ergo introducere, nec puluerem, nec aquam, nec ullam rem alienæ

naturæ, quia non intrat in eum uel eius compositionem quod non sit ortum ab eo, quoniam si aliqua extranea sibi apponãtur statim corrũpitur & non fit ex eo quod fieri quæritur. Ex rebus ergo corporalibus maxime conuenientibus in natura necessariũ est medicinã colligere, unde oportet quòd medicina illis in natura conueniat & illis in profundo maxime adhæreat, atque diminutum quodcunque perfecte compleat, & etiam quòd Mercurio per minima misceatur ante illius fugam. Sed nullum corpus in sua natura manẽs ipsum coagulat, nec firmiter adhæret, nec etiam ipse Merc. per se medetur infirmis corporibus, quoniam in examinatione separatur ab eis, nam grossa simplicibus & simplicia grossis minus bene conueniunt. Subtilioris ergo substantiæ & liquidioris fusionis necesse est illam medicinam esse quàm ipsa corpora, ac maioris fixionis ac retentionis quàm argentum uiuum in sua natura. Simile dicit Geber in sua summa cap. de modis coagulandi Mercurium.

Ex quibus extrahitur lapis physicus.
CAP II.

QVAERITVR non immerito. Ex quibus rebus extrahitur lapis noster physicus, seu hæc nostra medicina. Respõdẽtes dicimus ꝙ in duobus est et ex illis elicitur, est autem tam in corporibus quàm in ar. ui. secũdum naturã cũ unius sint reperta naturæ. Sed in corporibus quidem difficilius, in ipso autem arg. ui. propinquius non autem perfectius, & illud, ideo quia non est corpus dignius sole aut purius, aut eius umbra, id est, luna, sine quibus nullum arg. ui. generatur tingens, qui uero absque isto, ar-

gentum uiuum tingere nititur cæcus procedit ad practicam: nam aurum aureum, argentum argenteum tribuit colorẽ. Qui ergo argentum uiuum cum Sole & Luna tingere nouit. uenit ad arcanum quod dicitur ſulphur album, quod cũ rubeum efficitur erit ſulphur rubeum optimum ad aurum. Ab iſtis ergo corporibus extrahitur ſulphur nimium album, & rubeum cũ in ipſis ſit puriſſima ſulphuris ſubſtantia ingenio naturæ ſummæ depurata, quod ſecundum Albertum certius eſt & ſubtilius, quia in depuratione ipſius ars debilior eſt natura & ſequitur eam cum magno laboret. Pater enim eſt ſol, mater uero Luna, quia ex illis corporibus cum ſuo ſulphure uel arſenico præparatis noſtra elicitur medicina: ex corporibus ſimiliter alijs elici poteſt medicina, ex ſolo autem arg.ui. propinquius faciliusq; inuenitur cũ ipſum ſit pater illorum luminarium & radix omnium liquabilium. Ab ipſo ſiquidem omnia fiunt, & ideo in ipſum omnia reſoluuntur, quoniam natura naturam complectitur propriam amicabiliusq; gaudet cum ea magis quàm cum extranea. in ipſo enim eſt facilitas extractionis illius ſubtilis ſubſtantiæ etc. Relinquitur ergo medicinã noſtram eſſe puriſſimam & ſubtiliſſimam ſubſtantiam quæ ex arg.ui. materia originẽ ſuam ducit, & creata eſt, non eſt materia argentum uiuum in ſua natura, nec in tota ſui ſubſtantia ſed pars illius: non autem quæ eſt nunc cum lapis noſter factus eſt ſimpliciter eſt argen.ui. ſed fuit pars eius quoniam ipſum illuminat & ab aduſtione conſeruat, quòd cauſa perfectionis eſt. Conſulo autem quod non opereris niſi cum Merc. & Sole ad Solem, & cum Merc. & Luna ad Lunam.

Quòd impossibile est lapidem perfici ex sola metallorum substantia siue materia.

CAP. III.

IMPOSSIBILE est lapidem nostrum perfici ex sola metallorum materia, quia si in sola prima naturæ materia, opus nostrum uellemus incipere, esset longissimum & incomplebile, etiam magnæ & infinitæ requirentur expensæ ad hoc perficiendum, & cum demũ per difficillimũ magisterium lapis esset factus de natura metallorum, tamen opus philosophicum nondum est inceptum, quippe quia est necessarium quòd lapis philosophorum possit elici de natura duorum corporum, antequam sit elixir cõpletum. Quoniam est necessarium quòd illud quod est elixir magis sit depuratum & digestum, quàm aurum & argentum, eo quòd ipsum elixir debet conuertere omnia à perfectione diminuta corpora in aurum uel argentum, quod ipsa minime perficere possunt, quoniam si de perfectione sua alteri darét, ipsa imperfecta existerent, eo quòd non possunt tingere nisi quantum se extendunt. Et ad hoc, ut fiet operatio in opere nostro ut melioretur eius tinctura in eo plus quàm in sua natura oportet ut fiat elixir iuxta sapientum allegoriam compositum ex speciebus limpidis condimentum, medicina & purgamentum, omnium corporum purgandorum, & transformãdorum in solificum & lunificum uerum. Sed moderni operantes finem turbant operis, tunc cum incipitur opus, quia cum tantum laborauerunt, quòd cum opus eorũ sit de prima materia & natura metallorum credunt compleuisse elixir perfectum, sed quando faciunt proiectionem nihil inueniunt ibi, quia operari desistunt ubi incipere debuissent.

De primo opere lapidis. Cap. IIII.

OPVS enim primum physicum uel philosophorum secundum eundem Arnaldum, est dissoluere lapidē in suum mercurium, ut in primam redigatur materiam, unde philosophus in quarto meteororum. Sciant artifices alchimiæ species rerum transmutari non posse, quod quidem simpliciter uerum est, nisi species reducantur: ut postea subdit, in primam materiam, quæ quidem materia prima in metallis est argentū ui. cum ipsum sit elementum omnium ductibilium, tunc enim in aliam formam quàm prius erant bene permutantur non quidem species sed indiuidua specierum, quoniam ipsa indiuidua actionibus sensibilibus sunt subiecta eo quòd in se sunt corruptibilia. Species uero cum sint uniuersalia uel uniuersales actionibus sensibilibus non sunt subiectæ, ideo in se non sunt corruptibiles, species igitur argenti quæ est argenteitas non mutatur in speciem auri, quæ est aureitas, nec econuerso quia species naturæ permutari non possunt, sed indiuidua specierum bene possunt, quando in primam materiam rediguntur, quia cum forma illius indiuidui fuerit corrupta uel illius & in primam materiam resoluta bene permutatur & introducatur alia forma, quia corruptio unius ē generatio alterius.n.nulla materia potest ita destrui quin sub aliqua maneat forma &c. Ad propositum dicit philosophus indiges tu quòd in solutione & sublimatione duorum luminarium primo labores, quia primus gradus operationis est ut fiat argentum uiuum de ipsis. Cum non fiat transitus de extremo in extremum nisi per medium, extrema autem nostri lapidis in primo latere est argentum uiuum, in secundo uero est elixir completum: media uero isto

rũ aliqua alijs magis depurata digesta seu decocta quæ sunt meliora &c.

PRIMVS gradus operationis est ut fiat arg.ui.de ipsis: unde dicunt philosophi. Nisi corpora fiant non corporea, id est, incorporabilia uel econuerso nihil operamini. Verum igitur principium nostri operis est solutio nostri corporis, quia corpora soluta in naturam spirituum sunt redacta, & etiam quia magis sunt fixa quàm spiritus, quamuis soluantur cum eo. Nam solutio corporis fit cum congelatione spiritus & congelatio spiritus est cum solutione corporis, tunc enim miscetur corpus cum spiritibus uel spiritu & fit unum corpus cum eis uel eo, & nunquam separatur, sicut nec aqua mixta cum aqua, quoniam omnia tunc ad suam naturam homogeneam primam sunt redacta, prima uero homogeneitas metallorum est argentum uiuũ. Cum ergo in ipsam homogeneitatem soluuntur, coniunguntur & nunquam separantur, quoniam tunc utrunque agit in suum socium sibi similem.

De inuestigatione perfecta lapidis physici.
CAP. V.

m Anifestum est ergo operationem medicinæ esse operationem naturæ, ipsamq; medicinam esse eandem naturam, eo quòd ipsa medicina solum est composita ex natura. Certum quippe est omnem rem esse de eo in quod resoluitur ut gelu ex aqua in quam conuertitur. Sic omnis lapis noster resoluitur in argentum uiuum per magisterium nostrum, ergo prius ipse fuit argentum uiuum. Modus autem conuertendi ipsum in arg.ui.est conuersio ele=

mentorum, quæ de aptitudine sua sunt adinuicem conuersiua. Conuerte ergo elementa & quod quæris inuenies, quia nostra operatio non est nisi naturarum mutatio & eorum elementorum calidi cum frigido & humidi cum sicco amicabilis connexio. Veruntamen non conuertitur siccum in humidum, nisi prius fuerit factũ humidum .i aqua nec frigidũ in calidum nisi prius fuerit humidum, id est, aer, nam transitus non fit de extremo ad extremum nisi per medium. elemẽta media sunt aer & aqua. Si ergo siccum conuertatur in frigidum, & frigidum in humidum, & humidum in calidum, & calidum in siccum tunc totum habebis magisteriũ. Modi uero regiminis adinuicem conuertentis, sunt quatuor principales. Soluere, Abluere, Reducere, & Figere. Soluere grossum in simplum & subtiliare. Abluere obscurũ in lucidum. Reducere humidum in siccum. Figere uolatiuum supra corpus suum. Item soluere fit diuidendo, corrumpẽdo, & in materiam primam reducendo. Abluere fit distillando, inhumando, & calcinando. Reducere fit incerando, impinguando, sublimando. Figere fit desponsando, resoluendo, & congelando. Per primum mutatur natura interius. Per secundum exterius. Per tertium superius. Per quartum inferius &c. Soluetur ergo lapis cum Mercurio purgato optime à sua terreitate & humiditate per sublimationis modum & postea reducto. Cum quo conteratur bis & post inhumetur in balneo Mariæ ut dicetur infra.

Quomodo depuratur Mercurius & purgatur.

INGENIVM igitur ipsius terreæ substantiæ: superfluæ remotionis est ipsum semel uel bis sublimare à uitriolo et sale donec ipsius albissima suma

tur ſubſtantia. Cum uero a bißima aſcenderit proijce in feruenti aqua donec redeat in arg. ui. poſt tolle ab eo aquam & operare cum eo, quoniam non eſt bonum operari cum ipſo, niſi prius hoc modo purgetur, unde dicit Auic. primũ quoque facere incipere eſt quod ſublimetur Merc. poſtea ſolue eum ut redeat in primam materiam ſuam, & ſublima totum, tunc in hoc Merc. mundo mitte corpora munda, æquali lance librata. ueruntamen non miſcebis corpus album cum rubeo, nec rubeum cum albo, ſed unumquodq; ſeorſum diſſolues in partem, quoniam aqua alba eſt ad albificandum, aqua rubea ad rubificandum. Non ergo miſceas aquã unius lapidis cum aqua alterius: aut cum alio lapide, quoniam uehementer errares & excæcaberis ſi ſecus feceris. Ab hinc uice poſt uicem, contere & imbibe & coque in balneo Mariæ poſt diſtilla per filtrum quouſque tranſeat ipſum, collige tamen ad partem ſupereminens nigrum, quoniam illud eſt oleum ac uerum diſſolutionis ſignum, quia quod eſt ſolutum peruenit ad ſublimitatis finem, unde ſeparatur ab inferioribus aſcendens ſurſum & petens altiora loca, ut corpus aureum. Cuſtodi autem ipſum caute ne euolet in fumum, & quod facis in albo facias in rubeo, quoniam hæc medicina in eſſentia eſt una, & in modo agendi ſimiliter una, eſt tamen in rubea additamentum citrini coloris, quia ſulphuris fixi ſubſtantia mundiſſima efficitur. Differentia tamen eſt inter ſolarem & lunarem medicinam eo quòd hæc quidem illud continet, illa uero non, quoniam indiget mundiſſimo ſulphure albo, ſicut hæc indiget rubeo. Sufficiunt hæc duo corpora eo quòd aſſimilantur quæſito uel illi quod quæris ſed indiges quòd in ſolutione ſublimatione & ſubtiliatione eorum labores. Sunt enim fortia & indigét præparatione longinqua

& operatione continua, ut primo calcinentur & postea sol uantur quoniam cum calcinata fuerint facilius soluuntur, eo quia calor ignis penetrans partes corporis facit aquam ingredi post ipsum, & sic est magis solutionis susceptiuum, uerumtamen si calcinaueris corpus grossum, quod etiam dissolutiuum est pone ad partem, & quod remanet in filtrum accipias caute ipsum ne perdatur in fumum & pereat magisterium. Idcirco cum istud graue sit perficere & difficile expedit corpora grossa soluere per aquam solum, id est, per arg. ui. sine calcinatione, quoniam istud est securius licet in operatione sit tardius. Esto ergo longanimis & non festinanter extrahas tincturam, nec festinanter aut uelociter quæras perficere, quia primus error in hac arte est festinatio, quia comburit omnia & ad remotum perducit. Nam ignem si multum feceris, in principio mixtionis eius eueniet in tincturis detrimentum, quoniam comburuntur medicinæ per nimias caliditates: Vnde uersus.

Dissipa rem captam prius per partem satis aptam
Leuiter extractam, sic massam contere factam
Hæc non festine, sed temporis ordine siue
Albumen urinæ disponit membra ruinæ

PATIENTER igitur sustine contere & coque, reitera & non tædeat te hoc ipsum reiterare, quia quæ imbibuntur per aquam mollificantur. Et quãto magis teres tanto magis mollificas & quanto magis mollificas tanto magis partes grossas subtilias donec uniantur, & ab inuicem non diuidantur, quoniam spiritus cum corpore tunc inspissantur & omnia quæ impastantur dissoluuntur. & impastatio fit cũ nimia trituratione, & assatione. Nam per contritionem & incerationem, ac assationem diuiduntur partes ligatæ uiscosi

tate aquæ, quæ uiscositas est in corporibus. Corpora uero soluta ad naturam spiritus sunt redacta et nunquam separantur sicut nec aqua mixta aquæ. Quippe quia natura lætatur, quoniam sponsus cum sponsa copulatur. Quæ uero nō dissoluuntur non habent partes subtiles, nisi mollifices, ideo charissime indiges quòd indissolutione lapidis labores, scilicet partes suas puriores disgregans ab ipsis, ut grauioribus partibus abiectis opus cum leuioribus perficiatur.

De lapidis inhumatione.

CAP. VI.

LAPIDE itaque dissoluto accipe totum & pone super calorem temperatū, ut puta in balneo Mariæ ut putrefiat & digeratur melius & contrahatur plenum matrimonium, per mensem philosophorum, id est, per triginta dies, quoniam adustio per inhumationem tollitur & decoctionem, coquas igitur complete ut ebulliant omnia simul, leui igne et in suam primam materiam redeant, & uere sint sicut argentum uiuum. Hoc autem ita habito soluitur auctoritas Arist. Sciant artifices etiam, quod quidem uerum est nisi prius ut subditur in suam primam reducantur materiam, tunc enim in aliam formam quàm prius erant bene permutantur non quidem species sed indiuidua specierum permutantur quoniam ipsa sunt corruptibilia & actionibus sensibilibus subiecta, materia.n.nullo modo potest destrui quin semper sub aliqua maneat forma. unde soluta prima in Merc. forma immediate introducetur noua forma, quæ quidem forma in colore est nigra in odore fœtida in ta

ctu subtilis & discontinua. & hæc sunt signa perfecte dissolutionis, corporum, quia calor agens inhumidum primo inducit nigredinem, quæ quidē nigredo est caput corni sed est principium operis nostri, quòd est dissoluere lapidem in Mercurium uel aquā Mercurij quod est primum regimen.

ITEM postquā lapis dissolutus est in balneo Mariæ post poterit distillari per filtrum quousque transeat ipsum. Collige tamen ad partem supereminentem nigredinem, quoniam illud est elementum ac uerum dissolutionis signum, ut dictū est, & signum quod solutum uenit ad subtilitatis finem, unde separatur ab inferioribus ascendens sursum & petit altiora loca sicut corpus album.

Recapitulatio primi regiminis.

MODO dicam breuiter totum solutionis modum, sublima igitur primo Mercurium & demum soluas ipsum, cum terra tota & igne & pariter decoque, quousque redeant ad primam suam naturam, & hoc ideo fit ut sulphur & Mercurium habeamus, de illa materia de qua aurum & argentum efficiebātur infra seu subtus terram, quia si uerum sulphur fuit & argentū uiuum bene possumus ex ipsis aurum & argentum facere, qui autem habet hoc magisterium, habet thesaurum sempiternum, ad quod magisterium tria sunt quærenda puta subtile ingenium artificis, operatio manualis, & arbitrium libere potestatis quod quidem requirit diuitias sapientiam & libros, & ideo non est nisi pro diuitibus &c. Et tantum de primo regimine quòd est lapidem dissoluere &c.

De

De ſecundo regimine quòd eſt abluere.
CAP. VII.

SECVNDVM regimen lapidis eſt abluere, ſcilicet nigrum, corruptum, fœtidum, ut ſit lucidum ualde & clarum & à ſordibus uacuum, quod quidem nullatenus fieri contingit ſine elementorum diuiſione & aquarum diſtillatione, & lapidis diſſolutione, quia elementorum duo ſunt ſicca, ſcilicet lapidea, & duo humida, ſcilicet aquatica. Sicca ſunt ignis & terra, aquatica ſunt aer & aqua. Ignis ergo comedit ſeu conſumit quod in exterioribus exiſtit, quoniam deuaſtat ſordes aquarum per diſtillationem, & ſubtiliat eas per aeris leuigationem, comminuit etiã groſſitudinem lapidis per calcinationem & deuorat eorũ ſulphuris ſalſedinem. Et ideo lapis noſter in quatuor elementa diuiditur, ut magis ſubtilietur & ut à ſordibus depuretur magis & ut poſtea firmius coniungatur. Sed nũquam fuit aliquid natum, nec creſcens, nec animatum, niſi poſt putrefactionem & digeſtionem. Et ideo putrefiunt, ut magis digeſta melius ſeparentur, quippe ſi putrefactum non fuerit, fundi non poterit nec ſoluetur & ſi ſolutum non fuerit ad nihilum redigetur.

Diuiſio lapidis per quatuor elementa.

ACCIPE ergo lapidem ſic corruptum & deinde ipſum per quatuor elemẽta, per diſtillationẽ, per leuem ignem æqualiter menſuratum & recipe ſuam aquam, deinde paulatim uigora ignem, donec totum

receperis aerem igne mixtum, quod uero remanet in fundo combustũ est terra nigra sicca. Et scito quòd distillatio aquæ habet fieri in balneo Mariæ eo quod subtiliores lapidis partes & sine calore ad naturam simplicis aqueitatis approximantes per eam distillantur, aer uero & ignis per cineres distillatur, eo quòd per ipsos cum ignitione, contingit colores & grossiores terreas partes inferius detineri subtiliores uero sursum eleuari. Subtilior ergo fit separatio per aquam cum nõ substineat ignitionem quàm per cineres elicitur cum ignitionem sustineant. Isto ergo modo diuides quatuor elementa eo quòd oportet extrahi aquam ex sua substantia humida & non ex alia uel alijs, eo quòd in eis est, maior tinctura, de terra uero non cures cuius sit substantiæ dummodo fuerit fixa. Terra desiccat & figit, aqua uero mundificat & abluit. Aer uero & ignis tingunt, & fluere faciunt, ideo oportet quòd sit aqua multa & aer multus: quoniam multitudo tincture tanta erit quanta multitudo aeris erit. Studeas ergo charissime in omnibus operibus tuis Merc. superare in commixtione, ut satis habeas de aere: & si ipsum solum perficere poteris pretiosissimæ perfectionis naturæ uincentis indagator eris. Pretium uero ipsarũ medicinarum huius artis expresse non excedit quinquaginta argenteos ex prima operatione computando, oportet tantum ipsam medicinam diutius assari super ignem & nutriri sicut nutritur puer in uberibus.

De ablutione aquæ.

C VM autem habueris elementa lapidis ut diximus diuisa ablue ea, scilicet aerem & aquam septies distillando. Ignem uero & terram fortiter

calcinando, aquam tamen & aerem separatim distilles quoniam aer est melior quàm aqua, licet ipsa abluat, & dealbet terram, faciensq; matrimonium tincturarum. Ac aer tingit terram & infundit animam & facit eam sensibilem. Vnde oportet quòd aer & aqua sint à sordibus mundata, & ab adustione tuta, donec sumatur eorum tinctura, quoniam si comburantur, effectu priuantur, nisi postea in fimo perfecte coquantur. Idcirco inhumatio in fimo interposita inter distillationes multum iuuat ut ad perfectæ ablutionis signũ, melius deueniatur, quod quidem signum est splendor & crystallina serenitas, absque fœcibus nisi forte albis. Fœces uero aquæ quas faciet in omni distillatione, uice post uicem ad partem separa, & repone cum terra nigra superius collocata. Aquam uero septies distillatam serua ad partem quoniam ipsa est Merc. sola enim faciens medicinam, & aqua uitæ abluens latonem. Et sicut fecisti de aqua alba. Ita facias de rubea aqua quoniam unum & eundem modum habent ablutionis & consimilem effectum, nisi quòd aqua alba ad albandum ualet, & aqua rubea ad rubificandum, non ergo misceas unam cum alia, quoniã errabis si secus facias ideo etc.

De ablutione aeris.

a AB hinc autem diuide aerem ab igne per distillationẽ scilicet per cineres quoniam quod distillatur est aer purissimus quod uero remanet in fundo est ignis siccus, considera ergo quæ dixi ut opereris lapidem humidum, ad aquam & terram solum. Et ut utaris lapide sicco, ad ignem & aerem tantum. Aer sane est oleum & tinctura & aurum & anima philosophorum, unguentum

quo totum perficitur magisterium. Intellige ergo quòd ignis cum aere distillatur, quia conueniunt in caliditate & non cũ aqua, eo, quòd aqua refugit ignem, quia contrariantur aer ergo distillatur cum igne, quia ipse est aqua cocta & eius tinctura est ignis, quoniam ipse corpus est, & aer est spiritus ignem deferens. Si ergo miscueris, cum igne lapidẽ statim erit rubeus, & semper diligent se: quodcunque ergo uolueris rubificare, rubifica cum igne lapidem & erit rubeus semper.

Quomodo ab omni re extrahitur oleum.

PONE ergo super substantiam corporis cuius oleũ extrahere uolueris purissimi Merc. tantum quòd super natet quatuor digitis uel plus quod melius est, deinde accende sub eo ignem lentum donec uideris eius oleum, id est, aerem paulatim ascendere seu eleuari super. Merc. collige eum cautæ & serua seorsum, si ergo minuatur Merc. adde alium Merc. mundum & calidum & repone ad coquendum, continuæ hæc facias donec sumas eius oleum & nil remaneat insolutum. Distilla ergo totum paralambicum septies quia ablutio eiusdem est eadem sicut ablutio aquæ. Quod quidem inhumando & distillando humiditatem debebit fieri quousque deuenerit ad crystallinã serenitatem absque fecibus nisi forte albis cuius signa sunt gutta spissior, abscolor, intẽsior et leuitas aerea, ita quòd si ipsum prædictæ aquæ miscueris, natabit aerem superius uero sic ablutum serua seorsum: quoniam est oleum tinctura & aurum anima & unguentum philosophorum quod colorat, & tingit, & figit, & fluere facit. Tingit omnem laminam in eo ter extinctam in

aurum uel argentum secundum quod ipsum uel album erit uel rubeum. Non ergo misceas oleum auri cum oleo argenti nec econuerso: quoniam oleum albi ad albificandum: rubeum ad rubificandum, iccirco si illorum corporum oleum multum fuerit multa erit tinctura: quoniam multitudo tincturæ tanca erit quanta fuerit olei multitudo.

Differentia inter aquam & oleum.

d IFFERENTIA est inter aquam & oleum ex parte tincturæ, quia aqua abluit tantum & mundat. Oleum uero tingit & colorat, exẽplum autem huius est, quia si pannus intingatur in aqua mundatur ab ea & quando desiccatur recedit aqua, & permanet in statu & colore suo in quo erat, nisi forte quia est magis mundus, econtra est in oleo quia si tingatur pannus in eo nõ separatur ab eo per calorem igneum uel aereum nisi ex toto destruatur pannus, nec poterit oleum separari ab ipso panno nisi per ablutionem & ignis desiccationem. Signa, quia gutta olei spissior est aqua, color intensior & leuitas aerea, ita quòd si ipsum prædictæ aquæ miscueris, natabit superius. Aqua autem est spiritus, extrahens hanc animam quæ est oleum & tinctura earum, quando uero extrahitur anima ab ipsis corporibus, remanet in ipso spiritu, quoniam spiritus locus est eius. Anima ergo est tinctura soluta in ipso spiritu deportata sicut deportatur tinctura tinctorũ per aquam super pannum, deinde recedit aqua per desiccationem, & remanet tinctura in panno fixa, per oleagenitatem. Sic ergo est de aqua, spiritus est in quo portatur tinctura aeris, qui cum reducitur super terram albam foliatã

statim siccatur aqua spiritualis, & remanet in corpore anima quæ est tinctura aeris. Spiritus ergo retinet animam, sicut anima retinet corpus, quoniam anima non moratur in corpore, nisi mediante spiritu, cum uero coniunguntur nũquam separantur, quia spiritus retinet animam, sicut aqua retinet terram, unde præcepit Hermes animas uenari in lapidibus, est enim mansio earũ in ipsis. Non sis in uenando piger & lentus præcauens ne fugiant à te, si autem fugiant non accipies eas cum falcone, sunt enim retentiue fugitiuorum. Cum eis est coagulatio nostra, quoniam retinent fugĩtiuum. Seminate ergo animam in terram albam foliatam, quoniam ipsa retinebit eam, quoniam cum ascenderit à terra in cœlum. Iterumq; descenderit in terram recipiet uim superiorum & inferiorum. Non tamen misceas oleum auri cum oleo argenti, nec econuerso &c.

De ablutione ignis & terræ.

OLEI uero feces, quas fecerit in sua ablutione, collige omni uice & repone cum igne, quoniam sunt ignis, ac nigredinem tenentes ac rubedinẽ, quasq; oportet cum aqua prima terere & suauiter comburrere donec fiat puluis omnino priuatus ab aeris humiditate. Sic ẽt oportet fœces aquæ cum terra coniungere, igne accenso forti terq; calcinare, quousque sit alba humiditate uacua. Calcina ergo ignem cum igne, & terram cum terra, quousque fuerint munda & nigredine priuata, quod autem ascẽderit ab igne, illud est oleum rubeum, quod uero à terra est album pretiosum, quippe quia oleum quod tardius à corporibus separatur pretiosius habetur. Consequere ergo hæc

omnia, tempore suo & partem à parte serua singulariter unumquodque ipsorum.

De causa ablutionis secundum Platonem.

PORTET ergo te secundum Platonem pro posse tuo separationem elementorum exercere, aquã & aerem abluere per distillationem & terrã comburrere per calcinationem, quousque non remaneat aliquid in corpore de anima, quod non sentiatur in operatione. Cuius signum erit, cum nihil à corpore euaporabit si de eo parum laminæ ignitæ fuerit suppositum, tunc sanè erit appropriatum nomine spiritus subtile & purum, & nomine animæ tingentis erit appropriatum lucidum, ac appropriatum nomine corporis subalbidum & siccum. Quippe in nulla operatione nostra, nobis est necessaria aqua, nisi candida nec oleum nisi album subcitrinum, nec ignis nisi rubeus, nec terra nisi pallida sit, uel subalbida. Si autem ita præparaueris elementa erit terra habilis ad soluendum, aqua ad digerendum efficax, & oleum in quo portatur ignis superabundãs ad tingendum. Si uero elementa talia non habueris, est signum erroris. Corrige ergo errorem tuum, quoniam propinquior est operatio in eo, uel præparatio, quàm in opere nouo incipere. Elementa igitur soluta in uase sigillato singulariter reserua & maxime oleum, quoniam consumit ipsum aer, propter naturæ suæ uicinitatem. & scribe super totum sic quòd recorderis uirtutes, nomina, etiam colorum, ne unũ pro alio acceperis, cum operatus fueris & corrumpatur opus, & hæc quidem sufficiant ad elementorum completam ablutionem.

De tertio regimine quod est reducere.

t ERTIVM regimen, quod est reducere, scilicet aquam humidam super terram siccam, ut recuperet perditam humiditatem, sed cum terra sit ex duobus corporibus, & duo elementa sint sicca dura lapidea ignis supple & terra in siccitate corcordant, quare insimul sunt præparanda, quoniam unam habent præparationem, coniunge grossitiem ignis cum terra post aeris extractionem & præpara insimul propter ipsius abbreuiationem, & etiam ut bene sit eorum commixtio & ne confundatur præparatio, & unum aliud bene tingat, & ne adurentur super ignis pugnam, unde præparare ea insimul est magis saluum, magisq; propinquum. Eorum autem præparatio est, ut maiorem recuperent humiditatem, quam perdiderant, corpus nanque calcinatum est discontinuatum, eo quòd ab aqueo est omnino priuatum, unde cum nudum sit & uacuum, ut multum sitiens ebibit suum humidum aqueum. Ideo &c.

ARNALDVS de Noua villa hic ponit capitulum de modo albificandi & sublimandi terram, & quia terra albificatur ex multiplici reiteratione imbibitionis cum forti contritione & frequenti assatione aqueitatis Merc. Assumit sublimationem Merc. in forma sicut ponit Geber in sua summa &c. Et in fine concludit, cum autem albissima ut nix ascẽderit, completum erit et ipsum est quæsitum bonum terra alba foliata, cõgelans & mũdificans & sulphur album, non adurens & inproximo seq. cap. dicit si ergo sulphur rubeum habere uolueris dissolue sulphur album superius collectum in

aqua rubea per contritionem & imbibitionem & bonam decoctionem, dissolutum congela in lapide, & coagulatum dissolue iterum in aqua rubea & iterum congela. Tertio uero cum eadem aqua dissolue & sublima totum per ignem fortissimũ quod quidem in sublimatione ascenderit sursum in similitudinem pulueris est sulphur albissimum, quod uero remanet in fundo est sulphur rubeum tinctum ut scarletum, et istud est sulphur optimum secundum Arist. hoc enim argen. ui. conuertit in uerissimum aurum secundum artificium. Ex ijs etiã patet quòd unus est lapis, una materia: unũ opus etc.

Modus uero reducendi aquam super terram fit talis.

INFVNDE igitur primam aquam per uices conterendo & post leuiter calcinando, quousque ipsa terra biberit de sua aqua quinquagesimã partem sui, sciens quòd oportet terram nutriri primo modica aqua & post maiori, sicut est uidendum in infantis educatione. Idcirco multum contere terram paulatim, imbibe cum aqua de octo in octo dies, decoque & postea mediocriter calcina in igne & non tædeat te hoc multotiens reiterare, ipsum enim fructum non gerit absque frequenti irrigatione, & si trituratio non fuerit bona donec aqua fiat unum corpus cum terra nihil proficiet. Non ergo suspendas manum à trituratione & assatione donec aqua sit sicca desiccata, & terra alba, quoniam exsiccatio cum forti trituratione & assatione terram facit albam. Caueas tamen, ne imbibas terram nisi paulatim & paulatim cum longa trituratione scilicet post exsiccationem terræ. Deinde est pondus in hoc ubiq; notãdum,

ne nimia ſiccitas, aut ſuperfluus humor adminiſtrando cor=
rumpant, ut uim tantum aſſando decoquas, quantum diſſo
lutio adiecit & imbibendo diſſoluas quantum aſſando defecit.
Ideo omni uice poſt calcinationem terræ ſuperfunde aquam tẽ
perate, neque multum uidelicet, neque parum quia ſi multũ
fuerit fiet pelagus conturbationis, ſi uero parum uertetur in
fauillam, quare ſuauiter & non feſtinanter, de octo in o=
cto diebus terram irrigabis decoques in fimo & calcinabis do
nec biberit de aqua quinquageſimam partem ſui. Nota ꝙ
poſt imbibitionem debet inhumari per ſeptem dies. Itera ergo
opus multis uicibus, quanquam ſit longum, quoniam non
uidebis tincturam neque proficuum perfectum donec ſit com=
pletum. Studeas ergo cum in opere fueris, omnia quæ in qua
libet decoctione apparent in mente tua recondere & eorum
cauſas inueſtigare. Tres quippe ſunt colores, niger, albus et
citrinus, cum autem terra egreditur nigra imperfecta eſt &
non completa, quaque igitur uice paulatim & paulatim ui=
gora ignem in calcinatione quouſque terra egrediatur alba
ex ignis fortitudine. Nam ſicut calor agens in humidum præ
ſtat nigredinem. Ita agens in ſiccum præſtat albedinem. Id=
circo ſi terra non fuerit alba tere eam cum aqua, & itera=
to calcina, quoniam aqua & ignis latonem abluunt, & ob=
ſcuritatem ab eo auferunt. Nam præparatio ſua ſemper fit
cum aqua, ideo qualis limpitudo aquæ talis limpitudo terræ,
& quanto magis fuerit abluta terra, tanto magis erit alba,
hæc tantum de tertio regimen quod eſt reducere &c.

NOTA recapitulationem tertij regiminis, quòd iſta
quæ ſublimantur duobus modis ſublimantur, aut per ſe, quia
ſunt ſpiritus, ut Merc. per ſe ſublimatur &c. Aut ſubliman=
tur cum alijs, quia ſe incorporant cum ſpiritibus. Terra.n.

noſtra cum ſit calx non ſublimatur, niſi ſe incorporet cum
Mercur. contere igitur calcem & imbibe Merc. & decoque
donec fiat corpus unum, & non tedeat te hoc ipſum multo=
tiens reiterare, quia corpus niſi cum Merc. ſit incorporatum
non aſcendet ſurſum, Ideo neceſſe eſt inquantum poteris na=
turam ſuam ſubtilies & cum Mercurio fortiter piſtes, quo=
uſque fiant unum, quia ſublimationem non facimus niſi ut
redigantur ſeu reducantur corpora ad ſubtilem materiam
& naturam, ſcilicet ut ſint ſicut ſiccus ſpiritus, & quod cor
pus ſit leue, ad redigendum in omnes res, ſiue in Solem, ſiue
in Lunam, & hanc ſublimationem facimus ut corpora redi
gamus ad ſuam primam materiam .ſ. in Merc. & ſulphur.
Facimus, ergo hanc ſublimationem, tribus de cauſis, una eſt
quòd corpus ſit ut ſpiritus de ſubtili natura, ſecunda eſt quòd
Merc. ſe bene incorporet cum calce, tertia eſt quòd totum ſu
mat colorem album uel rubeum. Idcirco, quando calx ſubli
matur ad lunam debet eſſe alba & Merc. ſimiliter albus. Et
calx quando ſublimatur ad Solem debet eſſe ſimiliter rubea
& Merc. ſimiliter rubens igne calefactus, & debet eſſe pul=
uis inceratus, quia non bene operatur Mercu. nec ad Solem,
nec ad Lunam niſi tali modo. Et cum Mercurio quem ſubli=
mas ad Lunam non miſceas ullam rem, quia color Solis non
intrat ad Lunam, nec album ad Solem. Sed ponas unam=
quamq; ſpeciem cum ſua ſpecie & pone ad ignem accenſum
& ſublima totum. Et non miſceas iſtud quod remanet deor
ſum cum illo quod aſcendit ſurſum: ſed pone unumquodque
ad partem, quia illud quod in fundo remanet de corpore rei
terabis ad ſublimandum per Mercurium incorporandum,
donec aſcenderit totum. In ſublimatione autem Merc. cum
uideris terram albiſſimam ſicut nix & quaſi puluerem mor

tuum aludel ſpondilibus adhærere tunc ſuper eam reitera ſublimationem ſine fœtibus inferius remanentibus, quoniam adhæreret pars illius fixa & fixaretur cum fœcibus & nunquam poſſet ſeparari ab eis. Puluis autem aſcendens ſuperius à fœcibus, eſt cinis à cinere, id eſt terra extractus, ſublimatus, honoratus, quod uero remanet inferius ex eo adhærens eſt cinis cineris inferius. cinis inferior uituperatus, damnatus & fex, quod autem albiſſimum ut nix aſcenderit, completum erit. colliges igitur eum caute ne euolet in fumũ, quia ipſum eſt quæſitum bonum, terra alba foliata, & congelans congelatum mundificans arſenicum, & ſulphur album, & eſt res optima ſecundum Ariſt. quoniam eſt completum & de eo alchimiſtæ faciunt argentum, & hoc quidem modo perficitur ſulphur album non urens, id eſt, Merc. ſublimatus.

De quarto regimine quod eſt figere & fermentum uel fixum eſt neceſſarium ad figendum.

QVARTVM uero lapidis regimen eſt figere album ſulphur & rubeum ſupra corpus fixum, ſcilicet ut ſulphur album figatur ſupra argentum & rubeum ſuper aurum, quia ſecundum pythagoram, qui argentum uiuum à corporibus extractum non coagulat in ſulphur album patiens ignem, nullam uiam exigit ad rubedinem. Non igitur fatiges corpus tuum in huiuſmodi rebus altis ad quas peruenire non potes ſi iſta facere ignoras quoniam in deuio erras. Prudenter ergo & non caſualiter operare, quoniam ſine fermento nõ exibit Luna in ſolem, ſed ad aquã ſol & Luna, quòd non permaneat in eſſentia naturæ, niſi occultaueris ipſum cum corpore de quo præparaſti ab initio,

scilicet Luna & Sole. Coniunge igitur ipsum cum eo quod generet sibi simile & fiet elixir illud quod componis, cum autem coniunctum fuerit cum suo corpore, non desinet in aliud agere quousque conuertit, totum. Idcirco quando uis fermẽtare misce sulphur cum corpore ut totum sit fermentũ, quoniam fermentum rediget sulphur nostrum ad suam naturã colorem & saporem per omnem modum, quare fermentum ad album erit album, & ad rubeum erit rubeum, quod patet quia si posueris fermentum argenti, cum sulphure auri rediget ad suam naturam, sed non ad suum colorem, similiter si posueris fermentum auri, cum sulphure argenti, cõuertet ipsum nõ ad suam naturam, sed ad suum colorem. Et econuerso, non ergo commisceas fermentum unius sulphuris, cum sulphure alterius, quoniam fermentum auri aurum est, argenti uero argentum est, & non sunt alia fermenta super terram, quia nunquam figit, quod fixum non est, nec fuit.

Quod pondus fermenti debet pondus excedere sui sulphuris uel esse æquale.

IDCIRCO in omni fermento debet notari pondus utriusq; ut summa uolatilis sulphuris, nõ superet summam sui corporis, alioquin ligamentum sponsalitij uerteretur in spiritus fugam non fixi, unde dicit Plato si parum sulphur proijciatur, super multum corporis ita quòd super habeat potentiam, cõuertet ipsum cito in puluerem, cuius color erit sicut corporis super quod proijcitur spiritus scilicet coloris auri uel argenti. Dicam ergo inferius pondera omnium. Sed quia sulphura non possunt, ingredi corpora nisi mediante aqua, cum aqua facit medium inter

ſulphur & fermentum in omni deſponſatione. Primo ponas ut dicit Auic. terram, quoniam ipſa eſt iuxta fermentum. Secundo ponas aquam quoniam eſt iuxta terram. Tertio pone aerem quia eſt iuxta aquam. Quarto pone ignem quia eſt iuxta aerem, uerũtamen non ponas ignem in elixir ad album, quoniam elixir ad album tribus completur elementis. in quibus non eſt ignis. Rubeum uero omnibus quatuor utitur rotis. Aperi ergo & claude, ſolue & noda, ablue & deſicca, quoniam aqua eſt medium coniungens tincturas illorum, ſcilicet olei, aeris, & ignis. Et dicam modo uerbum phyloſophicum. Si prius mittas oleum & poſtea terram erit oleum mortificatum in terra, quoniam aqua intraret. Si autẽ poſueris aquam & poſt oleum ſtabit oleum ſuper aquã. Si autem poſueris aquam & poſtea terram, erit aqua ponderoſior quàm terra. Fige ergo aquam cum terra ut ei adhæreat. Et ſi unum de quatuor occidiſti omnes ſunt mortui, ſi unus habeat plus de anima quàm alius nihil ualet. Appropria ergo fermentum quod eſt anima, mitte fermentationem ut ſit puluis calcinatus ſolutus & induratus, quoniam ſi bene non præparas fermentum nil ualet magiſterium.

Conſequenter uide quæ ſunt utilitates diuiſionis &c.

SI non diuidas lapidem per quatuor elementa, non poteſt bene cõiungi anima ſcilicet ſpiritus cum corpore. Et ſi non miſceas de ipſo corpore cum eo, ſuper quod facere uis proiectionem, in elixir, & non mitigas, non diliget corpus ſpiritum. Et ſi non miſceas fermentum in elixir, non coloratur corpus ſuper quod debet proijci, ſicut decet. Et ſi non ſublimas totum hoc, quod mittis in elixir, erit

aurum & argentum acre, & si non præparas totum non sustinebit ignem. Et si non caueas tibi in mollificando & indurando, non erit habile aurum & argentum in operando. Idcirco calx quæ mittitur in elixir est sublimanda ut sit omnino simplex & una. Cum autem uis proijcere elixir, facies calcẽ de illa materia cuius fuerit corpus super quod proijcere uolueris, & mitte fermentum sicut supra dixi, & si est aurum de auro, si argentum de argento, quoniam sponsalitium non est aliud, nisi quod coniungas fermentum cum corpore supra quod uis proijcere elixir. Item corpus & fermentum quod misces in elixir debet esse puluis bis uel ter sublimatus. Nam quoties sublimabis aliquod corpus cum commixtione sublimati spiritus, toties lucraberis in proiectione mille partes. In quanto enim alleuias corpus tuum. In tanto habebis melius ut possis proijcere unum pondus supra centum & centum super mille, & mille super decem & decem super centum & centum, super mille millia & millesimum super infinita.

Quod debeamus seruare quantitatem uniuscuiusque.

CVM igitur uolueris lapidem nostrum præparare scias quantum est in ipso de aqua & de aere de igne, & de terra cum fuerit calcinatus, erit in eo siccitas maior, calor maior, frigiditas minor, humiditas minor. Cum soluitur redigitur in frigiditate maiori, caliditate minori, humiditate maiori, siccitate minori. Quando figitur reducitur in calore maiori, humiditate minori, siccitate maiori, humiditate minori.

Quomodo elementa ſunt corrigenda & quomodo acquiritur fuſio medicinæ.

IN coniunctione lapidis tres attendas colores principales, primo nigrum, ſecundo album, deinde rubeum. Obſerua igitur diligenter ne opus tuum rubeat ante nigredinem, & pereat tinctura per combuſtionem, ſi uero rubuerit, ante nigredinem, corrige errorem, decoquens omnia ſimul in aqua alba, donec conuerſa fuerint in nigredinem. Sic etiam facies ſi rubuerit ante albedinem. Non igitur negligas inhumationis decoctionem, quoniam ipſa tollit combuſtionem, & perditam reſtaurat humiditatem. Si uero medicina non commiſcetur corrige per diſſolutionem eius quod ingreditur & per mixtionem ambarum ſolutionum facit ingreſſum, in omne quod illi per minima coniungitur, hoc autem per ſolutionem non in aquam uulgarem complectitur, ſed in aquam mercurialem, & complectitur ſimiliter per ſolutionem fuſio facilis in rebus non fuſibilibus, ut apertius ingrediatur & alteretur cum complemento. Vnde medicinam calcinamus, ut citius ſoluamus, & ut melius mundetur figatur & fundatur, ac ut ab ea ſuſcipiant corpora meliorem impreſſionem aut ingreſſum: & facilem fuſionem dare materiæ, cum multiplici ſolutionis reiteratione ſpirituum non inflammabilium ſuper illa uim aeris & aque Mercurij non fixorum: aut cum multiplici ſolutione medicinæ non fundentis. Eſt tamen cautela bona ad fuſionem præſtandam medicinæ non fundenti, ut ſoluatur corpus fermenti albi, ſcilicet uel rubei, de cuius intentione ſit per eam immutari & alterari & ſoluatur ſimiliter medicina alba, ſcilicet

uel

uel rubea de cuius intentione sit ingredi cum alteratione, non fiet tamen omnium istarum parcium solutio sed quarũdam, quoniam solutio earum non est aliud nisi quòd in humidum reuertantur & sulphuris salsedines auferantur. Dehinc idem corpus & non aliud corpus imbibetur uice post uicem donec fundatur citissimæ super laminam ignitam. Quin ex ijs artificiorum ingenijs necesse est medicinam quambibet & commisceri, & fundi & ingredi. Si autem metallum quod conuerti debet per medicinam, non fuerit sufficientis coloris addatur plus de ipsa medicina. Si uero de colore nimis habuit uim in sole, quia luna non potest esse nimis alba ponatur minus de medicina & plus de metallo conuertendo. Se autem medicinæ non bene remanserit quod est ex defectu fixionis, succurre per reiterationem solutionis & coagulationis atque per multiplicem non fixæ partis solutionem, super partem fixam, donec cum ignis asperitate quiescat, id est, non fugiat ab igne aspero. Si uero fundatur grauius quod est ex defectu cærationis succurre ei cum oleo, id est, aere lapidis, guttando guttam ad guttam super ignem leuem, donec fundatur ut cæra. Quoniam quando incæras misce magis de re calida & humida, quàm de re frigida & sicca. Et quando figis misce magis de re frigida & sicca quàm de calida & humida ineellige quæ dico quoniam huius operis perfectio, est naturæ imperfectio.

De ponderibus obseruandis in fixione.

OMNIA sub termino diffinito & dispositione certa consistunt idcirco unicuique pondus & omnis mensure modus in omni opere opus est. Caue ergo

tibi in commixtione elixiris, & operare ibi ſapienter ut ſcias quantum ibi apponere debes, de aqua, de aere, de terra & de igne. Alioquin ſi ſecus feceris, non ualebit opus: quia ſi ponas de terra magis uel minus quàm requiritur in elixir: quod magis poneretur mortificaret animas, quod minus faceret eas humidas & non figeretur. Similiter in aqua ſi plus uel minus poneretur faceret ſimile damnum: ſi plus poneretur faceret humidum & molle, ſi minus faceret ſiccum & durum. De aere ſi plus, coloraret nimis, ſi minus eſſet non haberet colorem. Ignis etiam lapidis ſimile faceret damnum quia ſi plus eſſet combureret, ſi minus & parum eſſet non ſiccaret totam humiditatem, quam debet deſiccare nec calefaceret. Veruntamen ad album non ponas ignem, ſed loquor hic de omnibus elixirijs. Idcirco pondus ubique eſt notandũ, ne nimia ſiccitas aut ſuperfluitas humoris corrumpat, magiſterium, quare fermentum iuxta adequationis incrementum eſt ſemper apponendum, non nulla erroris offenſa nocebis, ſi ad illud pondus ubique recurras. Quicquid igitur in elixir eſt grauius & ſtabilius per ipſius ponderoſitatem ſibi nomen terræ uſurpat. Non minus quoque fermentum quod cum ſulphure coniungitur, terræ nomen aſſumit: quæ uero ſubleuãtur & euolant aquæ & aeris ſibi nomen appropriant. Cum ergo coniugis elementa ut figantur in terra ſi eſt ad album, ſemper ſit de terra plus, quàm de aliquo aliorum elementorũ alioquin terra non figeret ſpiritum, immo ſecum euolaret in fumum, uerum illud fit plus ſecundum rationem iuxta æquationis menſuram, uerbi gratia, ſi eſt de aere unum pondus & dimidium, & de aqua duo pondera, debent de terra eſſe tria pondera minus quarta, & terræ fermentum ſit ter tantum, quantum eſt ſulphur album, ut ſi unũ pondus fue

rit de ſulphure albo, tria pondera erunt de fermento, quantum igitur fuit aer & aqua tantum debet eſſe de terra minus quarta. De aqua duo, de aere unum & dimidium & erit elixir completum. Ad ſolem uero cum ipſe ſit calidior luna debent eſſe duo pondera terræ, tria aquæ & tot de aere & unum pondus & dimidium de igne, nam pondus ignis dimidium eſt unum pondus aquæ, nec eſt in hoc additio nec diminutio, quoniam ſi ſit multa aqua & paruus ignis extinguitur ignis, ſimiliter ſi ſit multũ de terra & paruus ignis, econtra tamen eſt de aere, quia aer nutrit ignem ſicut aqua nutrit terram, nam ignis uiuit de aere, & aer de iuuamento aquæ & aqua de iuuamento terræ. Fige igitur aquam in terram ut aer poſſit figi in aquam, quoniam ſi aquam occidiſti, omnes ſunt mortui. Veruntamen aqua minime figitur ſine terra. Quia conſurgit nullus unquam ſine corpore fructus. In quo dum moritur ſemen fructum dare fertur. Quoniam cum terra ſit in ſe fixa retinet ſecum & figit alia elementa. Aqua uero cum ſit frigida & humida circundat, terram & conſtringit, & tenet cauſa, quoniam frigidum & humidum ſiccitatis eſt conſtrictiuum. Veruntamen impreſſionem cito recipit & cito dimittit. Siccum autem econtra grauiter impreſſionem recipit & grauiter dimittit. Ideo cum humidum & ſiccum ſeinuicem comparuerint, adipiſcitur ſiccum ab humido per partium conſtrictionem uel continuationem & facilem fuſionem acquirit ſiccum ab humido, & humidum à ſicco acquirit ut firmiter teneat impreſſionẽ & quòd omnem patiatur ignem unde propter hoc humidum prohibet ſiccum à ſua ſeparatione & propter hoc ſiccum prohibet humidum à ſua fluxibilitate. Aer uero circundat aquã & clarificat, uel rarificat terram & tingit ipſam, ut apta

sit ad extensionem & fusionem. Ignis autem totum compositum maturat, subtiliat, rubificat, permiscet aerem & con solidat, ac terræ & aquæ frigiditatem stringit & obtemperat ut redeat ad æqualitatem complexionis. Elementa igitur grauia ut terra & aqua plus iuuant ad fixionem & quietē, elementa uero leuia ut ignis & aer plus iuuant ad fusionem & tincturam. Non comedas ergo quòd non bibas, nec bibe quod non comedas, sed comede et bibe unum post aliud secundum rationem. Non sis prodigus non auarus, sed moderata pondera serues secundum æqualem uel inæqualem complexionem.

De fixione, & elixiris compositione, ad album.

i LLVMINA corpus antequam ponas animam, quia corpus nisi sit ablutum, non retinet spiritum. Sit autem potus post commestionem, non autem commestio post potum. Alioquin facies uentrem humidum, & non recipiet siccitatem, bene ergo fige bene commisce, & bene tinge, & sic totum habebis magisterium. Idcirco ciba tres partes purissimæ lunæ minutim limatæ, cum duplo sui Merc. albi, terendo totum insimul fortiter. In mortario porphiritico, donec Merc. combibat totam limaturam & fiat quasi butyrum ita quòd nil inueniatur de limatura. Hinc ablue fortiter cum aceto, & sale communi separato, donec acetum inde purum exeat, & clarum: tunc ablue salem, cum aqua dulci & clara & ad ignem desicca. Abhinc uero unam prædicti sulphuris sublimati & congelati albi partē, unam conterendo insimul fortiter, donec totum redeat, quasi corpus unum, deinde incera ipsum cum una parte suæ

aquæ albæ et mitte ad ſublimandum uigorando ſubtus ignē paulatim & paulatim, donec ſublimetur ex eo quicquid ex eo fuerit uolatiuum: deinde infrigidatum extrahe, & quod ad latera uaſis ſupereuolatum fuerit, cum alia parte ſuæ aquæ redigæ ſuper fœces ſuas terendo imbibendo & aſſando, donec fiat ſicut paſta & remitte ad ſublimandum. Ita continue reitera contritionem, imbibitionem, aſſationem & ſublimationem uigorando ſemper ignem donec fungatur terra duplum ſui de aqua, & nihil penitus ſublimetur ab ipſa, & reducas ſemper quod ſuperius aſcendit, ſuper illud quod inferius remanet fixum, quouſque totum figatur deorſum, nā ſulphur fixum cum ſit congelans congelatum, naturaliter congelat ſuum Merc. per frequentem ſublimationem, uel ſulphuris reiterationem ſuper ipſum. Exemplum autem huius eſt terra & aqua, & cum aqua commiſcetur cum terra, terra abſorbet aquam ſua ſiccitate, & inſpiſſat eam ſcilicet aquam ſua denſitate & facit eam ſibi ſimilem ſua groſſitie, quoniam omne ſiccum naturaliter appetit humidum, ut in ſuis partibus ſit continuatum, unde oportet exprimere rem illius ſcientiæ et ad plenum cognoſcere uires naturæ et eiſdem firmiter adhærere, quoniam natura ſufficiens eſt tibi & ſibi et ſimiliter in omni quo indiget ad ſui perfectionem. ipſa ſiquidem cum ſit ſagax eſt ſollicita in creatione ſui corporis, cuius ſollicitudinis non eſt finis. Sufficit ergo uobis chariſſime naturam ſapienter diſponere extrinſecus, quoniam ipſa ſufficit intrinſecus ad ſui operationem. Motus ſiquidem ipſius ſunt adhærentes ſibi uiæ uni & ordini uni, modo meliori & certo quo poſſet excogitari, ut patet in creatione cuiuslibet generati. Idcirco additamentum diſpoſitionis & præparamentum, debent eſſe in magiſterio philoſophorū, id eſt,

operantium, quia natura motum ſuum præterire non poterit, niſi impedita fuerit per contrarium. Certum nanque tẽpus eſt quod ipſa habet ad impregnandum & pariendum, & nutriendum & operandum, unde cum terram habueris impregnatam expecta partum, cum uero peperit filium nutrias eum quouſque poſſit, tollerare omnem ignem & tunc poteris de ipſo facere proiectionem.

De reductione aeris ſuper elixir ad album.

IGITVR cum aqua fuerit, cum terra fixata, tere, imbibe eam imbibitione rorida, cum una parte aeris ſui, & pone ad ſublimandum faciens ſub eo ignem primo lentum, poſtea fortiorem, quouſque per continuam ſublimationis reiterationem, totum figatur deorſum. Tunc per diem & noctem facias ignem ſub eo fortem. Secunda die cum ſua nocte fortiorem. Tertia die cum ſua nocte facias fortiſſimum ignem ſicut eſt ignis fundendi: ſic enim aer figitur, cum aqua & terra, quia natura lætatur natura & natura docet naturam præliari contra ignem per ſequente nanque fugienti, obuianti perit fuga, quoniam auis plumata detinetur ab implumata deorſum in terra.

De inceratione elixir albi.

ABHINC ergo extrahe & de lamina criſtallina quam infundo reperies lucidam drachmam unam tere, & cera inceratione ultima guttando ſuper ipſum guttam ad guttam in tenui crucibulo ſuper ignem leuem, de ſuo aere albo, iam dicto, donec fundatur, ſicut ce

ra ſine fumo. Tunc proba ſuper laminam ignitam, ſi ſe reſoluerit uelociſſime ſicut cera cerata eſt. Si uero non, reduc ipſam ad cerandum, guttando guttam adguttam, de oleo ſuo albo, donec fundatur ſicut cera ſine fumo. Et hoc quidē eſt præceptū omniū philoſophorū: ut poſtquā per ſublimationes fixaueris mundiſſimam terræ partem, reiteres ſublimationem reſiduæ partis non fixæ ſuper eam fixam, donec ipſa ſimiliter figatur. Hinc tenta ſuper ignem ſi bonam dederit fuſionem, tunc ſufficienter reiteraſti ſublimationem. Si uero non, reitera ſuper ipſam uice poſt uicem non fixæ partis ſublimationem donec fundatur cito ſicut cera ſine fumo. Tūc extrahe & infrigidari dimitte, quoniam eſt elixir completū impretiabile pretium conuertens omne corpus diminutum in infinitū lunificum uerū, proijce ergo unum pondus de eo ſuper mille partes Merc. cum ſale in aceto ſoluti & fiet pura luna melior quàm de minera. Sic etiam ſi ſuper imperfectorū corporum unumquodque de eo fuerit proiectum in uerisſimum transferetur argētum. Modos autem compoſitionis huius uerisſimi elixiris tradidi uobis completo ſermone ad quas per illos potes peruenire indubitanter. Sollicite ergo ad hos ingenieris, modos regiminis exerceas & eorum uirtutem ad unguem inuenies, quod quidem nec per ſe nec forte putes miraculoſe ſed arte perficitur in operatione, operare ergo quocunque uolueris quia ultra conſiliū iſtud, non poſſum aliud.

De compoſitione elixiris rubei.

EODEMQVE modo fit elixir rubeum ad Solem ſicut album ad lunam, niſi quòd pro qualibet re alba ponas rubeam & loco limaturæ lunæ pone

limaturam solis, & aquam Merc. rubificatam prius cũ igne lapidis. Nam in opere rubeo non intrabit nisi rubeum, sicut in opere albo nisi album. Solaris nanque medicine præparationi, non adurentis fit additamentum sulphuris rubei per modum figentem & calcinantem in triplo fermenti præparati cum astutiæ industria administrati perfecte per modum solutionis & sublimationis multiplicem cum reiteratione multa quousque non fixum cum fixo figatur deorsum: quoniam huius solutionis & fixionis modus est per reiterationem partis residue non fixe sublimationis, cum fixe ingeniose coniungendi per minima, quousque eleuetur cum ea & iterato figatur cum ea ut stet. Cum uero tres partes aquæ suæ rubeæ fuerunt secum per hunc modum sublimate uice post uicẽ cum eo donec figatur deorsum, tunc pone ipsum per noctem & diem in igne tepidissimo ut melius depuretur & figatur in eo. Hinc extrahe, & cera ipsum in crucibulo super ignẽ lentum, cum oleo suo rubeo, guttando guttam ad guttam, donec fundatur ut cera sine fumo cum eo stans & penetrans profundius, tingens & permanens. Proijce ergo unum pondus super mille partes Lunæ, uel Merc. ablute, cum sale & aceto & fiet sol uerissimus in omni examinatione bonus & melior ualde quàm de minera productus, quia argentum et aurum, huius elixiris excedit aurum & argentum de minera in omnibus suis proprietatibus. Vnde dicunt philosophi ꝙ aurum & argentum eorum non sunt aurum & argentum uulgi, quoniam additur eis additio magna in tinctura & perseuerantia in igne & proprietatibus multarum utilitatum, ad omnem infirmitatem expellendam.

De multiplicatione medicinarum.

SI VERO medicinas istas cum fixe fuerunt & date oleis suis albis uel rubeis, donec fluxerint sicut cera, dissolueris in Merc. suo albo uel rubeo, donec fiant aqua clara, & postea in leui decoctione congelaueris, ac cum eorum oleis & super ignem denuo ceraueris, quousq; fluant citissime, duplicabitur uirtus earum in proiectione. Et si eas cum solute fuerint semel ad minus distillaueris in centuplo augmentabuntur uirtutes earum. Modus uero multiplicationis medicinarum est, ut dissoluas unumquodque spiritum earum in aqua sua per inhumationem singulariter, postea separa oleum earum per distillationem primo recipies aquam post oleum, deinde ignem & manebit terra deorsum. reduc aquam per sublimationem super terram donec bibat istam aquam totam & figatur cum ea: de inde imbibe eam ex oleo seu aere & tinctura donec figatur in ea & fundatur quasi cera, proiice ergo ex eo supra quodcunque corpus tantum quantum uis, quoniam in decuplo multiplicabitur eius tinctura, & si una pars sui primo conuertit cuiusuis corporis centum partes, secũdo conuertet mille, tertio decem millia, quarto centum millia, quinto mille millia in solificum & lunificum uerum. Vnde est notandum ꝙ quanto plus soluitur medicina & sublimatur et coagulatur, tanto melius & abundantius operatur, quoniam in omni sua sublimatione, acquirit sibi decem in proiectione. non est igitur fastidium in reiteratione solutionum, sublimationum & coagulationum, quoniam per eas medicina melius digeritur, unitur & figitur ac perfectius operatur.

Quomodo debes intelligere solutionem & sublimationem.

u ERVNTAMEN non putes me hic docere solutionem ut elixir omnino redigatur in aquã, sed ut subtilies ipsum inquantum potes & diuidas suas partes in fixione coniunctas, suumq; siccum conuertas in humidum & grossum in simplum, quoniam opus solutionis inuentum fuit, ad subtiliandum & non propter aliud: unde coniunctio corporis cum spiritibus fit cum dissolatione, & nõ cum sublimatione, quia corpora non indigent nisi subtiliatione, ut melius cum spiritibus coniungantur. Ipsorum uero subtiliatio est in aquam dissolutio, quia distillatio uel dissolutio trahit lapidem de potentia ad effectum eo quòd facit eum omnino subtilem, unde cum corpora totaliter subtiliantur. Spiritus uniuersaliter cum eis coniunguntur, & per nullum genus ingeniorum abinuicem separantur, quoniam confirmatio spirituum cum corporibus, fit cum corpora fuerint subtilia ut retinere possint spiritus. Et ideo qui corpora poterit separare cum prima subtiliatione, finem consequetur opportunum & optatum, quoniam in coniunctione spirituum cum corporibus tota debet esse intentio operantis. Et coniunctio spirituum & corporum fit cum corpora subtiliantur, ut spiritus & corpora fiant subtiliata per contritionem & assationem eorum cũ spiritibus. Intellige ergo quæ dixi, quoniam utile est totum & nihil superfluum in dictis meis si uero non intellexeris itera lectionem multotiens ut totum intelligas, uide ergo & intellige & secundum ea operare, quoniam quicquid diximus à linea ueritatis uenit à

qua non debes in nullo declinare, quare nisi despicias nec labor priuabitur fructu. Idcirco si uera subscripta non intellexeris, non me reprehendas, sed tuam ignorantiam calumnieris, quoniam infortunatus es, sicut ille cui nunquam Deus aliquid tribuit uel concedit boni.

De modo faciendi proiectionem.

SED QVIA graue est mille milliũ partes simul fundere, cum uolueris facere proiectionem, hoc modo facies. R. centum partes M. cum sale et aceto abluti & pone in crucibulo super ignem, cum autem inceperit feruere pone unam partem, tui elixeris dicto modo præparati super C. partes illius M. abluti & fiet totum medicina, super alium M. ablutum: deinde proijce unam partem illius medicinæ congelatæ super centum partes Merc. abluti & in crucibulo feruenti ad ignem & fiet adhuc totum medicina. Postea pone unam partem illius medicinæ ultimæ congelatæ super centum partes Merc. abluti & fiet totum aurum uel argentum in omni iudicio, secundum quòd primo fuerit elixir uel album, uel rubeum, scilicet præparatum & compositum, ut dictum est. Et hoc quidem est Rosarium philosophorum ferens rosas odoriferas tam rubeas quàm albas, extractum breuiter ex libris, ipsorum, nil habens superfluum nilq; diminutum sed totum continens quod est necessarium, ad omne diminutum perficiendum in infinitum solificum & lunificum uerum, secũdum quod elixir fuerit præparatum. Sic etiam habet uirtutem efficacem super omnes alias medicorum medicinas, omnem sanandi infirmitatem tam in calidis quàm in frigidis ægritudinibus, eo quod est occultæ & subti

lis naturæ conseruat sanitatem & roborat, infirmitatem expellit & curat uirtutem confortat, de sene facit iuuenem, & omnem corporis depellit ægritudinem, uenenum declinat à corpore, arterias humectat, contenta in pulmone dissoluit, & ipsum alteratum consolidat, sanguinem mundificat, contenta in spiritualibus purgat, & ea munda conseruat. Et si ægritudo fuerit unius mensis, sanat una die, & si unius anni in duodecim diebus, si uero fuerit antiqua longo tempore sanat in uno mense. Et non immerito hæc medicina super omnes medicinas alias & mundi diuitias, est summopere acquirenda & perquirenda quia qui habet ipsam habet incomparabilem thesaurum.

Vltimum de recapitulatione totius operis.

PERTRACTATIS igitur regiminibus totius huius diuini operis secundum exigentiam sui sermonis, cum causis omnibus sufficientibus. Restat nunc breuiter & memorialiter totum recapitulare magisterium sub completa sermonis breuitate. Dico ergo quoniam totius intentionis operis, finis non est nisi ut sumatur lapis in capitulis notus, & cum operis instantia assiduetur super ipsum opus sublimationis primi gradus, ut mundetur ab impuritate corrumpente, demum cũ eo soluto soluatur ipsius additamentum album uel rubeum, donec in ultima subtilitatis materia perueniat, & ultimo uolatile fiat. Ab hinc uero cum fixionis modis figatur donec in asperitate ignis quiescat, demum uero fixum lapidem cum non fixa parte seruata, per modum solutionis & sublimationis uolatile facias, & uolatile fixum, & fixum solutum & iterato uolatile, ac itera-

to uolatile fixum, quousque fluat & alteret in complemento solifico & lunifico certo. Et in hoc completur archanum pretiosissimum, quod est super omne huius mundi archanũ impreciabile precium & omnium philosophorum thesaurus. Idcirco charissime exerciteris ad illud cum laboris instantia maxima, & diuturnitate meditationis immensæ, quoniam cum illa elixir completum inuenies & sine illa nunquam. Modos uero ipsius completo sermone uobis dedi superius non sub ænigmate, sed sub plana sermonis serie, discretionẽ uestram alloquendo, quoniam teste Deo & omnibus philosophorũ libris nihil in hac arte continetur melius & perfectius quàm ista antescripta, breuitate tamen truncata quamuis intelligentibus sint satis prolixa. Sit laus Trinitati & Gloriosæ uergine Mariæ.

Finis collactaneorum Arnaldi

EPITOME LACINII EX DIVO RAYmundo Lullo, quæ ſecundum eum epiſtola accurtatoria nuncupatur.

SI TANTVM huius almæ artis amatoribus prodeſſe ualerem quantum ipſe cupio, omnia Diui Raymundi Lulli opera, in methodũ nunc nũc in lucem darem, ſed quia, quod uolo non poſſum, neceſſum eſt, ut id uelim, quod poſſim. Modo autem cum inter omnia Lulli opera, illud, quod Regi Ruberto in uicem epiſtolæ dedit, multis poſſit eſſe non minus charum, quam fructuoſum & utile, cum ſit præcipue breuiſſimum atque lucidum, & iudicio cuiuſcunque ſapientis omni exparte perfectum perpeti nullo modo potui, quin eo ipſo Raymundi compendio, una cum Bono, atque Rainaldo ſtudioſos omnes impartirem. In illo ſiquidem, omnis ipſius Raymundi breui ſermone lucet intentio. Eſt etenim tractatulus ille accurtatio quædam (ut ipſe appellat) omnium ſuorum operum, & quia omnes fere breuitate gaudent, breuem tractatum, breuibus narratum, breuiſſimis quibus potero uerbis illuſtrabo.

EPISTOLA SIVE EPITOME Raymundi Lulli.

c VM EGO Raymundus de insulis Balearibus . Præteritis temporibus plures libros secretos in arte transmutationem composuissem, & librum omnium secretissimum de lapidibus pretiosis secundum uirtu tes suas compositas, quæ est pars difficilior omnibus quæ per rtem fiunt tibi regi Ruberto uulgari sermone transiuissem, ut certior in laborando existeres, quia scientia omnium expe rimentorum est falax, cum inter quascunque operationes & mnino æquales atque similes tam ex parte influentiæ, quàm tiam ingenij applicationis artis uidemus errores occurrere: deo ego omnes libros meæ compositionis tali stillo scribere uo ui ut quantum esset ex parte scripturæ nullus in errorem ca lere contingat ut tu nosti in libris testamẽti & apertorij, ubi mnia clarissimo sermone tractaui quæ per artem fieri con ingit quos libros iam puto te plene perlegisse & supreme intellexisse, te tamen ad ea quæ ibi scripta inuenies admoneo e ut Deo summo studio placere labores & omnia tibi in secreto artis reuellata apud te retineas . ne tesaurum inter indignos depergas, & Deus super hoc iudicium à te deposcat. mnibus autẽ Deo dilectis præcipio, si possum, eis omnia com nunicare quæ tibi Deus ostendere dignatus est. Ego cum uie iam transiui literam tuæ manus inueni mihi à te missam, uam legens te solerti studio percepi. Tuis autem mandatis propter certas occupationes aquiescere non potui. Deinde alernum, iui ubi quosdam libros medicinæ ex principijs artis erogatu quorundam extraxi: tu me continue litera uisi-

tasti. Vbi quærere intendebas de ingenio artis lapidis, bene dicti. Si uia possit dari breuior uijs scriptis in alijs meis libris. Hoc autem quærere mihi otiosum uisum est: quia in quibuslibet intelligentijs principia alicuius scientiæ omnes syllogismi nunquam scripti in potentia sunt.

ACVTE (licet grosso uerbo) hic loquitur. Nam ex principijs primis cuiuscunque scientiæ diuersi fiunt syllogismi, & conclusiones similiter diuersæ. istud idem dicas tu in arte & scientia ista, ideo Raymundus alia uia processit multum subtili. Diuisit enim elementa & subtiliauit spiritus & corpora aliter quam fecerat ipse Arnaldus qui suus fuit in hac arte præceptor. Itaque cũ iisdem principijs naturæ, cum quibus ipsemet Arnaldus operabatur alia uia illa depurando, subtiliando, coniungendo ac demum fixando ampliauit nimium medicinarum modos: ideo hic ait si uijs meis non es cõtentus elige tibi breuiorem præcepta tamen mea illis applicando &c.

QVARE ut existimo. Si tu mea scripta intelligis & non es uijs meis contentus, tibi elige breuiorem, mea præcepta applicando illis uijs. Quæsiuisti quis trium lapidum, utilior, breuior, nobilior, & efficacior: sit sicut plene alijs meis in libris hoc declaraui. tamen ut petitioni tuæ aquiescam. Dico uiam mineralium longam & periculosam fore. Tota enim uia mineralium consistit in duabus aquis quarum una facit lapidem uolatilem sine labore & periculo. Alia autem eum fixat & secum fixatur cum periculo. Quia hæc aqua extrahitur ut nostri ex quodam menstruali fœtenti in massa ti ex rebus quatuor & fortior est omni aqua mundi & mortalis. Cuius spiritus solam tincturam fermenti ampliant & magis periculum est ne in ablutione spiritus aufugiant cum

ingenio

ingenio laborantem, iste lapis cum breuiori tempore & cum magna fortitudine conuersionis producitur.

LAPIS *animalis est illæ, quæ non habet finem propter regere elementa, in quo maior est scientia quàm in alio lapide, & quia ibi possunt maxima secreta naturæ extrahi, non solum quo ad lapidis compositionem: sed etiam quo ad cuiuslibet rei in alteram transmutationem, ut hoc in apertorio declaraui, unde effectus istius lapidis est infinitus.*

LAPIS *uero uegetabilis quanquam longus sit & quãuis sit supremæ compositionis, debet tamẽ sequi lapidẽ animalem quo ad rectificationem elementorum & si sic præparatur eius effectus transit in animalem.* Sed *elixir magnũ in uegetabili ita acurtare potest, quòd mirabile uideatur cum tãto effectu transmutationis, ut omne transmutatum per lapidem uegetabilem naturam in uirtute bonitatis et magnitudinis transcenderet, propter quintam essentiam de qua lapis impregnatur quæ in mundo infinita mirabilia facit.* Nota

OMNE *autem aurum alchimicum ex corrosiuis fit et ex quinta essentia incorruptibili quæ cum fermento fixatur per ingenium artificis.* Talis *autem quinta essentia est quidã spiritus in lapide minerali mortificatus & ueneficatiuus.*

IN *animali autem lapide aliquãdo etiam est summa medicina corporibus humanis, ut si ex sanguine humano extraheretur.* In *uegetabili autem lapide ipse spiritus quintæ essentiæ est restitutio iuuentutis & conseruatio corporis humani ab omni accidentali corruptione, & sic ut scis spiritus quintæ essentiæ est illæ qui tingit & transmutat, si cum debito fermento impastatur: & summum & nobilius est & efficacius & utilius opus uegetabilium.*

QVAESIVISTI *etiam de accurtatione, dico quòd*

omnis accurtatio est diminuens à perfectione: quoniam medicinæ quæ per accurtationem fiunt minorem effectum transmutationis habent. Accurtatio lapidis mineralis potest esse multiplex. Sed mihi uidetur ut eius effectus non diminuatur, tunc cum post primam calcinationem & putrefactionẽ quæ fiunt per primam aquam bene limpidam & clarificatam uigenti diebus minori autẽ tempore nihil fieri potest: postea separetur puluis coloris sanguinis et distilletur secunda aqua summo ingenio ne spiritus euadent, scilicet secundum ingenium datum in testamento, & accipe solum ultimam partem aquæ post rubificationem alembici, & in ea aqua solue pulueres locando in aqua calida & ibi cooperto uase perseueret die & nocte una post solutionem, postea super pone alẽbicum & distilla in eo balneo totam aquam donec non remaneat nisi quantitas aquæ in pondere puluerum hanc aquam distillatam abijce quia nihil de spiritu debet habere, reliqua quæ remansit cum corpore uase bene clauso in cineribus calidis congella, qua congellata fac aliam aquam & superfunde & procede ut dictum est distillando & congellando & hoc continua usque ad decem uices, quoniam sic est lapis completus, nisi eius uirtutem augere uelis in quantitate. Postea procede soluendo & congellando toties donec congellari tibi placeat uel donec amplius corpus congellari nõ possit & scies quòd in qualibet congellatione decem complectis ablutionibus ut dictum est. Corpora in certa quantitate completæ transmutat in aurum, hãc medicinam in octuaginta diebus ad maximum complere potes.

IN animalibus non uideo accurtationem aliquam, nisi ut terra cum igne regatur & secunda aqua cum aere & idem ualebit & est accurtatio medij temporis. Nunc ad

uegetabilia uenio ubi est principale intentum & secundum ingenium magis securum quia semper timetur in minerali ne spiritus in ablutione aufugiant, propter aperire uassa hic non est timendum, quia uas ante fixaxionem non aperitur & ut te magis ad uegetabilia teneas, tibi hoc secretū reuelabo.

ACCIPE nigrum nigrius nigro & ex eo partes decē et octo distilla in uassæ argenteo, aureo uel uitreo, per modū dictum in testamento & in prima distillatione solum recipe partem unam cum dimidia & hanc partem iterum pone ad distillandum, & eius recipe quartam partem & tertio distilla, & huius recipe duas partes, & in quarta distillatione paucum minusquam totum, et sic distilla illam partem usque ad octo uel nouem uices postea habeas duo uassa facta in modum picturæ geminorum, quorum quodlibet habeat alembicū annexum & in uno alembico sit ingenium ut bocia intret & sit æqualis spissitudinis ad unam palmam. Hæc autem ratio est, ut firmiter possint insimul colocari, pone ergo in qualibet bocia unam libram huius aquæ & unam untiam fermenti, bene & optime purgati & foliati & habeas furnum cum ingenio factum, ubi unus ignis carbonum possit tantum per brachia ipsius furni temperatum, æqualem & continuum calorem partiri. ubi colloca tua uassa & fac ignem, & est hoc ingenium excellentissimum, quia hic ignis non potest fieri maior quàm necesse est. Tunc enim quando ampullæ sentiunt calorem, statim soluitur fermentum. tunc liga circunquaque ad cannas alembici spongiam, quæ tamen canne sint ample circa alembicum & bene spisse & ubi intrant uassa sint stricta & illas spongias tene continuæ. madidas cū aqua frigida, & solutione completa continua ignem & uidebis ascendere fermentum totum solutum cum aqua sua & distil

labitur de uno uase in aliud cõtinuæ & cum hoc ingenium apparenter uidebis qualiter quælibet libra, bis distillatur in die & bis in nocte & remanet continuæ una libra in quolibet uassæ, quia quantũ ascendit: in uno uassæ tantum intrat de alio & cum sic uideris ascendere & descendere cum æquali igne, continuæ uidebis qualiter ratione caloris inspissatur et subtiliatur spiritus. Et hoc est miraculum huius artis, quia si diu ita distillaueris continuæ semper aqua ascendet in gradu subtilitatis & acuitatis & continuæ propter fermentum inspissatur, ergo & quanto distillatio fuerit leuiori igne erit subtilior spiritu & fortitudine & ingrossatur fermentum, hunc autem modum tene usque ad uiginti uel uiginti duos dies, & inspissatur quinta essentia huius aquæ benedictæ sic quòd amplius non ascendet, sed cum fermento fixabitur & in lapidem conuertetur, & cum uideris hoc. ambo uassa extrahe sic simul & loca in fimo uel balneo. Et iterum statim in una nocte soluentur et iterum congella & hoc facias ter & amplius lapis manebit in dei uirtute & potentia exaltãtus quod bene congellari non potest, quoniam ut oleum uidetur aliqualiter inspissatum, & hic est pretiosior modus omnibus.

TAMEN scire debes quòd si fermentum album posueris in decem diebus cõgelabitur quinta essentia super eo quod est res multum grossa & terrestris & firma est in luna. Sed non ita cito soluitur post complexionem fixionis quintæ essentiæ sicut in sole. Vnde quasi in fine complementi tempus non est diuersum in albo & rubeo, & Deus nouit quòd hic modus in effectu subtilitatis & uirtutis & bonitatis cunctis operibus mundi est subtilior & melior, quanquam illas proprietates elixir non habeat, quas philosophi elixir habere affir-

mant, puta quòd si hanc medicinam completam miscueris cũ quouis metallo, & postea hoc metallum metallo, scilicet quòd transformatio fieret secundum primum principium si iungeres medicinam luneam & lunam soli quòd sol in lunã conuerteretur. Hæc proprietas in nostra medicina sic confecta non reperitur. Quia iam quinta essentia quæ totum lapidem componit quo ad eius motum & tincturam est fixa & firmata in fermento sibi adiuncto & fixatur semper, atque firmatur secundum fermentum sibi adiunctum sic quòd facit transmutationem secundum hoc fermentum. Sed si uelles medicinam facere uniuersalem breuiorem secundũ dictum modum non opporteret te facere fixionem quintæ essentiæ super aliquo metallo alio. Sed super propriam suam terram & tunc cum metallo coniungere, tamen hoc mihi nunquam placuit, quia talis fixio est multum periculosa, & longa, & raro terra propria est bene naturalis, & si bene naturalis esset, tamen effectus ipsius post complementum esse non inuenitur tantæ potentiæ sicut hic quando quinta essentia super altero fermento fixatur ubi cito fit fixio, & effectus citius & fortius. Si causas scis ut puto, quare medicina transmutat me uerum dicere affirmabis. Tene ergo te hic et meum ingenium tibi notum feci.

ET scias quòd peracta decima distillatione si in ea aqua solueris aurũ, & postea euolare permiseris aquã lento igne. Et aurum demum in humido loco uel balneo locaueris statim in quatuor diebus per se soluetur. et hæc solutio est aurum potabile habens infinitas uirtutes ut in libro conseruationis humanæ uitæ scripsi.

INSVPER si cum illo auro sic soluto bene immiscendo impastaueris argentum uiuum septies sublimatum cum

uitriolo & si fuerit pars una auri: septem sint argenti uiui sublimati & postea sublimaueris impastatum aliquibus uicibus semper sublimatum super fœces reducendo fixabitur mercurius in medicinā penetrantem & tingētem. Item aliud miraculū si unciā unā huius auri sic soluti per se ponas in igne lentissimo octo diebus cum centum partibus mercurij congelat totum in aurum. hæc sunt mirabilia naturæ, & tamen hoc totum uenit ex parte spiritus aquæ quæ in solutione auri cum auro inseparabiliter fixatur. & postea per ingenium altum poteris miscere modos mineralium & uegetabilium & medicinam altam uia breui in hunc modum componere.

DISTILLATO lapide uegetabili usque in eam distillationem quòd tota aqua sine phlegmate sit. & hoc in quinta uice contingere solet, tunc habeas optimi uitrioli bene lucidi & optimi cinaprij in æquali pondere & simul miscendo optime tritura & in sole sicca & postea circa carbones sic quòd uideatur tibi quòd tota aquositas exiuit. tunc cum sic est proijce intra aquam tuam & distilla bene lento igne in principio & in fine forti ut moris est in aqua philosophorū acuta, & sic spiritus quintæ essentiæ uitrioli et cinaprij uel antimonij qui principaliter cōstituit lapidem mineralē miscetur et coniungetur cū spiritu quintæ essentiæ aquæ nostræ ardētis benedictæ qui spiritus est anima lapidis uegetabilis ut tibi notum est. & hoc continua usque ad decem uices puta à quinta distillatione incipiendo & sic cum istis corporibus cōtinua distillationē quinquies, & firmiter habeas menti quòd res tuæ sint optime siccatæ & aridæ antequam in aquam proijcias sic quòd tota aqua sit exiccata & solus spiritus remaneat, qui propter fortitudinem ignis, spiritui aquæ ardentis coniungatur & in qualibet distillationę nouas res im=

ponere debes. Cum autem perfeceris decimam distillationem computando à principio distillationis aquæ ardentis impone aurum in pondere ut supradictnm est in uegetabili per se & loca infurno componendo singula ut dictum est. & tunc uidebis mirabilia, quoniam in decem diebus completur tota fixio quæ in simplici uegetabili in uigintiquinque non completur uel uix, & hoc est quia unus spiritus ingrossat alium, & quia spiritus quintæ essentiæ uitrioli est magis spissus & grossus quam spiritus aquæ ardentis & etiam quia magna est concordantia inter spiritum uitrioli & naturam auri, quia ambo sunt ex eisdem principijs cũ mineralia secum trahant originem, ideo spiritus uitrioli coniũctus spiritui aquæ ardentis spissat eum & adhærere facit cito auro ut secum fixetur & crede mihi, quia hæc accurtatio est præexcellens in arte quantum ad aurum alchimicum, non tamen quantum ad uirtutem medicinalem, Aduerte ergo quia multi philosophi dixerunt infinitas præparationes puta calcinationem solutionem &c. & hoc totum ad finem ut spiritus quintæ essentiæ bene posset coniungi cum fermento, & fecerunt multas reiterationes ut spiritus iam coniunctus corpori in alia operatione eam fortificarent per alium spiritum & sic fecerunt unam aquam & calcinabant spiritus & dixerunt spiritum adhærere & fecerunt aliam & soluebant & iterum coagulabant &c. & sic se fatigauerunt multis diebus antequam aliquam medicinam perducerent & hic tibi notum est qualiter hoc quòd ipsi diuersis operationibus & maximis periculis quæsierunt hic multo meliori ingenio puta unica actione completur, & necesse est hanc medicinam esse optimam & meliorem quam si per suos modos expleretur, quoniam in singularibus aquis pauci sunt spiritus, & quando agunt,

agunt ſolum in extremitates & alij ſpiritus cum illis fixantur et res groſſæ ſic ꝙ medicina erit aliquãdo fugitiua quia ſpiritus non ſunt in intimis fermenti ſed in extremis ubi ſpiritus fixari non poſſunt, ideo &c.

ET ſic facta fixione procede per ſolutionem per ſe in balneo ut dictum eſt in uegetabili. Sed eſt ſciendum. hic lapis ex mixtis non ſoluitur ita cito per ſe ſicut uegetabilis per ſe, tamen citius ſoluitur quàm mineralis per ſe, & ſic tenet medium & ſolutio eius eſt in nouem diebus & oportet reiterare has ſolutiones quæ in balneo fiunt per ſe aliquotiens & ẽt fixationes ut medicina plus penetret quia medicina bene penetrans & fixa eſt quæ bene tranſmutat, & quanto plus penetrat citius corporibus coniungitur & exit maius elixir. Iam enim omnia breuiſſime modo poſſibili tibi ſcripſi. Sed ut omnia breuiſſimo modo mihi poſſibili ſcribã. ſcire debes quòd ex plumbo fino nigro philoſophorum extrahitur quoddam oleum aurei coloris uel quaſi cum quo ſi lapidem mineralem uel mixtum uel animalem poſt fixionem primam ſolueris bis uel ter tribus aut quatuor diebus, excuſabit te ab omni labore ſolutionum & coagulationum ratio eſt. quia hoc eſt oleum occultum quod facit medicinam penetrabilem amicabilem & coniungibilem omnibus corporibus & augmentat eius effectum ultra modum ſic quòd in mundo hoc ſecretius eo nõ eſt. unde mirabilia dico quòd omnibus antiquis philoſophis incredibilia forent, ſcilicet ſi ſciueris hoc bene (ſcilicet oleum) ab aqueitate ſeparare & laboraueris in eo ex modo mixtionis iã dato poteris in triginta diebus lapidem componere. Hoc autẽ oleum non eſt neceſſarium in uegetabili per ſe quoniam ſolutiones ibi & coagulationes ut dictum eſt cito fiunt, tamen ſi fierent ſublimationes ibi credo tincturam lapidis multum am

pliari, non puto accurtationes esse quas iam ista parua epistola tibi certissime non declaret. elige ergo ex ea intentum tuum laudans Deum semper. Amen.

Methodus laciniј super epistolam Raymundi.

NON me latet difficillimum opus aggredi si Lulli epistolam nunc exponere uelim nam discolis & illis, qui nimium sibi assumunt placere, esset impossibile, & si omnibus placere non ualeo, paucos ne derelinquam? Dicam igitur quæ sentio & ex bonis autoribus collegi, & primo notes uolo omnia ipsius Raymundi opera isto suo sale uegetabili ferè esse plena, quod sæpissime Mercuriũ uegetabilem, aquam uitæ, Menstruum & sanguinem menstrualem appellat, dicitq; quòd habet corporis proprietates, & producitur ex semine tanquam ex fœmina, estq; generatiua & nutritiua, & crescere facit dura uidelicet aurum & argentum, deducitq; ea in actum, scilicet quousque in lapidem conuertantur. Si igitur crescere facit aurum & argentum clarum est, quòd fiet hoc mediante eorum solutione, per consequens ergo soluit corpora: quæ tamẽ debent prius physicæ calcinari, solui & in naturam spirituum reduci & tunc ipsa uocitat foliata, opus tamen hoc non fit cum uegetabili ut multi fatui putant, sed fit cum rebus sui generis, ut ipse Raymundus in suo codicillo amplissime demonstrat. Ideo hic dicit Raymundus, quod tota uia mineralium consistit in duabus aquis quarum una facit lapidem uolatilem, & iam dixi tibi in præcedentibus, quòd alchimici uocant lapidem, illud quod non euaporat ab igne, opus est ergo talem lapidem facere uolatilem, & cum alia aqua illum fixare, quæ secum

etiam ipsa fixabitur per ingenium artificis, uti ipse hic loquitur, dicẽs, quòd hæc sua quinta essentia cum fermento fixatur, nam quinta essentia quæ totum lapidem componit quantum ad eius, scilicet modum & tincturam, fixatur & firmatur secundum fermentum sibi adiunctum sic, scilicet quia faciet transmutationem secundum illud fermentum. posset tamen fixari quinta essentia super propriam terram & illã coniungere metallo, & hoc Raymundo non placet, quia quãdo fixatur super altero fermento, sit illud A, uel B, tunc tale opus fit citius & effectus eius erit fortior & magis naturalis.

Sal.

SIMILITER de isto sale loquens Rhasis in lumine luminum ait, quòd scilicet sine isto sale (quem armoniacum uocat ipse) impossibile est finem huius scientiæ possidere. Cõfirmat hoc Vincentius historicus in suo speculo philosophiæ naturalis dicens. Ampliantur enim tincturæ metallorum sale mediante, quomodo autem fiat hoc, secretum est. Raymundus tamen in plerisque locis docet modum, & cum tali menstruo atque sale extrahit à metallis animas quas naturæ sulphur appellat eosq; per ignis expressionem à suis terris uolare facit ad latera uasis tanquam folia talchi, & uocat sæpe illud, quòd euolauit metalli sperma, ex quo ipse extrahit quatuor elementa cum suo menstruo celico circulato mediantibus auxilijs digestionum & distillationum. Demum ipsa elementa fixat super terram suam, soluit & coagulat, sicq; lapidem illum magnum philosophorum componit. Nos autem minus auri famelici, hac sola Raymundi epistola cõtenti, magnum elixir altioribus ingenijs relinquimus, nisi aliter Deus optimus maximus, sua pietate bonitateq; ordinauerit, cui sit gloria sempiterna. Amen.

PRO nunc autem sic operare poteris. Facito aquam ex uitriolo siccato sale nitro atque cinabrio ad medium illorũ, qua facta reitera libram unam huius aquæ cum libra media cynaprij tribus uicibus semper addendo de nouo cynaprio, tunc eam per se rectifica ut bene sit purificata. Demum accipe istam aquam claram, & cum ea misce tantundem aquæ uegetabilis acutæ cum terra sua sublimata uel fixa non est curandum, modo per aeream distillationem cum ea sit distillata, & caue in actu mixtionis, ut paulatim & caute misceas, cum diligentia, & sic stent per diem naturalem uase sigillato ut simul bene misceantur. Tunc stilla in balneo totam aquam, & iterum superinfunde atque iterum distilla, & opus hoc itera quousque bene sit unitus spiritus mineralis cum spiritu uegetabili & uideas eos unitos in fundo botiæ in forma glaciei. Abijce aquam distillatum quia amplius nõ utimur ea; si uis hunc spiritũ seu glaciem multiplicare multiplica cum nouis aquis, semper tamen in balneo distillando ut fecisti prima uice, ponas tamen librã unam aquæ fortis super unciam unam istius salis, & illud idem fac cum aqua uitæ summæ rectificata & sic poteris multiplicare hunc glaciem siue (ut rectius loquar) ignem quantum libuerit.

R̤ECIPE de isto spiritu, seu sale, siue glacie, seu G. uegetabili, quod idem est libra una, & contere cum uncia una solis uolatilis, seu foliati uel soluti, & in naturam spiritus reducti, mediante sua aqua menstruali suæ naturæ cõformi. Et noli esse fatuus nam aqua, quæ facit lapidem uolatilem non est aqua uitæ (ut iam dixi) cum autem tu habebis aurum uel argẽtum sic foliatum habebis illum dispositum ad dissoluendum & uniendum cum glacie supra notato, pone ut dictũ est ambo in balneo per dies octo & totum

dissoluetur in aquam coloris auri, fac insimul circulare in uasæ germinorum per dies uiginti uel circa & congelabitur in lapidem coloris rubini, dissolue in balneo, & congela in cineribus & erit medicina, cuius una pars cadit supra centum mercurij uel Lunæ et uertet in Solem sicuti ab ipso Raymundo iam narratum est.

Tu uero non excuseris per hæc quæ tibi tradidimus ut nil huic operi addas de his, quæ Raymundus ipse plerisque in locis docet, sed ingenieris ut ad nobiliorem gradum, medicinam hanc conducere ualeas.

FINIS.

COLLECTANEA LACINII SIVE BREuia excerpta ex libro luminis luminum Rhasis.

q VIA radix scientiæ quæ dicitur alchimia in solutione principaliter cõsistit. Circa hoc insistendum ut sciamus, quæ in natura sunt quæ possunt cuncta dissoluere, & soluta postmodum coagulare, nisi enim in uaporẽ naturalia cuncta transeant, in illis per sui naturam, frustra erit operatio in hac arte, quòd si solutum propositum fuerit, artifex multipliciter gaudebit. hinc est, quod dicunt naturales totam artem in solutione & coagulatione consistere, pariter & in operatione. Ad culmen ergo scientiæ hic uolentes accedere, quæ soluuntur in hac scientia practicemus. De atramentis ergo & aluminibus, istorum uim habentibus, de spiritibus mineralibus de ipsis metallis & lapidibus preciosis, Dei fauente gratia dicere non dubitamus. Quæ natura eorum sit, quibus & quot modis solui habent & coagulari ad complementũ, intelligenti & operanti fideliter reserabimus, quam ob causam & tincturas inseparabiliter studere uolentes, docebimus. unumquodque præmittimus quod sub testimonio artis huius quam experti sumus et quicquid diximus fideliter operanti in operatione manuum manifestemus, ut operatio quælibet elucescat. Et quæ de atramentis tractare promisimus tractabimus & in ijs studeas & non cesses.

De atramentis.

a TRAMENTVM multiplex est, quoddam nigrum, quoddam subrubeum & quoddam sub uiride uel uiride, & quodcunque sumatur calidũ

& ſiccum eſt. Et eſt ſibi occulta natura & mirabilis: Atramentum quidem uiride mixtũ argento uiuo facit ipſum coagulari & facillime ſublimari, unde ſcire potes quòd cum nullo alio argentum uiuum ſublimari poteſt ſicut cum atramento. ipſum enim atramentũ arg. ui. de facili mortificat ut ſublimetur, & de facili ſoluatur & redigatur in aquam currẽtem. Crede ergo mihi & aperi oculos tuos & tempta. Et ut facias aquam atramenti præparetur primo ſic. Recipe de atramento uiridi ultramontano: quaſſa ipſum & pone in olla & claude ollam fortiter cum argilla, & poſtea ſepeli ollá totam inter carbones & fac ignem lentum à principio per duas horas. Poſtea fac ignem fortem ſufflando fortiter cum follibus per alias duas horas & poſtea dimitte ignem uſque ad conſumationem ſui ſpiritus, & refrigerata olla aperieam & inuenies atramentum rubeum rubedine ualde intenſa, accipe illud & pone in uaſe uitreo & ſuperpone in triplo de urina puerorum clara & reſeruata ad octo dies & ſi fuerit diſtillata, melius ualebit, uel de aceto diſtillato uel de aqua dulci clara & pulchra, cooperi ergo uas illud pro puluere & reſerua donec tibi neceſſe fuerit.

De aluminibus.

a LVMINVM multa ſunt genera. Aliquod dicitur Iameni & illud eſt plumoſum & eſt ualde candidum & ad ſoluendum habile eſt natura acidum unde ſic cognoſcitur ab alio, quia plumoſum eſt candidum & acidum. Et iſtud alumen laudauerunt philoſophi dicentes, quòd hic eſt lapis lapidum & inter omnes lapi-

les primatum tenet, quia non est ita durum aut molle quod per ipsius naturam de facili non dissoluatur & est augmentatum, unde propter hoc uoluerunt dicere quòd est de natura uegetabilium. Est autem aliud alumen uiride & in puluere, & quodã est citrinum quoddam subalbidum & hoc est admodum calcis. Est & quoddam alumen in lapide admodum salis gemmæ. Et siquidem omnibus ijs utimur, quod tamen melius est in arte alumen dicitur Iameni de quo primo fuit mentio facta. Recipe ergo de alumine Iameni quantum uis, & suauiter tere in mortario æneo, & pone illud in olla enea, & superfunde illi in sextuplo de urina puerorum reseruata & clara & pone ad lentũ ignem & dimitte quousque consumetur medietas urine uel duæ partes, & postea remoue ab igne & cola per filtrum & quod colatum est pone in uase uitreo & cooperi illud & serua.

NOTA quòd alumen præparatur cum urina puerorũ distillata, ita tamen quòd sit una pars aluminis & quatuor partes urinæ distillatæ, contere ergo alumen bene & pone in urinam & soluetur, cum autem solutum fuerit distilla per filtrum & congela & fac hoc sæpe & habebis eum ad uelle tuum. Eodemmodo fac de omnibus consimilibus.

PRAEPARATIO salis communis, quia illud sal est origo omnium salium. Recipe ergo ipsius salis communis quantum uolueris & quinquies tantum de aqua dulci calida & in ipsa aqua sal commune & distilla per filtrum & congela, reitera hanc operationem sæpe et inuenies ipsum in modum crystalli & serua.

De salibus.

SALIVM multa sunt genera quoddam armoniacum & in ipso sunt abscondita omnia secreta philosophorum, & ipsum appellauerunt aquilam, quia sicut aquila uolat super omnia uolatilia altius, sic sal armoniacum altius exaltatur super omnia alia. Quidam uocauerunt ipsum sagittam ex eo quòd nullus potest consequi operationem huius artis sine hoc sale sicut etiam sagitta non potest emitti sine arcu, & est ualde intensum in caliditate & siccitate. Et nil aliud est nisi uapor inspissatus, componitur enim ex uapore collecto in balneis ex fuligine. Est & sal gemmæ quod est pretiosius alijs, & est ualde candidum, & est quasi cristallus & est bene solubilis & multum ualet ad operationẽ huius artis ut eius efficacia declarat. Est & salnitrum, & aliud est sal commune, & illud diuersificatur secundum diuersa loca, quia quoddam magis amarum quoddam magis album, & quod albius est, est magis solubile & efficacius. Illud quod diximus de alijs intelligas secundum magis tamen & minus hoc unum scito in omni genere salium, quòd quãto purius est tanto efficatius. Aperi oculos tuos ut uideas & cor ut intelligas quoniam loqui uolo. Est quoddam sal quod absconderunt philosophi & illud est sal alchali. Et si istud habere poteris sufficiet tibi in arte. insistamus ergo huic.

RECIPE de sale communi partem unam, tere, pone in olla, & bene cooperias, pone ollam in furno figuli, à sero usque ad mane, tunc accipe sal & tere, & pone in uase uitri, & superpone de aqua atramenti superius reseruata, & hoc ad rubeum, uel de aqua aluminis ad album, super

pone

pone ergo in duplo uel in triplo, & dimitte ad octo dies. Constans est quòd aliquid indissolutum remanet. Et quòd solutum est tendit superius & super natat, quasi oleum, & est candidum & ut uerum dicam mirabile in oculis cuiuslibet. Et istud appellauerunt philosophi oleum philosophicum uel aquam sapientiæ, quia nunquam nisi philosophus potuit apprehendere, quia cum uideatur aqua pura esse, latet ibi crystallinus uapor, quia illa aqua coagulata reperitur lapis ualde splendidus & ille lapis dicitur sal alchali. Quod ergo melius pateat, sic facias. Accipe sal commune sicut dictũ est, assa illud, & illud assatum pone in uase uitri & superpone in triplo de aceto distillato uel de aqua clara & pulcherrima, & iterum accipe de alumine zucharino medium quantum fuerit sal, & tantundem calcis uinæ, mistis cum alumine, tere simul & pone in uase uitri, & superpone illi de aceto distillato uel de aqua clara in triplo. Et si uis pone uncias duas mellis apum, & dimitte per tres dies, tunc accipe illud quod solutũ est, uidelicet quòd enatat super sal clarum & limpidum & omnino sine fece, & pone illud in parua ampulla habente strictum collum. Similiter accipe illud quod enatat super calcem & alumen et pone illud in eadem ampulla, cum aqua salis. Illud autem caueas quòd nullo modo de fœce imponas, frustra enim teneres opus tuum. Cum ergo habueris ampullã plenã duabus istis aquis uidelicet aqua salis & aluminis & calcis debes illam coagulare, qua coagulata inuenies lapidem candidum admodum cristalli, hunc abscondc à puluere. Illud autem quod diximus de solutione salis communis, intelligas de sale nitri & gemmæ. Et sicut à sale cõmuni per solutionem habet fieri sal alchali, sic ex aliis tribus multo melius & efficacius. Et sic cum fuerit solutum

& coagulatum, id quòd solutum est iterum soluas & coagules, & si hoc tertio, uel quarto feceris, quod de facili fieri potest, uere in manibus tuis uidebitur laudabile opus. Experto crede quòd ipsum sal sic ter uel quater solutũ currit ut aqua si cõmisceatur metallo, ita ut uncia una super centum, uel ducentum, uel etiam trecentum cuiuscunque metalli. Nimirum quia cum sit solutum multotiens facit laudabile opus. Quod ergo dixi de sale nitri si sic intellexeris inferius in alijs uidebis mirabilia mundi.

De sale armoniaco.

NUNC ergo circa sal armoniacum insistamus. Accipe de ipso quantum uis & tere et pone in olla. cooperi illam, & pone in furno ad assandum & illo assato, accipe iterum & tere & pone in uase uitreo & superpone illi in duplo de aceto distillato uel de aqua pura et clara. si posueris de aqua atramenti ad aurum, uel de aqua aluminis ad argentum fiet laudabile opus, dimitte ergo ad octo dies postea sequestra illud quod solutum est, ab eo quod non est solutum: debes enim accipere solũ quod enatat, quod clarum est & limpidum, ita quòd nullo modo fœces commisceas. Non debes credere quòd totũ sal soluatur, sed illud totum quod solutum est accipere debes. Accipe ergo illud solutum & pone in ampulla per se quæ habeat strictum collum, & coagula & postquam coagulatum fuerit, accipe illud et custodi á puluere quia clarum est & candidum. Modo tere illud, postea pone illud in alludel sed debes supponere ei de sale communi assato in fundo alludel. claude illud alludel in iũcturis cum luto sapientiæ & pone ad soblimandum in furno

ſuo & fac ignem ſubtus à principio à mane lentum uſque ad tertiam. Poſtea fortiorem aliquantulum à tertia uſque ad meridiem, tunc remoue ignem, & refrigerari dimitte. Poſtea aperi & inuenies ſal armoniacum totum in coopertorio alludel clarum & ualde candidum. Accipe illud & reconde & cuſtodi à puluere donec eum cooperari uolueris et erit opus non deficiens.

ALII ad ſublimandum ſal armoniacum, recipiunt de ipſo quantitatem quam uolunt, & tantundem ſalis communis bene præparati. hæc omnia conterunt cum aceto boni uini quater aſſando, imbibendo, & conterendo, & poſtea ponũt in uaſe ſublimatorio ad ſublimandum & dãt ei in primo ignem ualde lentum & per nouem horas inuenies ipſum in prima ſublimatione ſublimatũ. Secunda autem uice ſic ſublimabis. Recipe ipſius quantum uis ſemel ſublimati & tantundem ſalis communisbene præparati, & hæc contere cum aceto boni uini & aſſa ſemel, & exicca, & pone ad ſublimandum & inuenies ipſum album & reiterare poteris fœces renouando &c.

De ſpiritibus.

SVNT autem ſpiritus minerales tres argentum uiuum, ſulphur & arſenicum. de omnibus dicendum. Et primo de arſenico. Eſt autem arſenicum calidum & ſiccum, maxime uirtutis ac poteſtatis & uilis pretij. Neſcit enim aliquis quæ ſunt occulta in ipſo, niſi enim hoc ſolum eſſet argentum uiuum maxime obtineret primatũ inter alia. Et eſt combuſtiuum omnium aliorum corporum, de facili enim comburit æs & alia. Eſt autem duplex arſeni

cum, quoddam pallidum quoddam rubeum, & quod rubeum est multum ualet ad combustionem corporū quòd pallidum est ualet ad solutionem quorūdam corporum & etiam ad tincturam, & eius condimentum est cum argento uiuo, ad hoc ut lunam faciat. Et quia naturam habet igneam & in uaporē est statim eleuatur, quia spiritus est. Ad hoc niti uolumus cum philosophis omnibus ut ipsum de spiritualitate in corporalitatem redigamus, & sicut in igne non sistit, sed ab ipso fugit. Ita niti uolumus ut in ipso remaneat, nec fugiat unquam, & remanendo colorem faciat ijs quæ sibi pariter sunt admixta. Sciendum quòd maximam affinitatem habet cum aceto & cum ipso decoquitur admixto sale & à spiritualitate sua reddit incorporalitatem.

ET est sciendum quòd ipso tripliciter depurato facit opus ex se mirabile. Primo siquidem debet lauari. Secundo sublimari. Tertio exaltari. Et cum exaltatum fuerit faciet, opus quòd nemo poterit credere, nisi expertus. Decoquetur ergo primo sic. Accipe de ipso quantum uis, & de pallido foliato & non de rubeo. tere illud fortiter in mortario, postea in marmore. Ita quòd sit bene tritum, & sit sicut puluis: & pone in ollam uitreatam & superpone illi in quadruplo de aceto forti & claro. In quo fuit solutum sal per tres dies. Postea dimitte ad ignem lentum donec recedat humiditas & fortiter desiccetur. Postea extrahe illud & pone in scutella & lana fortiter tum aqua dulci & clara donec recedat salsedo postea desicca ad solem. Et iterum pone in olla uitreata & superpone in quadruplo de aqua aluminis supradicta et dimitte ad ignem donec desiccetur. Postea pone in alludel & superpone in duplo sui de sale communi assato et claude alludel & iuncturam eius fortiter cum luto sapientiæ.

Postea pone super ignem ad sublimandum à mane usque ad meridiem. Postea remone ignem, & refrigerato uase, aperi inuenies illud in coopertorio ualde candidum. Accipe ergo illud: & pone in uase uitri & superpone illi de aqua aluminis quantum est ipsum dimitte per octo dies. Postea accipe quod enatat & pones in ampulla parua habente strictum collum, postea coagula & inuenies ipsum lapidem admodum crystalli reserua ipsum, donec tibi necessarium fuerit, & custodi à puluere. Et si arsenicum coctum fuerit cũ lacte uel oleo amygdalarum amararum, et postea cum aqua aluminis reperitur ualde clarum & pulchrum in sublimatione. Hoc unum scito quòd si in sublimatione reperis ipsum clarum & candidum de facili soluetur, & sine defectu operaberis cum eo. Et si ipsum cõiunxeris cum argento sicut postea dicetur, facit opus ad mirabile. Et si fuerit coctum arsenicum cum oleo oliuarum & postea cum aqua atramenti reperitur ipsum in sublimatione clarum & ualde rubeum et de facili soluitur & si admixtum fuerit cum fermento facit gaudere oculos alchimistæ. Arsenicum autem rubeum multum ualet ad combustionem corporum sicut postea patebit. Non tamen ita de facili sublimatur sicut pallidum foliatum, nec etiam de facili soluitur. Et propterea cum operari uolueris in arsenico ad sublimationem & solutionem circa pallidũ & foliatum insistere debes. Et si uolueris ipsum sublimare cum argento uiuo bene poteris facere, debes enim decoquere sicut prædictum est, & in librá unam arsenici pone unciã unã, arg. ui. & sic sublimabitur cum ipso ad modum perlarum.

De ſulphure.

C ONSEQVENTER dicere debemus de ſulphure. Et eſt ſciendum, quòd omnino & eodem modo eaſdem decoctiones recipit ſulphur ſicut arſenicum. Multum enim tranſmutatur ipſum ſulphur per decoctionem aceti & ſalis, etiam ſi decoquatur in oleis multum ualet. Sed quia ſulphur in caliditate & ſiccitate habet ad mixtam uentoſitatem: propterea non de facili ſublimatur. Veruntamen curandum non eſt, ſi ſublimari non poſſit. Inſiſtas ergo ut bene decoquas & decoctum ſoluas & cadet in terminis tuis opus ſuper omnia opera: quia ſicut dixerunt philoſophi hoc ipſum facit aurum cum argento uiuo, & ſi intellexeris quæ ſequuntur cum ad perfectionem, id eſt, ad ueram decoctionem & ueram ſolutionem ducis, perficies opus tuum. ſola hæc tria ſufficient tibi & conſulo ut abſcondas. Argentum & aurum ſine ipſis fieri non poteſt. Quiddam dixerunt, quòd ſi immiſceatur ſulphur calci uiue, poterit cũ ipſa de facili ſublimari. Nolo tamẽ ut fruſtra labores ſi enim feceris quæ præcepi ſufficient tibi, hoc unum ſcito, quòd arſenicum maxime ualet ad argentum, ſulphur uero ad aurũ. Eſt enim ſulphur album à parte extra & rubeum à parte intra. Arſenicum uero econtrario ut in effectu patet.

SVLPHVR album ſi uolueris habere rubeum diſſolue in aqua rubea per contritionem & imbibitionem & bonã decoctionem diſſolutum congela in lapidem & congelatum diſſolue iterum cum aqua rubea & iterum congela.. Tertio uero cum eadem aqua rubea ſolue et ſublima totum per ignẽ fortiſſimũ,et quod in ſimilitudinẽ eſt pulueris aſcẽdit ſurſum,

est sulphur albissimum, quòd uero remanet in fundo deorsum est sulphur rubeum tinctum uti scarlatum & istud est sulphur optimum secundum Aristotelem. hoc autem sulphur conuertet arg. ui. in uerissimũ aurum per artificium non leue.

De argento uiuo.

SEQVITVR de argento uiuo, circa hoc institerunt philosophi nimium & laborauerunt quàm plurimum ad hoc ut ipsum in igne sistere facerent cum ab ipso semper fugere cupiat. Nullo enim modo sistit in igne, de hoc testes sunt omnes artifices alchimistæ. unde si argentum uiuum alicui commisceas statim ignis uirtute remouetur ab ipso. Nimirum quia spiritus est & naturam suam consequi concupiscit. Vnde de ipso dixerunt philosophi quòd argentum uiuum est nubes nubium, est pater ditans filium, est sapientiæ oculus, est fœmina prægnans in eadem die concipiens & pariens. Est ditans pauperem. Fuit dicens auro. Ego te genui cum sulphure. Dixit etiam, argentum cum arsenico generaui. Et post hæc omnia dixit. Ego sum qui ab igne fugio, & omnia quæ ex me sunt in fecem reliquo. Ego sum qui sisto in igne & omnia quæ ex me sunt candida & purissima reddo. Ego sum qui coagulatus coagulo, & qui solutus soluo & qui me habuerit non frustra tenebit. Quod autem de ipso dicit quòd sistit in igne. Et pro maiori parte habeo testes quòd ab igne effugit. Aperi cor tuum & occulta ipsius reserabo tibi, & dicam eius coagulationem in rubeum & eius coagulationem in album. dicere non dimittã eiusdem solutionem & sic si feceris uidebis constantiam eius & in igne ipsum solui sicut sistit metallum. Lauetur ergo

primo cum aceto & sale, secũdo sublimetur uel coaguletur, tertio ad solutionem ducatur. Et si solueris ipsum ab a, usque ad g, scies me inter philosophos nominari & semper arti huic credens, nec unquam separaberis à credendo. Accipe ergo de ipso quantum uis, & tantum salis communis tere simul in mortario æneo & pone totum in olla uitreata, super pone de aceto in quadruplo, & dimitte ad lentum ignem donec consumetur totum acetum. tunc remoue ab igne & pone in scutella & laua ipsum cum aqua clara & dulci, & separa ipsum à sale. Postea accipe tantundem atramenti uel uitrioli, tere simul & pone in alludel & impasta illud totũ cum aqua clara agresta, uel cum aceto distillato. Postea pone ad lentum ignem & sicca postea pone in alludel & cooperi & firma bene iuncturas cum luto sapientiæ. Postea pone ad ignem lẽtum à mane usque ad tertiam. Postea ad fortiorem à tertia usque ad meridiem seu nouam. Tunc remane ignem & refrigerato uase, aperi & inuenies illud totum in coopertorio alludel album sicut niuem ad modum camphoræ. Accipe ergo illud & tere & pone in uase uitri & superpone de aqua atramenti in duplo & dimitte per 8. dies. Postea accipe aquam quæ enatat & pone in ampulla parua quæ habet strictum collum & coagula & inuenies coagulatum ipsum clarum & rubeum in modum granati reserua & custodi à puluere, donec tibi necessarium fuerit. Item accipe uncias tres olei communis, scilicet oliuarum, & pone in olla uitreata & pone ad ignem lentum usque bulliat & statim cum bullire inceperit, pone ibi mediam unciam sulphuris crocei & clari, & moue illud ut liquescat ibi sulphur statim remoue ab igne & dimitte infrigidari. Postea ponas ibi unciam unam arg. ui. & iterum pone ad ignem & dimitte

quod deſiccetur, poſtea extrahe illud de olla & pone in allu del bene cum luto ſapientiæ clauſo. Poſtea pone ſuper ignem à mane uſque ad nonam & ſublimabitur ualde bene, aperi & inuenies illud in coopertorio rubeum ualde tūc tere illud & pone uaſe uitri & ſuperpone de aqua atramenti in duplo & dimitte ad octo dies poſtea accipe quòd enatat, & pone in ampulla & coagula ſicut prædictum eſt, & inuenies illud coagulatum, clarum & rubeum ad modum granati. ſerua illud & cuſtodi à puluere. Hoc ergo modo argentum uiuum coagulatur in rubeum. Si autem uis in album, coagula ipſum ſi uolueris ut argentum faciat, ſerua præcepta mea & nemini dicas. Accipe de argen.ui.quantum uis & tantundē ceruſæ, tere ſimul in mortario & pone in olla uitreata, ſuperpone de aqua aluminis uel aqua calcis uiuæ in quadruplo pone ad ignem lentum & dimitte à mane uſque ad tertiam. Poſtea extrahe illud de olla & tere & pone illud in alludel & claude fortiter cum luto ſapientiæ. pone in furno uitri uel panis, uel melius pone ſuper ignem & dimitte à mane uſque in ſero refrigidato aperi & inuenies illud non in coopertorio, ſed inferius admodum cineris. Accipe illud & tere & pone in uaſe uitri & ſuperpone, de aqua aluminis primo dicta in duplo dimitte per octo dies, poſtea accipe oleum philoſophicū quod enatat & pone in ampulla parua & coagula, & inuenies illud album tanquam glaciem coagulatum in modum criſtalli, reſerua & poſtea ſcies quātum ualet. Item alio modo ſic coagulatur in album. Accipe unam cannam groſſam & fortem quæ habeat nodos propinquos, & facias ibi foramen paruum. Poſtea impleas ipſam arg. ui. prius loco ſicut prius dictum cum ſale & aceto. Poſtea claude foramen canne cum cera, & præpara ceram per totam, tenue tamen.

Postea super ceram luta totam cannam luto sapientiæ fortiter, & bene undique siccetur. Postea fac foueam in terra, & in fundo foueæ pone laminas plumbi fusas seu liquefactas, & ibi submerge cannam & habeas clauum unum & fige in terram fortiter ut teneat cannam, ita quòd sic canna possit circum uolui & moueri huc & illuc, nec exire extra. considera ergo quòd bene firmes, & quòd optime sit canna perlutata, quia si non, frustra facies. Et si sapienter feceris istud sufficiet tibi ad argentum faciendum. Pone adhuc plũbum super cannam & imple foueam plumbo, ita quòd canna sit tota infra plumbum pone postea ignem carbonum desuper, & suffla fortiter cum follibus à mane usque ad tertiam. Postea remoue ignem & aperi cannam & inuenies argentum uiuum coagulatum durum & forte & album, sicut aliud argentum tere illud & pone in uase uitri & superpone de aqua aluminis in duplo & permitte ad octo dies. Postea accipe illud quod enatat, & pone in ampulla una per se, & coagula & inuenies illud pulchrum & candidum et reserua illud quousque opus fuerit.

DE AVRO.

d E auro philosophi dicunt quòd aurum est effectus solis in hoc ponunt ipsum bene complexionatum in qualitatibus & quando perfecte est depuratum tunc ipsum non recipit decrementum in igne, sed colorem recipit ab igne. Voluerunt aliqui aurum componi posse per artificium, tamen natura nihil facit de auro, nec artificium transponit ipsum, unum tibi dico, quod necessarium est si aurum componere uis, ut aurum fermentes & nisi fermentaueris frustra tenebis omne opus suum, & ad hoc quòd sit fermentum & quòd aliqua eius operatio ualeat, oportet q; sit purum, & quia est purissimum in sua propria natura parum sufficit ei ut amplius depuretur, non enim oportet ipsum multum lauari, quia satis est pulchra materia & pura, sed oportet ipsum præparare ut possit incorporari solum & fermentari, oportet autem ipsum calcinari ante ut infra patebit.

DICIT Rhasis in hoc capitulo quòd philosophi. Multa posuerunt experimenta, multiplicando uerba & occultando dicta sua ut non intelligeremus. Et dicit quòd Deo teste per contrarium uult se habere eis. Sicut ipsi occultauerunt, ita omnia quæ occultarunt & uane dixerunt uult aperire. & subdit quòd non ab aliquo philosophorum ipsorum hanc artem, sed à Deo habet, & subdit, necessarium est si aurum componere uis ut aurum fermentes &c.

ET dimissis multis experimentis aliorum in quibus est labor & dolor. Nos sic incipimus loqui. Accipe aurum pu=

rum & fac inde laminas ſubtiles uel folia. Poſtea accipe arſenicum rubeum, fac puluerem et pone ibi tertiam partem ſalis communis quantum arſenicum eſt & habeas ibi uncias ſeptē limaturæ calibis & tere iſta tria ſimul uidelicet arſenicū ſal & limaturam, tunc accipe unam paruam ollam uitreatā & nouam & pone de iſto puluere in fundo olle parum, & ſuperpone ibi laminam auri, poſtea cooperi laminam puluere, & iterum ſuperpone laminam aliam & poſtea puluerem & ſic per totum. Poſtea habeas aliam ollam uitreatam, pone ibi librā unam olei oliuarum & pone ad lentum ignem ut bulliat, & pone ibi poſtea uncias quatuor ſulphuris clari boni & crocei & remoue ab igne ſtatim & moue cum ferro uno ut liqueſcat ſulphur cum oleo, & dimitte refrigerari. Poſtea pone parum de illo oleo in olla, ubi ſunt lamine cum puluere & pone ollam cum laminibus ad ignem lentū donec illud bibat. Poſtea iterū pone de oleo & da ſibi ad bibendum & dimitte ad ignem donec totum oleum bibat parum & parum. Poſtea dimitte fortiter deſiccari, ita ut omnis humiditas recedat. Poſtea cooperi ollam bene cum luto ſapientiæ, totum iſtud poteſt fieri una die. Sequenti mane, pone ollam inter carbones & ſepeli ibi totam poſtea fac lentum ignem à mane ad tertiam, uel à tertia uſque ſero fortem ſufflando fortiter cum follibus, uel ſi non uis ferre laborem pone in furno figuli uel in furno panis à mane uſque ſero uel à ſero uſq; mane. Poſtea accipe ollam & ipſa infrigidata aperi & frange illam & tere illud quòd intus eſt in mortario, tunc aurū teritur, tunc pone illum puluerem totum in ſcutella una & pone ibi de aqua dulci ſatis & clara & frica fortiter cum digitis & cum puluis fecit reſidentiam in fundo, remoue aquam quia ſalſa eſt, iterum pone aquam & iterum laua

atq; iterum ut omnis ſalſedo recedat. Poſtea deſicca ad ſolem uel ad ignem, & tunc pone illum totum puluerem iterum in olla parua & adhuc claude luto ſapientiæ & pone in fur no dum ibi eſt panis & non plus. Cnm ergo fuerit ſic aurũ pulverizatum & fermentatum gaude. Accipe ergo pulue= rem illum & multum pulueriza & bene & pone illum to= tum puluerem in uaſe uitri uel in cyatho claro & mundo et ſuperpone illi tantundem de aqua atramenti, quantum ip= ſum eſt, ad pondus & caue ne plus ponas uel etiam minus, & dimitte per octo dies & moue cottidie bis uel ter. Po= ſtea accipe illud clarum quod enatat ſolum & pone in am= pulla paruula per ſe & illud debet eſſe limpidum & clariſſi mnm, et ſi ita fuerit uere beatns eris in arte illa. Et ſi ha= bueris argentum uiuum ſolutum ſicut te docui in capitulo ipſius arg.ui.et ſi habueris ſalem armoniacum ſolutum, ſi= cut te docui ibidem, tunc accipe tantundem de aqua arg.ui. et tantundem de aqua ſalis armoniaci quantum eſt aqua au= ri et iunge aquas illas cum aqua auri in ampulla, coagula ſic aquã illã mixtam, accipe ollam unã plenam cinere cribrato et ſepili ibi ampullam illam uſque ad collum ipſius et pone ol lam ſuper tripodem et fac ignem de ſubtus à mane uſque de ſero & ita coagulabitur illud quod eſt in ampulla tunc accipe ampullam poſtquam infrigidatum fuerit & frange, Accipe lapidem qui intus eſt & pone untia ſemis illius lapidis ſuper octuaginta argenti & conuertet ipſum in aurum opti mum irreprobabile.

De argento.

De argento hoc notandum, quòd argentum eodem modo componitur quo & aurum, quamuis non æque sed minus depuratum & minus digestum, & post aurum est melius & perfectius metallis cæteris. Habet tamen infirmitates aliquas, quia non omnino depuratum est ab humiditate, prima sulphurea. Neque à secunda quæ est flegmatica, & euaporans. Vnde ex prima nigrescit si cũ adurentibus scilicet sale communi & auri pigmento & latere sit contritum. Quod autem argentum purum, ab igne album egrediatur: per multas fit fusiones & post cineritiũ, & signum est quòd parum habet humiditatis sulphureæ: sed quando coquitur cum sale & latere, & nigrescit, cum tamen nigredo non sit in latere & sale, constat ipsum aliquid habere de humiditate prima unctuosa, licet parum. Vnde quia pauca est non egreditur, nec apparet exterius per calorem ignis &c. Hæc est ergo infirmitas ipsius. Prima quæ est ex defectu depurationis humiditatis primæ. Secũda est ꝙ in igne euaporat atq; minuitur, quod est ex defectu depuratiõis secũdæ humiditatis quæ est flegmatica & euaporans, & sibi non radicaliter adhærens: quoniam non est de ipsius substantia, post egressum ipsius remanet argentum purum & perfectum. Non est autem in eo alia infirmitas, nec sanum, nec ægrum sed quasi neutrum, potest enim sanari & in melius conuerti scilicet in aurum, per maiorem depurationem & digestionem, ut depuratum perfecte non nigrescat, ex humiditate prima. Nec minuatur ex secunda, nec ex defectu digestionis frigidum dicatur, sed temperatum nec album

dicatur sed citrinũ. Quod quomodo fiat aut fieri debeat uel possit immediate dicetur.

PRAEPARATIO igitur argenti in aurum conuertẽdi quæ ipsum depurat, à duabus primis humiditatibus et iterum melius digerit, prima enim ablata non nigrescit amplius, secunda uero amota non minuetur. Ista præparatio talis est. Recipe salis communis cum sua humiditate & tere optime & inter duos lectos salis fac lectũ unum lunæ subtiliter laminatæ, & sit in uase terreo forti, ipsum superius claude sed modicum foramen in medio dimitte, & sic cubet in medio ignis mediocris & dimitte in igne per duodecim horas. Post extrahe & inuenies laminas tuas corrosas & diminutas quantitate & pondere. Ideo si eas bene albas uideris, scias primam humiditatem esse consumptam, lunamq; tuam bene calcinatam & frangibilem. Si igitur nigra fiat in superficie adhuc habet de prima humiditate. Si uero non faciliter frangitur adhuc habet de secunda. Signum depurationis primæ humiditatis est cum non nigrescit cum plumbo. Signum depurationis secundæ humiditatis est, quando non plus minuitur in igne. Vtrunque tamen fiet cum dicto puluere & igne, quoniam dictus puluis ignitus utranque consumet & ebibet humiditatem & tunc erit bene præparatum sed frangibile. Tunc reduces ipsum ad malleum, & erit dulcissimum & molle ut aurum atque flexibile, & non mutabit colorem plus nec pondus & erit compactum magis atque ponderosum. Hæc autem complebit puluis iste dans malleum & dulcedinem, auro & argento, si est combustum & calcinatum. Recipe salis armoniaci, salis petræ & boracis, ana de singulis et tere optime et commisce et solue in modico uini, et desiccari permitte. Et de puluere quartum pon

dus pone cum tribus cuiuſcunque calcis uolueris, trium præ-
dictorum et reuertetur ad malleum multum bene.

Documentum.

a NIMADVERTENDVM eſt hoc in lo-
co. Nam Rhaſis præmiſſo ſermone de argento & de eius natura atque ſubſtantia, ibi Argento &c. ſubdit quomodo aliqui nituntur argentum componere ex cu-
pro & ferro ſimul cum iſta duo mixta ſint impuræ ſubſtan-
tiæ & dicit quòd ex illis non poterunt iſta duo fieri, ſcilicet
a, & b, id eſt aurum & argentum niſi forte in apparentia
ſicuti ex aſino uel capra non poteſt fieri homo. Et in capitul
de ære ipſe remittit ſe ad tractatũ experimentorũ & ſubdit
AES ut quidam dicunt eſt ca. & ſi. & fortis ſubſtantia
& cito tranſmutabile in colorem, & eſt eiuſdem ponderi
cum argento & libenter recipit mixturam pulchri argenti
& fit cãdidum de facili, ita ut non poſſit cognoſci, niſi quò
ſit argentum eſt tamen ipſum impuræ ſubſtantiæ reſpectu a
genti, & propter hoc multum denigrat, & ex ſua duritia
cito ab igne deſtruitur & comburitur, & eſt in eo magn
malitia, quæ tollitur quando calcinatur & bene lauatur, &
ſubdit ipſe Rhaſis, hoc unum ſcito quòd ex cupro non fit a
rum ſicut nec ex plumbo argentum, melius tamen fit ex cu
pro argentum quàm ex plumbo aurum, ſi ergo cuprum ca
cinetur, lauetur, ſoluatur ſicut prius dictum eſt dabit colo
rem ſimiltm auro, non tamen faciet aurum. Propterea d
(in capitulo de argento) ſtulti illi omnes alchimiſtæ, qui u
ſos in mari, & piſces in terra capere putant, ſciendum, erg
quòd ex plumbo facies aurum, uel ex ære argentum, ſicut e

aſino

asino lupum considera ergo & uide, quæ tibi dixero &c. Quid ergo ad hæc nos respondebimus? ponemus ne secũdum Rhasim artem non esse ueram, sed tantum sophisticam? Cũ tamen ipse in capitulo præcedenti de auro dicat, quòd aurum factum per modum, quem ipse docet, sit aurum obrizon et irreprobabile. Ad hoc facile erit respondere. Dicimus ergo, si uis scire totum lege totum, nam soluit ipsemet hanc dubitationem in capitulo de ære, quando dicit. Non enim dicitur cuprum fermentum (uel aliquod aliud, adde tu, imperfectorum.) Cum non sit de intentione huius artis, cuprum facere ex auro uel argento. sed econtra, ideo subdit ipse ibidẽ, si ergo cuprum lauetur, calcinetur, soluatur &c. dabit colorem similem auro, non tamen erit aurum, quia semina rerum non sunt nisi in proprijs speciebus, ex imperfectis ergo non potest fieri fermentum, ergo nec uera transmutatio.

Sequitur opus de argento secundum Rhasim.

dE argento de quo. Nos dicimus, recipe laminas argenti subtiles & accipe libras quinque arsenici et uncias tres salis & unciã unam limaturæ calibis, tere simul, ista tria fortiter. postea accipe de illo puluere & pone in una olla & superpone laminam & super laminam puluerem, & super puluerem laminam, sic per totum, sint autem lamine cooperte puluere. Postea pone ad ignem lentũ super carbones & pone ibi de aceto fortissimo & dimitte ad ignem à mane usque ad tertiam. Postea dimitte desiccare fortiter. Postea cooperi ollam luto sapientiæ. Post sepeli ollam inter carbones. Postea accende carbones & fac ignem fortem per duodecim horas. Postea remoue ab igne & refrigera

ta olla aperit inuenies laminas mixtas cum puluere, ſapienter ſepara argētum à puluere pone in mortario & tere quo trito laua ipſum fortiter cum aqua dulci & clara in patella una. Poſtea deſicca ad Solem uel in furno. Poſtea accipe tātundem ſalis armoniaci ſublimati quantum eſt puluis argenti & tantundem argēti uiui ſublimati coagulati ſicut ſuperius dictum eſt, & tantum arſenici ſublimati in album hoc unū dico tibi quòd ſi iſta quatuor ſic acceperis mirabilia facies. Accipe ergo illa quatuor & tere & pone in una ampulla, & ſuperpone de aqua aluminis in quadruplo, quantum illæ puluis eſt totus dimitte ad duos dies. Poſtea pone ampullam in olla cineris & ſepeli ibi totam uſque ad totum collum & ſit eius collū ſtrictum & coaguletur totum illud quòd eſt in ampulla & ampulla debet ſtare diſcooperta. Poſtea cooperi ampullam luto ſapientiæ & dimitte ſuper ignem per diem et noctem. Poſtea dimitte refrigidari & frange ampullam & accipe illud quod ibi eſt & ſi aliquid ſublimatum eſt ad collū iunge totum ſimul. Poſtea tere illud & pone in uaſe uitri et ſuperpone de aqua aluminis in duplo & non plus & dimitte ad octo dies mouēdo cotidie bis uel ter. Poſtea accipe aquam quæ enatat & pone illam in ampulla paruula habente ſtrictum collum, deſicca fœces quæ remanent, & pone unciam ſemis illius ſuper uiginti æris & erit argentum irreprobabile omnibus. Aperi ergo cor tuum, quia quod dixi tibi expertus ſum de fœcibus & ſi fœces hoc faciunt, quid ergo faciet illud purum quod ſeparaſti poſitum in ampulla. Coagula ergo illud ſicut ſcis in olla poſita in cineribus, & poſtea pone untiam ſemis ſuper C C L. æris, ſuper ſtannum C L. Supra L. plumbi & uidebis admirabile philoſophicum & nullo modo uidebitur irreprobabile omnibus. Alio modo ſic facias.

Recipe limaturam argenti puri & boni quãtum uis & tantundem crystalli tantundem auri cadimiæ uel cachimiæ seu litargiri argentei, & tantum arsenici sublimati & tantundem salis gemmæ tere simul totum & pone in uasse uitri scilicet in ampulla superpone de aqua aluminis in duplo dimitte per octo dies. Postea pone in uasse cineris & ollam pone supra ignem dimitte usque ad aliud mane, tunc dimitte ampullam apertam usque dum desiccatum fuerit illud quod intus est, id est, à mane usque ad meridiem uel etiam minus, quando autem desiccatum fuerit. Postea debet ampulla cooperiri fortiter & dimitte super ignem per residuũ diei illius & per totam noctem sicut prædictum est. Postea frange ollam & tere quod intus est, & pone in alia ampulla & superpone de aqua aluminis in duplo et fac omnino sicut prius fecisti nullo mutato penitus & ita fieri debet quinquies uel ad minus ter. Postea accipe illud & tere diligenter & pone ibi tantundem salis armoniaci sublimati quantum fuerit argentum & tantundem argenti uiui calcinati cum plumbo, tunc simul totum & pone in ampulla uitri quæ habeat largum os, & superpone illi quantum ipsum est de aqua aluminis & dimitte per octo dies uel per quindecim mouendo cottidie bis uel ter, & postea accipe illud quod enatat & pone in ampulla parua habente strictum collum & coagula fœces per se & pone unciam semis super uiginti æris & fiet argentum irreprobabile. Coagula autem quod est in ampulla per se sicut scis in olla posita in cinere &c. & pone unciam semis super quingentas æris & fiet argentum irreprobabile omnibus hominibus.

De ære ſeu cupro.

C VPRVM eodémó cóponitur quo & argentũ ſed minus depuratum & non æque temperatæ digeſtum, ſed quaſi combuſtum calidum, & ſiccũ. Eſt autem compoſitum ex argento uiuo & ſulphure non depurato ab humiditate prima, qua multum abundat, ſed digeſtum combuſtumq́; cum ea, & propter hoc nigrum egreditur ab igne, & excoriatur ex nimia ſiccitate cum ignitum proijcitur uel extinguitur in aquis acutis. Eſt & poroſum ualde & ſulphureum. Ipſum igitur purgatur à prædictis humiditatibus ſulphureis. Nam ex primis ſtatim nigreſcit in igne & comburitur & excoriatur, & comburit & denigrat alia metalla, & ex ſecunda in igne nimis euaporat, & conſumitur, & ex ſua ſulphureitate ignem nigredine inficit flammam quaſi nigram faciens. Cumq́; purgari incipit flamma magis eſt citrina minusq́; nigra. Purgatur autem omnino ut luna & cum eodem puluere reducas ad malleum quo & lunam. Poſtea uero extinguatur ignitum uiceſies in aceto, & poſtea decies in ſanguine porcino recenti & erit bene præparatum. Oportet autem ipſum morari in ſua calcinatione diutius quàm argentum & fortiorem ignem requirit, ſit ergo in igne per tres dies & poſtea reducatur ad malleum ut de luna dictum eſt. Si autem poſt calcinationem uis extrahere quod in eo uel in argento remanſerit de ſale uel alterius metalli habeas lixiuium calidum & pone intus & reſoluetur quod ſeparabis deguttando lixiuium.

De plumbo.

PLVMBVM autem eodem modo fit ſicut & cætera metalla imperfecta. Eſt enim ex ſulphure immundo, & argento uiuo obſcuro & immundo, debilis digeſtionis & compoſitionis. Vnde neceſſe eſt quòd extrahatur ab eo nigredo & immunditia et digeratur melius. Hoc autem ſic fieri poteſt, funde plumbum & proyce intus quartam partē Mercurij. Poſtea pulueriza & tere in mortario uel ſuper marmore, cum æquali pondere ſalis communis combuſti, donec ſal nigreſcat tunc eijce ſal, cum aqua & tere iterum puluerem cum æquali pondere ſalis, donec ſal iterum nigreſcat, & tunc iterum eijce ſal cum aqua, & iterum tere tertio cum nouo ſale & hoc totum cum ipſo ſale pone ad bulliendum in aceto fortiſſimo & bulliat per diem primum, & egredietur nigredo eius & depurabitur magis à ſulphure & nigredine, & tunc eijce ſalem cum aqua, et habebis puluerem plumbi & Mercurij mediocriter purgatum. Reitera ergo contritiones & bullitiones ipſius ut prius dictum eſt, donec inuenies plumbum album & mundum, quod quanto pluries feceris, tanto magis depuratum habebis.

De ſtanno.

STANNI corpus compoſitum eſt ſicut Saturnus ex argento uiuo mediocriter depurato & ſulphure non puro. Album eſt ſed immundum, debilis digeſtionis, atque intus omnia metalla uariæ compo=

ſitionis, ſiccum nimis & poroſum quod ex ſuo ſtridore perpenditur. Ipſum autem purgare conuenit eodem modo, quo de Saturno prædictum eſt, quarta pars Mercurij ſtridorem ei auſert & Saturni tertia. Ipſum autem oportet imbibere cum aliquo oleo rectificato, uel cum ſanguine porcino diſtillato, donec reſumpta humiditate ſtridorem ei auferat. Purgetur autem ſicut Saturnus cum ſale combuſto & per bullitiones cum ſale & aceto, & imbibatur cum oleis rectificatis donec humectetur & ſtridorem amittat. Rhaſis autē dicit quòd uix poteſt conduci ad perfectum ut ex eo per aliquam mundationem fiat aurum & argentum. denigrat enim intantum quòd corrumpit alia metalla quibus coniungitur, & uix cum eo poteſt fieri aliqua bona mixtio, & ſi quis hoc attentauerit experimento certificabitur ſicut illi qui eum tentauerunt &c.

De ferro.

fERRVM componitur ſicut & cætera metalla ex ſulphure & argento uiuo groſſis et immundis. Sed tranſit in chalibem non alterius quidem ſpeciei quàm ferrum. In argentum autem, uel aurum uix aut nū quam transſerri poteſt. Poteſt autem fundi cum ſola ceruſa aut puluere prædicto qui calces reducit ad metallum ſed poſt fuſſionem malleabile non eſt. Ipſius autem utilitas maior eſt in croco extracto, ab eo qui colorem habet fixum in opere ſolis, quomodo autem extrahitur eius crocus alibi dicitur & mille ſunt uiæ.

COLLECTANEA LACINII EX ALBERTO Magno atque diuo Thoma aliísq; autoribus non uulgaribus.

DOCENT Quamplures philosophi medicinarum modos componere, & licet prima fronte uideantur diuersi hoc non sit nisi illis, qui in superficie cuncta considerant. nam omnes in uno concordare uidentur, & primo Hermes philosophorum pater dicit quòd corpus solutum est aqua perennis & congelat Merc. perpetua congelatione. Item alius dicit præparate corpora & soluite ea & ex illa aqua imbibite spiritus ablutos, tunc ipsi spiritus in corpora submerguntur & corpora in spiritus, sicq; figuntur spiritus cum corporibus ipsis, fixione firma. Item Rhasis dicit conuerte corpora in aquam & illam aquam coniunge Mercurio, & ex illis duobus facito iterum aquam. Item alius, Nisi corpora solueris in uanum laboras, Vnde uersus.
Si fixum soluas, faciasq; uolare solutum, Et uolucrem uoluas. Hæc tria si iungas facient te uiuere tutum. Itē alius: Tu qui gliscis donum Dei contemplare huius rei fontem amabilem. Lunam Solem transmutare tibi mando uoce clara, Limpham instillabilem. hæc est prima radix rara, nobis data multum chara Hermetis cōprobamine. Ideo ipse Albertus ait. Collige diuersos flores plenos odoratu omnium bonorum. In quibus redolet suauitas & relucet pulcritudo mundi, decus & gloria. Hic est flos florum & rosa rosarum ac lilium conuallium. Lætare ergo iuuenis in adolescentia tua, & disce colligere flores, quia introduxi te in hortum paradisi. facias ergo ex ipsis coronam capiti tuo, gaude & u-

taris delitijs huius mundi, collaudando Deum, atque oppressum proximum subleuando. Nunc aperiam tibi scientiam uel secretum faciamq́; te intelligere huius artis obscura, & quòd diu cælatum est nunc tibi manifestatur in lucem.

DOCET ergo Albertus primo colligere flores, id est, purgare spiritus, secundo illos fixare per iteratam sublimationem in uase clauso, demum soluere, ultimo illa coagulare, dicatur ergo de purgationibus spirituum, sed primo de illis in communi.

De Spiritibus.

PVRA metallorum corpora post præparationem ipsorum per spiritus minerales perficiuntur, quorũ puritas et digestio in ultimis perfectionis gradibus eẽ dẽt: ut in eis sit uis depurandi et digerendi. Isti aũt sunt spiritus, qui uirtutem naturalem habent uiuificandi & immutandi. sunt elementa ductibilium, id est materia metallorũ, & substantia eorum sicut essentia elementati. Nunquam mirari debes intelligens si spiritus summæ depuratus atque digestus, metalli corpus magnum mutat. Licet spiritus quo ad metalli quantitatem est Minor, Maior tamen est molis magnitudine uirtualis, cuius est agere, metalli uero pati. Agit enim spiritus ex natura propria & ex qualitatibus suis. Ex natura quidem propria in corpus agit metalli, quando coniungitur sibi tanquam magis depuratũ ac magis digestum, magisq́; igneum & subtile & minus habens de materia, plus uero de forma: & propter huiusmodi diuersitatem depurationis & digestionis sequitur diuersitas specierum. Agit &

ex qualitatibus ſicut dicitur in quarto meteorum. Apparent in uniuerſis caliditas & frigiditas terminantes & permutantes, homogenea & non homogenea: ut magis actiue &c. de quo ibidem. Cum autem dignius opus harum uirtutum in naturali generatione & permutatione rerum pertineat digestioni, ut tamen ſpiritus ad hanc uirtutem deueniat, oportet ipſum ſumme purgare atque digerere: in metalli corpus introducere, & introductum fixum eſſe & non recedere, quòd ſi in uno trium horum neceſſariorum aliquid obmiſeris, propoſito fruſtratus, tuam ignorantiam aut negligentiam lacrimabiliter, condemnabis.

PRIMO ergo debet agi de ſpirituum præparatione quæ in arte neceſſaria exiſtit. Hæc autem præparatio ſpirituum ſatis nobis exemplificata eſt in operatione naturæ in metallorum procreatione. In naturali enim auri procreatione, natura ſpirituum per calorem minere terræ ſublimatur: Vbi inuentum, quòd calor uaſis mineralis in talibus mineris metallorum ſulphureitatem ſpirituum eleuauit longe altius à minerali uaſe, & ipſos ſuperius inuentos mundos & puros per tranſitum terræ calefactos & depuratos. Nam terra ſicca calefacta calefacit immundicias & ſuperfluitates bibit & conſumit, & partes groſſiores retinet & acceptat. Aqueæ uero aereæ atque igneæ ſubtiles & puriores, ex uaſis calore uaporantes ſurſum aſcendũt. Ars igitur imitatur naturam. Et ex hoc inuenta eſt artificialis ſublimatio, per quam ſpiritus depuramus cum rebus ſiccis atque conſumentibus ſuperfluitates, ut nobis remaneant, puriſſimi atque lucidiſſimi ſupra omnem naturæ operationem, & hoc ideo, quia ibi ſolus curſus naturæ operatur. Nobiſcum autem, & communis atque proprius naturæ curſus, operatur, quia operamur

ex ijs ex quibus natura operatur, & ex quibus iam uirtus hic agendi largita est, & ex ijs quæ addimus ex ingenio in rebus naturaliter operantibus, quæ ad agendum hoc uelocius & melius requiruntur. uerbi gratia. Contingit ferrũ procreari in minera sua, contingitq́; ei ex communi cursu naturæ suum sulphur, suumq́; argentum uiuum prius esse congelatum, quàm purgatum: natura autem quæ sibi non contradicit, non prohibuit frigiditatem aduenientem, circa materiam, non adhuc depuratam, quin ipsam congelauit. Estq́; ferrum congelatum impurum & immundum. Ego autem qui arg. ui. & sulphur uel arsenicum depurare uolo: possum congelationem omittere quantum uolo: & sublimationes iterare quantum oportebit quousque huiusmodi spiritus purissimi & lucidissimi absque omni humiditate superflua efficiantur: tunc quoque, ipsum uel ipsos congelare possum quando mihi placuerit. Ideóq; potentior est natura cum humano ingenio, & congrua potest addere & necessaria seu utilia, & potest subtrahere nociua &c.

De purgationibus spirituum.

PRIMO igitur dicendum est de purgationibus spirituum, quæ semper fieri debent ad consumptionem superfluorum absque corruptione necessariorum. In alijs aũt triplex spiritus inuenitur uidelicet mineralis uegetabilis & animalis. Et propterea de omnibus est dicendum. Et primo de mineralibus, quoniam ex ipsis natura cõmunis operatur. Spiritus autem minerales propriissime sunt tres sulphur, argen. ui. & arsenicum, quæ in metallis naturaliter operantur, & ijs metalla per naturale artificium

præparata naturaliter coniunguntur. Inter ista autem sulphur est principaliter agens. Argentum autem uiuum, principaliter patiens. arsenicum uero arg. ui. secundarias actiones tenet. Vtrunque uero istorum trium conueniunt præparata ad compositionem elixir, uirtutem actionis retinent super corpus cuiuslibet metalli patientis. Sulphur autem inter hæc, actionis & immutationis primum obtinet principatum, quare de ipso primo & principaliter est agendum.

SVLPHVR est corpus oleagineum compositum ex terra subtili & aqua imbutum fortiter, humiditate aerea, pingui & unctuosa, fusibile à calido, coagulabile à frigido. Omnium metallorum pars materialis in actione, ut ipsum est agens et coagulans sicut dictum est in capitulo de materia lapidis. Tres autem habet humiditates, quarum duæ sunt superfluæ, tertia autem necessaria. Necesse est igitur ipsum purgari à superfluis humiditatibus, tertia remanente, ut remaneat substantia ipsius pura fortiter coniuncta & substantia terræ & aque depurata et completa. Huiusmodi autem purgationis à natura capimus exemplum, quoniam ars imitatur naturam, ut patet intelligentibus qui artem & species suas cognouerunt.

IN nomine domini accipiatur sulphur mundum & bene lucidum & teratur minutissime & tritum incorporetur optime cum æquali pondere salis communis, & sic ponatur super ignem & sit ignis mediocris & coquatur ibi et assetur cum ipso sale ad duas horas & moueatur optime ne ad patellam adhæreat, & ne comburatur, sed incorporetur optime cum ipso sale, donec bene commixta in massam conuertantur nigram, tunc dimittatur infrigidari, & habeatur lixiuium optimum & fortissimum factum ex aqua simplici

& calce uiua, & cineribus uitis uel alia aqua acutissima, sicut est urina uel acetum & sulphur cum suo sale prius bene puluerizatum. Præparetur & bulliat super ignem fortem, donec totum sal extrahatur cum sua unctuositate & moueatur sæpe aqua donec nihil remaneat, salsedinis in aqua, deinde siccetur sulphur. Iteretur iterum cum æquali pondere salis cómunis, & assetur iterum ut prius & remoueatur salsedo & infrigidatum puluerizetur et bulliat ut prius in aqua acuta sæpe renouata, quousque sal extrahatur & sic fiat ter & tunc aptum erit ad sublimandum tunc sublima ipsum sic. Accipe alumen quod uis & pone ipsum in olla terrea & pone in igne forti per dimidiam horam, & erit calcinatum.
Hoc alumen cum æquali scoria ferri uel limatura cupri pone & rora cum aceto, & bene commisce & cum duplo harum fœcum tere sulphuris pondus unum & incorpora hæc tria rorando cum aceto. Postea sicca in sole uel lento igne & pone in sublimatorio sic. Fac primo lectum, de prædictis fœcibus inferius & in circuitu ad spissitudinem unius digiti, ne sulphur tangat sublimatorium & tunc pone sulphur tuum in medio, & ipso posito superasperge lectum de dictis fœcibus & sic undique includatur inter fœces suas et tunc ponatur ad lentum ignem per tres horas, & cum humiditas egressa fuerit luta optime iuncturas uasis et fortificetur ignis paulatim usque ad uigesimamquartam horam, & tunc infrigidari permitte & collige quod sublimatum est, multum necessarium est quòd fiat ignis lentus in principio & postea fortis & quòd alludel sublimatorij multum eleuetur ab igne, ne comburatur quod sublimatum adhæret ei. Per hunc modum sublimetur septies cum talibus fœcibus donec fiat omnino album, & mundum clarum & siccum absque omni humidi-

tate corruptibili, cuius perfectionis signum est splendor & chrystallina serenitas. Igitur cum tale fuerit gaude, quia pretiosus thesaurus est. Illud ergo repone quia uirtutem habet tingendi, ingrediendi & in melius conuertendi.

TVNC ad eius fixionem, & completionem hoc modo deuenies. Recipe acetum fortissimum ter distillatum & distempera cum eo sulphur prædictum adiungẽs illi quintam partem sui ponderis salis armoniaci ter sublimati & incera omnia simul cum dicto aceto in porphirico lapide: & repone in fiala uitrea cum longo collo in modum longi brachij, et clausa fiala in fimo equino repone, quousque totum soluatur, quo soluto congela in cineribus orificio uiolæ aperto, & continua ignem lentum quousque totum sit congelatum, tunc inuenies sulphur tingens & ingrediens fixum in igne, quod si in aliquo defecerit, complebitur per iterationem solutionis & congelationis ut supra factum sit. Cum ergo deueneris ad hoc poteris operari, ad album, super Mercurium, Iouem, & Venerem, & ad omnem utilitatem, ut immediate post in fine ostendetur.

De Argento uiuo.

e XECVTA breui narratione de sulphure, & eius præparatione sequitur tractatus de Mercurio, tanquam de principaliori et post ipsum digniori. Est autem argẽtum uiuum corpus minerale compositum ex terra subtili sulphurea, & aqua fortiter commixta, quod est in parte elementum & pro altera parte natura metallorum. Substantia autem sua terrea purganda est à grossa terrestreitate sulphurea. Aquæ uero substantia ab humiditate

duplici ſuperflua. Et ſic cum ſulphure præparato conuenit in compoſitione nobiliſſimi elixiris, uel etiam in metalli auri uel argenti completam perfectionem, tanquam ſanguis mulieris qui uirtute uirilis ſeminis coagulatur, & corpus fit humanum & tunc conſequuntur digeſtiones completæ, ſicut in operatione naturæ ſic & in operatione artis: quoniam ut dicitur quarto meteororum. Nil differt an in organis naturalibus, aut in artificialibus fiat. Oportet igitur, quemadmodum dictum eſt de ſulphure ſublimare ipſum in uaſe artificiali, quemadmodum ſublimat ipſum natura in uaſe naturali, quod eſt uas continens uerum minerale, ut purgetur ab humiditate & ſulphureitate ſuperflua.

De eius præparatione.

IN dei nomine accipiatur argentum uiuum & proijciatur in medio patris ſui & coaguletur aliquantulum & ſic optime teretur, & incorporetur cum duplo ſuarum fœcum infra contentarum, & ſic incorporatum ponatur in ſublimatorio. Inter duos lectos earum, & ceſſante uapore humido lutetur uas & detur primo ignis mediocris, poſtea fortis. Fœces autem iſte ſunt ſalis cõmunis partem unam, atramenti nigri uel uiridis partem unam, ſeu uitrioli uiridis partem unam, cuperoſæ partem unam, cum ijs fœcibus ſublimetur ſepties uel pluries donec omnem humiditatem ſuperfluam terreſtreitatis amiſerit & ſuperfluitatem & albiſſimum ſit atque lucidum. Conteratur primo cum fœcibus ſuis quouſque moriatur. Roretur cum aceto uel urina ſeu agreſta uuarum. Ignem facias mediocrem quia cito comburitur. Priuſquam aperias ſublimatorium

ermitte ipſum infrigidari quia fumus ualde nociuus eſt, & quamuis Mercurius bene purgetur, per ſublimationem, tamen ita faciliter non ingreditur corpus metalli uel ipſum remanet, quemadmodum ſulphur uel arſenicum, quoniam corpus eſt ualde ſiccum & uix funditur. Quòd omnia metalla fundantur reuera magis eſt ex ſulphure quàm ex argēto uiuo. Sulphur autem arte præparatum & cum metallis coniunctum ipſa quidem remolliuntur & faciliorem faciunt fuſionem. Ideo ipſum oportet cerare & laxare, ut iterum metalla ingrediatur, & etiam nec in ipſo remanet ceratio id eſt, partium remollitio, quæ fit per aliqua ſalia, boracia & olea. Inter ſalia, ſal armoniacum, cerationis & remollitionis obtinet principatum: poſt ipſum ſalpetræ. Item boracia cum quibus conſolidant auri fabri. Inter olea oleum capillorum, poſt ipſum oleum ouorum. In ceratione autem contritio eſt ualde neceſſaria quoniam per contritionē multum ſubtiliantur partes & inuicem ingrediuntur. Accipe igitur Merc. puriſſimum optime depuratum, cum ſeptimo pondere ſalis armoniaci, ter ſublimati cum æquali pondere ſalis communis, & rora ſemper cum oleo capillorum rectificato in loco in quo ſiccetur & cum bene & optime contritum fuerit & unitum, quaſi ſalſa. Iterum fac deſiccare in uaſe uitreo inter cineres calidos uel ad ſolem in uaſe uitreo, ſi tempus ſolis fuerit & ſiccetur uſquequo de eo ſit materia dura. Tunc iterum tere ipſum optime & rora cū oleo capillorum ut prius donec optime uniatur, & fiat iterum ſicut ſalſa & deſicca fortiter, & tunc poterit eſſe ceratum. Huius probationis ſignum eſt ſi ſuper laminā uel denarium argenti ut cera fundetur, & ſi non ſic. Iterum incera & imbibe cum oleo iam dicto & ſicca uſque ad hoc deuenies.

Hoc cito eueniet, ipso sic cerato habeas acetum fortissimum ter distillatum & si non sit bene acutum pone decimam partem salis armoniaci, ter sublimati & cum isto aceto cera totum prædictum, donec fiat sicut salsa clara, optime trita & incorpora, tere & distempera & pone in uase uitreo clauso cum stupis in fimo æquino continuæ calido per uiginti sex dies uel circa, sitq; fimus subtus & supra & in circuitu ad spissitudinem unius cubiti & die 26. extrahatur & distilletur, per filtrum & coaguletur inter cineres calidos in massam duram & siccam aperto uase, donec humiditas recesserit. Ipsum sic coagulatum proba si super laminam ignitam fusam non fumauerit uel fugerit, ipsum habes purgatum ceratum & fixum. Si uero fumauerit non est fixum. Reitera ergo per eũdem modum solutiones & coagulationes. Nam per ipsas cito figetur. Mercurio autem sic completo ut ære super cuprum sicut de sulphure dicetur, & uertetur in lunam. Et si in dicta Mercurij congelatione, æquale Mercurij pondus posueris cum decimo uel septimo pondere salis armoniaci ter sublimati & oleo capillorum uel saltem ouorum ut prædictum est ceraueris & solueris & coagulaueris citius figetur & abundantius operatur. Si autem ad rubeum fuerit præparandum, ceretur cum oleo, quarta pars sulphuris prædicti & ceretur cum septimo pondere salis armoniaci & tertio põdere calcis solis & oleo rubeo in capitulo sulphuris post dicendo & ceratum soluatur & coaguletur sicut prædictum est, & si proiectum fuerit super lunam, præparatam ut dictum est in suo capltulo quantum sufficit ad oculum, conuertet ipsam in solem uerum,

De arsenico.

De Arsenico.

EXECVTO tractatu de argento uiuo, consequenter de arsenico tractandum est. Est autem arsenicum corpus minerale compositũ ex terra & aqua fortiter commixtis: oleaginum quidem ut sulphur minus autem in oleo, plus in terra abundans, sulphure grossius atque terrestrius. Huius autem purgatio est pro prima sublimatione, sublimare ipsum cum rebus desiccantibus & consumentibus oleaginitatem eius, quæ est humiditas prima. Aquositatem superfluam quæ est humiditas secũda euaporãs.

IN DEI nomine. Accipiatur arsenicum bene lucidũ ponderosum rubeum uel citrinum & tere minutissime, cum æquali pondere & dimidio limaturæ cupri uel scoriæ ferri, roreturq; cum aceto & bene incorporetur & siccetur, & cum suis fœcibus ponatur ad sublimandum inter duos lectos pulueris cum quo sublimatur, ad spissitudinem digiti circum circa. Et sic detur ignis, quousque fumus humidus cesset, tunc claudatur, & lutetur uas optime & detur ignis primo fortis, deinde fortissimus usquequo totum sublimetur: postea dimitte infrigidari & colligatur quod apparuerit extra fœces, & remisceatur cum nouis fœcibus & pulueribus, sublimeturq; iterum ut prius, donec sit album & mundum, lucidum & christallinum omni humiditate & superfluitate consumpta. Hoc autem fieri potest cum dictis pulueribus in quinta uel sexta sublimatione: & hoc habito utere eo soluto & congelato, omnino eodem modo quo & de sulphure dicetur, siue ad album siue ad rubeum fuerit.

NOTA tamen quòd arsenicum non tantum ualet in

conuersione & coagulatione Mercurij, quantum sulphur, nec ita naturaliter & abundanter operatur in cæteris sicut sulphur. Potest autem ex eo extrahi uirtus ignea: & idem opus ad rubeum fieri sicut de sulphure dicitur, Minoris tamen uirtutis est & efficaciæ, cum sulphure autem omnia metalla comburi possunt, quandiu unctuositatem suam retinēt donec calcinentur & pulverizetur: nigrescunt tamen cum eo de sua unctuositate.

Quomodo sulphur præparatum seu purgatum ut supra dictum est, operatur ad album super Mercurium, Iouem, & uenerem.

SVPER Mercurium sulphur præparatum operatur, hoc modo. Accipe Mercurij uiui librā unā. Iouis mundati fusi libras quinque, & compone simul & pulueriza totum in mortario marmoreo, cum tantundem salis communis assati, & tandiu cum pistello ligneo ducantur simul absque ulla humiditate, donec sal fortiter denigretur. Postea laua totiens cum aqua dulci, donec tota nigredo exeat, desicca ab humiditate aquæ, & iterum atque iterum, totiens cum sale fricando ut prius & lauando reiteres: quousque nec in sale nec in aqua aliqua appareat nigredo. Vltima uice adiuncto sibi tantundem salis assabis lento igne, hæc tere simul in patella terrea per horam ut sal desiccetur, & cum Mercurius uolare cœperit in mortario proijce ut prius & tere optime ut prius, donec sal ualde denigratus, ex humitate & nigredine sulphurea ab eis extrahatur. Tunc cum aqua ut prius laua & desiccetur. Et per hunc modum purgatur Mercurius à nigredine sulphurea

& stannum similiter per contritiones & assationes. Toties reitera tu artifex donec ab eis omnino humida atque sulphurea extrahatur ipsorum nigredo. Ego autem duodecies ut dictum est triui cum sale, & duodecies assaui & extracto inde sale fudi simul & inueni massam albissimam & mundissimam sed frangibilem ualde, & hoc ideo quia argentum uiuum non erat adhuc digestum, nec coagulatum nec fixũ, sed erat tantum mundum & purum, & cum eo tenebatur Iupiter sine stridore, quia nube nigra atque citrina carebat, & hoc fuit signũ quòd minus sulphureitatis habuerat, quod specialiter mollificaret. Ambobus sic præparatis sulphur paratum & fixum ut prius dictum est, coniungendum est hoc modo, fundantur ambo simul, & super ipsa fusa atque fortiter ignita proijciatur pars septima prædicti sulphuris immersa omnino in medio amborum fusorum, & teneatur ibi sulphur, cum tenaculis quousque dissoluatur cum eis, & cito fiet, quo incorporato statim ab igne deponatur, & proijciatur in aceto distillato & inuenietur massa alba mollis et frangibilis. Scias tamen quòd hoc ideo est, quia cruda & indigesta & non bene coagulata est materia, quia argentum uiuum, quod est crudum & indigestum & stannum, quod omnino non coniunctum nec coagulatum, propter quod ab ignis uiolentia statim per nubes seiungitur sicut in sua fusione patet. Sulphur autem munde compositionis est, nec utrũque sine magna decoctione et longa coagulat. Fiat ergo uas terreum in modũ paropsidis coopertæ in superiori habens foramen, in quo uase ponatur massa huiusmodi & clauso uase ponatur ad ignem, & sit in illo per tres dies naturales: ut massa coquatur & digeratur, beneficio ignis & sulphuris componentis, & ne Mercurius à Ioue & sulphure subli-

mando diſcedat, qualibet hora reuertatur uas, capite inferiori ſuperius poſito, ne Mercurius ſulphuris coagulantis & componentis eum, eiuſque tactum effugiat. Per hunc autem modum procreabitur maſſa argentea, alba, pura, malleabilis & fixa. Hanc autem congelationem Mercurij, à natura & minerali congelatione, ut potui breuius & leuius faciliusq; exemplaui. Cætera intelligenti dimitto. Hoc tamen addo, quòd boracem præ omnibus in conſolidatione & ductibilitate exaltandam prænuncio. Iupiter abſque dubio faciliter & cito præparatur ut dictum & dictum ſulphur corrigitur & nobiliter emendatur & dealbatur et incorporatur, fœtorem amittit, humiditatem aſſumit nigredo cum fractione temperatur, lunam imitatur.

Quomodo prædictum ſulphur operatur ſuper Iouem.

f VNDE Iouem & ignem fortem da ei, nubem ſuperficialem ſemper auferendo uſque dum totus conſumetur per nubem. Tunc collige illam & bullias in aceto fortiſſimo per dimidium diem & tunc cola per pannum & exprime & tere cum æquali pondere ſalis uſquequo nigreſcat & laua ut ſupra dixi duodecim uicibus renouando pondus ſalis & ſic erit Iuppiter optime præparatus ad medicinam ſuſcipiendã. Da ei ſulphuris prædicti pondus ſeptimum imponendo ipſum in ipſum fuſum, & tenendo ipſum, uſque dum diſſoluatur, & incorporetur cum eo. Iuppiter autem difficilius funditur quàm prius quia calcinatus eſt. Sed reducitur ad fuſionem & malleum ſic. Recipe boracis calcinati in tegula ſuper ignem & diſſolue ipſum in

optimo uino qua dissoluta merge calcem Iouis intus & fac bullire tandiu quòd tota exhalet uini humiditas & statim imbue calcem istam cum sanguine porci & suffla fortiter & fundetur statim, & tunc paratus est ad duram medicinam suscipiendam qua suscepta inuenies Iouem dulcem & bene cõpositum, sine stridore lunæ præparatæ tanquam socium & amicũ. Luna sic præparatur. primo purgetur cũ plumbo, postea proijciatur in uirgis. igneatur decies, & qualibet uice extinguatur, in porcino sanguine, & post laminetur tenuiter & fundatur cum modico boracis de nouo, & iterum proijciatur in uirgis, & igneatur decies ut prius & postea laminetur & remaneat laminata, & fundantur lamine tenuiter. Et pro certo scias te habere lunam dulcissimam & purgatam qua fusa adde ei decimam partem prædicti sulphuris, & habebis lunam Iouis amicam, prædictiq; stanni uel plumbi uelocitate fundetur, & super laminam ignitam extingue eam & coniungentur. Hanc uiam aperui & quæsiui & per eam ambulaui & ad optimum terminum perduxi, quáuis ad effectum diminutum, eo ꝙ ad cinericium nõ posui pro eo quòd sulphur non habui. Scias pro certo quòd istud capitulum est uerum per me probatum. Et nota hic præparationem Iouis bonam.

Quomodo dictum sulphur operatur super Venerem.

ISO qualiter utendum est sulphure super Mercurium, & Iouem. Videndum est quomodo utẽdum est super Venerem. Venerem accipe & eam præparatam sicut dictum est de Venere præparanda, funde,

ſuper ipſam fuſam decimam partem ſulphuris prædicti proij ce, & egredietur ſtatim citrinum, tunc proijce per uirgulas in ſanguine porcino immerſas, & inuenies quòd uenus eſt fere in lunæ proprietatem conuerſa, lunæ habens albedinem uel fere & dulcedinem in fuſione & malleo & compoſitionẽ bonam, ita ut non ſentiatur igneitas, & lunæ coniuncta fortiter ſe commiſcet cum ea, uixq; per cineritium euelletur ab ea, nam fere in naturam ipſius conuerſa &c. Sulphuris huius pretioſitas intantum in lunam operatur, ſed in ſolem per amplius inuenimus, cum enim debite præparatur, lunam debite præparatam certiſſime conuertit in ſolem.

IN DEI nomine, Accipe ſulphuris quantum uis & tere minutiſſime & fac ad ignem lentum & in olla terea aſſare & bullire per ſeptem dies uel donec citrinitas quæ eſt intus, egrediatur lento igne, bulliatur autem in urina deſpumata & diſtillata. Ita leuiter ſeruato ordine ignis, ut per nimiam caloris uehementiã non egrediatur aliquid de unctuoſitate, ſed tantum tinctura ſcilicet citrinitas. Hoc uerbum eſt ſecretum. Remouetur enim ſemper urina quàm cito fuerit tincta, & ſic remouetur ſemper uſquequo tota citrinitas ſeu tinctura receſſit cum urina. Humiditates autem omnes extractæ cum urina & tinctura, ſimul ponantur, in uno uaſe & diſtillentur cum igne lento, uſquequo incipiant exire aqua citrina & demum rubea, quoniam in illis erit tinctura & eſt illud quod quærimus uel ſaltem pars eius. Aqua autem quæ prima exit alba, non eſt nobis neceſſaria & diſtilla uſque ad nigras fœces ut prius & illas ad aliam partem ſerua, quoniam in illis eſt tinctura, & iſte eſt ignis chibric, & hoc eſt uerbum ſecretiſſimum. Iſtum ignem ad partem accipias, & aqua quæ fuit citrina & rubea ſecundo diſtilla

& serua. Ignem ergo prædictũ bulli in aceto fortissimo, di stillato cũ igne temperato illũ decoques ut quod ibi est de causa adustionis, quamuis modicum sit, si bene egerit destruatur, & post bullitionem & decoctionem, modicum de ipso siccum, fusæ lunæ superiacta, quoniam si denigrauerit, uel combusserit, scito quòd cum igne aliud extraxisti, si rubefacit eam uel citrinat absque combustione & nigredine bene quidem factum est. Si ergo causa combustionis, ibi est, decoque in igne cum aceto usquequo consumetur, tunc ignem suum siccum & præparatum iunge & cera ut dictum est cum triplo prædicti sulphuris præparati albi & mundi, uno addito puluere salis armoniaci. Hæc tria quidem cera & cõple ut dictum est in compositione albi & solue & coagula & proijce quantum uis ad oculum super lunam præparatã, ut in capitulo suo dictum est & uertetur in solem optimum ad omne indicium sustinendum. Aliqui libri inueniuntur, quibus credendum existimo, quòd perfectum esset elixir si hæc quatuor in eadem compositione ponerentur, scilicet chibric purissimi & albissimi pars una. Ignis prædicti pars alia & ista simul terantur cum una parte salis armoniaci ter sublimati & prædicta aqua rubea distillata, unum tamen istorum bonum æstimo. Et tamen inueniuntur libri, quòd quidem certum est, unctuositatem sulphuris non posse auferri ab eo totam per corruptionem eius in ipsum, scilicet assando cum rebus desiccantibus, sed & per extractionem quæ sic fit bulliendo, tamen cum aquis acutis uel oleo donec extrahatur ab eo supernatans, ex acritate sua, quod uerum est.
Aquæ tamen acutæ si quis nouerit illis uti uertent illud ad optatum & auferẽt ab eo omnem imperfectionem, & uolabit cum ipsis & utinam hoc bene notes.

De uegetabilibus & animalibus.

E T quia diuus Thomas postquam in suo opere tractauit de corporibus superioribus tractat de inferioribus & diuidit illa in animalia plantas & mineralia & loquitur de singulis singulares lapides ex illis componendo colligunt, ergo multi dicendo quòd lapis philosophorum est triplex, scilicet mineralis uegetabilis & animalis. Materiam autem propinquissimam horum lapidum, philosophi nunquam expresse nominauerunt, in minerali tamen posuerunt argentũ uiuũ in uegetabili, quintam essentiam uini. In animali sanguinem humanum præparatum. Ne igitur huic operi aliquid deficiat illa ponemus breuiori uia qua possumus.

IGITVR Executo breuiter tractatu de spiritibus mineralibus, de uegetabilibus & sensibilibus est agendum. Inter uegetabilia frumentum obtinet principatum. anima uini & sal tartari. Inter sensibilia, capilli humani, sanguis & urina ouáq; galline legimus meliora. Est autem ferè idẽ modus operandi in omnibus. Oportet autem hæc munda eligere & electa putrefieri ut dissoluantur partes elementales, ut sint apta ad extrahendum & partiendum per quatuor elementa, uel quasi per dissolutionem & distillationem ipsis putrefactis per 21. dies, extrahantur & in cucurbita ponantur, aptentur & distillentur cum lento igne & seruetur ordo, ut aqua tota qua alba exierit ponatur sola ad partem. deinde quæ citrina exierit uel rubea similiter ad partem ponatur: & sic continuetur distillatio, & distilla quousque cesset fumus & remaneat in cucurbita terra nigrá & sicca. Itáq;

liquor qui albus exierit, & diſtillatione uocatur aqua: inhumatio autem in fimo interpoſita diſtillationes iuuat, ut ad ſignum perfectæ defecationis & deſiccationis deueniat, & eſt ſplendor et chriſtallina ſerenitas & abſque fœcibus niſi forte albis, & hæc aqua uocatur aqua uitæ, & cum hac aqua ſpiritus cerantur, ſoluuntur, coagulantur & figuntur. Aqua tota quæ citrinitatem habuerit & ruborem uſque ad ſiccas fœces, aquam aerem ignem & oleum continet. Hanc autem ſic præparabis, pone totum liquorem clarum abſque nigredine & fœcibus in cucurbita & diſtilla, cum lento igne uſque ad fœces nigras. Hoc ordine aquam exeuntem albam in hac ſecunda diſtillatione ad partem pone, quouſque uideas egredi oleum, cuius ſigna ſunt gutta, ſpiſſior, color, intenſior & leuitas aerea, quia ſi prædictæ aquæ miſcueris ſuper natabit, tunc ſcias oleum egredi quod ad partem ponas. Sic ſeparabis ignem & oleum. Ignem uero in hac ſecunda diſtillatione inuenies ſiccum & rufum uel nigrum ſicut terra in prima, & ſic quatuor elementa ſeparabis. Rectificatio autem aquæ & olei eadem eſt & eadem ſigna habet. horum quidem inhumando diſtillatio debet fieri ut ad chriſtallinam ſerenitatem & ſplendorem deueniant, abſque fœcibus, & tunc cuſtodiatur.

IGNIS autem ſic rectificatur, tere ipſum & permitte deſiccari in ſole uel lento igne ſucceſſiue uſque dũ ignẽ calcinationis ſuſtineat: tunc ipſum calcinabis moderato igne, quouſque ſiccus, citrini rufi uel rubei coloris deueniat. Si autem fuerit ualde citrinus uel ualde rubeus, erit melior, tunc erit rectificatus. Tunc hoc modo ad rectitudinem terræ accedas, tere terram ſiccam, & terram imbibe aqua ſua ſiccando ad ſolem uel ignem lentum, terendo & imbibendo,

donec biberit ſui duplum, tunc ipſam bene ſiccatam prius, cum lento igne, calcina cum igne forti, uſquequo, ſit ualde ſicca, deturq; ignis quaſi ad ſublimandū Merc. & ipſam quoque ſic ſiccatam tere iterum & imbibe alio duplo aquæ ſuæ & hoc facto ſicca lente & poſtea fortius donec ſit ualde ſicca, & tunc iterum eam imbibe ſeptuplo ſuo aquæ ſuæ, & eam deſiccatam calcina tertio, augmentando ignem calcinationis, imbibe & quarto alio ſeptuplo aquæ ſuæ, deſicca & calcina & tere optime cum tertia parte illius ſeptupli, quouſque ſit quaſi ſalſa optime trita & diſtemperata & poſita in fiala uitrea cum modico bombacis obturata pone ad ſoluendum ſub fimo ualde calido per tres dies uel plures tunc ſolutam extrahe & fac eam bibere reſiduum eius ſeptupli & ſicca & calcina eam cum igne ſolito. Nam tunc erit ualde citrina, tunc omnino eſt agendum ut prius ſcilicet imbibendo eam bis cum quintuplo ſui &c. & iterum bis cum triplo ſui, ex ſiccando & calcinando poſt, quamlibet imbibitionem, & ſic bibet unum pondus terræ quinque aquæ & tunc, erit rectificata albior & lucidior myrrha & thure incomparabilis omni theſauro.

TVNC in nomine domini rectificatis quatuor elementis ad elixir completam operationem & perfectionem, hoc modo deuenias, terram prædictam ſiccabis bene & optime tere & imbibas cum oleo ſuo, id eſt, aere ſuo rectificato, ſiccando, & imbibendo quouſque ſicca ſuper cuprum ignitū poſita fundatur, & fluat ut cera, & in lunæ conuertet proprietatem, & tunc ſimul tere eam cum aqua ſua donec ſit quaſi ſalſa bene clara & bene trita, & pone ad ſoluendā in fimo calido, ad minus, ad tres dies & ſolutam coagula inter cineres calidos & habebis theſaurum pretioſiſſimum.

Et de hoc dicunt philosophi proijce unum pondus super centũ cupri præparati & conuertetur in argentum uerum & purum. Tu autem proijce quantũ sufficere uidetur oculo tuo, quia quanto melius & perfectius egeris tanto melius & plus de eo in metalli speciem conuertes. Hoc autem secretum maximum totius philosophiæ ab omnibus philosophis semper est absconditum. Si autem ad aurum operari uolueris ut prædictum est omnino facias, hoc addito, quòd tribus partibus terræ rectificatæ, unam ignis addas, & hoc totum cera cum oleo suo, ut dictum est, & ceratum solue & coagula ut prædictum est & proijce unũ pondus super 50. lunæ, ut dictũ est in capitulo suo, præparatæ, & conuertetur in solem uerum absque dubio.

LICET hæc absurda uideantur, nemo tamen omnia nouit, Nam scriptum est stulti aliquando sapiunt. collige tu, si quæ tibi placent, quæ uero displicent abijce. sed si recte rerum ordinem atque essentiam nosti, & qua nam uia, quo ue pacto actiua passiuis conueniant, & quam lata, quam ue profunda sit hæc magica et naturalis applicatio, forte ea, quæ in hoc capite leges non condemnabis.

CAPILLI & oua sunt putrefacienda sub fimo calido equino, non contemnat quis putrefactiones spirituum in fimis & solutiones eorum, quia pro certo ex hoc accipiunt, bonitatem digestionis. Nota quòd melior spiritus ouorum dicitur esse in testis exterioribus & dealbantur per calcinationem solam, debentq; primo purgari à tela & postea teri. Postea ablui quando munda sunt in simplici capitello, et ablutì poni in forti uase tereo cooperto propter alios cineres & dimissis aliquibus foraminibus paruis in circuitu uasis & in cooperculo ut fumus exire possit. debetq; uas poni in igne fortis=

ſimo ſicut ex ignis uitreariorum per diem & noctem uel uſ-
quequo ſatis de candore recipiant tunc imbibenda eſt calx
aqua ſua & oleo ſuo uſquequo fundatur ſicut cera habita
hac calce albiſſima teres eam ſuper mundum marmorem cũ
aqua ſua rectificata donec ſit quaſi ſalſa. & permitte eam ſic
cari in ſole uel lento igne, ſemper eam terens & imbibens, do
nec biberit, æquale pondus: tunc ſiccata maſſa accipe tere
& reſolue in aqua propria ſicut ſalſa bene clara & optime
tere, & commiſce ſuper marmorem diſtemperando cũ maſ-
ſa prædicta. Nam in uelocitate funditur & ſi intrat totum
ſiue fumo completum eſt, negocium. Sciendum tamen eſt
quòd quanto pluries ſoluitur medicina tanto melius operatur
& figitur & perfectius intrat. Sciẽdum eſt etiam quòd me
dicina tãtũmõ dat colorem & in fuſione metallum à confu-
ſione cuſtodit. Si uero aliquo caſu uel defectu operantis me-
tallum quod conuerti debet poſt medicinam proiectam, fuerit
nimis durum & non bene dulce operationi, ſuccurres ei pro
malleatione, ſic ipſum extingue decies in ſanguine porcino,
poſtea tenuiter laminatum cubat inter duos lectos ſalis com-
munis & tartari boracis tere cum modico ſanguinis porcini
& ſic totum funde per hanc uiam. ſed oportet iterare & de-
uenies ad mollitiem, & dulcedinem quàm uolueris. Si autẽ
nimis molle fuerit & nimis cito fundatur extingue ipſum de
cies uel quotiens uideris oportunum & durius efficietur &
tardius fundetur. Si autẽ non fuerit ſufficiens addatur plus
de medicina, uel commiſceatur metallum ſimile præparatum
& purgatum. Si autem de colore nimis fuerit in ſole, quia
luna non poteſt eſſe nimis alba ponatur minus de medicina et
magis de metallo conuertendo. Si ex toto colorem bonum nõ
habuerit, fumus capillorum colorem emendabit ſal commu-

ne & cepa marina ſeu ſquilla colorem meliorant. Si autem medicina non bene intrat corpus metalli quòd ex defectu cerationis cõtingit, ſuccurre cum oleo ouorum uel capillorum & cum ſale armoniaco. Si autem bene intrauerit & male remanſerit, quod ex defectu fixionis eſt, ſuccurre per incerationem & coagulationem & ſolutionem. Si autem bene intrauerit & bene remanſerit & non bene tinxerit, quod ex defectu purgationis uel corporeitatis eſt: ſublimationes reitera & corpus metallicum auge in medicina. Scimus autem quòd diuerſitatem metallorum ſecundum ſpeciem depurationis & digeſtionis diuerſitas operatur, diligenter ergo purgentur et digerentur metalla, & medicinæ multum magis quàm ipſa quoniam ipſorum eſt ſupplere defectum depurationis & digeſtionis metalli, quod quidem facere non poſſunt in tam modica quantitate ſuſcepte, niſi ſumma in eis fuerit purgatio et digeſtio. Summa autem depuratio haberi poteſt in ſpiritibus uolantibus per ſublimationes in uno uolantibus per calcinationes, ablutiones & imbibitiones. Summa autem digeſtio haberi poteſt in utriſque ſpiritibus per cerationes cum oleis calidis & humidis & ſolutiones in aquis prædictis acutis.

SCIENDVM eſt quòd ſpiritus ad hoc ut perpetuam dent tincturam. Primo debent lauari, deinde ſublimari, poſt incerari & tunc diſſolui: ultimo in formam chriſtallinã reduci. Sublimantur autem ut mundificentur. per ſublimationem enim abſtrahitur purum ab impuro, etiam ſublimantur ſpiritus ut apti ad medicinam efficiantur. Corpora autẽ ad hoc ut tincturam recipiant perfectam, purganda ſunt per aquas acutas, uel per ipſorum calcinationem uel in aqueæ ſubſtantiæ reductionem, unde corpora calcinantur ut deleãtur accidentia corrumpentia ipſum ſpiritum & impedientia

tincturam. Spiritus calcinantur ut melius fixentur & citius. Soluuntur autem corpora ut melius possint coniungi spiritibus & retinere eos. Ad hoc etiam soluuntur ut aqua clara efficiantur, & ideo cōgelantur quia pulueres melius possunt, deferri quàm aqua.

SPIRITIBVS igitur & calcibus resolutis uehementer. Omnes permisceantur simul in aquea & fluida substantia, ut ex liquore omnium substantiarum fiat, una res stās, tingens, profundans, consolidans & perseuerans. Postea cōgelabis totum in hunc modum: claude os uasis diligenter & pone super cinerem calidum & permitte biduo donec congeletur & tunc proijciatur, parum de hoc congelato super laminam ignitam & si summa uolatilis uincit summam fixam scias quòd bene operatus non es, sed errasti in calce. ingenieris ergo ut addas de calce, pone ergo plus de calce in totali congelato, & pone sub fimo ut prius & fiet aqua currens & postea congeletur & probetur eius perfectio cum experientia in proiectione, unde recte docet Rhasis in libro perfecti magisterij dicens. Hi enim spiritus super ignem non perseuerāt, sed deficiunt paulatim, & ab eo fugiunt & euolant, nisi ad ipsum, quibusdam inenodalibus uinculis & artificiosis ingenijs indissolubiliter constringantur, quæ diuturna constantia, subtili meditatione indefessa simul instantia & operatione, quæ post multiplices laborum fallacias & operationum diuersa sophismata, est philosophia perfectissime consecuta, & eorum archana, suis postmodum reliquit filijs, sed ut nos finē collectaneis imponamus, quæ necessario huic operi colligantur annectemus, & primo scias quòd uolenti in hac arte proficere, necesse est ut sciat, sublimare, calcinare, soluere, distillare, congelare, inhumare, atque cerare & breuiter bal=

nea, furnos & uasa singula præparare. Ideo de singulis breuiter dicamus & primo.

De inceratione.

INCERATIO est quando aliqua imbibuntur cum liquore aliquo ut partes melius uniantur uel etiam dissoluantur. Vnde fit triplici de causa prima ut res dissoluantur una per aliam, ut quando spiritus uel corpora imbibuntur, cum aqua salis armoniaci. Secundo ut uniantur & unita retineat una aliam ut cum spiritus sublimati imbibuntur cum aquis corporum quæ ipsos retinent & figuntur. tertio ut melius admisceantur, & depurentur, quod fit cum res antequam sublimantur imbibuntur cum liquore desiccante & penetrante, sicut sal commune & similia.

De sublimatione.

SVBLIMATIO est cum res aliqua ab inferiori parte uasis in quo est per aera ad superiorem partem leuigatur. Et fit tripliciter seu tribus rebus competit. Competit enim aquis in distillatorio positis, ut in alembico cum suo recipiente, quæ propter fortitudinem ignis conuertuntur in aera quæ non ualentes exire conuertuntur in aquam. Competit etiam spiritibus ut apti ad medicinam efficiantur & huic debet dari à principio ignis lentus & inde augmentetur. Tertio competit corporibus ut uniantur spiritibus ut ipsos retineant, & debent corpora primo calcinari & tunc cum spiritibus sublima

tis etiam ſublimari et huic debet dari primo ignis fortiſſimus à principio ; ut ſpiritus ſecum deportent corpus &c. de qua prius dictum eſt .

De aſſatione .

a SSARE eſt res inceratas in uaſe uitreo poſitas, poſito ſuper cineres calidos prope ignem deſiccare , ſæpius uertendo uas admodum aſſaturæ mouendo materiam aliquando cum baculo .

De calcinatione .

c ALCINATIO eſt rei per ignem pulueriza- tio ex priuatione humiditatis partes conſolidantis, quod fieri in arte neceſſe eſt . Non enim fit plena & perfecta mixtio corporum & ſpirituum, niſi utraque in aquam redigãtur. quæ eſt enim metallorum prima materia, quod nequit fieri quandiu habent humiditatem naturalem , quæ ea facit fundi, liquefieri & moueri in igne, ad modum aquæ & tenet partes corporum in eis continuas & firmat et nihil poteſt eis admiſceri per quod poſſint in aquam redigi . Vnde neceſſe eſt ꝙ talis ab eis humiditas admoueatur ut poſſint fundi & ingredi & ſtent in igne ut cinis uel lapis calcinatus et tunc poſſunt imbibi ſuper marmor ſeu incerari cum aquis ipſa potentibus diſſoluere . Vt aqua ſalis armoniaci uel aquis acutis toties donec ſolui poſſint , quia tunc quælibet pars aquæ diſſoluentis poteſt bene miſceri cum qualibet parte corporis diſſoluendi .

De diſſolutione .

De diſſolutione.

dISSOLVERE eſt corpus calcinatum in aquā redigere unde ad hoc tria ſunt neceſſaria. Ipſum corpus calcinare & calcinatum incerando cū aqua diſſoluente imbibere, & imbibitum aſſando deſiccare, & postea in uaſe ponere in loco diſſolutionis, & cum diu ſteterit ibi ſi quid remanſerit non ſolutum iterum imbibatur cum ſoluto & hoc totiens donec totum ſoluatur in aquam. Modus ſolutionis talis eſt ut facias foueam in aliquo loco humido rorido uel in ſtabulo equorum ad menſuram profundam duorum cubitorum, & ſi locus non ſit bene humidus perfundatur ipſa fouea cum aqua donec ſit bene humida per totum poſtea pone arenam ſpargendo eam in quantitate ſicut tibi uidetur & aquam deſuper ſpergendo donec ſit bene humida & pone ampullam ibi cum re humida ſoluenda, ſeu medicina poſtea claude ampullam optime cum cerá, & circa ampulla palleam & ſuper cerā pone arenam humidam & dimitte ibi eſſe per ſeptē dies uel plus ſi uolueris & ſoluetur in aquam. Alij ſoluunt aliter. ſ. cum lento igne in balneo Mariæ. Alij in loco frigido & humido. Nota quòd nō ita de facili ſolues ſicut uelles ſed fortiter deſicca & calcina & multipliciter incerando tandiu quòd totum ſoluatur. Non ſis ergo tardus nec putes uice una totum fieri. Fac ab a, uſque ad g, nec credas unquam ab a, uſque ad b. Quomodo autē res ſolute, debent cōgelari ſatis patet. Quidā uero ſoluere uolentes recipiunt amphoram & ponunt parum de aqua in fundo & ponunt amphoram ſubtus terram & ſuſpendunt ad fundum aquæ ampullam ubi eſt illud, quod debet ſolui

postea cooperiunt amphoram arena frigida & postea cooperiunt totam foueam et dimittunt à sero usque mane, inde recipiunt quòd est solutum.

De distillatione.

d ISTILLATIO est aquarum guttatim cadētium mundificatio & hoc quidem fit per filtrum scissum admodū ferri lanceæ quod ponitur in scutella ubi est aqua distillanda &c. Fit etiam per ignem cucurbita uitrea cum suo alembico bene obturata &c. ponitur super fornacem, in uase terreo ubi sint cineres medij inter uitrum etc. Tertio fit per aquam ut in balneo Mariæ.

De inhumatione.

i NHVMATIO est rei soluende uel solute in fimo positio quod fit duplici de causa, una quia ponitur aliquid in fimo equino ut id quod ponitur soluatur, ut quando cū duabus partibus fimi equini ponitur una pars stercoris columbini & misceantur fortiter cum aliquantulo aceto irrorando. Secundo ut res ibi positæ plenum ibi matrimonium recipiant, ad instar embrionis in matrice. Et fit tali mō. fiat fouea in profunditate & latitudine duorū cubitorum in loco ubi uentus non possit flare nec sol radiare, & fac ibi ignem de carbonibus per 6. horas ut foueæ frigiditas consumetur. Post abijce abinde carbones & cineres & pone in fundo foueæ de simplici fimo equino ad spissitudinē unius pedis. Et post in medio foueæ de fimo equino mixto cū fimo columbino ad spissitudinem 5. digitorum. Et in medio

foueæ pone formam de ligno admodum urinalis, & circun quaque pone de fimo equino mixto ut supra ad 4. digitos et ita potes ponere 4. uel 5. formas post extrahe formas, & pone ibi urinalia de uitreo cum rebus suis & sint bene obturata, primo cum panno lineo post cum panno cerato & post cum bitumine facto de albumine ouorum & calce communi post iterum cum panno cerato, & post ponatur una parua scutella super quodlibet urinale, & super quamlibet ponatur unum canale per quam proiicias bis in die naturali aquam calidam, ut semper maneat fimus calidus & humidus. Post imple foueam de fimo equino simplici & renoua de septimo in 7. diem. Hæc dicta immediate, est præparatio balnei calidi & humidi ad rerum dissolutionem quæ calido & humido habēt dissolui sicut sunt res inceratæ cum aquis acutis uel etiam tales possunt dissolui in balneo Mariæ, & quomodo fit patet.

Præcepta Alberti.

SVPER omnia moneo te ut sis cautus, in tuis operibus & non deficias in aliquo, ut uenias ad tuum intentum. Et primo in contritionibus. Secundo in sublimationibus. Tertio in fixationibus. Quarto in calcinationibus. Quinto in solutionibus. Sexto in distillationibus. Septimo in congelationibus. Et sic fac per ordinē & non deficies.

SI enim tu uis tingere post sublimationem & soluere et congelare sine distillationibus, tu perdes pulueres tuos, quia cum proieceris non remouebunt, sed euolabunt certissime. Si etiam cum fixis pulueribus, qui non sunt soluti neque di-

ſtillato uolueris tingere, id eſt, cum elixir, non ingrediuntur cum permiſcentur corporibus, & ſic non peruenies ad rei ueritatem.

Vnde ait Albertus.

CIAS autem quòd ego antequam ueritatem inueniſſem uidi multos errores et defectus. Et ideo in temptando & errando, uigilando, & ſtudendo ueritatem inueni & iſtum libellum ab omnibus philoſophis qui fuerunt inuentores huius artis defloraui ſcilicet ab Hermete, à Morieno, ab Ariſtotele, à Platone, & ſic poſtquā temptaui & errauí ſicut prius dixi ueritatem inueni. Et ideo tibi decreui ſcribere uera & probata opera & meliora omnium philoſophorum in quibus laboraui & ſum expertus & nil aliud ſcripſi niſi quòd oculis uidi & probaui. Oſtendi tibi theſaurum abſconditum & illud quod multi quærunt & inuenire nō poſſunt. Manifeſtaui tibi quod in tenebris latuit, lapidem qui uincit omnem lapidem pretioſum, lapidem ſanctum, de quo ait Hermes lapis qui eſt benedictus, de animata re fit, quia ipſe uiuificat et illuminat omnia corpora et tranſmutat ipſa in ſolem, qui eſt melior omni naturali in omni examine.

Finis collectaneorum Alberti, & diui Thomæ, & aliorum.

QVAESTIO CVRIOSA DE NATVRA SOLIS ET LVNAE EX MICHAELE SCOTO.

T FINIS per omnia suo correspondeat principio quæritur utrum secūdum Artem possit fieri uerum Aurum aut non & uidetur primo quòd non: quia Aurum eo quòd ipsum est corpus perfectū requirit sibi proprium locum suæ generationis uidelicet uentrem terræ uel uenas sicut uinum uentrem uitis, ergo non potest fieri nisi in proprio loco. Item nulla forma substantialis potest introduci ubi propria actiua proprijs passiuis non possunt artificialiter inueniri. Sed forma substantialis solis non est à calore solis uel ignis quo utuntur tales artistæ. Sed est à calore solis, ergo &c. Circa istam quæstionem est sciendum: quòd nihil aliud quæritur nisi utrum ex aliquo minerali puta Sole uel Luna possit aliqua uirtus seminaria artificialiter procreari, quæ statim & in momento Mercurium induret usque ad duriciem solis. Hoc tamen primo ostendemus. supposito quòd talis uirtus seminatiua inueniatur, tunc potest conuenientius ex sole elici & rationabilius elicitur. Secundo dicendum est, quomodo ipsi soli uirtus pullulandi in est. Tertio dicendum est: quomodo seminatur in terra & in quali nutritur, id est, augetur seminatio. Quarto de signis uirtutis mineralis, quæ eadem accidentia in Mercurio uiuo introducuntur. Vltimo est ad omnia argumenta dicendum.

Circa primū sciēdū q talis uirtus seminatiua cōueniētius elici pōt ex auro. Quod probatur per beatū August. super Genesi,

Vellaria auri[illegible] quicunque [illegible]
Vera [illegible] scripta [illegible]
Hoc [illegible]

ubi dicit. Insunt ei rebus corporeis omnia mundi elementa, quædam occultæ seminariæ rationes quibus cum data fuerit oportunitas temporalis atque causalis prorumpunt in causas debitas & species suis modis & finibus, & sicut non dicūtur angeli qui ista faciunt animalium creatores sic nec Agricolæ segetum quorūcunque in terra gignentium creatores dicendi sunt, quamuis nouerint præbere quasdam uerisimilies oportunitates & causas ut illa nascantur. Deus uerus unus solus creator est qui causas ipsas & rationes seminarias rebus inseruit. Hoc idem in libro de Ciuitate Dei & transumptiue in capitulo trigesimoprimo, quæstione quinta. Nec mirum has igitur argumentationes uariæ philosophi & diuersimode nominant. Quidam appellant eas uirtutes cœlestes, ut in secūdo de generatione dicitur. Formæ omnium sunt in cœlestibus &c. Alij autem uirtutes elementares: quia subito in actum prorumpunt sicut ignis uel aliud elementum. Alij uirtutes minerales & proprie uocāt quia ex propria minera in esse sunt productæ. Alij dicunt ipsas uirtutes esse radices solis, quia sicut granum mediante radice nutritur sic aurum mediantibus uirtutibus istis, sicut infra dicetur. Nos autem ipsas dicimus spiritus esse fermentatos, quia admodum fermenti massam, id est, spiritus purificatos corrumpunt, sed naturalissimum omnium opus est alterum facere quale ipsum est si sint perfecta, nihil aliud reperitur in opere nisi quòd fermentent & tingant. Si autem obycitur quòd philosophi figuraliter sunt locuti probamus hanc quæstionem esse de ipsorum radicali intentione. Sicut enim patet secundum omnes philosophos quòd uolumus uirtutem prædictam mineralem esse uniuersalem naturam non in sua natura uidelicet nec in tota substantia eius est Mercurius sed pars eius. Ad hoc

enim laboret ſublimator ut Mercurio humiditatem flegmaticam auferat & fœtulentam ſubſtantiam, & ſic mortificatur, non enim ſic mortuus perficit opus niſi fixetur, ad quod inſudat præcipitator cũ ignis tanta uiolentia. Similiter oportet eſſe fluxibile. ad hoc ſudet reſolutor, quia quod non infunditur non ingreditur et quod non ingreditur non perficitur. hæc autem per diſſolutionem auferuntur. Aurum eſt totum minerale quod patet ex ipſius pondere & ex ipſius Mercurij imbibitione. Igitur in ipſo eſt totalis & radicalis philoſophorum intentio & uoluntas, has enim uirtutes & excellentias acquirit mediante calore tali & intelligentiarum motu quas per ſe errare eſt impoſſibile niſi per accidens. Ad hæc autem omnia in Mercurio ſi ibi inciperet peruenire poſſet tamen ſuffragio ignis & ingenij quod eſt laboris copia.

Opiniones de materia prima Solis & Lunæ.

QVANTVM ad ſecundum ſciendum eſt quòd philoſophi uidentes naturam Mercurialem puriſſimam fixam & fluxibilem quæ eſt ipſum aurũ ingredi & non perficere in ſtuporem ſunt adducti, ita ut à pluribus ars negaretur. Aliqui prudentius conſiderantes ex principio philoſophiæ quod nihil generatur niſi nutriatur, quia uis generatiua ſuperfluum eſt alimenti, autumati ſunt ipſi in auro uirtutem nutritiuam aliqualiter inſerere ut ſic ſuo modo pululet & germinet. Hoc autem nihil aliud eſt quàm ipſas ſeminarias rationes actiuare in uirtutes radicis. Sic enim oportet ut granum frumẽti fructificet & quod moriatur, & quod uirtute ſolis illa ſubſtantia ſit corrupta quæ non eſt plus ſubſtantia triticea quàm ordeacea uel lapidea,

ſed fit magis apta ad recipiendum formam tritici quàm lapidis. Quia quædam aptitudo quæ eſt de natura formæ tritici oportet quòd in radice uirtute ſolis conuertantur ita ut dicũt iſti. oportet aurum corrumpere, ſic quòd fiat reductio ad materiam primam quod poſtea poterit germinare, hanc autem primam materiam quidam ſulphur & Mercurium eſſe dixerunt, quia ex Mercurio & ſulphure omnia metalla procreãtur, quod eſt falſum. Quia ſulphur & Mercurius ſunt diſtinctæ mineræ, nec ibi inuenitur aurum ubi illa reperiuntur. Alij dixerunt. Quod prima materia omnium metallorum eſt ſolus Mercurius, quia in ipſo ſunt ſulphureæ partes admixtæ ſecundum Geberũ, & illud non uidetur eſſe uerum, quia ubi eſt minera Mercurij ibi nunquam eſt ſol. Et ideo alij bene dixerunt. Quod uapor unctuoſus humidus utriuſque naturam in ſe continens eſt prima materia ſolis, quod patet in ſaxis ubi inuenitur aurum puriſſimum, quod impoſſibile eſt ibi generari niſi cum uapore groſſo aſcendente, ut habetur quarto meteororum. Oportet etiam ut talis uapor ut ſupra dictum eſt eleuetur ſimul et ſemel, ex groſſo autem fit lapis, ex unctuoſo fit corpus metallicum. Et hæc ſententia eſt uera. Cauſa autem quare oportet aurum ad naturam uaporis reducere eſt, quia uidemus generare omnia metalla à Merc. uiuo, mediante quo ipſum genitum fuit, uerbi gratia. Homo genitus à patre mediante ſpermate, generat filium mediante ſpermate. Similiter uidemus in tritico quod mediante ſpica generat granum ſibi ſimile & aurum generat. Aurum mediante natura uaporis, quia ſic genitum fuit ut dictum eſt. Aurũ ergo corruptũ & in primam materiam conuerſum philoſophi, ſulphur & Mercurium nominauerunt.

De reductione auri in materiam primam.

MODVS autem reducendi ipsum aurum in primam materiam oportet quòd sit certus & in determinatis uijs per determinata media, aliter esset corporis destructio et non emendatio. Inter omnes autem alios ille philosophorum rectius præ cæteris amplectitur qui magis consonus est rationi & dicta philosophorum in illo cõcordant, scilicet ad aurum, eo ipso quod teritur & est terreum & consequens secundum genus frigidum & siccum, licet respectiue ad alia metalla dicatur calidum & humidũ secundum generalem eius complexionem, transeat in naturã terræ germinantis sicut si dicerem, quòd unguis uel capillus transeat in naturam determinatam humanæ naturæ. Quia aurum est pars terræ, habito respectu ad uirtutem totius globi terrestris, sicut capillus est pars corporis humani. Hoc autem supposito. Quod aurum sit secundum genus frigidum & siccum quia terreum, & secundum prædicta oportet ipsum ad primam materiam, id est, uaporẽ conuertere, quia uapor est humidus actualiter uel accidentaliter in se uirtutes minerales retinens & ideo solum naturaliter oportet ipsum de natura sua quam secundum speciem habet ad materiam secundum suum genus actualiter reducere, ut si esset secundum speciem calidum & humidum, fiat etiam secundum speciem per artificium siccum & frigidum.

EST autem hic modus ut calcinetur in igne reuerberationis caute ne fundatur & cum aquis acutis igneis imbibatur, qua operatione continuata contingit auri superficiem corrumpi quo ad humiditatem, & generatur ibidem sicci-

tas, ergo est calidum & siccum. Sed quia siccitas terrestris non potest stare cum caliditate ignis. Igitur prima siccitas corrumpitur & generatur alia unctuosior nigra. Est igitur illud aurum calcinatum & siccum, de qua operatione dicit Hermes eleganter. Quòd lapis astendit à terra in cœlum, id est, in ignem, quia terra illa Antonomasice est ignis. Quod exponens Albertus in libro de mineralibus ait. Quod lapis ascendit à terra, id est, leuatur à terra in cœlum, id est, ignem, cum aurum per calcinationes uel assationes aut affinationes uirtutem acquirit ignis. Hæc autem operatio perficitur statim, quia in habentibus simbolum facilior est transitus, sic est in proposito. Quia terra symbolizat cum igne, & statim subditur quòd iterum descendit ab igne in terram. quod profecto non fit uno saltu imo oportet ipsam substantiam calcinatã & siccam mediante aqua nostra aerea uel actu necessario in humido per frequentem ipsius aquæ reiterationem irrigationis siccum corrumpi: & aereũ humidum generari. Sed quia illud calidum ignis non potest cum tali aereo humido stare: ideo corrumpitur & fit aliud calidum temperatum, est igitur calidum & humidum quid melius, cum aurum inuenitur absconditum de minera calidi, & humidi, & leuiter extrahitur ut scis. Idcirco ista caliditas remittitur. quare igitur iste ex parte sunt aeree & acerbæ multum & ex parte aqueæ, & per consequens frigidæ. Idcirco ista caliditas remittitur & fit quasi frigidum, unde dicitur quodammodo medium inter aquam & aerem scilicet uapor, ut patet per philosophum in libro physicorum. Redit igitur aurum ad suam radicem, id est, naturam uaporis: & hæc dicitur materia prima Solis. unde Geber in hoc loco.c.78.in medicina tertij ordinis: Artificem alloquitur

dicens. Modo pretiosam terram rexisti seu extraxisti & sic factum est illud quod prætendit Hermes cum dicit. Iterum descendit de cœlo, id est, de igne ad terram, idest primam materiam. Quapropter sententiam prædictam statim confirmat dicens: Quòd acquirit illa natura uirtutem superiorum & inferiorum elementorum. Modo declarat quòd oportet extrahere quatuor elementa, quòd profecto nihil aliud est quàm ipsas seminarias uirtutes, id est, qualitates actiuas et passiuas excitare, quod materialiter exponentes quàm plurimi in errores inciderunt infinitos. Modo uocatur natura illa terrea sic præparata nomine omnis terræ, scilicet terra, auri: quia de auro extrahitur & uocatur terra sitiens, quia quasi cibum quærit & potum suo modo ut infra dicetur, terra benedicta, quia ipsa omne bonum donat, terra foliorum, quia ad modum foliorum nutritur & crescit & habet infinita nomina terræ. Modo omnes philosophi uiderunt naturam solis procreari ex quocunque calcinato & in aquam soluto: & ultimo ignis calore indurato. Ideo oportet quòd tale opus per omnia compleamus ut dictum fuit supra.

Quare uocatur lapis.

e T similiter hāc substātiā nomine omnis salis nominauerunt, quod aliqui male intelligentes in uarios inciderunt errores. Ideo merito lapis dicitur quia hominum uias labiles reddit. Ista autem operatio, scilicet conuertere corpus in spiritum à multis lapis sapientum philosophorum appellatur. Nos autem illam naturam uirtutem spiritualem mineralem nominabimus de cætero, patet ergo quomodo auri ratiões seminales remisse intēdi possunt & for

tificari, quod est ipsi auro pullulandi & germinãdi uirtutem inserere, quod fuit secunda pars quæstionis. sed quia omnis spiritus necessario in humido ampuloso conseruatur, ideo philosophi hanc uirtutem spiritualem in humidam & unctuosam conuertere conati sunt per frequentem reiterationem solutionis prædictæ & per calcinationem. Sic enim terra elementaris ex frequenti inebriatione imbrium de cœlo descẽdentium germinat: ut habetur in Esaia, interdum calore desiccata pinguescit. Sic omne sal, omnis christallus, omne minerale fusibile efficitur & per consequens oleagineum unctuosum, quod uidetur cum artifex continuæ laboribus insudat. Toties igitur ascendit à terra in cœlum & econuerso quod pinguis apparet & ampullosa in quibusdam ampullis prædicta uirtus mineralis conseruatur. Illa autem operatio secundũ Platonem non est à natura, quia natura ex simplicibus operatur composita, quia ex elementis simplicibus facit composita elementata. Sed opere uoluntatis quæ est potentia simplex & de compositis simplicia facit, id est, de finita uirtute uirtutem infinitam. Hæc Plato in libro de quartis. Si autem obijcitur quòd impossibile est secundum rei ueritatem per talia opera aurum in uaporem cõuertere dicit Plato ibidem. Quod si non possit fieri ignis, id est corpus totaliter simplex fiat aer. Si non potest fieri figura circularis fiat figura quadrangularis: quòd profecto nihil aliud est dicere nisi quòd corpus simplicius fiat ut fieri potest. Quod autem eius uirtutes per talem operationem intendantur patet experimento, quia una uncia auri semel præparati. Si in una libra cuiuscunque spiritus solueris fixat eum in una die. Si quatuor uel decem uicibus reiteraueris fixat unam libram in una hora. Multa ẽt notabilia potest homo si placet hic inducere, & nos de hoc in

fine quæstionis philosophiæ disputaturi sumus.

Tertia pars.

QVANTVM ad tertium, scilicet quomodo illa uirtus seminatur. Est sciẽdum: quòd terra in qua conuenientius iacitur est natura mineralis, quia ex quibus sumus ex eisdem pascimur et nutrimur, ut habetur in libro de Anima. Sed illa (quo ad hoc opus) est uirtus mercurialis, ergo & in terra mercuriali debet seminari. Sed est notandum quòd ista terra primo debet à spinis & superfluis purificari & sublimari cum tanta ignis uiolentia, & tamen quòd conseruetur pars eius media: quæ perficit, & ab adustione defendit. hoc autem completur per ignem leuem seu lentum. Talis autem ignis est humiditatis conseruatiuus, & fusionis perfectiuus. In ista terra duo opera reperiuntur necessaria, scilicet humiditas, quia uirtus prædicta nutritur, unde Hermes statim subiunxit dicens. Nutrix eius est terra, id est, mercuriale sublimatum & humidum, uel in spiritus mercuriales penetraturi: quibus ampullæ prædictæ uirtutis implentur. Ideo statim subditur. Quòd uentus, id est aqua portauit ipsum, id est uirtutem illam in uentre suo, id est, mediante uentre ipsius uirtutis. Huius autem ratio est: quia leuia suffocata stare non possunt ut non in spiritu furoris sui terram concutiat cum à frigore constrictam inuenerit. Sic ipsa uirtus quæ uentus dicatur cum in ampullis clauditur confortante ignis calore totam naturam expectat & maxime si non fixi quantitatem excedat in aliquo. Si autem uirtus seminatiua fuerit tantæ fortitudinis quòd ipsos spiritus inclusos fixet, & in suam propriam naturam conuertat in instan

ti. Sic enim uirtus multiplicatur & crescit, quod finaliter ars quærit. Si autem impietas ignis locum agēdi per aliquod spatium habuerit statim fugiunt & exterminantur. Quapropter iterato soluatur totum & assetur toties quòd omne additum, sibi adæquatur in fermentationem & maturationē ut dicit Plato in libro de quartis. Quia quod est fixum fixat: coagulatum coagulat. Se ipsum desponsat: seipsum & impregnat: nec est in mundo res mirabilior. unde Plato libro quo supra dicit quòd cerebrum est mansio cogitationis uel cogitationis intellectus cui anima secundum operari soli coniungitur propter eius simplicitatem. Igitur dicit ipse, debes ipsam materiam simplicissimam facere, quia sic simplicibus utitur & propter hoc interimit se ipsum. Vnde Maria. Soror sapientis dixit. Seminate aurum non quidem uulgi sed philosophorum quod per media philosophica est præparatum in terra foliorum. quia crescit, nutritur & augetur sicut cætera uegetabilia. Vnde per istum modum uerificatur dictum Aristotelis ad Alexandrum. Quòd materia dicitur lapis elementaris. quia ex ipso quatuor elementa sunt extracta ut dictū est supra. lapis mineralis, quia ex solis mineralibus fit. lapis uegetabilis quia nutritur & augetur: quæ sunt potentiæ animæ uegetatiuæ. lapis animalis quia odore reficitur & fœtore corrumpitur. lapis rationalis, quia permanet naturæ consonans cum est ad illud determinatum. Sed naturæ opus, est opus intelligentiæ diuinæ, Igitur & opus artis per naturales uias incurrentes & incidentes hoc in loco uocatur nomine omnis spermatis. Cum fuerit animalis nomine omnis floris, fructus uel humoris. Cum igitur uideris signum, scilicet quando incontinenti multiplicatur secretum elicias, scilicet quando natura Mercurialis in sua natura, quæ est fluxibilis pene-

trans ingrediens & perficiens quantum est de se statim & totaliter in opere stat, quia fixatur cum suorum uirtute spirituum & in sua humiditate ex qua fit fusio, ingressio & fixio stans. Sed quia non omne sperma generat, sed oportet esse filiosum & digestum spiritu nutrimentali, quod quidem generatur in hepate uitali, quod fit in corde animalis, & quanto isti spiritus magis sunt digesti & erunt in prædictis locis decocti diutius & reuoluti, tanto efficacius generat & effectum perfectiorem pariunt & numerum copiosiorem multiplicant, aliquando duo gemelli aliquando septem, aliquanto quadraginta uno ictu fiant. Dicit enim Auicenna se uidisse quòd una prægnans quadraginta eiecerit abhorsus uno saltu, quod considerantes philosophi, quod etiam de semine ad generationẽ aggreditur sed solum prædicti spiritus ut patet per philosophum in libro de animalibus incœperunt opus in uase uitri claudi & sub fimo solui in aquam & postea coagulari in igne calido & humido. Ipsoq; eodem uase si aperiretur ipsa natura conquassaretur et forte ipsi spiritus euanescerent. Idipsum uoluerunt sæpius reiterari. Quia resolutio secundum Rhasim est thesaurus rei & auspicium cõplementi & in ipsa est totum secretum. Quia sicut supradictum est. Ille lapis multiplicatur in infinitum secundum quãtitatem, uerbi gratia. Vna pars primo perficiebat x. si semel soluitur & coagulatur perficit 100. si bis uel ter 200. si 12. tunc perficit partes infinitas. Est autem huius ingenium tantæ efficaciæ. Quod philosophi dixerunt, quòd omnis creatura corporalis seu spiritualis proprietas aliqua in hoc lapide ex uirtute operationis illius in figura describitur & continetur. Et cum Hermes perlustrasset omnia, uim huius lapidis & tam naturalium rerum, quàm etiam super naturalium gradum

auscultasset attingere conabatur tertium cœlum. Sed prohibitus fuit quia non est fas creaturæ aliquam proprietatem sui creatoris usurpare. hæc Plato in libro de quartis. Ideo dicit in alia parte libri præallegati. Quod solutio fit in luna coagulatio in Saturno. Ergo acquirit iste lapis uirtutem omnium planetarum. Similiter solutio fit in aqua & coagulatio in igne. Ideo acquirit uirtutem superiorum & inferiorum elementorum. Sic est de signis & stellis fixis, humoribus complexionibus, membris, uentis, plagis orbis, similiter quia dicitur spiritus uolans assimilatur angelis, & quia mortuum fit uolatile uidetur ibi resurrectionis ministerium uel misterium occultari. Hæc autem quæ dicta sunt licet sint metaphorica tamen esse maximæ efficaciæ hanc prædicant operationem. Hucusque Plato. Est autem ista operatio quasi dicerem quòd semen animalis cuiusque hepatis uētriculum iterato subintraret & spiritus nutrimentalis eidem duplicaretur. Sic est de corde & de cerebro quantum ad spiritus uitales et animales. Et certum est quòd illa spermatis uirtus multiplicaretur & possit toties reiterari. & si materia sufficienter administraretur, quòd tantæ magnitudinis procrearetur animal quātum species eius & natura pateretur, sic est in proposito.

QVANTVM ad quartum est dicendum. Quod homines ante tempus fœtus colligere cupientes abhortiuos genuerunt. Ideo oportet tempus expectare à philosophis prætaxatum. Quod ut melius in fine compleri possit. Idcirco signa infallibilia completi elixiris narrabimus sermone claro. Sunt autem illa talis naturæ ut supradictum est, quòd fit aere subtilior si est ad album, & lacte nitidior. Si ad rubeum quòd fit unio rutilantior. Et non differt lapis albus à rubeo nisi ex additione citrinantis coloris qui etiam à Mercurio solo recipitur, quòd

tur : ꝙ ſit elemento liquidior. Quòd ſit gracili ſpumo ampu loſior, ꝙ ſit furioſo uento ſpiritualior, ꝙ ſit aqua uiua limpidior, ꝙ ſit ignis pugna ſpiſſior, & ꝙ ſit in omni frigore quã tũcunq; magno : & in omni calore quantumcunque paruo incoagulabilis omnino. Primum ſignum quantum ad album facit ſublimatio diligens & per filtrum diſtillatio frequens. Quantum ad rubeum facit aquarũ calcinatarum acumen intenſum. Secundum ſignum facit frequens reiteratio ſolutionis acumine aquarum & aſſatio fortis ſucceſſiua. Tertium ſignum facit ſolutio fluuialis aluei & coagulatio leuis. Quartum ſignum facit ſubtilis purificatio omnia mundans. Quintum ſignum facit ignis præcipitans uiolenter. Sextum ſignum omnia prædicta ingenia conſumit, inſuper ſunt & omnia alia ſigna extrinſeca maximi precij. Verbi gratia. Si illius elixiris quantitatem grani cum uino aliquo claro miſcueris lepram ſanat, ſcabiem, impetiginem, omnem febrem et calorem tollit incontinenti omnem corruptum humorem de corpore humano euellit, omneq; membrum contractum erigit & iuuentutem conſeruat. Quid plura ? Nullus qui hoc uſus fuerit cibo uel potu infirmitatem aliquantulo tempore cognoſcit. Semper erit lætus & rubicundus. Item per alia ſigna hoc ipſum cognoſcit. Si ergo quadraginta libras mercurij albi uel rubei in aquam conuerteris & ſuper ignem aliquantulum fumigare permiſeris, & deſuper elixiris ſuprascripti uncia una proieceris totum in naturam fixam conuertit, & fermentat, eidem uirtutem ſuam æqualiter communicabit, & ſigna omnia prædicta ipſi aquæ inſignabit. Sic chriſtallus uel uitrum fluxibile faceret & malleandi dulcedinem præſtaret & donaret. Similiter omnem lapidem pretioſum conuertit ſecundum intenſionem coloris quemuis, quia o-

mnem colorem recipit ſicut & rubeum ſic plus in unum con ſlauerit & indurauerit in corpus permixtum. Quantum ad quintum dicendum eſt. Quòd iſtius uirtutis actiuæ ius potentia propria eſt mercurius in ſua natura fluente, ſed debet purificari à terreo fetulento ſicut natura menſtrui elicit ſubtilia, & aliud groſſum eijcit cum purificatum fuerit & mediante igne ſucceſſiuo ſuperauerit ipſum incontinenti perforat & perforando digerit & indurat: ſic & natura auri in una hora facit ut dixerunt ſapientes. Teſte Gebero pondus ſuum conſeruat quia prius fixat quàm ignem auferat. malleatur optime quia eſt natura mercurij quæ eſt ſucceſſiua, ſuper omnia ignis habet examinationes perfectas. Quia ſola natura mercurius in igne quieſcente ſuperat, & ſic de ſingulis alijs. Quod autem ſtatim indurat probatur experimento. quia fumus ſolum à Ioue uel à Saturno exiens ipſum ſtatim indurat. Igitur illa uirtus quæ in infinitum perfectior eſt. Similiter illud aurum omnes medicinales proprietates habet. Ad quod ſciendum primo unde aurum confortat. De hoc aliqui dixerunt. Quòd eius confortatio non fit nutriendo ſicut facit panis. qui cor hominis confortat, quia non digeritur nec conuertitur, nec reſtringendo laxat. Sicut hoc epulum, Cor confortat non odore ſpiritualia temperando ſicut faciunt aromata, nec purgando ſuperflua ſicut faciunt laxatiuæ medicinæ. Et hoc confirmatur uerbo Diaſcoridis qui dicit, ſi aliquo flegmatico humore contingit ſpiritualia remolliri aurum abſtergit. Sed eius abſterſio eſt Mercurij natura, ut dicit Auicenna. Igitur cor poteſt confortari, hoc modo. Alij dixerunt quòd aurum confortat cor ex ſua potentia. Quia aurũ eſt durum, & durum à duro confortatur: & eſt dictum magnorum medicorum, ut dicit Vincentius in ſpeculis etiá

habetur propositum quòd durum est, inquantum expedit. Alij autem dixerunt. Quòd aurum cor confortat à tota specie materia separata. sicut Magnes ferrum separatum attrahit, sed hoc ratione principiorum auri, scilicet natura mercurij & sulphuris quæ sunt duo principia talis speciei & natura & suppositum non differunt realiter ut homo & Franciscus: & sic uirtus totius speciei est secundum uirtutem principiorum. Sic tamen ꝙ sit prius ratione uirtutis à cœlo influxæ, & uirtus cœli communis est: & influit in patiente disposito semper & ubiq;, unde omni tempore homo generat hominem & sol. igitur in illa materia excellenter supra uirtutem naturæ disposita talem uirtutem communicabit. Igitur idem quod prius. Alij dicunt quòd fit preciositas ex minerali proprietate quia eius preciositas non fit ex materia eiusdem speciei ueritas approbatur. Arguunt aliqui sic quia confortatio cordis est à margaritis. igitur non sequitur totam speciem. Sed respondetur: quòd confortare cor est per determinata media, ꝙ nulli conuenit nisi auro. Sed contra arguitur sic. Zaphirus cor confortat à tota specie, igitur per determinata media. Sunt igitur aliquæ uiæ speciales utriusque. Sed margaritæ cor confortant & corallus & infinita alia quæ in mundo reperiuntur: & ergo sunt infinitæ uiæ speciales. Ergo merito per determinatas uias & per determinata media aurum præparatur ut est supradictum.

Et sic patet quæstionis determinatio cum sua responsione uera & determinata de natura Solis & Lunæ. Deo laus & gloria per semper secula.

Amen.

Additum

Secretum

Tabula in Rosario Arnaldi de Villa noua.

Tabula ex collectaneis Alberti Magni, Diui Thomæ & aliorum. &c.

FINIS.

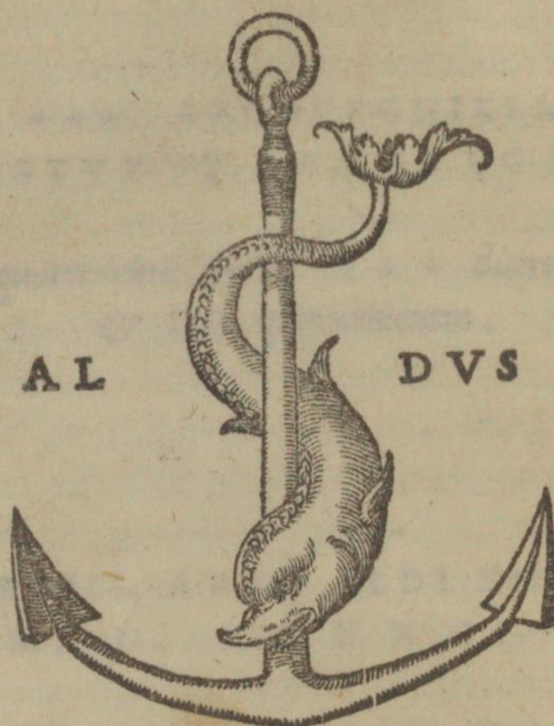
ERRATA CORRIGE.

Carta nona, cuius. lege alicuius. carta. 17. decimi metheo. 4 ibidem quando l. quin. c. 21. quæ l. quia. ibidē Aut. l. autem c. 27. nullius l. nullus. ibidem uolantes l. uolentes. ca. 30. ingenui l. ingenij. car. 32. ſiue l. ſine. c. 36. robore l. rubore. car. 37. & l. à. ibidem pariere l. periere. ibidem, receptorie l. deceptorie. car. 38. nil l. uel. car. 41. fortiſſima l. fortuna. car. 49 in l. ei. car. 55. uolantiū l. uolentium. car. 59. quare l. quomodo. car. 62. ouis l. oui. car. 65. omne l. eſſe. ibidem prius l. primus. car. 66. riga. 13. forma, ſuperfluum eſt. car. 73. efficacis l. effectibus. car. 75. metallorū l. elementorū. car. 78. toto l. totum. car. 80. quod l. quid. car. 81. adeo l. duo. car. 83. olim l. oleum. ibidem, operis l. operans. car. 95. a l. aut. ibidem, uel l. nil. car. 98. Niſi l. Mercurius. car. 101. calorem l. colorem. car. 110. non l. nam. car. 111. intellectu l. intellectui. ibidē, fermentū l. fermentari. car. 112. ſis l. ſit. ibidem, uel l. nil. car. 113 circa l. eſſe. car. 114. ſeruauerunt l. ſeruauerit. car. 115. permittetur l. permutetur. ibidem, ſic l. ſicut. ibidem, propter l. propterea. car. 120. ponitur l. patitur. car. 121. non l. nam. car. 124. Mercurius l. menſtruum. ibidem, ſtannum l. ſcamnū car. 128. perfecti l. perfici ibidem, ideo l. non. car. 136. uero l. ucre. car. 138. oratione l. ordine. car. 161. quæ l. qui. ibidē, apportare l. apportari. ibidē, traſmutationem l. traſmutionum. ibidem, tranſiuiſſem l. tranſmiſiſſem. car. 165. generatiua & nutritiua l. generatiuus & nutritiuus. In dialogo ca. 2. riga. 3. laborem l. laborum.

*. **. ***. A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z. AA BB CC DD.

*Omnes quaterniones, præter *** duernionem, & DD quinternionem.*

VENETIIS, APVD ALDI FILIOS.
M. D. XXXXVI.

AL
DVS

fer

